

RİSALE-İ NUR
KÜLLİYATINDAN

Tasavvuf Risalesi

✧ [BEDİÜZZAMAN SAİD NURSİ] ✧

RİSALE-İ NUR KÜLLİYATINDAN

TASAVVUF RİSALESİ

Bediüzzaman Said Nursî

 NESİL

Sanayi Cad. Bilge Sk. No: 2
Yenibosna-Bahçelievler / İstanbul
Tel: (0212) 551 32 25 pbx ■ Fax: (0212) 551 26 59

www.nesil.com.tr
www.nesilyayinlari.com
www.erisale.com
www.risaleinur.com.tr
www.bediuzzaman.net
www.sozbasimyayin.com
e-posta: iletisim@sozbasimyayin.com

© Bu Eserin Yayın Hakkı
Nesil Basım Yayın
Gıda Tic. ve San. A.Ş.'ye aittir.

ISBN: 978-975-269-988-5

Baskı: Nesil Matbaacılık
Beymer San. Sit. 2. Cad. No: 23
Yakuplu-Beylikdüzü / İstanbul
Tel: (0212) 876 38 68

İstanbul – Temmuz 2011

İÇİNDEKİLER

Telvihat-ı Tis'a.....	9
Emirdağ Lâhikası I, 91. Mektup.....	94
On Yedinci Söz'den	101
On Yedinci Lem'a'dan.....	127
Şuhud, İlham ve Keramete Dair	135
On İkinci Söz, Dördüncü Esas'tan	144
Yirmi Dördüncü Söz'den.....	148
Sahabe Mesleği ve Velayete Dair.....	171
Yirmi Yedinci Söz'den.....	177
Hakikat Mesleği ve Tasavvuf	181
On Birinci Lem'a'nın İkinci Nüktesi'nden	187
Âyetü'l-Kübrâ, 2. Bab 5. Hakikat'ten	188
Mecazi ve Hakiki Aşk.....	191
Sekizinci Mektup.....	198

On Yedinci Mektup'tan	205
Dördüncü Mektup'tan.....	206
Otuz İkinci Söz, İkinci Mevkıf'tan	208
Vahdetü'l-Vücut Mesleği Üzerine	212
Dokuzuncu Lema'dan	222
Muhyiddin-i Arabî Hakkındaki Sualin	
Cevabına Zeyldir	234
Sekizinci Lem'a, Yedinci Nükte.....	247
Bir Suale Cevap	253
Barla Lâhikası, 217. Mektup	256
Mesnevî-i Nuriye, Nokta'dan	269
Muhâkemat, Unsuru'l-Akîde'den.....	275
Ehl-i Keşfe Dair.....	279
Mesnevî-i Nuriye'den	283
Mesnevî-i Nuriye, Şemme'den	285
Peygamber Yolu: Tarikat-ı Muhammediye	
(a.s.m.)	287
Mesnevî-i Nuriye, Hubab'dan.....	292
Risale-i Nur Mesleği ve Tasavvuf.....	295
Emirdağ Lâhikası I, 91. Mektup'tan.....	301
Yirmi Birinci Lem'a'dan.....	304
Kastamonu Lâhikası, 4. Mektup'tan	310

Emirdağ Lâhikası I, 52. Mektup'tan	314
Yirmi Sekizinci Lem'a, On Birinci Nükte	320
Yirmi Sekizinci Lem'a, On İkinci Nükte ...	324
Emirdağ Lâhikası I, 53. Mektup'tan	328
Yirmi Sekizinci Lem'a, On Yedinci Nükte'den	336
Emirdağ Lâhikası'ndan parçalar	339
Kastamonu Lâhikası, 120. Mektup'tan	347
Kastamonu Lâhikası, 168. Mektup'tan	349
Mesnevî-i Nuriye, Onuncu Risale'den	351
Mesnevî-i Nuriye, Mukkaddeme'den	352
Sikke-i Tasdîk-ı Gaybî, Sekizinci Lem'a'dan	355
Kastamonu Lâhikası'ndan parçalar	371
Yirmi Sekizinci Mektup'tan	381
Kastamonu Lâhikası, 58. Mektup'tan	395
Ehl-i Tarikat ve Nur Talebelerinin Münasebetleri Hakkında	400
Emirdağ Lâhikası II, 40. Mektup'tan	402
Müteferrik Meseleler	403
Yirmi Altıncı Mektup'tan	409
Mesnevî-i Nuriye, Zeylül-Habbe'den	416

Yirmi Dokuzuncu Mektup'tan	420
Barla Lâhikası, 270. Mektup	421
Mesnevî-i Nuriye, Zeylû'l-Habbe'den	428
Dokuzuncu Mektup'tan	429
Yirmi Sekizinci Mektup'tan	432
Mesnevî-i Nuriye, Zerre'den	433
İndeksler.....	435

Telvihât-ı Tis'a

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

أَلَا إِنَّ أَوْلِيَاءَ اللَّهِ لَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُونَ¹ ❁

*Şu kısım, turuk-u velâyet hakkında
olup Dokuz Telvihtir.*

BİRİNCİ TELVİH

Tasavvuf, tarikat, velâyet, seyr ü sülûk

¹ “İyi bilin ki, Allah'ın dostları için ne bir korku vardır, ne de onlar mahzun olurlar.” Yunus Sûresi, 10:62.

seyr ü sülûk-u ruhani: mânevî ve ruhanî makamlarda İlâhî hakikatlere ulaşmak için bir rehberin öncülüğünde çıkılan mânevî yolculuk

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf

ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

tasavvuf: İslâmiyetin temel prensiplerine dayanarak, nefsi dünya alâkalarından ve sevgisinden kesip Allah'a ulaşma bilgisi

telvih: üstü kapalı bir şekilde açıkla-

ma

Telvihât-ı Tis'a:

dokuz telvih, açık-lama, kinaye halindeki işaretler

turuk-u velâyet:

velîlik yolları

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

namları altında şirin, nuranî, neş'eli, ruhanî bir hakikat-i kudsiye vardır ki, o hakikat-i kudsiyeyi ilân eden, ders veren, tavsif eden binler cilt kitap, ehl-i zevk ve keşfin muhakkikleri yazmışlar, o hakikati ümmete

ve bize söylemişler. ¹ جَزَاهُمُ اللَّهُ خَيْرًا كَثِيرًا

Biz, o muhit denizinden birkaç katre hükümünde birkaç reşhalarını şu zamanın bazı ilcaatına binaen göstereceğiz.

Sual: Tarikat nedir?

Elcevap: Tarikatin gaye-i maksadı, marifet ve inkişaf-ı hakaik-i imaniye olarak, Mi-

¹ Allah onları bol hayırla mükâfatlandırınsın.

binaen: dayanarak

ehl-i zevk ve ke-

şif: iman hakikat-

leri kendilerine

açılan ve bu haki-

katlerin zevkine

erişen kimseler

gaye-i maksat:

asıl hedef, esas

maksat

hakikat: asıl,

esas, gerçek

hakikat-i kudsiye:

kutsal gerçek

ilcaat: gerekler,

mecbur etmeler

inkişaf-ı hakaik-i

imaniye: iman

hakikatlerinin inki-

şafı, gelişmesi

katre: damla

marifet: bilme ve

tanıma

muhakkik: gerçek-

leri araştıran ve de-

lilleriyle bilen âlim

muhit: okyanus,

büyük deniz

nam: ad, isim, ün-

van

reşha: sızıntı

ruhanî: ruhî, mâ-

nevî

tarikât: tasavvuf

adıyla Allah'ı tanı-

maya ve iman

esaslarını inkişaf

ettirerek insanı

mânevî olgunluğa

götüren yol

tavsif etme: tanıt-

ma, anlatma, bil-

dirme

ümmet: millet,

topluluk

rac-ı Ahmedînin (a.s.m.) gölgesinde ve sâyesi altında kalb ayağıyla bir seyr ü sülûk-i ruhanî neticesinde, zevkî, hâlî ve bir derece şuhudî hakaik-i imaniye ve Kur'âniyeye mazhariyet; “tarikât,” “tasavvuf” namıyla ulvî bir sırr-ı insanî ve bir kemâl-i beşerîdir.

Evet, şu kâinatta insan bir fihriste-i câmia olduğundan, insanın kalbi binler âlemin harita-i mâneviyesi hükmündedir. Evet, insanın kafasındaki dimağı, hadsiz telsiz telgraf ve telefonların santral denilen mer-

dimağ: beyin, akıl

fihriste-i camia:

kapsamlı fihriste

hadsiz: sınırsız

hakaik-i imâniye:

iman hakikatleri,

gerçekleri

hâlî: hâl ve hare-

ketle ilgili, davra-

nışa ait

harita-i mânevi-

ye: mânevî harita

kemâl-i beşerî: in-

sanın mükemmelle-

leşmesi, olgunlaş-

ması

mazhariyet: nail

olma, erişme

Mirac-ı Ahmedî:

Peygamberimizin

(a.s.m.) Allah'ın

huzuruna yükseli-

şi ve bütün kâina-

tı gezdiği yolculuk

nam: ad, isim, ün-

van

sâye: gölge; hima-

ye, yardım, des-

tek

seyr ü sülûk-u ru-

hani: mânevî ve

ruhanî makamlar-

da lâhî hakikatle-

re ulaşmak için

bir rehberin öncü-

lüğünde çıkılan

mânevî yolculuk

sırr-ı insanî: insa-

na ait sır

şuhudî: açıkça,

gözle görür dere-

cede

tarikât: tasavvuf

adıyla Allah'ı tanı-

maya ve iman

esaslarını inkişaf

ettirerek insanı

mânevî olgunluğa

götüren yol

tasavvuf: İslâmi-

yetin temel pren-

siplerine dayana-

arak, nefsi dünya

alâkalarından ve

sevgisinden kesip

Allah'a ulaşma

bilgisi

ulvî: yüce, büyük

kezi misillü, kâinatın bir nevi merkez-i mânevîsi olduğunu gösteren hadsiz fûnun ve ulûm-u beşeriye olduğu gibi, insanın mahiyetindeki kalbi dahi, hadsiz hakaik-i kâinatın mazharı, medarı, çekirdeği olduğunu, had ve hesaba gelmeyen ehl-i velâyetin yazdıkları milyonlarla nuranî kitaplar gösteriyorlar.

İşte, madem kalb ve dimağ-ı insanî bu merkezdedir; çekirdek haletinde bir şecere-i azîmenin cihazatını tazammun eder ve ebedî, uhrevî, haşmetli bir makinenin âletleri ve çarkları içinde derc edilmiştir. Elbet-

cihazat: cihazlar, donanımlar
derc edilme: yerleştirilme
dimağ-ı insanî: insan beyni
ebedî: sonu olmayan, sonsuz
ehl-i velâyet: veli kullar, Allah dostları
fûnûn: fenler, ilimler
had ve hesaba gelmemek: sonsuz ve sınırsız olmak

hadsiz: sınırsız
hakaik-i kâinat: kâinatın hakikatleri, gerçekleri
halet: durum, hâl, vaziyet, keyfiyet
haşmetli: büyük, görkemli
kâinat: evren, yaratılan herşey
mahiyet: asıl nitelik, özellik
mazhar: görünüm ve yansıma yeri
medar: kaynak, vesile
merkez-i mânevî:

mânevî merkez
misillü: gibi, benzeri
nevi: tür, çeşit
nuranî: nurlu, nur saçan
şecere-i azîme: büyük ağaç
tazammun etme: içermek, içine almak
uhrevî: âhirete dair
ulûm-u beşeriye: insanla ilgili ilimler, sosyal ilimler

te ve herhalde, o kalbin Fâtırı, o kalbi işlet-tirmesini ve bilkuvv ve tavırdan bilfiil vaziyet-i-ne çıkarmasını ve inkişafını ve hareketini irade etmiş ki, öyle yapmış. Madem irade etmiş; elbette o kalb dahi akıl gibi işleyecek. Ve kalbi işlettirmek için en büyük vasi-ta, velâyet merâtibinde zikr-i İlâhî ile tari-kat yolunda hakaik-i imaniyeye teveccüh etmektir.

İKİNCİ TELVİH

Bu seyr ü sülûk-i kalbînin ve hareket-i ruhaniyenin miftahları ve vesileleri, zikr-i

bilfiil: fiilen, uygu-lamada

bilkuvve: potansi-yel olarak

Fâtır: benzeri bu-lunmayan şeyi harika üstün san'atıyla yaratan Allah

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri, gerçekleri

hareket-i ruhani-ye: ruhen yapılan gezinti ve hareket

inkişaf: açığa çık-ma

irade etme: dile-

yerek, isteyerek yapma

merâtib: mertebe-ler, dereceler

miftah: anahtar

seyr ü sülûk-i kal-bî: kalp yoluyla mânevî makam-larda İlâhî haki-katlara ulaşmak için bir rehberin öncülüğünde çıkı-lan mânevî yolcu-luk

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanı-maya ve iman esaslarını inkişaf

ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

telvih: üstü kapalı bir şekilde açıkla-ma

teveccüh etmek: yönelmek

velâyet: velîlik; mânevî mertebe-ler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

zikr-i İlâhî: Ce-nâb-ı Allah'ı an-ma

Îlâhî ve tefekkürdür. Bu zikir ve fikrin me-hâsini tâdâd ile bitmez. Hadsiz fevâid-i uh-reviyeden ve kemâlât-ı insaniyeden kat-ı nazar, yalnız şu dağdağalı hayat-ı dünyevi-yeye ait cüz'î bir faidesi şudur ki:

Her insan, hayatın dağdağasından ve ağır tekâlifinden bir derece kurtulmak ve tenef-füs etmek için, herhalde bir teselli ister, bir zevki arar ve vahşeti izale edecek bir ünsi-yeti taharri eder. Medeniyet-i insaniye ne-ticesindeki içtimâât-ı ünsiyetkârâne, on in-sanda bir ikisine muvakkat olarak, belki gafletkârâne ve sarhoşçasına bir ünsiyet ve

cüz'î: ferdî, az, kü-
çük

dağdağa: sıkıntı,
ıstırap

fevâid-i uhreviye:
âhirete ait fayda-
lar, sevaplar

gafletkârâne:

umursamazca,
duyarsızcasına

hadsiz: sınırsız

**hayat-ı dünyevi-
ye:** dünya hayatı

**içtimâât-ı ünsi-
yetkârâne:** toplu
alışkanlıklar ve
hoşlanılan kala-

balıklar

izale etmek: gi-
dermek, ortadan
kaldırmak

kat-ı nazar: bak-
mamak, dikkate
almamak

**kemâlât-ı insani-
ye:** insana ait mü-
kemmellikler, fazi-
letler

**medeniyet-i insa-
niye:** insanlık me-
deniyeti, uygarlığı

mehâsin: güzelli-
ler, iyilikler

muvakkat: gelip

geçici

tâdâd: sayma, sı-
ralama

taharrî etmek:
araştırmak, ince-
lemek

tefekkür: varlıklar
üzerinde Allah'ı
tanımayı sonuç
verecek şekilde
düşünme

tekâlif: yükümlü-
lükler, yükler

ünsiyet: dostluk,
yakınlık

zikr-i îlâhî: Cenâb-ı
Allah'ı anma

bir ülfet ve bir teselli verir. Fakat yüzde sekseni ya dağlarda, derelerde münferit yaşıyor, ya derd-i maişet onu ücrâ köşelere sevk ediyor, ya musibetler ve ihtiyarlık gibi âhireti düşündüren vasıtalar cihetiyle insanların cemaatlerinden gelen ünsiyetten mahrumdurlar. O hal onlara ünsiyet verip teselli etmez.

İşte böylelerin hakikî tesellisi ve ciddî ünsiyeti ve tatlı zevki, zikir ve fikir vasıtasıyla kalbi işletmek, o ücrâ köşelerde, o vahşetli dağ ve sıkıntılı derelerde kalbine müteveccih olup Allah diyerek kalbiyle ünsiyet edip, o ünsiyetle, etrafında vahşetle ona bakan eşyayı ünsiyetkârâne tebessüm vaziyetinde düşünüp, “Zikrettiğim Hâlıkımın hadsiz ibâdı her tarafta bulunduğu gibi, bu vahşetgâhımda da çokturlar. Ben yalnız değilim; tevahhuş mânâsızdır” diyerek, imanlı

cihet: taraf, yön
derd-i maişet: yaşam sıkıntısı
hakikî: asıl, gerçek
ibâd: kullar
musibet: belâ, bütük sıkıntı

münferit: tek, yalnız, tek başına
müteveccih: yönelik, yönelmiş
tevahhuş: korkma, ürkme, yabânlık çekme
ülfet: alışkanlık

ünsiyet: dostluk, alışkanlık
ünsiyetkârâne: dostça, canayakın bir şekilde
vahşetgâh: ürkütücü yer

bir hayattan ünsiyetli bir zevk alır. Saadet-i hayatiye mânâsını anlar, Allah'a şükreder.

ÜÇÜNCÜ TELVİH

Velâyet bir hüccet-i risalettir; tarikat bir burhan-ı şeriattır. Çünkü risaletin tebliğ ettiği hakaik-i imaniyeyi, velâyet bir nevi şuhud-u kalbî ve zevk-i ruhanî ile aynelyakîn derecesinde görür, tasdik eder. Onun tasdiki, risaletin hakkaniyetine kat'î bir hüccettir. Şeriat ders verdiği ahkâmın hakaikini, tarikat zevkiyle, keşfiyle ve ondan istifa-

ahkâm: hükümler, kurallar

aynelyakin: gözle görerek kesin bilgi edinme

burhan-ı şeriat: şeriatın delili

hakaik: gerçekler

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri, esasları

hakkaniyet: doğruluk, gerçekçilik

hüccet: delil, kanıt

hüccet-i risâlet: peygamberlik delili

kat'î: kesin

keşif: açığa

çıkarma

nevi: tür, çeşit

risalet: elçilik,

peygamberlik

saadet-i hayatiye:

hayattan alınan mutluluk

şeriat: Allah ve Resulü tarafından bildirilen hükümler; İslâmiyet

şuhud-u kalbî: kalbin görmesi

tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa

götüren yol

tasdik: doğrulama, onaylama

tebliğ etme: bildirme, ulaştırma

telvih: üstü kapalı bir şekilde gösterme, açıklama

ünsiyet: dostluk, alışkanlık

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

zevk-i ruhanî: ruha ait zevk

desiyle ve istifazasıyla o ahkâm-ı şeriatın hak olduğuna ve haktan geldiğine bir burhan-ı bâhirdir. Evet, nasıl ki velâyet ve tarikat, risalet ve şeriatın hücceti ve delilidir; öyle de, İslâmiyetin bir sır-ı kemâli ve medar-ı envârı ve insaniyetin, İslâmiyet sırrıyla bir maden-i terakkiyâtı ve bir menba-ı tefeyyüzâtıdır.

İşte bu sır-ı azîmin bu derece ehemmiyetiyle beraber, bazı firak-ı dâlle onun inkârı tarafına gitmişler. Kendileri mahrum kaldıkları o envardan başkalarının mahru-

ahkâm-ı şeriat:

şeriatın hükümleri, esasları

burhan-ı bâhir: açık delil

envar: nurlar, aydınlıklar

firak-ı dâlle: hak yoldan ayrılmış gruplar

hüccet: delil, kanıt

inkâr: inanmama, kabul etmeme

istifâde: faydalanma, yararlanma

istifaza: feyizlenme

maden-i terakki-

yât: terakkiye, ilerlemeye kaynak olan

medar-ı envâr:

nurlar, ışıklar kaynağı

menba-ı tefeyyü-

zât: bolluk ve bereketler kaynağı

risalet: elçilik,

peygamberlik

sırr-ı azîm: büyük sır, gizem

sırr-ı kemâl: mükemmellik sırrı

şeriat: Allah ve

Resulü tarafından bildirilen hükümler; İslâmiyet

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

velâyet: vefîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

miyetine sebep olmuşlar. En ziyade medâr-ı teessüf şudur ki:

Ehl-i Sünnet ve Cemaatin bir kısım zâhîrî uleması ve Ehl-i Sünnet ve Cemaate mensup bir kısım ehl-i siyaset gafil insanlar, ehl-i tarikatın içinde gördükleri bazı sûiistimâlâtı ve bir kısım hatîâtı bahane ederek, o hazine-i uzmâyı kapatmak, belki tahrip etmek ve bir nevi âb-ı hayatı dağıtan o kevser menbainı kurutmak için çalışıyorlar. Halbuki eşyada kusursuz ve her ciheti hayırlı şeyler, meşrepler, meslekler az bulunur. Alâküllihal bazı kusurlar ve sûiistimâ-

âb-ı hayat: hayat suyu

alâküllihal: ister istemez, her durumda

cihet: taraf, yön

ehl-i siyaset: siyasetle uğraşanlar, politikacılar, idareciler

Ehl-i Sünnet ve

Cemaat: Hz.

Peygamberin

(a.s.m.) Sünneti-

ne ve Ashâbının

yoluna bağlı olan

ve onların izlediği

dinî yol ve metodu benimseyenler

ehl-i tarikat: tarikat mensup olanlar

gafil: duyarsız, sorumsuz

hatîât: hatalar, kusurlar

hazine-i uzmâ: büyük hazine, servet

kevser: Cennette bulunan bir havuz

mahrumiyet: yoksun kalma

medâr-ı teessüf: üzüntü veren,

üzüntü kaynağı

menba: kaynak

meşrep: hareket tarzı, metod

nevi: tür, çeşit

sûiistimâlât: kötüye kullanımlar

tahrip etmek: bozmak

zahîrî ulema: âyet ve hadislerin

maksatlarına ulaşamayan ve sadece dış mânâlarına bağlı kalan

âlimler

ziyade: çok, fazla

lât olacak. Çünkü ehil olmayanlar bir işe girseler, elbette sûiistimal ederler. Fakat Cenâb-ı Hak, âhirette muhasebe-i a'mâl düsturuyla, adalet-i Rabbâniyesini, hasenat ve seyyiâtın muvazenesiyle gösteriyor. Yani, hasenat râcih ve ağır gelse mükâfatlandırır, kabul eder; seyyiat râcih gelse cezalandırır, reddeder. Hasenat ve seyyiâtın muvazenesi kemiyete bakmaz, keyfiyete bakar. Bazı olur, bir tek hasene bin seyyiâta tereccuh eder, affettirir.

Madem adalet-i İlâhiye böyle hükmeder ve hakikat dahi bunu hak görür. Tarikat,

adâlet-i İlâhiye:

Allah'ın adaleti

adâlet-i Rabbâniye:

herşeyi idare ve terbiye eden Allah'ın adaleti

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

düstur:

kural, prensip

hakikat:

doğru gerçek

hasenat:

hayırlar,

iyilik ve güzellikler

hasene:

iyilik

kemiyet:

çokluk, nicelik

keyfiyet:

durum, nitelik, özellik

muhasebe-i

a'mâl: yapılan işlerden hesaba çekilme

muvazene:

karşılaştırma, ölçme, tartma

râcih:

üstün gelen, ağır basan

seyyiat: günahlar, kötülükler

sûiistimâlât: kötüye kullanımlar

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman

esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa

götüren yol

tereccuh etme:

tercih edilme, üstün gelme

yani Sünnet-i Seniyye dairesinde tarikatın hasenâtı seyyiâtına kat'iyen müreccah olduğuna delil, ehl-i tarikat, ehl-i dalâletin hücumu zamanında imanlarını muhafaza etmesidir. Âdi bir samimî ehl-i tarikat, sûrî, zâhirî bir mütefenninden daha ziyade kendini muhafaza eder. O zevk-i tarikat vasıtasıyla ve o muhabbet-i evliya cihetiyle imanını kurtarır. Kebâirle fâsık olur, fakat kâfir olmaz, kolaylıkla zındıkaya sokulmaz. Şedit bir muhabbet ve metin bir itikadla ak-

âdi: sıradan, normal
cihet: taraf, yön
ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapmış olanlar, inançsız kimseler
ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar
fâsık: günahkâr
hasenat: hayırlar, iyilik ve güzellikler
itikad: inanç
kâfir: Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin olan bir şeyi inkâr eden kimse
kat'iyen: kesin olarak

kebâir: büyük günahlar
muhabbet: sevgi
muhabbet-i evliya: evliya sevgisi
müreccah olmak: üstün gelmek, ağır basmak
seyyiat: günahlar, kötülükler
sûrî: gösterişte, şeklen
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
şedit: şiddetli
tarikat: tasavvuf

adıyları Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol
zâhirî mütefennin: maddî bir şekilde fenlerle uğraşan ve bilim adamı geçinen kimse
zevk-i tarikat: tarikat ve tasavvuf dairesindeki mânevî zevk
zındıka: dinsizlik, inançsızlık
ziyade: çok, fazla

tab kabul ettiği bir silsile-i meşâyihî, onun nazarında hiçbir kuvvet çürütemez. Çürütmediği için, onlardan itimadını kesemez. Onlardan itimadı kesilmezse, zındıkaya giremez. Tarikatte hissesi olmayan ve kalbi harekete gelmeyen, bir muhakkik âlim zat da olsa, şimdiki zındıkların desiselerine karşı kendini tam muhafaza etmesi müşkülleşmiştir.

Birşey daha var ki: Daire-i takvâdan hariç, belki daire-i İslâmiyetten hariç bir suret almış bazı meşreplerin ve tarikat namını haksız olarak kendine takanların seyyiâtıyla tarikat mahkûm olamaz. Tarikatin dinî

aktab: kutuplar, büyük velilerden zamanının en büyük mürşidi olan kimseler

daire-i İslâmiyet:

İslâmiyet dairesi
daire-i takvâ: takvâ dairesi; Allah'tan korkup emir ve yasaklarına titizlikle uyma dünyası

desise: hile, aldatma

itimadını kesmek: güvenini yitirmek, kaybetmek

mahkûm olmak: hükmedilmek, cezalandırılmak

meşrep: yol

muhafaza etmek: korumak

muhakkik: gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen kimse

müşkülleşme: zorlaşma

seyyiât: günahlar, kötülükler

silsile-i meşâyih: şeyhler silsilesi

suret: biçim, şekil

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

zındıka: dinsizlik, inançsızlık

ve uhrevî ve ruhanî çok mühim ve ulvî neticelerinden sarf-ı nazar, yalnız âlem-i İslâm içindeki kudsî bir rabıta olan uhuvvetin inkişafına ve inbisatına en birinci, tesirli ve hararetli vasıta tarikatler olduğu gibi, âlem-i küfrün ve siyaset-i Hıristiyanîyenin, nur-u İslâmiyeti söndürmek için müthiş hücumlarına karşı dahi, üç mühim ve sarsılmaz kale-i İslâmiyeden bir kalesidir. Merkez-i hilâfet olan İstanbul'u beş yüz elli sene bütün âlem-i Hıristiyanîyenin karşısında muhafaza ettiren, İstanbul'da beş yüz yerde fışkıran envâr-ı tevhid ve o merkez-i

âlem-i İslâm: İslâm âlemi
âlem-i küfr: küfür dünyası
envâr-ı tevhid: Allah'ın birliğini gösteren nurlar
inbisat: genişleme, yayılma
inkişaf: gelişme
kale-i İslâmiye: İslâmiyet kalesi
kudsî: mukaddes, kutsal
merkez-i hilâfet:

halifelik makamının bulunduğu yer, merkez
muhafaza ettirme: koruma
nur-u İslâmiyet: İslâmiyet nuru, ışığı
rabıta: bağ, ilgi
ruhanî: maddî yapısı olmayan ve gözle görülemeyen ruh âlemine ait varlık
sarf-ı nazar: gör-

mezlikten gelmek
siyaset-i Hıristiyanîye: Hıristiyanlık siyaseti
tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanıma ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol
uhrevî: âhirete dair
uhuvvet: kardeşlik
ulvî: yüce, büyük

İslâmiyedeki ehl-i imanın mühim bir nokta-i istinadı, o büyük camilerin arkalarındaki tekkelerde Allah Allah diyenlerin kuvvet-i imaniyeleri ve marifet-i İlâhiyeden gelen bir muhabbet-i ruhaniye ile cûş u huruşlarıdır.

İşte, ey akılsız hamiyetfuruşlar ve sahte-kâr milliyetperverler! Tarikatin, hayat-ı içtimaiyenizde bu hasenesini çürütecek hangi seyyiatlardır, söyleyiniz.

DÖRDÜNCÜ TELVİH

Meslek-i velâyet çok kolay olmakla bera-

cûş u huruş: neşe ve âhenk, coşkunluk

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler

hamiyetfuruş: hamiyetli görünmeye çalışan, hamiyet iddiasında olan; fedakârlık taslayan

hasene: iyilik

hayat-ı içtimaiye: toplum hayatı

kuvvet-i imaniye:

imanın kuvveti, gücü

marifet-i İlâhiye:

Allah'ı bilme ve tanıma

merkez-i İslâmiye:

İslâmın merkezi

meslek-i velâyet:

velîlik mesleği, mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

milliyetperver:

milliyetçi, milletini seven

muhabbet-i ruhaniye: ruhanî sevgi

nokta-i istinad:

dayanak noktası

seyyiât: günahlar, kötülükler

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanıma ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

telvîh: üstü kapalı bir şekilde işaret edip gösterme, açıklama

ber çok müşkülâtlıdır; çok kısa olmakla beraber çok uzundur; çok kıymettar olmakla beraber çok hatarlıdır; çok geniş olmakla beraber çok dardır. İşte bu sırlar içindir ki, o yolda sülûk edenler bazan boğulur, bazan zararlı düşer, bazan döner, başkalarını yoldan çıkarır.

Ezcümle, tarikatte “seyr-i enfüsî” ve “seyr-i âfâkî” tabirleri altında iki meşrep var.

Enfüsî meşrebi, nefisten başlar, hariçten gözünü çeker, kalbe bakar, enâniyeti deler geçer, kalbinden yol açar, hakikati bulur. Sonra âfâka girer. O vakit âfâkî nuranî gö-

âfâk: dış dünya, gözle görülen âlem

enâniyet: benlik, gurur

enfüsî: iç dünya-mıza ait

ezcümle: bu cümleden, bunun gibi

hakikat: doğru, gerçek

hatarlı: tehlikeli

kıymettar: kıymetli

meşrep: hareket tarzı, metod

müşkülâtı: zor-

luklarla dolu

nefis: insanı daima kötülüğe, maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet

seyr-i âfâkî: mânevî olarak ilerleme için dış âlemdaki delil ve vasıtalarla yapılan mânevî yolculuk

seyr-i enfüsî: iç âleminde yapılan mânevî yolculuk

sülûk etmek: yola

girmek; nefsi düzeltmek ve Allah'a mânevî olarak yaklaşmak amacıyla tasavvuf yoluna girme, mânevî yolculuğa çıkma

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanıma ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

rür. Çabuk o seyri bitirir. Enfüsî dairesinde gördüğü hakikati, büyük bir mikyasta onda da görür. Turuk-u hafiye'nin çoğu bu yolla gidiyor. Bunun da en mühim esası enâniyeti kırmak, hevâyı terk etmek, nefsi öldürmektir.

İkinci meşrep âfâktan başlar, o daire-i kübrânın mezâhirinde cive-i esmâ ve sıfâtı seyredip sonra daire-i enfüsiyeye girer. Küçük bir mikyasta, daire-i kalbinde o envârı müşahede edip, onda en yakın yolu açar. Kalb âyine-i Samed olduğunu görür, aradığı maksada vâsıl olur.

âfâk: dış dünya, gözle görülen âlem

âyine-i Samed: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve herkesin Kendisine muhtaç olduğu Allah'ın eserlerini gösteren ayna

cive-i esmâ: Allah'ın isimlerinin varlık ve olaylardaki yansımaları

daire-i enfüsiye: iç âlem

daire-i kalb: kalb

daire-i

daire-i kübrâ: en büyük daire

enâniyet: benlik
enfüsî: iç dünya-mıza ait

envâr: nurlar, ışıklar

hakikat: doğru, gerçek

hevâ: faydasız ve gelip geçici arzular

meşrep: yol, hareket tarzı, metod

mezâhir: birşeyin görüldüğü yerler,

aynalar

mikyas: ölçek, ölçü

müşahede etme: gözlemlleme

nefis: insanı daima kötülüğe, maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet

turuk-u hafiye: zikirlerini gizli ve sessiz yapan tarikatlara, Nakşibendîlik gibi

vâsıl olmak: ulaşmak, kavuşmak

İşte, birinci meşrepte sülûk eden insanlar nefs-i emmâreyi öldürmeye muvaffak olamazsa, hevâyı terk edip enâniyeti kırmazsa, şükür makamından fahir makamına düşer, fahirden gurura sukut eder. Eğer muhabbetten gelen bir incizap ve incizaptan gelen bir nevi sekir beraber bulunsa, “şatahat” namıyla haddinden çok fazla dâvâlar ondan sudur eder. Hem kendi zarar eder, hem başkasının zararına sebep olur.

Meselâ, nasıl ki bir mülâzım, kendinde bulunan kumandanlık zevkiyle ve neş’esiyle gururlansa, kendini bir müşir zanneder. Küçücük dairesini o küllî daire ile ilti-

enâniyet: benlik
fahir: övünme
had: yetki, sınır
hevâ: faydasız ve gelip geçici arzular
incizap: cezbedilme, çekilme
külfî: büyük, kapsamlı
meşrep: yol, hareket tarzı, metod
muhabbet: sevgi
muvaffak: başarılı
mülâzım: teğmen

müşir: mareşal
nam: ad
nefs-i emmâre: insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygusu
nevi: tür, çeşit
sekir: mânâ alemindeki sarhoşluk, kendinden geçme
sudur etmek: çıkmak

sukut: alçalma
sülûk etmek: yola girmek; nefsi düzeltmek ve Allah’a mânevî olarak yaklaşmak amacıyla tasavvuf yoluna girme, mânevî yolculuğa çıkma
şatahat: mânevî sarhoşluk ve ceze halindeyken söylenen şeriata aykırı sözler

bas eder. Ve bir küçük âyinede görünen bir güneşi, denizin yüzünde haşmetiyle cilvesi görünen güneşle bir cihet-i müşabehtle iltibasa sebep olur. Öyle de, çok ehl-i velâyet var ki, bir sineğin bir tavus kuşuna nisbeti gibi, kendinden o derece büyük olanlardan kendini büyük görür ve öyle de müşahede ediyor, kendini haklı buluyor. Hattâ ben gördüm ki, yalnız kalbi intibaha gelmiş, uzaktan uzağa velâyetin sırrını kendinde hissetmiş, kendini Kutb-u Âzam telâkki edip o tavrı takınıyordu. Ben dedim:

“Kardeşim, nasıl ki kanun-u saltanatın, sadrazam dairesinden tâ nahiye müdürü dairesine kadar bir tarzda cüz’î, küllî cilve-

âyine: ayna

cihet-i müşabehet:

benzeme yönü,
benzeyiş itibariyle

cilve: görünme,
yansıma

cüz’î: az, küçük,
ferdî

ehl-i velâyet: veli
kullar, Allah dost-
ları

haşmet: büyüklük,
heybet, görkem

iltibas: karıştırma,

karışıklık

intibah: uyanış

kânun-u saltanat:
saltanat, hüküm-
ranlık kânunu

Kutb-u Âzam: en
büyük kutup; bir-
çok Müslümanın
kendisine bağlan-
dıkları büyük ev-
liyadan zamanın
en büyük yol gös-
tericisi

küllî: büyük, kap-

samlı

müşahede etme:

gözlemleme

nahiye: bucak

nisbet: oran

sadrazam: başba-
kan

telâkki etme: an-
lama, kabul etme

velâyet: velîlik; mâ-
nevî mertebeler
aşarak Allah’ın ya-
kınlığını ve dostlu-
ğunu elde etme

leri var. Öyle de, velâyetin ve kutbiyetin da-
hi öyle muhtelif daire ve cilveleri var. Her
bir makamın çok zılleri ve gölgeleri var. Sen,
sadrazam-misal kutbiyetin âzam cilvesini, bir
müdür dairesi hükmünde olan kendi dai-
rende o cilveyi görmüşsün, aldanmışsın.
Gördüğün doğrudur, fakat hükmün yanlış-
tır. Bir sineğe bir kap su bir küçük denizdir.”

O zat şu cevabımdan inşaallah ayıldı ve
o vartadan kurtuldu.

Hem ben müteaddit insanları gördüm
ki, bir nevi mehdî kendilerini biliyorlardı
ve “Mehdî olacağım” diyorlardı. Bu zatlar
yalancı ve aldatıcı değiller; belki aldanıyor-
lar. Gördüklerini hakikat zannediyorlar. Es-
mâ-i İlâhînin nasıl ki tecelliyâtı, Arş-ı Âzam

Arş-ı Âzam: Al-
lah'ın büyüklük ve
yüceliğinin ve her-
şeyi kuşatan sınır-
sız egemenliğinin
tecelli ettiği yer
âzam: en büyük
cilve: görünme,
yansıma
Esmâ-i İlâhiye:
Allah'ın isimleri
kutbiyet: kutup

mertebesine çık-
ma, ulaşma hâli
mehdî: hidayete
vesile olan; âhirza-
manda gelip, Kur'-
ân hakikatleriyle
doğru yoldan ka-
yanları uyandıra-
cak olan zat
müteaddit: birçok,
çeşitli
nevi: tür, çeşit

sadrazam-misal:
başbakan gibi
tecelliyât: tecelli-
ler, yansımalar
varta: tehlike
velâyet: velîlik;
mânevî mertebe-
ler aşarak Allah'ın
yakınlığını ve
dostluğunu elde
etme
zill: gölge

dairelerinden tâ bir zerreye kadar cilveleri var; ve o esmâya mazhariyet de, o nisbette tefavüt eder. Öyle de, mazhariyet-i esmâdan ibaret olan merâtib-i velâyet dahi öyle mütefavittir. Şu iltibasın en mühim sebebi şudur:

Makamât-ı evliyadan bazı makamlarda Mehdî vazifesinin hususiyeti bulunduğu ve Kutb-u Âzama has bir nisbeti görüldüğü ve Hazret-i Hızır'ın bir münasebet-i hassası olduğu gibi, bazı meşâhirle münasebettar bazı makamat var. Hattâ o makamlara

cilve: görünme, yansıma

esmâ: Allah'ın isimleri

Hazret-i Hızır: farklı bir hayat mertebesinde yaşayan, Allah'ın izniyle, çok sıkıntı da kalanların imdadına yetişen ve Kur'ân'da Hz. Mûsâ ile olan kıssası zikredilen büyük zat

hususiyet: hususîlik

iltibas: karıştırma, karışıklık

Kutb-u Âzam: en büyük kutup; bir-

çok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyadan zamanın en büyük yol göstericisi

makamat: makamlar, yerler

makamât-ı evliya: evlialık, velîlik makamları, dereceleri

mazhariyet: ayna olma, görünme yeri olma

mazhariyet-i esmâ: Allah'ın isimlerinin yansıdığı ve görüldüğü yeri

mehdî: hidayete vesile olan; âhir-

zamanda gelip, Kur'ân hakikatleriyle doğru yoldan kayanları uyandıracak olan zat

merâtib-i velayet: evlialık, velîlik mertebeleri, dereceleri

meşahir: meşhurlar, ünlüler

münasebet-i hasa: özel münasebet

münasebettar: ilgili, bağlantılı

mütefavit: çeşitli, farklı

nisbet: kıyas, oran

tefavüt etmek: farklı olmak

Makam-ı Hızır, Makam-ı Üveys, Makam-ı Mehdiyet tabir edilir.

İşte bu sırra binaen, o makama ve o makamın cüz'î bir nümunesine veya bir gölgesine girenler, kendilerini o makamla has münasebettar meşhur zatlar zannediyorlar. Kendini Hızır telâkki eder veya Mehdî itikad eder veya Kutb-u Âzam tahayyül eder. Eğer hubb-u caha talip enâniyeti yoksa, o halde mahkûm olmaz. Onun haddinden fazla dâvâları şatahat sayılır; onunla belki

binaen: dayanarak
cüz'î: az, küçük, ferdî
enâniyet: benlik, gurur
Hazret-i Hızır: farklı bir hayat mertebesinde yaşayan, Allah'ın izniyle, çok sıkıntıda kalanların imdadına yetişen ve Kur'ân'da Hz. Mûsâ ile olan kıssası zikredilen büyük zat
hubb-u cah: makam mevki sevgi-

si
itikad etme: inanma
Kutb-u Âzam: en büyük kutup; birçok Müslümanın kendisine bağlandıkları büyük evliyadan zamanın en büyük yol göstericisi
mahkûm olma: cezalandırılma, hüküm giyme
Makam-ı Hızır: Hz. Hızır makamı
Makam-ı Mehdiyet: mehdilik makamı

Makam-ı Üveys: Veysel Karani'nin makamı
münasebettar: ilgili, bağlantılı
nümune: örnek, misal
şatahat: mânevî sarhoşluk ve cezebe halindeyken söylenen şeriata aykırı sözler
tabir etme: ifade etme, yorumlama
tahayyül etme: hayâl etme
telâkki: anlama, kabul etme

mes'ul olmaz. Eğer enâniyeti perde ardında hubb-u caha müteveccih ise, o zat enâniyete mağlûp olup, şükrü bırakıp fahre girse, fahirden git gide gurura sukut eder. Ya divanelik derecesine sukut eder veya hut tarîk-i haktan sapar. Çünkü, büyük evliyayı kendi gibi telâkki eder, haklarındaki hüsn-ü zannı kırılır. Zira, nefis ne kadar mağrur da olsa, kendisi, kendi kusurunu derk eder. O büyükleri de kendine kıyas edip kusurlu tevehhüm eder. Hattâ, enbiyalar hakkında da hürmeti noksanlaşır.

İşte bu hale giriftar olanlar, mizan-ı şeriatı elde tutmak ve usulüddin ulemasının düsturlarını kendine ölçü ittihaz etmek ve

divanelik: delilik, akılsızlık

düstur: kural, prensip

enâniyet: benlik, gurur

enbiya: nebiler, peygamberler

evliya: Allah dostu, veli

fahr: gurur, övünme

giriftar olan: tutulan, yakalanan

hubb-u cah: ma-

kam mevki sevgisi
hüsn-ü zan: güzel düşünce

ittihaz etmek: kabul etmek

kıyas etmek: karşılaştırmak

mağrur: gururlu, kendini beğenmiş

mizan-ı şeriat: şeriat terazisi

müteveccih: yönelik, yönelmiş

nefis: kişinin kendisi; insanı daima

kötülüğe, maddî zevk ve isteklere

sevk eden kuvvet
sukut etme: düş-

mek, alçalma
tarîk-ı hak: hak ve hakikat yolu

telâkki: anlama, kabul etme

tevehhüm etme: sanma, zannetme

ulema: âlimler

usulüddin: din usulü, kelâm

İmam-ı Gazâlî ve İmam-ı Rabbânî gibi muhakkıkîn-i evliyanın talimatlarını rehber etmek gerektir. Ve daima nefsini ittiham etmektir. Ve kusurdan, acz ve fakrdan başka nefsin eline vermemektir.

Bu meşrepteki şatahat, hubb-u nefisten neş'et ediyor. Çünkü muhabbet gözü kusuru görmez. Nefsine muhabbeti için, o kusurlu ve liyakatsiz bir cam parçası gibi nefsini bir pırlanta, bir elmas zanneder. Bu nevi içindeki en tehlikeli bir hata şudur ki:

Kalbine ilhamî bir tarzda gelen cüz'î mânâları “kelâmullah” tahayyül edip, âyet ta-

acz: acizlik, güçsüzlük

cüz'î: az, küçük, ferdî

fakr: fakirlik, muhtaçlık

hubb-u nefis: kendini beğenme, nefse düşkünlük

ilhamî: Allah tarafından kalbe gönderilen bir tarzda ilham

ittiham etmek: suçlamak

kelâmullah: Al-

lah'ın kelâmı

liyakatsiz: lâıyk olmama

meşrep: yol, hareket tarzı, metod

muhabbet: sevgi

muhakkıkîn-i evli-

ya: evliyadan Allah dostlarından

gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlimler

nefis: kişinin kendisi; insanı daima kötülüğe, maddî

zevk ve isteklere sevk eden kuvvet

neş'et etme:

doğma, ortaya çıkma

nevi: tür, çeşit

şatahat: mânevî sarhoşluk ve cezebe halindeyken söylenen şeriata aykırı sözler

tahayyül: hayâl etme

talimat: bildiriler, emirler

bir etmeleridir. Ve onunla, vahyin mertebe-i ulyâ-yı akdesine bir hürmetsizlik gelir. Evet, balarısının ve hayvânâtın ilhâmâtından tut, tâ avâm-ı nâsın ve havâss-ı beşeriyenin ilhâmâtına kadar ve avâm-ı melâikenin ilhâmâtından tâ havâss-ı kerrûbiyyûnun ilhâmâtına kadar bütün ilhâmat, bir nevi kelimât-ı Rabbâniyedir. Fakat mazharların ve makamların kâbiliyetine göre, kelâm-ı Rabbânî, yetmiş bin perdede telemmu eden ayrı ayrı cilve-i hitab-ı Rabbânîdir.

avâm-ı melâike:

meleklerden dereceleri düşük olanlar

avâm-ı nâs: sıradan halk tabakası

cilve-i hitâb-ı

Rabbânî: herşeyi yaratıp terbiye eden Allah'ın hitabının cilvesi, yansıması

havâss-ı beşeriye: insanların âlim ve aydın kesimi

havâss-ı kerrûbiyyûn: Allah'a yakın olan melek-

lerin en büyükleri, dört büyük melek

hayvânât: hayvanlar

ilhâmât: ilhamlar, Allah tarafından kalbe gelen mânâlar

kelâm-ı Rabbânî: herşeyi yaratıp terbiye eden Allah'ın kelimesi, konuşması

kelimât-ı Rabbâniye: herşeyi yaratıp terbiye eden Allah'ın kelimeleri, sözleri

mazhar: ayna, görünümlü yeri

mertebe-i ulyâ-yı

akdes: yüce ve mukaddes mertebe, derece

nevi: tür, çeşit

tabir etmek: açıklamak, yorumlamak

telemmu eden: parıldayan, ışıldaayan

vahiy: Cenâb-ı Hak tarafından bir peygambere bildirilen emirler ve bilgiler

Amma vahiy ve kelâmullahın ism-i has ve onun en bâhir misal-i müşahhası olan Kur'ân'ın nücumlarına ism-i has olan “âyet” namı öyle ilhâmâta verilmesi, hata-yı mahzurdur. On İkinci ve Yirmi Beşinci ve Otuz Birinci Sözlerde beyan ve ispat edildiği gibi, elimizdeki boyalı âyinede görünen küçük ve sönük ve perdeli güneşin misali, semâdaki güneşe ne nisbeti varsa; öyle de, o müddeîlerin kalbindeki ilham dahi, doğrudan doğruya kelâm-ı İlâhî olan Kur'ân güneşinin âyetlerine nisbeti o derecededir. Evet, her bir âyinede görünen güneşin misalleri güneşindir ve onunla münasebettardır denilse haktır; fakat o güneşçiklerin âyi-

âyine: ayna
bâhir: ap açık, görünen
beyan: açıklama, izah
hata-yı mahz: hatanın ta kendisi
ilhâmât: ilhamlar, Allah tarafından kalbe gelen mânâlar
ism-i has: has ve

hususî isim
kelâm-ı İlâhî: Allah'ın kelâmı, konuşması
kelâmullah: Allah'ın kelâmı
misal: benzer, görünümlü
misal-i müşahhas: açıkça görünen örnek
müddeî: iddia sa-

hibi
münasebettar: ilgili
nam: ad, ünvan
nisbet: kıyas, oran
nücum: yıldızlar
semâ: gök
vahiy: Cenâb-ı Hak tarafından bir peygambere bildirilen emirler ve bilgiler

nesine küre-i arz takılmaz ve onun cazibe-
siyle bağlanmaz!

BEŞİNCİ TELVİH

Tarikatin gayet mühim bir meşrebi olan “Vahdetü'l-Vücut” namı altındaki vahdetü's-şuhud, yani, Vâcibü'l-Vücutun vücuduna hasr-ı nazar edip, sair mevcudatı, o vücud-u Vâcibe nisbeten o kadar zayıf ve gölge görür ki, vücut ismine lâayık olmadığını hükmedip, hayal perdesine sarıp, terk-i mâsivâ makamında onları hiç saymak, hat-

âyine: ayna

cazibe: çekim gücü

hasr-ı nazar: dik-
kati yöneltme, çe-
virme, sadece bir
noktaya bakma

küre-i arz: yerkü-
re, dünya

meşreb: yol, hare-
ket tarzı, metod

mevcudat: varlık-
lar

nam: ad

nisbet: kıyas, oran

sair: diğer, başka

tarikât: tasavvuf
adıyla Allah'ı tanı-
ma ve iman esas-
larını inkişaf etti-

rerek insanı mâ-
nevî olgunluğa
götüren yol

telvîh: üstü kapalı
bir şekilde açıkla-
ma

terk-i mâsivâ: Al-
lah'tan başka her-
şeyi terk etmek

Vâcibü'l-Vücut:
varlığı gerekli
olan, var olmak
için hiçbir sebebe
ihtiyacı bulunma-
yan Allah

vahdetü'l-vücut:
Allah'tan başka
varlık kabul etme-
yen, diğer varlık-
ları bir nevi gölge

gibi kabul eden
görüş

vahdetü's-şuhud:
İlâhî tecellilerin
karşısında Allah'-
tan başka bir şe-
yin görülmemesi
ve Allah'tan baş-
ka her şeyin unut-
kanlık perdesiyle
örtülmesi

vücut-u Vâcib:
varlığı zorunlu
olan, var olmak
için hiçbir sebebe
ihtiyacı bulunma-
yan Allah'ın varlı-
ğı

vücut: varlık

tâ mâdum tasavvur etmek, yalnız cilve-i esmâ-i İlâhiyeye hayalî bir âyine vaziyeti vermek kadar ileri gider.

İşte bu meşrebin ehemmiyetli bir hakikati var ki: Vâcibü'l-Vücudun vücudu, iman kuvvetiyle ve yüksek bir velâyetin hakkal-yakîn derecesinde inkişafıyla, vücud-u mümkünat o derece aşağıya düşer ki, hayal ve ademden başka onun nazarında makamları kalmaz; adeta Vâcibü'l-Vücudun hesabına kâinatı inkâr eder.

Fakat bu meşrebin tehlikeleri var. En birincisi şudur ki:

adem: yokluk, hiçlik

âyine: ayna

cilve-i esmâ-i İlâhiye: Allah'ın

isimlerinin görünüşü, aksi

ehemmiyet: önem

hakikat: esas gerçek mahiyet

hakkal-yakîn: bizzat yaşamak suretiyle, kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde kesin bilme

inkâr etmek: reddetmek, kabul etmemek

inkişaf: açığa çıkma

kâinat: evren, yaratılmış herşey

mâdum: yok

meşreb: yol, hareket tarzı, metod

nazar: bakış, dikkat

tasavvur etmek: düşünmek, hayal etmek

Vâcibü'l-Vücud: varlığı gerekli olan, var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah

Vâcibü'l-Vücud:

varlığı gerekli olan, var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

vücud-u mümkünat: varlığı mümkün olanlar; varlığı imkân dairesinde olanlar, kâinatın varlığı

vücut: varlık

Erkân-ı imaniye altıdır. İman-ı billâhtan başka, iman-ı bi'l-yevmi'l-âhir gibi rükünler var. Bu rükünler ise, mümkinatın vücutlarını ister. O muhkem erkân-ı imaniye hayal üstünde bina edilmez. Onun için, o meşrep sahibi, âlem-i istiğrak ve sekirden âlem-i sahve girdiği vakit, o meşrebi beraber almamak gerektir ve o meşrebin muktezasıyla amel etmemek lâzımdır. Hem, kalbî ve hâlî ve zevkî olan bu meşrebi, aklî ve kavlî ve ilmî suretine çevirmemektir. Çünkü, Kitap ve Sünnetten gelen desâtir-i akliye ve kavânin-i ilmiye ve usul-ü kelâmiye o meşrebi kaldıramıyor, kabil-i tatbik

aklî: akılla ilgili
âlem-i istiğrak ve sekir: kendinden geçme ve mânâ alemindeki sarhoşluk âlemi
âlem-i sahve: uyanıklık âlemi, yeniden kendine geliş hâli
desâtir-i akliye: aklın düsturları, prensipleri
erkân-ı imaniye: imanın esasları,

şartları
hâlî: hâl ve davranışa ait
iman-ı bi'l-yevmi'l-âhir: ahiret gününe inanmak
İman-ı billâh: Allah'a iman
kabil-i tatbik: tatbiki mümkün, uygulanabilir
kavânîn-i ilmiye: ilmin kanunları
kavlî: sözlü olarak
meşreb: yol, hare-

ket tarzı, metod
muhkem: sağlam, kuvvetli
mukteza: bir şeyin gereği
mümkinat: olması imkân dahilinde olan şeyler, yaratılmış olan herşey
rükün: esas, şart
suret: biçim, şekil
usul-ü kelâmiye: kelâm ilmi metodolojisi
vücut: varlık

olamıyor. Onun için, Hulefâ-yı Râşidînden ve Eimme-i Müçtehidînden ve Selef-i Sâlihînin büyüklerinden, o meşrep sarihan görünmüyor. Demek, en âli bir meşrep değil. Belki yüksek, fakat nâkıs; çok ehemmiyetli, fakat çok hatarlı; çok ağır, fakat çok zevklidir. O zevk için ona girenler, ondan çıkmak istemiyorlar; hodgâmlıkla, en yüksek mertebe zannediyorlar.

Bu meşrebin esasını ve mahiyetini *Nokta* Risalesinde ve bir kısım Sözlerde ve *Mektubat*'ta bir derece beyan ettiğimizden, onlara iktifâen, şurada o mühim meşrebin ehemmiyetli bir vartasını beyan edeceğiz. Şöyle ki:

O meşrep, daire-i esbabdan geçip, terk-i

âli: yüksek, yüce
beyan: açıklama, izah
daire-i esbab: sebepler dairesi
ehemmiyet: önem
Eimme-i Müçtehidîn: içtihad eden imamlar
hatarlı: tehlikeli

hodgâmlık: ben-cillik
Hulefâ-i Râşidîn: dört büyük halife
iktifâen: yeterli
görerek, yetinerek
mahiyet: asıl nitelik, özellik
meşreb: hareket

tarzı, metod
nâkıs: eksik, noksan
sarihan: açıkça
Selef-i Salihîn: ilk devir İslâm büyükleri
varta: tehlike, çamura düşme

mâsivâ sırrıyla mümkünattan alâkasını kesen ehass-ı havassın istiğrak-ı mutlak hâletinde mazhar olduğu salih bir meşreptir. Şu meşrebi, esbab içinde boğulanların ve dünyaya âşık olanların ve felsefe-i maddiye ile tabiata saplananların nazarına ilmî bir surette telkin etmek, tabiat ve maddede onları boğdurmaktır ve hakikat-i İslâmiyeden uzaklaştırmaktır. Çünkü, dünyaya âşık ve daire-i esbaba bağlı bir nazar, bu fâni dünyaya bir nevi bekâ vermek ister. O dünya mahbubunu elinden kaçırmak iste-

alâka: ilgi, bağ
bekâ: devamlılık
 ve kalıcılık
daire-i esbab: sebepler dairesi
ehass-ı havas: seçkinlerin en seçkini, ileri gelenlerin en başta olanı
esbab: sebepler
fâni: geçici olan, ölümlü
felsefe-i maddiye: herşeyi maddede arayan ve kabul eden anlayış
hakikat-i İslâmiye: İslâmiyetin

özü, gerçeği
hâlet: durum, hâl
istiğrak-ı mutlak: Allah aşkı ile tamamen kendinden geçmek
mahbub: sevgili, sevilen
mazhar: erişme, nail olma
meşreb: hareket tarzı, metod
mümkinat: olması imkân dahilinde olan şeyler, yaratılmış olan herşeyi
nazar: bakış, dikkat
nevi: tür, çeşit

salih: dinin emir ve yasaklarına uygun hareket eden, Allah'ın sevgili kulu
suret: biçim, şekil
tabiat: canlı cansız bütün varlıklar, maddî âlem, doğa
tabiat: canlı cansız bütün varlıklar, maddî âlem, doğa
telkin etmek: öğüt vermek, anlatmak
terk-i mâsivâ: Allah'tan başka herşeyi terketmek

miyor, Vahdetü'l-Vücut bahanesiyle ona bir bâki vücut tevehhüm eder; o mahbubu olan dünya hesabına ve bekâ ve ebediyeti ona tam mal etmesine binaen, bir mâbudiyet derecesine çıkarır—neûzü billâh—Allah'ı inkâr etmek vartasına yol açar.

Şu asırda maddiyyunluk fikri o derece istilâ etmiş ki, maddiyatı herşeye merci biliyorlar. Böyle bir asırda, has ehl-i iman, maddiyatı idam eder derecesinde ehemmiyetsiz gördüklerinden, Vahdetü'l-Vücut meşrebi ortaya atılsa, belki maddiyyunlar sahip çıkacaklar, “Biz de böyle diyoruz”

bâki: devamlı ve kalıcı

bekâ: devamlılık ve kalıcılık

binaen: dayana-rak

ebediyet: sonsuzluk

ehemmiyet: önem

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler

has: özel, hususî

idam etmek: yok etmek

istilâ etme: işgal

etme, hâkim olma

mâbudiyet: ibadet edilmeye lâayık olma

maddiyat: maddi şeyler

maddiyyunluk: maddecilik, materalizm, herşeyi madde ile açıklamaya çalışma gayreti

mahbub: sevgili, sevilen

merci: kaynak, başvurulacak yer

meşreb: hareket tarzı, metod

neûzü billâh: Allah korusun

tevehhüm: sanma, zannetme

vahdetü'l-vücut: Allah'tan başka varlık kabul etmeyen, diğer varlıkları bir nevi gölge gibi kabul eden görüş

varta: tehlike, çamura düşme

vücut: beden, varlık

diyecekler. Halbuki, dünyada meşârib içinde, maddiyyunların ve tabiatperestlerin mesleğinden en uzak meşrep, Vahdetü'l-Vücut meşrebidir. Çünkü, ehl-i Vahdetü'l-Vücut, o kadar vücut-u İlâhîye kuvvet-i imanla ehemmiyet veriyorlar ki, kâinatı ve mevcudatı inkâr ediyorlar. Maddiyyunlar ise, o kadar mevcudata ehemmiyet veriyorlar ki, kâinat hesabına Allah'ı inkâr ediyorlar. İşte bunlar nerede, ötekiler nerede?

ALTINCI TELVÎH

Üç Noktadır.

BİRİNCİ NOKTA: Velâyet yolları içinde

ehemmiyet: değer, önem

inkâr etmek: inanmamak, kabul etmemek

kâinat: evren, yaratılan herşey

kuvvet-i iman: iman gücü

maddiyyun: materyalistler, herşeyi madde ile açıklamaya çalışanlar

meşârib: meşrepler; yollar, metodlar, hareket tarz-

ları

meşreb: hareket tarzı, metod

mevcudat: varlıklar

müstakim: doğru yolda olan

tabiatperest: herşeyin tabiatın tesiriyle meydana geldiğini iddia eden, tabiatçı

telvih: kinaye şeklinde açıklama, üstü kapalı bir şekilde açıklama

vahdetü'l-vücut:

Allah'tan başka varlık kabul etmeyen, diğer varlıkları bir nevi gölge gibi kabul eden görüş

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

vücut-u İlâhî: Allah'ın varlığı

en güzeli, en müstakimi, en parlağı, en zengini, Sünnet-i Seniyyeye ittibâdır. Yani, a'mâl ve harekâtında Sünnet-i Seniyyeyi düşünüp ona tâbi olmak ve taklit etmek ve muamelât ve ef'âlinde ahkâm-ı şer'iyeyi düşünüp rehber ittihaz etmektir.

İşte bu ittibâ ve iktida vasıtasıyla, âdi ahvâlî ve örfî muameleleri ve fitrî hareketleri ibadet şekline girmekle beraber, her bir ameli, sünneti ve şer'i o ittibâ noktasında düşündürmekle, bir tahattur-u hükm-ü şer'î veriyor. O tahattur ise, Sahib-i Şeriatı düşündürüyor. O düşünmek ise, Cenâb-ı Hak kı hatıra getiriyor. O hatıra, bir nevi huzur

a'mâl: ameller, işler

âdi: basit, normal, sıradan

ahkâm-ı şer'iyeye: şeriatın hükümleri, esasları

ahvâl: haller, davranışlar

Cenâb-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

ef'âl: fiiller, işler

fitrî: doğal, yaratı-

lıştan gelen

harekât: hareketler, davranışlar

iktida: uyma

ittibâ: tâbi olma, uyma

ittihaz etmek: edinmek, kabul etmek

muamelât: davranışlar, işler

müstakim: doğru yolda olan

nevi: çeşit, tür

Sahib-i Şeriat: İs-

lâm şeriatının sahibi, kurucusu

Sünnet-i Seniyye:

Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

tâbi olmak: uymak

tahattur: hatırlamak

tahattur-u hükm-ü

şer'î: dînî hükümün hatırlanması

veriyor. O halde, mütemadiyen ömür dakikaları huzur içinde bir ibadet hükmüne getirilebilir.

İşte bu cadde-i kübrâ, velâyet-i kübrâ olan ehl-i veraset-i nübüvvet olan Sahabe ve Selef-i Sâlihînin caddesidir.

İKİNCİ NOKTA: Velâyet yollarının ve tarikat şubelerinin en mühim esası, ihlâstır. Çünkü ihlâs ile hafî şirklerden halâs olur. İhlâsı kazanmayan, o yollarda gezemez.

Ve o yolların en keskin kuvveti, muhabbettir. Evet, muhabbet, mahbubunda bahaneler aramaz ve kusurlarını görmek istemez. Ve kemâline delâlet eden zayıf emâ-

cadde-i kübrâ:

büyük ve geniş cadde

delâlet: işaret, delil olma

ehl-i veraset-i nübüvvet:

Peygamberin (a.s.m.) vârisi olan kimseler, âlimler

hafî: gizli

halâs olma: kurtulma

ihlâs: samimiyet, ibadet ve davra-

nışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme

kemâl: kusursuzluk, mükemmellik

mahbub: sevgili, sevilen

muhabbet: sevgi

mütemadiyen: devamlı olarak, aralıksız

Selef-i Sâlihîn: ilk devir İslâm büyüklükleri

tarikat: tasavvuf

adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

velâyet-i kübrâ: büyük velîlik

releri, kavî hüccetler hükmünde görür. Daima mahbubuna taraftardır.

İşte bu sırra binaendir ki, muhabbet ayağıyla marifetullahı teveccüh eden zatlar, şübehâta ve itirâzâta kulak vermezler, ucuz kurtulurlar. Binler şeytan toplansa, onların Mahbub-u Hakikîsinin kemâline işaret eden bir emâreyi, onların nazarında iptal edemez. Eğer muhabbet olmazsa, o vakit kendi nefsi ve şeytanı ve haricî şeytanların ettikleri itirazat içinde çok çırpınacak. Kahramancasına bir metanet ve kuvvet-i iman ve dikkat-i nazar lâzımdır ki kendisini kurtarsın. İşte bu sırra binaendir ki, umum

binaen: dayanarak

dikkat-i nazar:

dikkatli bakış

emâre: belirti, iz

hüccet: delil

itirâzât: itirazlar, karşı gelmeler

kavî: güçlü, kuvvetli

kemâl: kusursuzluk, mükemmellik

kuvvet-i iman:

imanın kuvveti,

gücü

mahbub: sevgili, sevilen

Mahbub-u Hakikî: sevilen ve gerçek anlamda sevilme-ye lâyık olan Allah

marifetullah: Allah'ı bilme ve tanıma

metanet: sağlamlık, kararlılık

muhabbet: sevgi

nazar: bakış, dikkat

nefis: insanı daima kötülüğe, maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet

şübehât: şüpheler, tereddütler

teveccüh etme: yönelme

umum: bütün, genel

merâtib-i velâyette marifetullahtan gelen muhabbet, en mühim maya ve iksirdir.

Fakat muhabbetin bir vartası var ki: Ubûdiyetin sırrı olan niyazdan, mahviyetten, naza ve dâvâyâ atlar, mizansız hareket eder. Mâsivâ-yı İlâhiyeye teveccühü hengâmında mânâ-yı harfîden mânâ-yı ismîye geçmesiyle, tiryak iken zehir olur. Yani, gayrullahı sevdiği vakit, Cenâb-ı Hak hesabına ve Onun namına, Onun bir âyine-i esmâsı olmak cihetiyle rapt-ı kalb etmek lâzımken, bazan o zâtı, o zat hesabına, ken-

âyine-i esmâ: Allah'ın isimlerini gösteren ayna, varlıklar

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

cihet: taraf, yön

dâvâ: iddia

gayrullah: Allah'tan gayrisi, yaratılan her şey

hengâm: ân, zaman

iksir: kuvvetli ilaç

mahviyet: tevazu, alçak gönüllülük

mânâ-yı harfî: bir şeyin kendisini değil de san'atkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mânâ

mânâ-yı ismî: bir şeyin sahibine değil de, bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan mânâsı

marifetullah: Allah'ı bilme ve tanıma

mâsivâ-yı İlâhiye: Cenâb-ı Hakkın yaratıkları Varlıklar

lar

merâtib-i velayet: evlialık mertebeleri, dereceleri

muhabbet: sevgi

niyaz: dua etme,

yalvarıp yakarma

rapt-ı kalb: kalben bağlanma

teveccüh etme:

yönelme

tiryak: derman,

ilaç

ubudiyet: Allah'a

kulluk, ibadet

varta: tehlike, bataklığa düşme

di kemâlât-ı şahsiyesi ve cemâl-i zâtîsi namına düşünüp, mânâ-yı ismiyle sever. Allah'ı ve Peygamberi düşünmeden yine onları sevebilir. Bu muhabbet, muhabbetullah vesile değil, perde oluyor. Mânâ-yı harfî ile olsa, muhabbetullah vesile olur, belki cilvesidir denilebilir.

ÜÇÜNCÜ NOKTA: Bu dünya dârü'l-hikmettir, dârü'l-hizmettir; dârü'l-ücret ve mükâfat değil. Buradaki a'mâl ve hizmetlerin ücretleri berzahta ve âhirettedir. Buradaki a'mâl berzahta ve âhirette meyve verir.

Madem hakikat budur; a'mâl-i uhreviye-ye ait neticeleri dünyada istememek ge-

a'mâl: ameller, işler

a'mâl-i uhreviye: âhirete ait ameller, işler, fiiller

berzah: kabir âlemi

cemâl-i zâtî: zâtında olan güzellik

cilve: görünme, yansıma

dârü'l-hikmet: hikmet yeri; işlerin bir sebebe ve zamana bağlı olarak

yapıldığı yer olan dünya

dârü'l-hizmet: hizmet yeri

dârü'l-ücret ve mükâfat: ücret ve ödül yeri

hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet

kemâlât-ı şahsiye: şahsî olgunluklar, faziletler, güzellikler

mânâ-yı harfî: bir

şeyin kendisini değil de san'atkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mânâ

mânâ-yı ismî: bir şeyin sahibine değil de, bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan mânâsı

muhabbet: sevgi
muhabbetullah: Cenâb-ı Hakka duyulan sevgi

rektir. Verilse de, memnunâne değil, mahzunâne kabul etmek lâzımdır. Çünkü, Cennetin meyveleri gibi, kopardıkça yerine aynı gelmek sırrıyla bâki hükmünde olan amel-i uhrevî meyvesini, bu dünyada fâni bir surette yemek, kâr-ı akıl değildir. Bâki bir lâmbayı, bir dakika yaşayacak ve sönecek bir lâmba ile mübadele etmek gibidir.

İşte bu sırra binaen, ehl-i velâyet, hizmet ve meşakkat ve musibet ve külfeti hoş görüyorlar, nazlanmıyorlar, şekvâ etmiyorlar.

¹ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ عَلَى كُلِّ حَالٍ diyorlar. Keşif ve ke-

¹ "Her hal üzere Allah'a hamd olsun." *Kenzü'l-Ummâl*, 1:72, 181; *Tirmizî*, 5:578, hadîs no: 3599; *İbni Mâce*, 1:92, hadîs no: 251, 2:1260, hadîs no: 3830.

amel-i uhrevî: âhirete ait amel
bâki: devamlı ve kalıcı
binaen: dayanarak
ehl-i velâyet: velî kullar, Allah dostları
fâni: geçici olan, ölümlü
kâr-ı akıl: aklın ka-

bul edeceği iş
keşif: mânevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri görme, açığa çıkarma
külfet: yük, ağırlık
mahzunâne: mahzun ve üzgün bir şekilde
memnunâne: memnun bir şekilde

de
meşakkat: güçlük, sıkıntı
musibet: belâ, büyük sıkıntı
mübadele etmek: değişmek, değiştirmek
suret: biçim, şekil
şekvâ etmek: şikayet etmek

ramet, ezvak ve envâr verildiği vakit, bir iltifât-ı İlâhî nev'inden kabul edip setrine çalışıyorlar. Fahre değil, belki şükre, ubûdiyete daha ziyade giriyorlar. Çokları o ahvâl-in istitar ve inkıtâın istemişler, tâ ki amel-lerindeki ihlâs zedelenmesin. Evet, makbul bir insan hakkında en mühim bir ihsan-ı İlâhî, ihsanını ona ihsas etmemektir-tâ niyâzdan naza ve şükürden fahre girmesin.

İşte bu hakikate binaendir ki, velâyeti ve tarikati isteyenler, eğer velâyetin bazı te-

ahvâl: haller, davranışlar

binaen: dayana-rak

envâr: nurlar, ay-dınlıklar

ezvak: zevkler

fahr: övünme, gu-rur

hakikat: gerçek

ihlâs: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme

ihsan: bağış, iyilik, lütuf

ihsan-ı İlâhî: Al-lah'ın ihsanı, ikra-

mı, bağışı

ihsas: hissettirme

iltifât-ı İlâhî: Al-lah'ın lütuf ve iyi-liklerle insanlara yönelmesi

inkıta: kesilme, sona erme

istitar: gizlenme

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kul-larında görülen olağanüstü hal ve hareketler

makbul: kabul gö-ren, geçerli

nev'i: tür, çeşit

niyaz: dua etme,

yalvarıp yakarma

setr: örtme

şükür: teşekkür, öv-gü

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanı-maya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

ubudiyet: kulluk

velâyet: velîlik; mânevî mertebelere aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

ziyade: çok, fazla

reşşuhâtı olan ezvak ve kerâmâtı isterlerse ve onlara müteveccih ise ve onlardan hoşlansa, bâki, uhrevî meyveleri fâni dünyada, fâni bir surette yemek kabilinden olmakla beraber, velâyetin mayası olan ihlâsı kaybedip velâyetin kaçmasına meydan açar.

YEDİNCİ TELVİH

Dört Nüktedir.

BİRİNCİ NÜKTE: Şeriat, doğrudan doğruya, gölgesiz, perdesiz, sırr-ı ehadiyet ile rububiyet-i mutlaka noktasında, hitab-ı İlâhînin neticesidir. Tarikatın ve hakikatin en

bâki: devamlı ve kalıcı

ezvak: zevkler

fâni: geçici olan, ölümlü

hakikat: gerçek

hitab-ı İlâhî: Ce-âb-ı Hakkın cin ve inse hitabı, konuşması

ihlâs: samimiyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme

kabil: tür, sınıf

kerâmât: kerametler

müteveccih: yö-

nelik, yönelmiş

nükte: ince ve anlamlı söz

rububiyet-i mutla-

ka: Allah'ın her şeyi kuşatan, kayıtsız ve sınırsız egemenliği, yaratıcılığı, terbiyesi

sırr-ı ehadiyet: Allah'ın birliğinin ve isimlerinin herbir varlıkta ayrı ayrı tecellî etmesinin sırrı

suret: biçim, şekil

şeriat: İlâhî kanun; Allah tarafından bildirilen hüküm-

lerin hepsi

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

telvîh: kinaye şeklinde açıklama

tereşşuhât: sızıntılar

uhrevî: âhirete dair

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

yüksek mertebeleri, şeriatın cüzleri hükmüne geçer; yoksa daima vesile ve mukaddime ve hâdim hükmündedirler. Neticeleri, şeriatın muhkemâtıdır. Yani, hakaik-i şeriata yetişmek için, tarikat ve hakikat meslekleri, vesile ve hâdim ve basamaklar hükmündedir. Git gide, en yüksek mertebede, nefs-i şeriatta bulunan mânâ-yı hakikat ve sırr-ı tarikate inkılâp ederler. O vakit şeriat-ı kübrânın cüzleri oluyorlar. Yoksa, bazı ehl-i tasavvufun zannettikleri gibi, şeriatı zâhirî bir kışır, hakikati onun içi ve neticesi ve gayesi tasavvur etmek doğru değildir.

cüz: bölüm, kısım
ehl-i tasavvuf: tasavvuf ehli; kalbi dünyanın gelip geçici işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan tarikat ehli kimseler
hâdim: hizmetçi
hakaik-i şeriat: şeriatin hakikatleri, esas ve gerçekleri
hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet
inkılâp etmek: dönüştürmek, değiştirmek

mânâ-yı hakikat: gerçek, asıl mânâ
muhkemât: söylendiği mânâyı açıkça delâlet eden, te'vil ve tahsis kabul etmeyen sözler, kesinlik ifade eden naslar
mukaddime: başlangıç, hazırlık
nefs-i şeriat: şeriatın özü, esası, aslı
sırr-ı tarikat: tarikatın sırrı
şeriat: ilâhî kanun;

Allah tarafından bildirilen hükümlerin hepsi
şeriat-ı kübrâ: İslâmın büyük ve yüce hükümleri
tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol
tasavvur etme: düşünme, hayal etme
zahîrî: açık, görünürde

Evet, şeriatın, tabakat-ı nâsa göre inkişâ-fâtı ayrı ayrıdır. Avâm-ı nâsa göre zâhir-i şeriatı hakikat-i şeriat zannedip, havassa münkeşif olan şeriatın mertebesine hakikat ve tarikat namı vermek yanlıştır. Şeriatın, umum tabakata bakacak merâtibi var.

İşte bu sırra binaendir ki, ehl-i tarikat ve ashab-ı hakikat, ileri gittikçe hakaik-i şeria-ta karşı incizapları, iştihakları, ittibâları zi-yadeleşiyor. En küçük bir Sünnet-i Seniyyeyi en büyük bir maksat gibi telâkki edip

ashab-ı hakikat: hakikat ehli, doğ-ru ve hak yolda olanlar
avâm-ı nâs: sıradan halk tabakası
binaen: dayana-rak
ehl-i tarikat: tari-kata mensup olanlar
hakikat: asıl, esas, gerçek ma-hiyet
hakikat-i şeriat: şeriatın özü, ger-çeği
havas: seçkinler, âlim ve bilginler
incizap: cezbedil-

me, çekilme
inkişâfât: inkişaf-lar; açılmalar, açı-ğa çıkmalar
iştihak: çok arzu ve istek
ittiba: tabi olma, uyma
merâtib: mertebe-ler, dereceler
münkeşif: açılmış, açılan, görünen
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hare-ketlerine dayanan yüce prensipler
şeriat: Allah tara-fından bildirilen, İslâmiyet hüküm-

lerinin hepsi
tabakat-ı nâs: in-sanların tabakala-rı, sınıfları
tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanı-maya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol
telâkki etmek: an-lamak, kabul et-mek
umum: bütün, ge-nel
zahir-i şeriat: şe-riatin görünürdeki yönü
ziyade: çok, fazla

onun ittibâna çalışıyorlar, onu taklit ediyorlar. Çünkü, vahiy ne kadar ilhamdan yüksek ise, semere-i vahiy olan âdâb-ı şer'îye, o derece, semere-i ilham olan âdâb-ı tarikatten yüksek ve ehemmiyetlidir. Onun için, tarikatın en mühim esası, Sünnet-i Seniyyeye ittibâ etmektir.

İKİNCİ NÜKTE: Tarikat ve hakikat, vesilelikten çıkmamak gerektir. Eğer maksud-u bizzat hükmüne geçseler, o vakit şeriatın muhkemâtı ve ameliyâtı ve Sünnet-i Se-

âdâb-ı şer'îye: şeriatın kaideleri, âdâbları

âdâb-ı tarikat: tarikat kaideleri, âdâbları

ehemmiyet: değer, önem

hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet

ilham: Allah tarafından kalbe gönderilen mânâlar

ittiba: tabi olma, uyma

maksud-u bizzat: asıl gaye, temel hedef

muhkemât: İslâmiyetin sağlam ve kuvvetli kanunları, emirleri; yoruma ihtiyaç bırakmayacak şekilde açık sözler, kesinlik ifade eden naslar

nükte: ince ve anlamlı söz

semere-i ilham: ilhamın neticesi, meyvesi

semere-i vahiy: vahyin neticesi, meyvesi

Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin

söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

şeriat: Allah tarafından bildirilen, İslâmiyet hükümlerin hepsi

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

vahiy: Cenâb-ı Hak tarafından bir peygambere bildirilen emirler ve bilgiler

niyyeye ittibâ, resmî hükmünde kalır, kalb öteki tarafa müteveccih olur. Yani, namazdan ziyade halka-i zikri düşünür; ferâizden ziyade evrâdına müncezip olur; kebâirden kaçmaktan ziyade, âdâb-ı tarikatın muhalefetinden kaçır. Halbuki, muhkemât-ı şeriat olan farzların bir tanesine, evrâd-ı tarikat mukâbil gelemey, yerini dolduramaz. Âdâb-ı tarikat ve evrâd-ı tasavvuf, o ferâizin içindeki hakikî zevke medar-ı teselli olmalı, menşey olmamalı. Yani, tekkesi, ca-

âdâb-ı tarikat: tarikat kaideleri, âdâbları

evrad: virdler, zikirler; Kur'ân-ı Kerimden veya hadislerden alınıp sık sık okunan dualar ve zikirler

evrâd-ı tarikat: tarikatların virdleri, zikirleri

evrâd-ı tasavvuf: tasavvuftaki virdler, zikirler

ferâiz: farzlar Allah'ın kesinlikle yapılmasını emrettiği şeyler

hakikî: asıl, gerçek

halka-i zikr: zikir

halkası

ittiba: tabi olma, uyma

kebâir: büyük günahlar

medar-ı teselli: ferahlık sebebi, tesellî vasıtası, vesilesi

menşey: esas, kaynak, kök

muhalefet: zıt ve aykırı davranma

muhkemât: İslâmiyetin sağlam ve kuvvetli kanunları, emirleri; yoruma ihtiyaç bırakmayacak şekilde açık sözler, kesinlik ifade eden

naslar

mukâbil: karşılık

müncezip: cezbedilmiş, tutkun

müteveccih: yönelik, yönelmiş

Sünnet-i Seniyye:

Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

şeriat: Allah tarafından bildirilen, İslâmiyet hükümlerinin hepsi

tekke: tarikat mensuplarının zikir ve ders için toplandıkları yer, mesken

ziyade: çok, fazla

middeki namazın zevkine ve tâdil-i erkânına vesile olmalı; yoksa, camideki namazı çabuk, resmî kılıp, hakikî zevkini ve kemâlini tekkede bulmayı düşünen, hakikatten uzaklaşıyor.

ÜÇÜNCÜ NÜKTE: “Sünnet-i Seniyye ve ahkâm-ı şariat haricinde tarikat olabilir mi?” diye sual ediliyor.

Elcevap: Hem var, hem yok. Vardır; çünkü bazı evliya-yı kâmilîn, şariat kılıcıyla idam edilmişler. Hem yoktur; çünkü muhakkıkîn-i evliya, Sâdi-i Şirazî’nin bu düsturunda ittifak etmişler:

ahkâm-ı şariat:

şariatın hükümleri, esasları

evliya-yı kâmilîn:

olgun, kemâl ve fazilet sahibi olan Allah’ın velî kulları

hakikat: doğru gerçek

hakikî: asıl, gerçek

kemâl: fazilet, iyilik, mükemmellik

muhakkıkîn-i evliya: Allah’ın velî kullarından ger-

çekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlimler

nükte: ince ve anlamlı söz

Sünnet-i Seniyye:

Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

şariat: Allah tarafından bildirilen hükümlerin hepsi, İslâmiyet

tâdil-i erkân: namazı şartlarına uygun şekilde kıl-

ma ve rüku ve secde gibi temel esasların arasında biraz bekleme

tarikât: tasavvuf adıyla Allah’ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

tekke: tarikat mensuplarının zikir ve ders için toplandıkları yer, mesken

مَحَالْسَتْ سَعْدِي بَرَاهِ صَفَا ❀ ظَفَرُ بُرْدَنْ جُزْ دَرْ

پَي مُصْطَفَى ❀

Yani, “Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın caddesinden hariç ve onun arkasından gitmeyen, muhaldır ki, hakikî envâr-ı hakikate vasıl olabilsin.” Bu mesele-
nin sırrı şudur ki:

Madem Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm Hâtemü'l-Enbiyadır ve umum nev-i beşer namına muhatab-ı İlâhîdir. Elbette, nev-i beşer onun caddesi haricinde gide-
mez; ve bayrağı altında bulunmak zarurî-
dir.

Ve madem ehl-i cezbe ve ehl-i istiğrak,

Aleyhissalâtü Vesselâm: Al-
lah'ın salât ve se-
lâmı onun üzerine
olsun
ehl-i cezbe ve
ehl-i istiğrak: ta-
rikat ve tasavvuf
ehlinden olup zikir
ve ibadetle ken-
dinden geçip dün-
yayı unutanlar
envâr-ı hakikat:

hakikat nurları,
ışıkları
hakikî: asıl, gerçek
Hâtemü'l-Enbiya:
peygamberlerin
sonuncusu olan
Hz. Muhammed
(a.s.m.)
muhal: imkânsız
muhatab-ı İlâhî:
Allah'a muhatap
olan
namına: adına

nev-i beşer: in-
sanlar, insanlık
türü
Resul-i Ekrem:
Allah'ın en şerefli
ve değerli elçisi
olan Hz. Muham-
med (a.s.m.)
umum: bütün
vâsıl: ulaşan, ka-
vuşan
zarurî: zorunlu,
gerekli

muhalefetlerinden mes'ul olamazlar. Ve madem insanda bazı letâif var ki, teklif altına giremez; o lâtime hâkim olduğu vakit, tekâlif-i şer'iyeye muhalefetiyle mes'ul tutulmaz. Ve madem insanda bazı letâif var ki, teklif altına girmediği gibi, ihtiyar altına da girmez, hattâ aklın tedbiri altına da girmez; o lâtime, kalbi ve akli dinlemez. Elbette, o lâtime bir insanda hâkim olduğu zaman—fakat o zamana mahsus olarak—o zat, şeriata muhalefette velâyet derecesinden sukut etmez, mâzur sayılır. Fakat bir şartla ki, hakaik-i şeriata ve kavâid-i imânîye karşı bir inkâr, bir tezyif, bir istihfaf olmasın. Ahkâmı yapmasa da, ahkâmı hak

ahkâm: hükümler, esaslar

hakaik-i şeriat: şeriatın hakikatleri, esasları

hâkim: hükmeden, idareci

inkâr: inanmama, reddetme

istihfaf: hafife alma

kavâid-i imânîye: imanın kaideleri, rûkûn ve şartları

lâtime: duygu; güzel ve ince mânâ

letâif: lâtimefeler, duygular

mahsus: has, özel

mazur: özörlü, mazeretli

muhalefet: zıt ve aykırı davranma

sukut etme: düşme, alçalma

şeriat: Allah tarafından bildirilen hükümlerin hepsi,

İslâmiyet

tekâlif-i şer'iyeye: şeriatın yükümlülükleri, dinin emirleri

teklif: sorumluluk, yükümlölük

tezyif: küçük düşürme

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

bilmek gerektir. Yoksa, o hale mağlûp olup —neûzü billâh—o hakaik-i muhkemeye karşı inkâr ve tekzibi işmam edecek bir vaziyet, alâmet-i sukuttur.

Elhasıl, daire-i şeriatın haricinde bulunan ehl-i tarikat iki kısımdır.

Bir kısmı, sabıkan geçtiği gibi, ya hale, istiğraka, cezbeye ve sekre mağlûp olup veya teklifi dinlemeyen veya ihtiyarı işitmeyen lâtifelerin mahkûmu olup, daire-i şeriatın haricine çıkıyor. Fakat o çıkmak, ahkâm-ı şeriatı beğenmemekten veya istememekten değil, belki mecburiyetle, ihtiyarsız terk ediyor.

ahkâm-ı şeriat:

şeriatın hükümleri, esasları

alâmet-i sukut:

düşme belirtisi, alçalma alâmeti

cezbe: rûhî heyecan, coşkunluk,

coşkunluktan kendinden geçme hâli

daire-i şeriat: şeriat dairesi, Allah'-

ın emir ve yasak-

ları dairesi

elhasıl: kısaca, özetle

hakaik-i muhkeme:

sağlam hakikatler, esaslar

ihtiyar: irade

inkâr: inanmama, reddetme

istiğrak: Allah aşkıyla kendinden geçme

lâtime: insanın mâ-

nevî yapısındaki

ince duygulardan herbiri

mahkûm: birinin hükmü altında olma, hükümlü

neûzü billâh: Allah korusun

sabıkan: bundan önce

sekr: sarhoşluk, kendinden geçme hali

tekzib: yalanlama

Bu kısım ehl-i velâyet var. Hem mühim velîler, bunların içinde muvakkaten bulunmuş. Hattâ bu neviden, değil yalnız daire-i şeriattan, belki daire-i İslâmiyet haricinde bulunduğunu bazı muhakikkîn-i evliya hükmetmişler. Fakat bir şartla: Muhammed Aleyhissalâtü Vesselâmın getirdiği ahkâmın hiçbirini tekzip etmemektir. Belki ya düşünmüyor veya müteveccih olamıyor veya yahut bilemiyor ve bilmiyor. Bilse, kabul etmese, olmaz.

İkinci kısım ise, tarikat ve hakikatin parlak ezvaklarına kapılıp, mezâkından çok yüksek olan hakaik-i şeriatin derece-i zev-

ahkâm: hükümler, esaslar

Aleyhissalâtü

Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

daire-i İslâmiyet:

İslâmiyet dairesi

daire-i şariat: şariat dairesi, Allah'ın emir ve yasakları dairesi

ehl-i velâyet: velî kullar, Allah dost-

ları

ezvak: zevkler

hakaik-i şariat:

şeriatin hakikatleri, esasları

hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet

mezâk: zevk, zevk alma tarzı

muhakkikîn-i evli-

ya: evliyadan gerçekleri araştıran ve delilleriyle bi-

len âlimler

muvakkat: gelip geçici

müteveccih: yönelik, yönelmiş

nevi: tür, çeşit

tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman

esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

tekzip: yalanlama

kine yetişemediği için, zevksiz, resmî birşey telâkki edip ona karşı lâkayt kalır. Git gide, şeriatı zahirî bir kışır zanneder; bulduğu hakikati esas ve maksud telâkki eder. “Ben onu buldum; o bana yeter” der, ahkâm-ı şeriata muhalif hareket eder. Bu kısımdan akli başında olanlar mes’uldürler, sukut ediyorlar, belki kısmen şeytana maskara oluyorlar.

DÖRDÜNCÜ NÜKTE: Ehl-i dalâlet ve bid’at fırkalarından bir kısım zatlar, ümmet nazarında makbul oluyorlar. Aynen onlar gibi zatlar var; zâhirî hiçbir fark yokken ümmet reddediyor. Bunda hayret ediyor-

ahkâm-ı şeriat:

şeriatın hükümleri, esasları

derece-i zevk:

zevk derecesi

ehl-i dalâlet ve

bid’at: dinin as-

linda olmadığı

halde, sonradan

çıkarılan zararlı

âdet ve uygulama-

maları dine mal

etmeye çalışan,

doğru ve hak yol-

dan sapmış olan-

lar

fırka: grup, topluluk

hakikat: asıl, esas, gerçek mahiyet

lâkayt: duyarsız, ilgisiz

makbul: kabul gören, geçerli

maksud: kast edilen, hedeflenen şey

muhalif: zıt, aykırı

nazar: bakış, dik-

kat

nükte: ince ve anlamlı söz

şeriat: Allah tarafından bildirilen hükümlerin hepsi, İslâmiyet

telâkki etme: anlama, kabul etme

ümmet: peygambere inanıp onun yolundan gidenler, mü’minler

zâhirî: görünen, dış

dum. Meselâ, Mutezile mezhebinde Zemahşerî gibi, itizalde en mutaassıp bir fert olduğu halde, muhakkıkîn-i Ehl-i Sünnet, onun o şedit itirâzâtına karşı onu tekfir ve tatlil etmiyorlar, belki bir râh-ı necat onun için arıyorlar. Zemahşerî'nin derece-i şiddetinden çok aşağı Ebû Ali Cübbâî gibi Mutezile imamlarını, merdud ve matrud sayıyorlar.

Çok zaman bu sır benim merakıma dokunuyordu. Sonra, lûtf-u İlâhî ile anladım ki, Zemahşerî'nin Ehl-i Sünnete itirâzâtı, hak zannettiği mesleğindeki muhabbet-i haktan ileri geliyordu. Yani, meselâ tenzih-i

derece-i şiddet: şiddet derecesi
itirâzât: itirazlar; bir fikrî, hükmü veya durumu kabul etmeyip çürütmeye kalkışma, karşı çıkma
İtizal: Mutezile mezhebi, ekolü
lûtf-u İlâhî: Allah'ın lütfü
matrud: kovulmuş
merdud: reddedil-

miş, geri çevrilmiş
muhabbet-i hak: gerçek sevgi
muhakkıkîn-i Ehl-i Sünnet: gerçekleri araştıran ve hakikatleri delilleriyle bilen Ehl-i Sünnet âlimleri
mutaassıp: tutucu, aşırı
Mutezile: akli temel kabul eden ehl-i sünnet dışı

bir mezhep
râh-ı necat: kurtuluş yolu
şedit: şiddetli
tatlil etme: doğru yoldan çıkartma, dalâlette görme
tekfir: küfürle suçlamak
Zemahşerî: (1075-1144) Arap dil bilgini, edebiyatçı, kalamcı ve müfessir

hakikî, onun nazarında, hayvanlar kendi ef'âline hâlık olmasıyla oluyor. Onun için, Cenâb-ı Hakkı tenzih muhabbetinden, Ehl-i Sünnetin halk-ı ef'âl meselesinde düsturu- nu kabul etmiyor. Merdud olan sair Mutezile imamları, muhabbet-i haktan ziyade, Ehl-i Sünnetin yüksek düsturlarına kısa akılları yetişemediğinden ve geniş kavânin-i Ehl-i Sünnet onların dar fikirlerine yerleşmediğinden, inkâr ettiklerinden merdud- durlar.

Aynen bu ilm-i kelâmdaki Ehl-i İtizalin

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

düstur: kural, prensip

ef'âl: fiiller, işler

Ehl-i İtizal: Mu'tezile mezhebi, ekolü

Ehl-i Sünnet: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve metodu benimseyenler

Hâlık: yaratma;

kendi fiilini kendisi meydana getirme

halk-ı ef'âl: fiillerin halkedilmesi, yaratılması

ilm-i kelâm: iman hakikatlerini ispat eden ve açıklayan ilim dalı

kavânin-i Ehl-i

Sünnet: Ehl-i Sünnet ekolünün kuralları, prensipleri

merdud: reddedilmiş, geri çevrilmiş

muhabbet: sevgi

muhabbet-i hak:

gerçek sevgi

Mutezile: aklı temel kabul eden ehl-i sünnet dışı bir mezhep

nazar: bakış, dikkat

sair: diğer, başka

tenzih: noksan ve çirkinliklerden yüce tutma

tenzih-i hakikî:

Cenâb-ı Hakkı, her çeşit kusur ve noksan sıfatlardan uzak tutmak
ziyade: çok, fazla

Ehl-i Sünnet ve Cemaate muhalefeti olduğu gibi, Sünnet-i Seniyye haricindeki bir kısım ehl-i tarikatin muhalefeti dahi iki cihetledir.

Biri, Zemahşerî gibi, haline, meşrebine meftûniyet cihetinde daha derece-i zevkine yetişemediği âdâb-ı şeriata karşı bir derece lâkayt kalır.

Diğer kısmı ise—hâşâ—âdâb-ı şeriata, desâtir-i tarikate nisbeten ehemmiyetsiz bakar. Çünkü dar havsalası o geniş ezvâkı ihata edemiyor ve kısa makamı o yüksek âdâba yetişemiyor.

âdâb-ı şeriat: şeriatın kuralları, âdâbları
cihet: taraf, yön
derece-i zevk: zevk derecesi
desâtir-i tarikat: tarikat düsturları, prensipleri
ehemmiyetsiz: önemsiz
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan

ve onların izlediği dinî yol ve metodu benimseyenler
ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar
ezvâk: zevkler, lezzetler
hâşâ: asla öyle değil
havsala: anlama, kavrama gücü
ihata: kapsama, kuşatma
lâkayt: duyarsız, ilgisiz
meftûniyet: düşkünlük, aşırı bağ-

lılık
meşreb: hareket tarzı, metod
muhalefet: zıt ve aykırı davranma
nisbeten: kıyasla, oranla
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
Zemahşerî: (1075-1144) Arap dil bilgini, edebiyatçı, kalamcı ve müfessir

SEKİZİNCİ TELVİH

Sekiz Vartayı beyan eder.

BİRİNCİSİ: Sünnet-i Seniyyeye tamam ittibâı riayet etmeyen bir kısım ehl-i sülûk, velâyeti nübüvvete tercih etmekle vartaya düşer. Yirmi Dördüncü ve Otuz Birinci Sözlerde, nübüvvet ne kadar yüksek olduğu ve velâyet ona nisbeten ne kadar sönük olduğu ispat edilmiştir.

İKİNCİSİ: Ehl-i tarikatın bir kısım müfrit evliyasını Sahabeye tercih, hattâ enbiya derecesinde görmekle vartaya düşer. On İkinci ve Yirmi Yedinci Sözlerde ve Sahabeler hakkındaki Zeylinde kat'î ispat edil-

beyan: açıklama, izah

ehl-i sülûk: nefsi düzeltmek ve vuslata erişmek amacıyla tasavvuf, mânevî terbiye ve terakki yoluna girenler

ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar

enbiya: nebiler, peygamberler

evliya: Allah dost-

ları velîler

ittiba: tabi olma, uyma

kat'î: kesin

müfrit: ifrat eden, aşırıya giden

nisbeten: kıyasla, oranla

nübüvvet: peygamberlik

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) görüp onun yolundan giden Müslümanlar

Sünnet-i Seniyye:

Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
telvih: üstü kapalı bir şekilde açıklamak

varta: tehlike

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

zeyl: ek, ilave

miştir ki, Sahabelerde öyle bir hassa-i sohbet var ki, velâyetle yetişilmez ve Sahabelere tefevvuk edilmez ve enbiyaya hiçbir vakit evliya yetişmez.

ÜÇÜNCÜSÜ: İfratla tarikat taassubu taşıyanların bir kısmı, âdâb ve evrâd-ı tarikati Sünnet-i Seniyyeye tercih etmekle sünnete muhalefet edip, sünneti terk eder, fakat virdini bırakmaz. O suretle âdâb-ı şer'iye bir lâkaytlık vaziyeti gelir, vartaya düşer.

âdâb: davranış kuralları

âdâb-ı şer'iye: şeriatın kuralları, âdâbları

enbiya: nebiler, peygamberler

evliya: Allah dostları velîler

evrâd-ı tarikat: tarikatların virdleri, zikirleri

hasa-i sohbet: sohbetin kendisine mahsus özelliği; Peygamber (a.s.m.) sohbetinden gelen tesir

ifrat: aşırılık

lâkayt: duyarsız, ilgisiz

muhalefet: zıt ve aykırı davranma

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) görüp onun yolundan giden Müslümanlar

suret: biçim, şekil

Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

taassup: aşırı derecede, körükörüne bağlılık

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

tefevvuk etme:

üstün gelme

varta: tehlike

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

vird: devamlı yapılan zikir

Çok Sözlerde ispat edildiği gibi ve İmam-ı Gazâlî, İmam-ı Rabbânî gibi muhakkıkîn-i ehl-i tarikat derler ki: “Bir tek Sünnet-i Seniyyeye ittibâ noktasında hâsıl olan makbuliyet, yüz âdâb ve nevâfil-i hususiyeden gelemes. Bir farz bin sünnete müreccah olduğu gibi, bir Sünnet-i Seniyye dahi bin âdâb-ı tasavvufa müreccahtır” demişler.

DÖRDÜNCÜSÜ: Müfrit bir kısım ehl-i tasavvuf, ilhamı, vahiy gibi zanneder ve ilhamı vahiy nev’inden telâkki eder, vartaya düşer. Vahyin derecesi ne kadar yüksek ve küllî ve kudsî olduğu ve ilhâmat ona nis-

âdâb: davranış kuralları

âdâb-ı tasavvuf: tasavvuf kaideleri, davranış edep ve kuralları

ehl-i tasavvuf: tasavvuf ehli; kalbi dünyanın gelip geçici işlerinden ayırıp Allah sevgisi ile bağlayan tarikat ehli kimseler

hasıl olan: meydana gelen

ilham: Allah tarafından kalbe indirilen mânâ

ilhâmat: ilhamlar

ittiba: tabi olma, uyma

kudsî: mukaddes

külfî: büyük, kapsamlı

makbuliyet: kabul edilmiş olma

muhakkıkîn-i ehl-i

tarikât: tarikata mensup olanlardan gerçekleri araştıran ve delilleriyle bilen âlimler

müfrit: ifrat eden, aşırıya giden

müreccah: tercih

edilen

nev’i: tür, çeşit
nevâfil-i hususiye: hususi nafile ibadetler

Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

telâkki etme: anlama, kabul etme

vahiy: Cenâb-ı Hak tarafından bir peygambere bildirilen emirler ve bilgiler

varta: tehlike

beten ne derece cüz'î ve sönük olduğu, On İkinci Sözde ve i'câz-ı Kur'ân'a dair Yirmi Beşinci Sözde ve sair risalelerde gayet kat'î ispat edilmiştir.

BEŞİNCİSİ: Sırr-ı tarikatı anlamayan bir kısım mutasavvıfe, zayıfları takviye etmek ve gevşekleri teşcî etmek ve şiddet-i hizmetten gelen usanç ve meşakkati tahfif etmek için istenilmeyerek verilen ezvak ve envar ve kerâmâtı hoş görüp meftun olur; ibâdâta, hidemâta ve evrâda tercih etmekle vartaya düşer. Şu risalenin Altıncı Telvi-

cüz'î: az, küçük, ferdî
envar: nurlar, aydınlıklar
evrâd: virdler
ezvak: zevkler
gayet: çok
hidemât: hizmetler, vazifeler
i'câz-ı Kur'ân: Kur'ân'ın mu'cize oluşu; Kur'ân'ın bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstülüğü

ibadat: ibadetler
kat'î: kesin
kerâmât: kerametler, Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hâller
meftun: düşkün, tutkun
meşakkat: güçlük, sıkıntı
mutasavvıfe: tasavvuf ehli geçişen sûfiler, şeyhler
nisbeten: kıyasla,

oranla
risale: küçük çaplı kitap; Risale-i Nur'dan bazı parçalar
sair: diğer
sırr-ı tarikat: tarikatın özü
şiddet-i hizmet: hizmetin zorluğu
tahfif etmek: hafifletmek
takviye etmek: güçlendirmek
teşcî etmek: cesaretlendirmek
varta: tehlike

hinin Üçüncü Noktasında icmâlen beyan olunduğu ve sair Sözlerde kat'iyen ispat edilmiştir ki, bu dâr-ı dünya dârü'l-hizmettir, dârü'l-ücret değil. Burada ücretini isteyenler, bâki, daimî meyveleri fâni ve muvakkat bir surete çevirmekle beraber, dünyadaki bekâ hoşuna gidiyor, müştakane berzaha bakamıyor. Adeta bir cihette dünyaya hayatını sever; çünkü içinde bir nevi âhireti bulur.

ALTINCISI: Ehl-i hakikat olmayan bir kısım ehl-i sülûk, makamât-ı velâyetin gölgelerini ve zıllarını ve cüz'î nûmunelerini,

bâki: devamlı ve kalıcı

bekâ: kalma, devam etme

berzah: kabir âlemi

beyan olmak: açıklanmak, izah edilmek

cihet: taraf, yön

cüz'î: az, küçük, ferdî

dâr-ı dünya: dünyaya yurdu

dârü'l-hizmet: hizmet yeri

dârü'l-ücret: ücret

yeri

ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler

ehl-i sülûk: nefsi düzeltmek ve vuslata erişmek amacıyla tasavvufa, mânevî terbiye ve terakki yoluna girenler

fâni: geçici olan, ölümlü

icmâlen: kısaca

kat'î: kesin

makamât-ı velâ-

yet: velîlik makamları

muvakkat: gelip geçici

müştakane: çok arzulu ve istekli bir şekilde

nevi: tür, çeşit

nûmune: örnek, misal

sair: diğer, başka

suret: biçim, şekil

telvih: üstü kapalı bir şekilde açıklama

zıll: gölge

makamât-ı asliye-i külliye ile iltibas etmekle vartaya düşer. Yirmi Dördüncü Sözün İkinci Dalında ve sair Sözlerde kat'iyen ispat edilmiştir ki: Nasıl güneş âyineler vasıtasıyla taaddüt ediyor; binler misalî güneş, aynı güneş gibi ziya ve hararet sahibi olur. Fakat o misalî güneşler, hakikî güneşe nisbeten çok zayıftırlar. Aynen onun gibi, makamât-ı enbiya ve eâzım-ı evliyanın makamâtının bazı gölgeleri ve zılleri var. Ehl-i sülûk onlara girer, kendini o evliya-yı azîmeden daha azîm görür, belki enbiyadan ileri geçtiğini zanneder, vartaya düşer.

Fakat bu geçmiş umum vartalardan za-

âyine: ayna

azîm: büyük, yüce

eâzım-ı evliya: evliyaların büyükleri

ehl-i sülûk: nefsi düzeltmek ve

vuslata erişmek amacıyla tasavvufa, mânevî terbiye ve terakki

yoluna girenler

enbiya: nebiler,

peygamberler

evliya-yı azîme:

büyük veliler, Allah dostları

hakikî: asıl, gerçek

hararet: ısı

iltibas etmek: karıştırmak

kat'î: kesin

makamât: dereceler, makamlar

makamât-ı asliye-i külliye: asıl geniş

makamlar, yüce meclis ve mevkiler

makamât-ı enbi-

ya: peygamberlerin makamları

misali: benzeri

nisbeten: kıyasla, oranla

sair: diğer, başka

taaddüt etmek: çoğalmak, birden fazla olmak

umum: bütün, genel

varta: tehlike

zill: gölge

ziya: ışık, parlaklık

rar görmemek için, usul-ü imaniyeyi ve esâsât-ı şeriatı daima rehber ve esas tutmak ve meşhudunu ve zevkini onlara karşı muhalefetine ittiham etmekledir.

YEDİNCİSİ: Bir kısım ehl-i zevk ve şevk, sülûkünde fahri, nazı, şatahatı, teveccüh-ü nâsı ve merciyyeti şükre, niyaza, tazarruâta ve nâstan istiğnâya tercih etmekle vartaya düşer. Halbuki en yüksek mertebe ise, ubûdiyet-i Muhammediyedir ki, “mahbubiyet” ünvanıyla tabir edilir. Ubûdiyetin

ehl-i zevk ve

şevk: iman hakikatlerinin zevkine erişen ve bu sayede şevki artanlar

esâsât-ı şeriat:

şeriatın, dînin esasları, temelleri

fahr: gurur, övünme

istiğnâ: ihtiyaç duymama, kaçınma

ittiham etmek:

suçlamak

mahbubiyet: sevgili olma

merciyyet: mürâ-

caat yeri olma; sığınılacak yer, makam hâlinde olma

meşhud: şahit olunan, görülen, gözlemlenen

muhalefet: zıt ve aykırı davranma

nâs: insanlar

niyaz: dua etme, yalvarıp yakarma

sülûk etmek: İlâhî hakikatlara ulaşmak için bir mürşidin rehberliğinde mânevî terbiye yoluna girme

şatahat: mânevî sarhoşluk ve cez-

be halindeyken söylenen dine aykırı sözler

tazarruât: yakarışlar, niyazlar

teveccüh-ü nâs: insanların yönelmesi, ilgi göstermesi

ubudiyet: kulluk

ubûdiyet-i Muhammediye: Peygamber Efen-dimizin (a.s.m.) Allah'a olan kulluğu

usul-i imaniye: iman esasları

varta: tehlike

ise sırr-ı esası niyaz, şükür, tazarru, huşû, acz, fakr, halktan istiğnâ cihetiyle o hakikatin kemâline mazhar olur. Bazı evliya-ı azîme, fahir ve naz ve şatahata muvakkaten, ihtiyarsız girmişler; fakat o noktada, ihtiyaren onlara iktida edilmez. Hâdidirler, mühdî değillerdir, arkalarından gidilmez.

SEKİZİNCİ VARTA: Hodgâm, aceleci bir kısım ehl-i sülûk, âhirette alınacak ve koparılacak velâyet meyvelerini, dünyada yemesini ister ve sülûkünde onları istemekle

acz: acizlik, güçsüzlük

ehl-i sülûk: nefsi düzeltmek ve vuslata erişmek amacıyla tasavvufa, mânevî terbiye ve terakki yoluna girenler

evliya-ı azîme: büyük veliler

fahir: övünme

fakr: fakirlik, muhtaçlık

hâdî: doğru ve hak yolu gösterici

hodgâm: kendi keyfini düşünen, bencil

huşû: korku ve sevgiyle bulunu-

lan edebli hâl

ihtiyaren: bizzat isteyerek, irade ederek

ihtiyarsız: irade dışı

iktida: uyma

istiğnâ: ihtiyaç duymama, kaçınma

kemâl: fazilet, kumsuzluk, mükemmellik

mazhar: erişme, nail olma

muvaqqaten: geçici olarak

mühdî: hidayete erdiren, hidayet veren

niyaz: dua etme, yalvarıp yakarma

sırr-ı esas: esas

sır, asıl hakikat

sülûk etmek: İlâhî hakikatlara ulaşmak için bir mürşidin rehberliğinde mânevî terbiye yoluna girme

şatahat: mânevî sarhoşluk ve cezbe halindeyken söylenen dine aykırı sözler

tazarru: duada bulunma, yakarma

varta: tehlike

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

varmaya düşer. Halbuki,

وَمَا الْحَيَوةُ الدُّنْيَا إِلَّا مَتَاعُ الْعُرُورِ ¹ gibi âyetlerle ilân edildiği gibi, çok Sözlerle kat'iyen ispat edilmiştir ki, âlem-i bekâda bir tek meyve, fâni dünyanın bin bahçesine müreccahtır. Onun için, o mübarek meyveleri burada yememeli. Eğer istenilmeyerek yedirilse, şükredilmeli; mükâfat için değil, belki teşvik için bir ihsan-ı İlâhî olarak telâkki edilmeli.

DOKUZUNCU TELVİH

Tarikatin pek çok semerâtından ve failerinden yalnız burada dokuz adedini icmâlen beyan edeceğiz.

¹ "Dünya hayatı, aldatıcı bir menfaatten başka birşey değildir." Âl-i İmrân Sûresi, 3:185.

âlem-i bekâ: devamlı ve kalıcı
âlem, âhiret

beyan: açıklama,
izah

fâni: geçici olan,
ölümlü

icmâlen: kısaca

ihsan-ı İlâhî: Allah'ın ihsanı, ikramı, bağışı

kat'iyen: kesin
olarak

müreccah: tercih
edilen

semerât: meyveler, neticeler

tarikât: tasavvuf
adıyla Allah'ı tanı-
maya ve iman
esaslarını inkişaf
ettirerek insanı

mânevî olgunluğa
götüren yol

telâkki edilmek:
anlaşılma, kabul
edilmek

telvih: kinaye şek-
linde açıklama,
üstü kapalı bir şe-
kilde açıklama

varta: tehlike

BİRİNCİSİ: İstikametli tarikat vasıtasıyla, saadet-i ebediyedeki ebedî hazinelerin anah-tarları ve menşeleri ve madenleri olan ha-kaik-i imaniyenin inkişafı ve vuzuhu ve ay-nelyakîn derecesinde zuhurlarıdır.

İKİNCİSİ: Makine-i insaniyenin merkezi ve zembereği olan kalbi, tarikat vasıta olup işletmesiyle ve o işletmekle sair letâif-i in-saniyeyi harekete getirip netice-i fitratları-na sevk ederek hakikî insan olmaktadır.

ÜÇÜNCÜSÜ: Âlem-i berzah ve âhiret se-ferinde, tarikat silsilelerinden bir silsileye il-tihak edip ve o kâfile-i nuraniye ile ebe-

âlem-i berzah:

dünya ile âhiret arasındaki kabir âlemi

aynelyakîn: göz-lem ve müşahe-deye dayanarak, kuşkuya yer bı-rakmayacak şekil-de kesin bilme

ebedî: sonu olma-yan, sonsuz

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri, esasları

iltihak etmek: ka-tilmak

inkişaf: açığa çık-ma, belirme

kâfile-i nuraniye: nurlu topluluk

letâif-i insaniye: insandaki mânevî duygular

makine-i insani-ye: bir makine hükmünde olan insanın beden ve cihazları

menşe: kaynak

netice-i fitrat: ya-radılışın gaye ve neticesi

saadet-i ebediye:

sonu olmayan,

sonsuz mutluluk

sair: diğer, başka

silsile: zincir

tarikat: tasavvuf adıyla Allah'ı tanı-maya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insani mânevî olgunluğa götüren yol

vuzuh: açıklık

zemberek: hare-keti sağlayan güç kaynağı

zuhur: belirme, görünme

dü'l-âbâd yolunda arkadaş olmak ve yalnızlık vahşetinden kurtulmak ve onlarla dünyada ve berzahta mânen ünsiyet etmek ve evham ve şübehâtın hücumlarına karşı onların icmâına ve ittifakına istinad edip, her bir üstadını kavî bir senet ve kuvvetli bir burhan derecesinde görüp, onlarla o hatıra gelen dalâlet ve şübehâtı def etmektir.

DÖRDÜNCÜSÜ: İmandaki marifetullah ve o marifetteki muhabbetullahın zevkini, sâfi tarikat vasıtasıyla anlamak; ve o anlamakla dünyanın vahşet-i mutlakasından

berzah: kabir âlemi

burhan: güçlü sarsılmaz delil, kanıt

dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık

def etmek: kovmak, uzaklaştırmak

ebedü'l-âbâd: sonsuzlukların sonsuzluğu olan âhiret

evham: kuruntular, şüpheler

icmâ: görüş birliği

istinad: dayanma, güvenme

ittifak: birlik, birleşme

kavî: güçlü, kuvvetli

mânen: mânevî yönden

marifet: bilme ve tanıma

marifetullah: Allah'ı bilme ve tanıma

sâfi: arınmış, temiz

şübehât: şüpheler, tereddütler

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

ünsiyet: dostluk, yakınlık, hoşlanma

vahşet: ilkelilik

vahşet-i mutlaka: tam bir yalnızlık ve ürküntü hâli

ve insanın kâinattaki gurbet-i mutlakasından kurtulmaktır. Çok Sözlerde ispat etmiş ki, saadet-i dâreyn ve elemsiz lezzet ve vahşetsiz ünsiyet ve hakikî zevk ve ciddî saadet, iman ve İslâmiyetin hakikatindedir. İkinci Sözde beyan edildiği gibi, iman, şecere-i tûbâ-i Cennetin bir çekirdeğini taşıyor. İşte, tarikatın terbiyesiyle o çekirdek neşvünemâ bulur, inkişaf eder.

BEŞİNCİSİ: Tekâlif-i şer’iyedeki hakaik-i lâtifeyi, tarikatten ve zikr-i İlâhîden gelen bir intibah-ı kalbî vasıtasıyla hissetmek, tak-

beyan etmek:

açıklamak, izah etmek

gurbet-i mutlaka:

mutlak gariplik, yabancılık, yalnızlık

hakaik-i lâtife:

tatlı, şirin hakikatlar, ince mânâlı gerçekler

hakikat:

asıl, esas, gerçek mahiyet

hakikî:

gerçek

inkişaf etme:

açığa çıkma

intibah-ı kalbî:

kalbî uyanış

kâinat:

evren, yaratılmış herşey

neşvünemâ:

büyüme ve gelişme

saadet:

mutluluk, huzur

saadet-i dareyn:

dünya ve âhiret mutluluğu

şecere-i tûbâ-i

Cennet: cennet-teki tuba ağacı

tarikât:

tasavvuf adıyla Allah’ı tanımaya ve iman

esaslarını inkişaf

ettirerek insanı

mânevî olgunluğa

götüren yol

tekâlif-i şer’iye:

şariatın yükümlülükleri, dinin emirleri

ünsiyet:

dostluk, yakınlık, hoşlanma

vahşet:

ilkellik

vasıta:

araç

zikr-i İlâhî:

Cennâb-ı Allah’ı anma

dir etmek—o vakit taate, suhre gibi değil, belki iştiyakla itaat edip ubûdiyeti ifa eder.

ALTINCISI: Hakikî zevke ve ciddî teselliye ve kedersiz lezzete ve vahşetsiz ünsiyete, hakikî medar ve vasıta olan tevekkül makamını ve teslim rütbesini ve rıza derecesini kazanmaktır.

YEDİNCİSİ: Sülûk-ü tarikatın en mühim şartı, en ehemmiyetli neticesi olan ihlâs vasıtasıyla, şirk-i hafîden ve riyâ ve tasan-nu gibi rezâilden halâs olmak ve tarikatın mahiyet-i ameliyesi olan tezkiye-i nefis va-

hakikî: gerçek
halâs olmak: kurtulmak
ifa etme: yerine getirme
ihlâs: samimiyet; ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme
ıştiyak: çok arzu ve istek
mahiyet-i ameliye: tatbik ve uygulamanın mahiyeti, özelliği
medar: sebep, kaynak
rezâil: rezillikler,

adilikler, alçaklıklar
riyâ: gösteriş
suhre: zoraki, angarya iş gören
sülûk-ü tarikat: tarikat yoluna girme; nefsi düzeltmek ve vuslata erişmek amacıyla tasavvuf yoluna girme, mânevî yolculuğa çıkma
şirk-i hafî: gizli şirk
taat: itaat, Allah'ın emirlerine uyup yasaklarından kaçınma
tarikat: tasavvuf

adıyla Allah'ı tanı-maya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol
tasannu: yapmacık
tevekkül: Allah'a güvenme ve Onu vekil kabul etme
tezkiye-i nefis: nefsi terbiye edip temizleme
ubûdiyet: kulluk
ünsiyet: dostluk, yakınlık, hoşlanma
vahşet: ilkelilik
vasıta: araç

sıtasıyla nefs-i emmârenin ve enânîyetin tehlikelerinden kurtulmaktır.

SEKİZİNCİSİ: Tarikatte, zikr-i kalbî ile ve tefekkür-ü aklî ile kazandığı teveccüh ve huzur ve kuvvetli niyetler vasıtasıyla âdetlerini ibadet hükmüne çevirmek ve muamelât-ı dünyeviyesini a'mâl-i uhreviye hükmüne getirip sermaye-i ömrünü hüsn-ü istimal etmek cihetiyle, ömrünün dakikalarını, hayat-ı ebediyenin sümbüllerini verecek çekirdekler hükmüne getirmektir.

DOKUZUNCUSU: Seyr-i sülûk-ü kalbî ile ve mücadele-i ruhî ile ve terakkiyât-ı

a'mâl-i uhreviye:

âhirete ait amel-ler, işler, fiiller

cihet: taraf, yön

enânîyet: benlik, gurur

hayat-ı ebediye:

sonsuz âhiret hayatı

huzur: sürekli olarak Allah'ın huzurunda bulunduğu-
nın bilinci içinde olma

hüsn-ü istimal:
güzel ve iyi kullanma

muamelât-ı dünyeviye: dünyevi işler, muameleler

mücâhede-i ruhî:
ruhen mücâhede içinde oluş

nefs-i emmâre:
insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygu

sermaye-i ömür:
ömür sermayesi

seyr-i sülûk-i kalbî: kalben mânevî yolda gitmek, iler-

lemek

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanı-maya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

tefekkür-ü aklî:
akıl yoluyla tefekkür etmek, düşünmek

teveccüh: Allah'a yönelme

zikr-i kalbî: kalpten zikretmek

mâneviye ile, insan-ı kâmil olmak için çalışmak; yani hakikî mü'min ve tam bir Müslüman olmak; yani, yalnız surî değil, belki hakikat-i imanı ve hakikat-i İslâmı kazanmak; yani, şu kâinat içinde ve bir cihette kâinat mümessili olarak, doğrudan doğruya kâinatın Hâlık-ı Zülcelâline abd olmak ve muhatap olmak ve dost olmak ve halil olmak ve âyine olmak ve ahsen-i takvimde olduğunu göstermekle, benî Âdem'in melâikeye rüçhaniyetini ispat etmek ve şeriatın imanî ve amelî cenahlarıyla makamât-ı âliyede uçmak ve bu dünyada

abd: kul

ahsen-i takvim:

yaratılışın en güzel kıvamı

amelî: amelle ilgili, tatbiki, uygulamaya ait

âyine: ayna

beni Âdem: âdemoğulları, insanlar

cenah: taraf, yön

hakikat-i iman:

iman gerçeği

hakikat-i İslâm:

İslâm gerçeği

hakikî: asıl, gerçek

Hâlık-ı Zülcelâl:

sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi, herşeyi yaratan Allah

insan-ı kâmil: mükemmel insan

makamat-ı âliye:

yüce, yüksek makamlar

melâike: melekler

mü'min: iman etmiş, Allah'a inanan

nan

mümessil: temsilci

rüçhaniyet: üstünlük

surî: görünüşte

şeriat: Allah tarafından bildirilen

İlâhî emir ve yasaklara dayanan

hükümlerin hepsi

terakkiyat-ı mâneviye: mânevî ilerlemeler, yükselmeler

saadet-i ebediyeye bakmak, belki de o saadete girmektir.

سُبْحَانَكَ لَا عِلْمَ لَنَا إِلَّا مَا عَلَّمْتَنَا إِنَّكَ أَنْتَ الْعَلِيمُ

الْحَكِيمُ¹ ❁

اللَّهُمَّ صَلِّ وَسَلِّمْ عَلَى الْغَوْثِ الْأَكْبَرِ فِي كُلِّ الْعُصُورِ
وَالْقُطْبِ الْأَعْظَمِ فِي كُلِّ الدُّهُورِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ الَّذِي
تَظَاهَرَتْ حِشْمَةٌ وَلَايَتِهِ وَمَقَامُ مَحْبُوبِيَّتِهِ فِي مِعْرَاجِهِ
وَأَنْدَرَجَ كُلُّ الْوَلَايَاتِ فِي ظِلِّ مِعْرَاجِهِ وَعَلَى آلِهِ
وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ آمِينَ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ² ❁

¹ “Seni her türlü noksandan tenzih ederiz. Senin bize öğrettiğinden başka bilgimiz yoktur. Muhakkak ki Sen, ilmi ve hikmeti herşeyi kuşatan Alîm-i Hakîmsin.” Bakara Sûresi, 2:32.

² Allahım! Bütün asırların gavs-ı ekberi ve bütün çağların kutb-u âzamı olan Efendimiz Muhammed’e ve bütün âl ve ashabına salât ve selâm et-o efendimiz ki, Miracında haşmet-i velâyeti ve makam-ı mahbubiyeti tezahür etmiştir ve bütün velâyetler onun Miracının gölgesinde münderiç bulunmaktadır. Hamd, Âlemlerin Rabbi olan Allah’a mahsustur.

Zeyl

*Bu küçücük zeylin büyük bir
ehemmiyeti var.
Herkes menfaatlidir.*

CENÂB-I HAKKA vâsıl olacak tarikler pek çoktur. Bütün hak tarikler Kur'ân'dan alınmıştır. Fakat tarikatlerin bazıısı, bazısından daha kısa, daha selâmetli, daha umumiyetli oluyor. O tarikler içinde, kâsır feh-mimle Kur'ân'dan istifade ettiğim “acz ve fakr ve şefkat ve tefekkür” tarikidir.

acz: âcizlik, güç-süzlük

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

ehemmiyet: önem

fakr: fakirlik, ihtiyaç hali

feh-m: anlayış, kavrayış

istifade: faydalanma

kâsır: eksik, noksan

menfaat: yarar, fayda

selâmetli: güvenli, esenlikli

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi

tarik: yol

tefekkür: Allah'ı tanımayı sonuç verecek şekilde varlıklar üzerinde düşünme

umumiyetli: genel, kapsayıcı

vâsıl olmak: ulaşmak

zeyl: ek, ilâve

Evet, acz dahi, aşk gibi, belki daha eslem bir tarikidir ki, ubûdiyet tarikiyle mahbubiyete kadar gider. Fakr dahi Rahmân ismine isâl eder. Hem şefkat dahi, aşk gibi, belki daha keskin ve daha geniş bir tarikidir ki, Rahîm ismine isâl eder. Hem tefekkür dahi, aşk gibi, belki daha zengin, daha parlak, daha geniş bir tarikidir ki, Hakîm ismine isâl eder.

Şu tarik, hafî tarikler misillü, “letâif-i aşere” gibi on hatve değil; ve tarik-i cehriye gibi “nüfus-u seb’a” yedi mertebeye atılan

acz: âcizlik, güçsüzlük
eslem: en selâmetli, en güvenli
fakr: fakirlik, ihtiyaç hali
hafî: gizli
Hakîm: herşeyi hikmetle, belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde yaratan Allah
hatve: basamak, mertebe
isâl etmek: ulaştırmak

letâif-i aşere: on lâîfe, on duygu
mahbubiyet: sevgili olma; Allah'ın muhabbetine erişme
misillü: gibi
nüfus-u seb'a: nefsin yedi mertebesi
Rahîm: rahmeti herşeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah
Rahmân: kullarına karşı çok merhametli olan ve rah-

met eserleri bütün varlık âlemini kuşatan Allah
şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi
tarik: yol
tarik-i cehriye: açık olarak ve yüksek sesle zikir eden tarikat
tefekkür: Allah'ı tanımayı sonuç verecek şekilde varlıklar üzerinde düşünme
ubûdiyet: kulluk

adımlar değil; belki Dört Hatveden ibarettir. Tarikatten ziyade hakikattir, şeriattir.

Yanlış anlaşılmasın; acz ve fakr ve kusuru Cenâb-ı Hakka karşı görmek demektir. Yoksa onları yapmak veya halka göstermek demek değildir.

Şu kısa tarikin evrâdı, ittibâ-ı sünnettir; ferâizi işlemek, kebâiri terk etmektir. Ve bilhassa, namazı tâdil-i erkânla kılmak, namazın arkasındaki tesbihatı yapmaktır.

Birinci Hatveye ¹ فَلَا تُزَكُّوا أَنْفُسَكُمْ âyeti işaret ediyor.

¹ "Nefislerinizi temize çıkarmayın." Necm Sûresi, 53:32.

acz: âcizlik, güçsüzlük

bilhassa: özellikle

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

evrâd: zikirler

fakr: fakirlik, ihtiyaç hali

ferâiz: farzlar, Allah'ın kesin emirleri

hakikat: gerçek,

doğru

hatve: basamak, mertebe

ittibâ-ı sünnet:

Hz. Peygamberin sünnetine uyma

kebâir: büyük günahlar

şeriat: Allah tarafından bildirilen ilâhî emir ve yasaklara dayanan hükümlerin hepsi

tâdil-i erkân: namazı şartlarına uygun şekilde kılmak

tarik: yol

tarikât: mânevî ilerlemeye götüren yol

tesbihât: Allah'ı noksan sıfatlardan yüce tutan sözler

ziyade: fazla, çok

İkinci Hatveye

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ ¹
âyeti işaret ediyor.

Üçüncü Hatveye

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ
فَمِنْ نَفْسِكَ ²

âyeti işaret ediyor.

Dördüncü Hatveye ³ كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ

âyeti işaret ediyor.

Şu Dört Hatvenin kısa bir izahı şudur ki:

BİRİNCİ HATVEDE:

فَلَا تَزْكُوا أَنْفُسَكُمْ ⁴ âyeti işaret ettiği gibi,

¹ "Allah'ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi nefislerini unutturmuştur." Haşir Sûresi, 59:19.

² "Sana her ne iyilik erişirse Allah'tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi nefisindendir." Nisâ Sûresi, 4:79.

³ "Herşey helâk olup gidicidir—Ona bakan yüzü müstesnâ." Kasas Sûresi, 28:88.

⁴ "Nefislerinizi temize çıkarmayın." Necm Sûresi, 53:32.

tezkiye-i nefis etmemek. Zira, insan, cibilliyeti ve fıtratı hasebiyle nefsinı sever. Belki, evvelâ ve bizzat yalnız zâtını sever; başka herşeyi nefsine feda eder. Mâbuda lâıyk bir tarzda nefsinı metheder; mâbuda lâıyk bir tenzihle nefsinı meâyıpten tenzih ve tebrıe eder. Elden geldiğı kadar kusurları kendine lâıyk görmez ve kabul etmez. Nef-sine perestiş eder tarzında, şiddetle müdafaa eder. Hattâ, fıtratında tevdi edilen ve Mâbud-u Hakikînin hamd ve tesbihi için ona verilen cihazat ve istidadı kendi nefsi-

cibilliyet: yaratılıştan gelen huy, karakter

cihazat: cihazlar, organ ve duyular

fıtrat: yaratılış

hamd: övgü, teşekkür

istidad: kabiliyet, yetenek

mâbud: kendisine ibadet edilen

Mâbud-u Hakikî: gerçek ibadet edilmeye layık olan Allah

meâyip: ayıplar, kusurlar

methetmek: övmek

nefis: kişinin kendisi; insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygusu

perestiş etmek: taparcasına sevmek

tebrıe: kusur ve noksandan uzak tutma

tenzih: eksik ve çirkinliklerden arınmış tutma

tesbih: Allah'ı her türlü kusurdan yüce tutarak şanına layık ifadelerle anma

tevdi etmek: bırakmak, emanet etmek

tezkiye-i nefis: nefsi temize çıkarma

zât: kendisi

zira: çünkü

ne sarf ederek, ¹ مَنْ اتَّخَذَ إِلَهَهُ هَوَاهُ sırrına mazhar olur. Kendini görür, kendine güvenir, kendini beğenir.

İşte, şu mertebede, şu hatvede tezkiyesi, tathiri, onu tezkiye etmemek, tebrie etmemektir.

İKİNCİ HATVEDE:

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ نَسُوا اللَّهَ فَأَنْسَاهُمْ أَنْفُسَهُمْ ²

dersini verdiği gibi, kendini unutmuş, kendinden haberi yok. Mevti düşünse, başkasına verir. Fenâ ve zevâlî görse, kendine almaz. Ve külfet ve hizmet makamında nefsini unutmak, fakat ahz-ı ücret ve istifade-i

¹ “Nefsinin arzusunu kendine mâbud edinen kimse...” Furkan Sûresi, 25:43.

² “Allah’ı unutanlar gibi olmayın ki, Allah da onlara kendi nefislerini unutturmuştur.” Haşır Sûresi, 59:19.

ahz-ı ücret: ücret alma

fenâ: göçüp gitme, ölümlülük

hatve: basamak, mertebe

külfet: zorluk

mazhar: erişme, sahip olma

mevt: ölüm

nefis: kişinin kendisi; insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygu

sarf etme: harcama
sır: gizli gerçek,

gizem

tathir: temizleme

tebrie: kusur ve noksandan uzak tutma

tezkiye etmek: temize çıkarmak

zevâl: gelip geçicilik, yokluk

huzuzat makamında nefsini düşünmek, şiddetle iltizam etmek, nefs-i emmârenin muktezasıdır.

Şu makamda tezkiyesi, tathiri, terbiyesi, şu hâletin aksidir. Yani, nisyân-ı nefis içinde nısyân etmemek. Yani, huzuzat ve ihtirasatta unutmak; ve mevtte ve hizmette düşünmek...

ÜÇÜNCÜ HATVEDE:

مَا أَصَابَكَ مِنْ حَسَنَةٍ فَمِنَ اللَّهِ وَمَا أَصَابَكَ مِنْ سَيِّئَةٍ
فَمِنْ نَفْسِكَ ¹

dersini verdiği gibi, nefsin muktezası, dai-

¹ “Sana her ne iyilik erişirse Allah’tandır. Sana her ne kötülük gelirse, o da kendi nefsindendir.” Nisâ Sûresi, 4:79.

hâlet: durum, hal

hatve: basamak, mertebe

huzuzat: haz ve lezzet veren şeyler

ihtirasat: ihtiraslar, aşırı istekler, tutkular

iltizam: taraf tutma, taraftarlık

istifade-i huzuzat:

hazlardan, lezzetlerden istifade

mevt: ölüm

mukteza: birşeyin gereği

nefis: kişinin kendisi; insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygu

nefs-i emmâre:

insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygu

nısyân: unutmak

nisyân-ı nefis:

nefsi unutmak

tathir: temizleme

tezkiye: temizleme

ma iyiliği kendinden bilip fahr ve ucbe girer. Bu Hatvede, nefsinde yalnız kusuru ve naksı ve aczi ve fakrı görüp, bütün mehâsin ve kemâlâtını, Fâtır-ı Zülcelâl tarafından ona ihsan edilmiş nimetler olduğunu anlayıp, fahr yerinde şükür ve temeddüh yerinde hamd etmektir.

Şu mertebede tezkiyesi, ¹ قَدْ أَفْلَحَ مَنْ زَكَّيْهَا¹ sırrıyla şudur ki: Kemâlini kemâlsizlikte, kudretini aczde, gınâsını fakrda bilmektir.

¹ "Nefsini günahlardan arındıran kurtuluşa ermiştir." Şems Sûresi, 91:9.

acz: âcizlik, güçsüzlük

fahr: övünme, gurur

fakr: fakirlik, ihtiyaç hali

Fâtır-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yücelik sahibi olan ve herşeyi harika, üstün sanatıyla yaratan Allah

gınâ: zenginlik

hamd: övgü ve şükür

hatve: basamak, mertebe

ihsan: bağış, iyilik

kemâl: mükemmellik, kusursuzluk

kemâlât: mükemmellikler, üstün özellikler

kudret: güç, iktidar

mehâsin: güzellikler, iyilikler

naks: noksanlık, eksiklik

nefis: kişinin ken-

disi; insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygusu

şükür: verdiği nimetlerden dolayı Allah'a memnuniyetini sunma

temeddüh: böbürlenme

tezkiye: temizleme

ucb: kibir, kendini beğenme

DÖRDÜNCÜ HATVEDE:

كُلُّ شَيْءٍ هَالِكٌ إِلَّا وَجْهَهُ¹ dersini verdiği gibi, nefis kendini serbest ve müstakil ve bizzat mevcut bilir. Ondan, bir nevi rububiyet dâvâ eder; mâbuduna karşı adâvet-kârâne bir isyanı taşır. İşte, gelecek şu hakikati derk etmekle ondan kurtulur. Hakikat şöyledir ki:

Herşey, nefsinde mânâ-yı ismiyle fâni-dir, mefkuttur, hâdistir, mâdumdur. Fakat mânâ-yı harfiyle ve Sâni-i Zülcelâlin esmâ-

¹ “Herşey helâk olup gidicidir—Ona bakan yüzü müstesnâ.” Kasas Sûresi, 28:88.

adâvetkârâne:

düşmancasına

bizzat: kendisi

dâvâ etmek: iddia etmek

fâni: gelip geçici, ölümlü

hâdis: sonradan olan

hakikat: gerçek

hatve: basamak, mertebe

mâbud: kendisine ibadet edilen

mâdum: yok, ölü

mânâ-yı harfi: bir-şeyin kendisini

değil de san'atkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mânâ

mânâ-yı ismî: bir-şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan mânâsı

mefkut: kayıp, bilinmeyen

mevcut: var

müstakil: bağımsız

nefis: kişinin kendisi; insanı daima kötülüğe, yasak

zevk ve isteklere teşvik eden duygu

nevi: tür, çeşit

rububiyet: Allah'ın herbir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması

Sâni-i Zülcelâl:

sonsuz haşmet ve yücelik sahibi san'atkâr, Allah

sına âyinedarlık cihetiyle ve vazifedarlık itibarıyla şahittir, meşhuddur, vâciddir, mevcuttur.

Şu makamda tezkiyesi ve tathiri şudur ki: Vücudunda adem, ademinde vücudu vardır. Yani, kendini bilse, vücut verse, kâinat kadar bir zulûmat-ı adem içindedir. Yani, vücud-u şahsîsine güvenip Mûcid-i Hakikîden gaflet etse, yıldız böceği gibi bir şahsî ziya-yı vücudu, nihayetsiz zulûmât-ı adem ve firaklar içinde bulunur, boğulur. Fakat enâniyeti bırakıp, bizzat nefsi hiç olduğunu ve Mûcid-i Hakikînin bir âyine-i tecellîsi bulunduğunu gördüğü vakit, bütün mevcudatı ve nihayetsiz bir vücudu

adem: yokluk

âyinedarlık: aynalık

âyine-i tecellî: yansıma aynası

cihet: yön

enâniyet: kendini beğenme

esmâ: isimler

firak: ayrılık

gaflet: vurdum-duymazlık, umursamazlık

kâinat: evren, ya-

ratılmış herşey

meşhud: görünen, bilinen

mevcudat: varlıklar

mevcut: varlık

Mûcid-i Hakikî: gerçek var edici, yaratıcı olan Allah

nefis: insanın kendisi

nihayetsiz: sonsuz

şahsî: kişisel

tathir: temizleme

tezkiye: arındırma, temizleme

vâcid: var eden, vücuda getiren

vücut: varlık

vücut-u şahsî: kendi kişisel varlığı

ziya-yı vücut: varlık ışığı

zulûmât-ı adem: yokluk karanlığı

kazanır. Zira, bütün mevcudat, esmâsının cilvelerine mazhar olan Zât-ı Vâcibü'l-Vücudu bulan, herşeyi bulur.

cilve: yansıma,
görüntü
esmâ: isimler
mazhar: erişme,
sahip olma

mevcudat: varlık-
lar
**Zât-ı Vâcibü'l-Vü-
cud:** varlığı zo-

runlu olan ve yok-
luğu asla düşünü-
lemeyen Zât, Al-
lah

Hâtime

Şu acz, fakr, şefkat, tefekkür tarikindeki Dört Hatvenin izahatı, hakikatin ilmine, şeriatin hakikatine, Kur'ân'ın hikmetine dair olan yirmi altı adet Sözlerde geçmiştir. Yalnız, şurada bir iki noktaya kısa bir işaret edeceğiz. Şöyle ki:

Evet, şu tarik daha kısadır. Çünkü dört hatvedir. Acz, elini nefisten çekse, doğru-
dan doğruya Kadîr-i Zülcelâle verir. Hal-
buki, en keskin tarik olan aşk, nefisten eli-
ni çeker, fakat mâşuk-u mecazîye yapışır.

acz: âcizlik, güç-
süzlük
fakr: fakirlik, ihti-
yaç hali
hakikat: gerçek
hâtime: sonuç,
son bölüm
hatve: basamak,
mertebe
hikmet: herşeyin
belirli gayelere yö-
nelik olarak, mânâ-
lı, faydalı ve tam
yerli yerinde ol-

ması
izahat: açıklama-
lar
Kadîr-i Zülcelâl:
kudreti herşeyi ku-
şatan ve sonsuz
haşmet ve yücelik
sahibi olan Allah
mâşuk-u mecazî:
gerçek sevgiye la-
yık olmadığı halde
aşık olunan şeyler
nefis: kişinin ken-
disi

şefkat: içten ve
karşılıksız merha-
met, sevgi
şeriat: Allah tara-
fından bildirilen
İlâhî emir ve ya-
saklara dayanan
hükümlerin hepsi
tarik: yol
tefekkür: Allah'ı
tanımayı sonuç
verecek şekilde
düşünme

Onun zevâlini bulduktan sonra Mahbûb-u Hakikîye gider.

Hem şu tarik daha eslemidir. Çünkü nefsin şatahat ve bâlâpervâzâne dâvâları bulunmaz. Çünkü, acz ve fakr ve kusurdan başka nefsinde bulmuyor ki, haddinden fazla geçsin.

Hem bu tarik daha umumî ve cadde-i kübrâdır. Çünkü, kâinatı, ehl-i vahdetü'l-vücud gibi, huzur-u daimî kazanmak için idama mahkûm zannedip Lâ mevcude illâ Hû hükmetmeye veyahut ehl-i vahdetü's-şuhud gibi, huzur-u daimî için kâinatı nis-

acz: âcizlik, güçsüzlük

bâlâpervâzâne: yüksekte konuşarak, atıp tutarak
cadde-i kübrâ: büyük cadde

ehl-i vahdetü'l-vücud: Allah'tan başka varlık olmadığı, herşeyin Allah'ın tecellîsi olduğunu kabul edenler

ehl-i vahdetü's-şuhud: görünen herşeyin Allah'ın varlığını gösterdiğini

söyleyen kimseler

eslem: en güvenli

fakr: fakirlik, ihtiyaç hali

had: sınır, çizgi, yetki

huzur-u daimî: sürekli olarak Allah'ın huzurunda bulunduğunun bilinci içinde olma

kâinat: evren, yaratılmış herşey

Lâ mevcude illâ

Hû: Ondan başka hiçbir varlık yok

Mahbûb-u Hakikî:

sevilen ve gerçek anlamda sevilme-ye lâyık olan Allah

mahkûm: hükmedilen

nefis: kişinin kendisi

şatahat: mânevî sarhoşluk ve cezebe halindeyken söylenen şeriata aykırı sözler

tarik: yol

umumî: genel

zevâl: yokluk, geçip gitme

yan-ı mutlak hapsinde hapse mahkûm tahayyül edip Lâ meşhude illâ Hû demeye mecbur olmuyor. Belki, idamdan ve hâpisten gayet zâhir olarak Kur'ân affettiğinden, o da sarf-ı nazar edip ve mevcudatı kendileri hesabına hizmetten azlederek Fâtır-ı Zülcelâl hesabına istihdam edip Esmâ-i Hüsnâsının mazhariyet ve âyinedarlık vazifesinde istimal ederek, mânâ-yı harfî nazarıyla onlara bakıp, mutlak gafletten kurtulup huzur-u daimîye girmektir; herşeyde Cenâb-ı Hakka bir yol bulmaktır. Elhasıl,

âyinedarlık: aynalık

azletmek: ayırmak, uzaklaştırmak

Cenâb-ı Hak: Hak-
kın ta kendisi olan
şeref ve yücelik
sahibi Allah

elhasıl: özetle, sonuç olarak

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın güzel isimleri

Fâtır-ı Zülcelâl:
sonsuz haşmet
sahibi ve herşeyi
harika san'atıyla
yaratan Allah

gaflet: umursamazlık, âhiretten ve Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma

huzur-u daimî: sürekli olarak Allah'ın huzurunda bulunduğu bilinci içinde olma

istihdam: çalıştırma

istimal: kullanma

Lâ meşhude illâ Hû: Allah'tan başka görülen hiçbir şey yoktur
mânâ-yı harfî: bir-

şeyin kendisini değil de san'atkârını, ustasını, sahibini bilip tanıtan mânâ

mazhariyet: ayna olma, görünme yeri

mevcudat: varlıklar

nazar: bakış

nisyan-ı mutlak:

tam anlamıyla unutmama

sarf-ı nazar: görmezlikten gelmek

tahayyül: hayal etmek

zâhir: açık

mevcudatı mevcudat hesabına hizmetten azlederek, mânâ-yı ismiyle bakmamaktır.

azletmek: ayırmak,
uzaklaştırmak
mânâ-yı ismî: bir-

şeyin sahibine
değil de, bizzat
kendisine bakan

ve kendisini tanı-
tan mânâsı
mevcudat: varlıklar

(Emirdağ Lâhikası I, 91. Mektup)

Aziz, sıddık kardeşlerim,

Yüz defadan ziyade, gayet kıymetli bir hakikat-ı imaniye bana görünüyor. Telif zamanı tamam olması hikmetiyle, ne kadar çalıştım, o çok ehemmiyetli hakikatı avlayamadım. Vâzihan ifade ve ihsas etmek için bekledim, muvaffak olamadım. Şimdi gayet kısa bir işaretle, o çok geniş ve çok uzun hakikattan kısacık bahsedeceğim.

hadi-¹ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمَنِ
si, hem cevâmiü'l-kelimden, hem müteşa-

¹ "Muhakkak ki Allah, insanı Rahmân sûretinde yaratmıştır." bk. sh. 634, dipnot: 3. *Buharî*, İsti'zân: 1; *Müslim*, Birr: 115, Cennet: 28; *Müsned*, 2:244, 251, 315, 323, 434, 463, 519.

aziz: çok değerli,
izzetli

cevâmiü'l-kelim:
özlü sözler, veci-
zeler

hakikat: asıl, ger-
çek

hakikat-i imaniye:

iman hakikati
hikmet: sır, se-
bep, gaye

ihsas etmek: his-
settirmek

**muvaffak olama-
ma:** başarama-
ma, başarılı ola-

mama
sıddık: çok doğru
ve bağlı
telif: yazma, kale-
me alma

vâzihan: açıkça,
âşikâr bir şekilde
ziyade: çok, fazla

bih hadislerdendir. Pek büyük ve küllî nüktesi, benim kalbime, Hülâsatü'l-Hülâsa ile Cevşenü'l-Kebir'i okuduğum vakit zahir oldu. Ben de, o acip ve çok güzel nükteyi kaçırmamak için, şifreler, işaretler nev'inden Hülâsatü'l-Hülâsa'nın on yedinci mertebesi olan "Kur'ân lisanıyla şehadet" ve on sekizinci mertebesi olan "kâinat lisanıyla şehadet" ortasında o şifreli işaretleri şöyle koydum:

لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْوَاجِبُ الْوُجُودِ الْوَاحِدُ الْأَحَدُ بِلِسَانِ
الْحَقِيقَةِ الْإِنْسَانِيَّةِ بِكَلِمَاتِ حَيَاتِهَا وَحِسِّيَّاتِهَا
وَسَجِيَّاتِهَا وَمَقْيَاسِيَّتِهَا وَمِرَاتِيَّتِهَا وَبِكَلِمَاتِ

acip: şaşırtıcı
cevâmi'ü'l-kelim:
özlü sözler, veci-
zeler
hadis: Peygamber
Efendimizin
(a.s.m.) mübarek
söz, fiil ve hare-
ketleri veya onun
onayladığı başka-
sına ait söz, fiil ve
hareketler
Hülâsatü'l-Hülâ-

sa: Kur'ân'daki
tefekkür âyetlerin-
den oluşan Üstad
Bediüzzaman'ın
Arapça olarak
derlediği bir eseri
kâinat: evren, bü-
tün yaratılmışlar
külî: fertleri içine
alan, büyük ve
kapsamlı
lisan: dil
müşabih (ha-

dis): mânâsı açık
olmayan, hadis il-
mi usulü ve kural-
ları çerçevesinde
yorumu ihtiyacı
olan hadis
nev': çeşit, tür
nükte: ince anlam-
lı söz
şehadet: şahidlik,
tanıklık
zahir olmak: orta-
ya çıkmak

صِفَاتِهَا وَأَخْلَاقِهَا وَخِلَافَتِهَا وَفَهْرِسْتِیَّتِهَا وَأَنَانِیَّتِهَا
وَبِكَلِمَاتٍ مَخْلُوقِیَّتِهَا الْجَامِعَةِ وَعُبودِیَّتِهَا الْمُتَنَوِّعَةِ
وَاحْتِیاجَاتِهَا الْكَثِیرَةِ وَفَقْرُهَا وَعَجْزُهَا وَنَقْصُهَا
الْغَیْرِ الْمَحْدُودَةِ وَاسْتِعْدَادَاتِهَا الْغَیْرِ الْمَحْصُورَةِ ❶

İşte bu kısa şifreyi, yine gayet muhtasar bir şifre ile tercüme ve izah edeceğim. Bunu Hülâsatü'l-Hülâsa'ya bir hâşiye yapınız.

❶ İnsanlık hakikati kendine mahsus lisanla; hayatı, duyguları, meziyetleri, Allah'ın güzel isimlerinin tecellilerini anlayan ve yansıtan bir ölçü ve bir ayna olması gibi kelimeleyle; sıfatları, ahlâkı, halifeliği, Allah'ın güzel isimlerine fihriste oluşu ve enâniyeti gibi kelimeleriyle; kapsamlı yaratılışı, çeşitli kulluk görevleri, pek çok ihtiyaçları, sınırsız fakirliği, âcizliği ve noksanlığı ve sayısız istidatları gibi kelimeleriyle der: Allah'tan başka ilâh yoktur. O varlığı zorunlu olan Vâcibü'l-Vücud, birliği bütün kâinatı kuşatmış olan Vâhid ve her bir varlıkta, özellikle insanda birliği müşahade edilen Ehad'dir.

hâşiye: sayfa kenarına veya altına yazılan açıklama, dipnot

HÜLÂSATÜ'L-HÜLÂ-

sa: Kur'ân'daki tefekkür âyetlerinden oluşan Üstad Bediüzzaman'ın Arapça olarak

derlediği bir eseri
izah: açıklama
muhtasar: kısa, özet

Evet ben, Hülâsatü'l-Hülâsa'yı okuduğum zaman, koca kâinat, nazarımda bir halka-i zikir oluyor. Fakat her nevin lisanı çok geniş olmasından, fikir yoluyla sıfât ve esmâ-i İlâhiyeyi ilmelyakîn ile iz'an etmek için akıl çok çabalıyor, sonra tam görür. Hakikat-ı insaniyeye baktığı vakit, o cami mikyasda, o küçük haritacıkta, o doğru nümunecikte, o hassas mizancıkta, o enaniyet hassasiyetinde öyle kat'î ve şuhudî ve iz'anî bir vicdan, bir itminan, bir iman ile o sıfât ve esmâyı tasdik eder. Hem çok

camî: geniş, kapsamlı

enaniyet: benlik

hakikat-ı insaniye: insanın hakikati, mahiyeti

halka-i zikir: zikir halkası

Hülâsatü'l-Hülâsa: Kur'ân'daki tefekkür âyetlerinden oluşan Üstad Bediüzzaman'ın Arapça olarak derlediği bir eseri
ilmelyakîn: ilme ve sağlam delille dayanarak,

kuşkuya yer bırakmayacak şekilde kesin bilme

itminan: inanma, tatmin olma

iz'an: şüphesizlik derecesinde kesin şekilde inanma

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar

kat'î: kesin bir şekilde

lisan: dil

mikyas: ölçek

mizan: ölçü, denge

nazar: bakış, dü-

şünce

nev: çeşit, tür

nümune: örnek, misal

sıfât ve esmâ-i İlâhiye: Allah'ın

sıfat ve isimleri

sıfât: sıfatlar, nitelikler; Allah'ı yüce Zâtını niteleyen İlâhî özellikler—

ilim, hikmet, hayat gibi

şuhudî: açıkça, gözle görür derecesinde

tasdik: doğrulama, onay

kolay, hem hazır yanındaki âyinesinde hiç uzun bir seyahat-ı fikriyeye muhtaç olmandan iman-ı tahkikîyi kazanır ve

hakiki bir ¹ *إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ الْإِنْسَانَ عَلَى صُورَةِ الرَّحْمَنِ* mânâsını anlar. Çünkü, Cenâb-ı Hak hakkında suret muhal olmasından, suretten murat, sîrettir, ahlâk ve sıfâttır.

Evet, nasıl ki ehl-i tarikat, seyr-i enfüsî ve âfâkî ile mârifet-i İlâhiyede iki yol ile gitmişler ve en kısa ve kolayı ve kuvvetli ve itminanlı yolunu enfüsîde, yani kalbin-

¹ "Muhakkak ki Allah, insanı Rahmân sûretinde yaratmıştır." bk. sh. 634, dipnot: 3. *Buharî*, İsti'zân: 1; *Müslim*, Birr: 115, Cennet: 28; *Müsned*, 2:244, 251, 315, 323, 434, 463, 519.

ehl-i hakikat: tarikat ve tasavvuf yoluna girmeden, Sahabe gibi doğrudan Kur'ân ve Sünnet ışığında hakikate ulaşanlar
enfüsî: iç dünya-mıza ait
hakiki: gerçek
iman-ı tahkikî: inandığı şeyin aslını, esasını bile-rek inanma; sağ-

lam, sarsılmaz bir iman
itminan: emniyet-te olma, güven içinde olma, huzur bulma
mânâ: anlam
mârifet-i İlâhiye: Allah'ı bilme, tanıma
muhal: imkânsız
seyahat-ı fikriye: fikir, düşünce yolculuğu

seyr-i enfüsî ve âfâkî: kişinin kendi iç âleminde ve dış dünyada yaptığı tefekkür ve mânevî yolculuk
sıfât: sıfatlar, nitelikler; Allah'ı yüce Zâtını niteleyen İlâhî özellikler—ilim, hikmet, hayat gibi
sîret: ahlâk
suret: biçim, şekil

de zikr-i hafıyy-i kalble bulmuşlar. Aynen öyle de, yüksek ehl-i hakikat dahi, mârifet ve tasavvur değil, belki ondan çok âlî ve kıymetli olan iman ve tasdikte, iki cadde ile hareket etmişler.

Biri: Kitab-ı kâinatı mütalâa ile, Âyetü'l-Kübrâ ve Hizbü'n-Nuriye ve Hülâsatü'l-Hülâsa gibi âfâka bakmaktır.

Diğeri: Ve en kuvvetli ve hakkalyakîn derecesinde vicdanî ve hissî, bir derece şuhudî olan hakikat-i insaniye haritasını ve

âfâk: insanın kendi dışında olan her şey, bütün kâinat

âlî: yüce, yüksek
Âyetü'l-Kübrâ: en büyük delil, Risale-i Nur'da Yedinci Şuâ adlı eser

ehl-i hakikat: tarikat ve tasavvuf yoluna girmeden, Sahabe gibi doğrudan Kur'ân ve Sünnet ışığında hakikate ulaşanlar

hakikat-i insaniye: insanın gerçek mahiyeti

hakkalyakin: biz-zat yaşamak suretiyle, kuşkuyla yer bırakmayacak şekilde kesin bilme

Hizbü'n-Nuriye: Âyetü'l-Kübrâ'daki hakikatlerin Arapça olarak açıklandığı tefekkürî eser; bk. Hizbü'l-Ekber

Hülâsatü'l-Hülâsa: Kur'ân'daki tefekkür âyetlerinden oluşan Üstad Bediüzzaman'ın Arapça olarak derlediği bir eseri

kitab-ı kâinat: kâinat kitabı

mârifet: Allah'ı tanıma, bilme

mütalâa: dikkatle okuma, inceleme

şuhudî: açıkça, gözle görür derecede

tasavvur: zihinde canlandırma, düşünme, hayal

tasdik: kesin bilgiye dayalı doğrulama, onay

vicdanî: vicdana ait

zikr-i hafıyy-i

kalb: kalp ile yapılan sessiz zikir

enaniyet-i beşeriye fihristesini ve mahiyet-i nefsiyesini mütalâa ile, imanın şüphesiz ve vesvesesiz mertebesine çıkmaktır ki, sırr-ı akrebiyete ve veraset-i Nübüvvete bakar. Ve enfüsî tefekkür-ü imanî hakikatının bir parçası, Otuzuncu Sözün, ve “ene” ve “enaniyet”te ve Otuz Üçüncü Mektubun Hayat Penceresinde ve İnsan Penceresinde ve bazı parçaları da sair ecza-yı Nuriyede bir derece beyan edilmiş.

Bunu hem Lâhikaya, hem *Sikke-i Gaybiye*’ye, hem Hülâsa’nın âhirine yazılsın.

âhir: son

beyan: açıklama, anlatım

ecza-yı Nuriye:

Risale-i Nur’un bölümleri, kısımları

enaniyet: benlik

enaniyet-i beşeriye fihristesi: insanın benliğinin mahiyeti, yapısı, içeriği,

ene: ben

enfüsî: iç dünya-mıza ait

hakikat: asıl, ger-

çek

lâhika: ek, ilâve; Bediüzzaman ve talebelerinin mektuplarından oluşan kitap, Yirmi Yedinci Mektup

mahiyet-i nefsiye: nefsin öz varlığı, mahiyeti, kendi kimliği

mütalâa: dikkatle okuma, inceleme

sair: başka

sırr-ı akrebiyet: Cenâb-ı Hakkın varlıklara olan ya-

kınlığının özü, esprisi

Sikke-i Gaybiye:

Risale-i Nur’da yer alan bir eser adı

tefekkür-ü imanî: imanla ilgili, imanî meselelerin düşünülmesi, iman gözlüğüyle bakıp tefekkür etme

veraset-i Nübüvvet: Peygamber varisliği

vesvese: kuruntu, şüphe

(Sözler, On Yedinci Söz'den)

فَلَمَّا أَفَلَ قَالَ لَا أُحِبُّ الْإِفْلِينَ¹ ❁

لَقَدْ أَبْكَانِي نَعْيُ ❁ لَا أُحِبُّ الْإِفْلِينَ ❁ مِنْ خَلِيلِ اللَّهِ ❁

İbrahim Aleyhisselâmdan sudur ile kâinatın zevâl ve ölümünü ilân eden nây-ı

beni ağlattırdı.

فَصَبَّتْ عَيْنُ قَلْبِي فَطَرَاتٍ بِأَكْيَاتٍ مِنْ شُؤْنِ اللَّهِ ❁

Onun için kalb gözü ağladı ve ağlayıcı katreleri döktü. Kalb gözü ağladığı gibi, döktüğü her bir damlası da o kadar hazindir; ağlattırıyor, güya kendisi de ağlıyor. O damlalar, gelecek Farisî fıkralardır.

¹ “[Yıldız] batıp gidince, [İbrahim] ‘Ben batıp gidenleri sevmem’ dedi.” En’âm Sûresi, 6:76.

Farisî: Farsça
fıkra: bölüm, kısım
hazin: hüzünlü, üzüntü veren
İbrahim: Kur’ân-ı Kerimde en çok bahsi geçen pey-

gamberlerden olan ve Nemrut’a karşı tevhid mücadelesi veren peygamber
kâinat: evren, yaratılmış herşey,

bütün âlemler
katre: damla
nây: ölüm haberini verme
sudur: çıkma
zevâl: sona erme

لِتَفْسِيرِ كَلَامٍ مِنْ حَكِيمٍ أَيْ نَبِيِّ فِي كَلَامِ اللَّهِ ﷻ

İşte o damlalar ise, Nebiyy-i Peygamber olan bir hakîm-i İlâhînin Kelâmullah içinde bulunan bir kelâmının bir nevi tefsiridir.

نَمِ زِيَاست "أَفُولَدَه" كُمْ شَدَنْ مَحْبُوبِ ﷻ

Güzel değil batmakla kaybolan bir mahbup. Çünkü zevâle mahkûm, hakikî güzel olamaz. Aşk-ı ebedî için yaratılan ve âyine-i Samed olan kalb ile sevilmez ve sevilmemeli.

نَمِ اَرَزْدَ "عُرُوبَدَه" غَيْبِ شَدَنْ مَطْلُوبِ ﷻ

Bir matlup ki gurupta gaybûbet etmeye mahkûmdur; kalbin alâkasına, fikrin merakına değmiyor. Âmâle merci olamıyor. Ar-

âmâl: ameller, işler

aşk-ı ebedî: sonsuzluk aşkı

âyine-i Samed: hiçbir şeye muhtaç olmayan ve herşey Kendisine muhtaç olan Allah'ın eserlerini gösteren ayna

gaybûbet: kaybol-

ma

gurup: batış

hakikî: gerçek, doğru

hakîm-i İlâhî: akılla Allah'ı bulmaya çalışan hikmet sahibi zât

kelâm: söz, ifade

Kelâmullah: Allah'ın kelâmı, Kur'ân

mahbup: sevgili

matlup: istek

merci: kaynak

Nebiyy-i Peygamber: Peygamberin Peygamberi, Hz. İbrahim

nevi: çeşit, tür

tefsir: yorum, açıklama

zevâl: sona erme

kasında gam ve kederle teessüf etmeye lâ-yık değildir. Nerede kaldı ki, kalb ona perestîş etsin ve ona bağlansın, kalsın!

نَمِی خَوَاهَم ”فَنَادَه“ مَحْوُ شُدَنْ مَقْصُودُ ❁

Bir maksut ki fenâda mahvoluyor; o maksudu istemem. Çünkü fâniyim. Fâni olanı istemem, neyleyeyim?

نَمِی خَوَانَم ”زَوَالَدَه“ دَفَنْ شُدَنْ مَعْبُودُ ❁

Bir mâbud ki zevâlde defnoluyor; onu çağırمام, ona iltica etmem. Çünkü nihayetsiz muhtacım ve âcizim. Âciz olan, benim pek büyük dertlerime devâ bulamaz, ebedî yaralarım merhem süremez. Zevâlden kendini kurtaramayan nasıl mâbud olur?

عَقْل فَرْيَاذِ مِی دَارْدُ، نِدَاءِ ❁ لَا أَحِبُّ الْآفِلِينَ

مِی زَنْدِ رُوحِ ❁

âciz: güçsüz

ebedî: sonsuz

fâni: ölümlü, geçici

fenâ: yokluk

iltica etmek: sı-

ğınmak

mâbud: kendisine

kulluk edilen

maksut: istek

nihayetsiz: son-

suz

perestîş: taparcasına sevme

teessüf: üzülmeye

zevâl: sona erme

Evet, zahire müptelâ olan akıl, şu keşmekeş kâinatta perestiş ettiği şeylerin zevâlini görmekle meyusâne feryad eder. Ve bâki bir mahbubu arayan ruh dahi,

نَمِي خَوَاهَم نَمِي خَوَانَم نَمِي تَابَم فِرَاقِي¹ feryadını ilân ediyor.

نَمِي خَوَاهَم نَمِي خَوَانَم نَمِي تَابَم فِرَاقِي ❁

İstemem, arzu etmem, tâkat getirmem mufarakati!

نَمِي أَرْزَدُ "مَرَاة" إِنْ زَوَالِ دَرْ پَسِ تَلَاَقِي ❁

Der-akap zevâlle acılanan mülâkatlar, ke-der ve meraka değmez; iştiyaka hiç lâayık değildir. Çünkü zevâl-i lezzet elem olduğu gibi, zevâl-i lezzetin tasavvuru dahi bir

¹ "Batıp gidenleri sevmem." En'âm Sûresi, 6:76.

bâki: sonsuz, devamlı

der-akap: derhal, hemen

elem: acı, üzüntü

iştiyak: şiddetli arzu

kâinat: evren, yaratılmış herşey, bütün âlemler

keşmekeş: karma karışık

mahbup: sevgili

meyusâne: ümitsizce

mufarakat: ayrılık

mülâkat: kavuşma

müptelâ: düşkün, bağımlı

perestiş: taparca-

sına sevme

tasavvur: düşünme, zihinde şekillendirme

zahir: dış görünüm

zevâl: sona erme

zevâl-i lezzet: lezzetin bitmesi

elemdir. Bütün mecazî âşıkların divanları, yani aşknameleri olan manzum kitapları, şu tasavvur-u zevâlden gelen elemden birer feryattır. Her birinin bütün divan-ı eş'â-rının ruhunu eğer sıksan, elemkârâne birer feryat damlar.

أَزَّانَ دَرْدِی کَرِینِ ﴿لَا أَحِبُّ الْأَفْلِینَ﴾¹ مِی زَنْد
 قَلْبِمِ

İşte, o zevâl-âlûd mülâkatlar, o elemli mecazî muhabbetler derdinden ve belâsındandır ki, kalbim İbrahimvâri لَا أَحِبُّ الْأَفْلِینَ ağlamasıyla ağlıyor ve bağıyor.

دَرِ اَیْنِ فَنِی بَقَاخَازِی بَقَاخِزْدَ فَنَادَنْ

Eğer şu fâni dünyada bekâ istiyorsan,

¹ “Batıp gidenleri sevmem.” En’âm Sûresi, 6:76.

bekâ: süreklilik,
 sonsuzluk
divan: Divan edebiyatı şairlerinin şiirlerini topladığı eser
divan-ı eş'âr: şiirler divanı
elem: acı, üzüntü

elemkârâne: acı verircesine
fâni: ölümlü, geçici
İbrahimvâri: Hz. İbrahim gibi
manzum: vezinli, şiir şeklinde
mecazî: gerçek ol-

mayan
muhabbet: sevgi
mülâkat: kavuşma
tasavvur-u zevâl: sona erme düşüncesi
zevâl-âlûd: son bulmayla bulaşık

bekâ fenâdan çıkıyor. Nefs-i emmâre cihe-
tiyle fenâ bul ki, bâki olasın.

فَنَاشَدُ، هَمَّ فَدَا كُنْ، هَمَّ عَدَمَ بَيْنَ، كِهَ اَزْ دُنْيَا
”بَقَايَه“ رَاهُ ”فَنَادَنْ“ ❀

Dünyaperestlik esasatı olan ahlâk-ı sey-
yieden tecerrüd et, fâni ol. Daire-i mülkün-
de ve malındaki eşyayı Mahbub-u Hakikî
yolunda feda et. Mevcudatın ademnümâ
akıbetlerini gör. Çünkü şu dünyadan be-
kâya giden yol, fenâdan gidiyor.

فِكْرِ فِيزَارِ مِی دَارْدُ، اَنِینِ ❀ لَا اُحِبُّ الْاَفْلِینِ ❀ مِی
زَنْدَ وَجَدَانُ ❀

ademnümâ: yok-
luğu gösteren
ahlâk-ı seyyie:
kötü ahlâk
akıbet: netice, son
bâki: sonsuz, de-
vamlı
bekâ: süreklilik,
sonsuzluk
cihet: yön
daire-i mülk: sa-
hip olunan şeyle-

rin dairesi
dünyaperestlik:
dünyayı taparça-
sına sevmek
esasat: esaslar,
prensipler
fâni: geçici, ölümlü
fenâ: yokluk, yok
oluş
Mahbub-u Hakikî:
gerçek sevgili, Al-

lah
mevcudat: varlık-
lar
nefs-i emmare:
insanı daima kö-
tülüğe, yasak
zevk ve isteklere
teşvik eden duy-
gu
tecerrüd: soyut-
lanma, sıyrılma

Esbab içine dalan fikr-i insanî, şu zelzele-i zevâl-i dünyadan hayrette kalıp meyu-sâne fîzar ediyor. Vücut-u hakikî isteyen vicdan, İbrahîmvârî ¹ لَا أَحَبُّ الْأَفْلِينَ enîniyle mahbubat-ı mecaziyeden ve mevcudat-ı zâileden kat'-ı alâka edip Mevcud-u Hakikîye ve Mahbub-u Sermedîye bağlanıyor.

بِدَانِ اُنِّ نَفْسٍ نَادَانَم ! كِه: دَرَهَرُ فَرْدِ اَزْ فَانِي دُو
رَاهِ هَسْتِ بَا بَاقِي، دُو سِرِّ جَانِ جَانَانِي

Ey nâdan nefsim! Bil ki, çendan dünya ve mevcudat fânidir; fakat her fâni şeyde,

¹ "Batıp gidenleri sevmem" En'âm Sûresi, 6:76.

çendan: gerçi, her ne kadar

enîn: inilti

esbab: sebepler

fâni: geçici, ölümlü

fikr-i insanî: insan fikri

fîzar etmek: ağlayıp inlemek

İbrahîmvârî: Hz. İbrahim gibi

kat-ı alâka etmek: ilgiyi kesmek

mahbubat-ı me-

caziye: gerçek sevgiye layık olmadıkları halde sevilenler

Mahbub-u Sermedî: varlığı sürekli olan sevgili, Allah

mevcudat: varlıklar

mevcudat-ı zâile: yok olup giden, sona eren varlıklar

Mevcud-u Hakikî: gerçek varlık sa-

hibi Allah

meyusâne: ümitsizce

nâdan: cahil

nefis: insanı daima kötülüğe, yaksak zevk ve isteklere teşvik eden güç

vücut-u hakikî:

gerçek vücut

zelzele-i zevâl-i

dünya: dünyayı

yok eden sarsıntı

bâkiye îsal eden iki yol bulabilirsin ve can ve canan olan Mahbub-u Lâyezâlin tecellî-i cemâlinden iki lem'ayı, iki sırrı görebilirsin. An şart ki, suret-i fâniyeden ve kendinden geçebilirsen...

کہ در نعمتہا انعام هست و پس آثارہا اسما

بکیر مغزی، و میزن در فنا آن قشر بی معنا ❁

Evet, nimet içinde in'âm görünür, Rahmân'ın iltifatı hissedilir. Nimetten in'âma geçsen, Mün'imi bulursun. Hem, her eser-i Samedânî, bir mektup gibi, bir Sâni-i Zülcelâlin esmâsını bildirir. Nakıştan mânâyâ geçsen, esmâ yoluyla Müsemmâyı bulur-

bâki: sürekli, sonsuz

eser-i Samedânî: hiçbir şeye muhtaç olmayan fakat her şeyin Kendisine muhtaç olduğu Samed olan Allah'ın eseri

esmâ: isimler

in'am: nimetlendirmek

îsal etmek: ulaştırmak

lem'a: parıltı

Mahbub-u Lâyezâl:

yok olmayan, sonsuz sevgili, Allah

Mün'im: gerçek nimet verici olan Allah

Müsemmâ: güzel isimlerle isimlendirilen Allah

Rahmân: rahmeti sonsuz, yarattıklarını esirgeyip koruyan, şefkat

eden ve rızıklandıran Allah

Sâni-i Zülcelâl:

sonsuz haşmet ve yücelik sahibi ve her şeyi san'atlı bir şekilde yaratan Allah

sır: gizli gerçek, gizem

suret-i fâniye: geçici suret

tecellî-i cemâl: güzelliğin yansıması

sun. Madem şu masnuat-ı fâniyenin mağzını, içini bulabilirsin; onu elde et, mânâsız kabuğunu, kışrını acımadan fenâ seyline atabilirsin.

بَلَىٰ آثَارَهَا كُؤِينْدُ: زَا سَمَا لَفْظِ پُر مَعْنَا بِخَانُ

مَعْنَا، وَمِيزَنُ دَرُ هَوَا آن لَفْظِ بِي سَوْدَا ❁

Evet, masnuatta hiçbir eser yok ki, çok mânâlı bir lâfz-ı mücessem olmasın, Sâni-i Zülcelâlin çok esmâsını okutturmasın. Madem şu masnuat elfazdır, kelimat-ı kudrettir; mânâlarını oku, kalbine koy, mânâsız kalan elfâzı bilâpervâ zevâlin havasına at. Arkalarından alâkadarâne bakıp meşgul olma.

عَقْلُ فَرِيَادِ مِي دَارْدُ، غِيَاثِ ❁ لَا أَحَبُّ الْآفِلِينَ

alâkadarane: ilgili bir şekilde

bilâpervâ: pervasız, korkusuz

elfaz: lafızlar, sözler

esmâ: isimler

fenâ: yokluk, yok oluş

kelimat-ı kudret:

Allah'ın kudret kelimeleri

kışr: kabuk, dış

lâfz-ı mücessem:

cisimleşmiş kelime

mağz: öz, iç

masnuat: sanat eseri varlıklar

masnuat-ı fâniye:

gelip geçici olan

sanat eseri varlıklar

Sâni-i Zülcelâl:

sonsuz haşmet ve yücelik sahibi ve herşeyi san'atlı bir şekilde yaratan Allah

seyl: sel, akıntı

zevâl: sona erme

مِيزَنُ اَىْ نَفْسِمِ

İşte, zahirperest ve sermayesi âfâkî malûmattan ibaret olan akl-ı dünyevî, böyle silsile-i efkârı hiçe ve ademe incirar ettiğinden, hayretinden ve haybetinden meysûsâne feryad ediyor. Hakikate giden bir doğru yol arıyor. Madem uful edenlerden ve zevâl bulanlardan ruh elini çekti. Kalb dahi mecazî mahbuplardan vaz geçti. Vicdan dahi fânilerden yüzünü çevirdi. Sen dahi, لَا أُحِبُّ الْأَفْلِينَ¹ İbrahimvâri biçare nefsim, gıyâsını çek, kurtul.

¹ “Batıp gidenleri sevmem.” En’âm Sûresi, 6:76.

adem: yokluk, hiçlik

âfâkî: dış dünyaya ait

akl-ı dünyevî: dünyaya ait akıl

biçare: çaresiz

fânî: geçici, ölümlü

gıyâs: yardım ni-dâsı

haybet: mahrumi-yet, istediğini elde

edememe, ümitsiz olma

İbrahimvâri: Hz. İbrahim gibi

incirar etme: çekip sona erdirmeye

mahbup: sevgili

malûmat: bilgiler

mecazî: gerçek olmayan

meysûsâne: ümitsizce

nefis: kişinin kendisi

silsile-i efkâr: fikirler zinciri, fikir halkaları

uful etmek: batmak, kaybolmak

zahirperest: dış görünüşe ehemmiyet veren

zevâl: sona erme

چه خوش گوید او شیدا "جامی" عشق

خوی: ❁

Fıtratı aşkla yoğrulmuş gibi sermest-i câm-ı aşk olan Mevlânâ Câmî, kesretten vahdete yüzleri çevirmek için, bak, ne güzel söylemiş:

یکی خواہ^۱، یکی خوان^۲، یکی جوئی^۳، یکی

بین^۴، یکی دان^۵، یکی کوی^۶ ❁

demıştır. **HAŞİYE** Yani;

1. Yalnız Biri iste; başkaları istenmeye değmiyor.

2. Biri çağır; başkaları imdada gelmiyor.

3. Biri talep et; başkaları lâayık değiller.

4. Biri gör; başkaları her vakit görünmüyorlar, zevâl perdesinde saklanıyorlar.

HAŞİYE Yalnız bu satır Mevlânâ Câmî'nin kelâmıdır.

Câmî: Fars edebiyatının mühim simalarından biri olan Mevlânâ Câmî

fıtrat: yaratılış
haşıye: dipnot, açıklayıcı not
kelâm: söz
kesret: çokluk

sermest-i câm-ı aşk: Allah aşkıyla kendinden geçmek
vahdet: birlik
zevâl: sona erme

5. Biri bil; marifetine yardım etmeyen başka bilmekler faidesizdir.

6. Biri söyle; Ona ait olmayan sözler mâlâyânî sayılabilir.

نَعَمْ صَدَقْتَ أَيَّ جَامِي ۞ هُوَ الْمَطْلُوبُ ۞

هُوَ الْمَحْبُوبُ ۞ هُوَ الْمَقْصُودُ ۞ هُوَ الْمَعْبُودُ ۞

Evet, Câmi', pek doğru söyledin. Hakikî mahbub, hakikî matlub, hakikî maksud, hakikî mâbud yalnız Odur.

كِهِ "لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ" بَرَابَرٌ مِيزَنْدُ عَالَمٍ ۞

Çünkü bu âlem, bütün mevcudatıyla, muhtelif dilleriyle, ayrı ayrı nağamâtıyla, zikr-i İlâhînin halka-i kübrâsında beraber

لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ¹ der, vahdâniyete şehadet eder.

¹ "Ondan başka hiçbir ilâh yoktur." Haşir Sûresi, 59:22.

hakikî: gerçek,
doğru

halka-i kübrâ: en
büyük halka

mâbud: kendisine
ibadet edilen

mahbub: sevgili

maksud: kastedi-
len, istek

marifet: bilgi

matlup: istenilen

mevcudat: varlık-
lar

nağamât: nağme-

ler, hoş sesler

şehadet: tanıklık

vahdâniyet: Al-
lah'ın birliği

zikr-i ilâhî: Allah'ı
anma

¹ لَا أُحِبُّ الْأَفْلِينَ 'in açtığı yaraya merhem sürüyor ve alâkayı kestiği mecazî mahbuplara bedel bir Mahbub-u Lâyezâlîyi gösteriyor.

(...)

Ey nefsim! Kalbim gibi ağla ve bağır ve de ki:

Fâniyim, fâni olanı istemem.

Âcizim, âciz olanı istemem.

Ruhumu Rahmân'a teslim eyledim; gayr istemem.

İsterim, fakat bir yâr-ı bâki isterim.

Zerreyim, fakat bir şems-i sermed isterim.

¹ "Batıp gidenleri sevmem" En'âm Sûresi, 6:76.

âciz: güçsüz
fâni: geçici, ölümlü
gayr: başkası
Mahbub-u Lâyezâlî: sürekli var olan, asla yok olmayan, sonsuz sevgili, Allah
mahbup: sevgili
mecazî: gerçek olmayan
nefis: insanı dai-

ma kötülüğe, yaksak zevk ve isteklere teşvik eden güç
Rahmân: kullarına karşı çok merhametli olan ve rahmet eserleri bütün varlık âlemini kuşatan Allah
şems-i sermed:

Sonsuz Güneş; bu tabir, her şeyi nurlandıran Allah için benzetme olarak kullanılır
yâr-ı bâki: ebedî dost, sonsuz sevgili
zerre: atom, en küçük madde parçası

*Hiç ender hiçim, fakat bu mevcudatı umu-
men isterim.*

(...)

هَزْكَسْ بَتَمَاشَا كِه حُسْنَاتَه زِهَرُ جَاي تَشْبِيَه
نِگارَانِ بِجَمَالَاتَه دِنَارَنْ ¹ ❁

Hatırıma geldi; kalbim dahi ibret mânâ-
larını ifade için şöyle ağladı:

Yani, Senin temâşâna, hüsnüne, herkes
her yerden koşup gelmiş. Senin cemâlinle
nazdarlık ediyorlar.

يَا رَبِّ! هَزْ حَيِّ بِه تَمَاشَاگِه صُنْعُ تُو زِهَرُ جَاي
بِتَازِي ❁

Her zîhayat, Senin temâşâna, san'atın
olan zemin yüzüne her yerden çıkıp bakı-
yorlar.

¹ El-Cizrî, el-İkdü'l-Cevherî fî Şerhi Dîvânî's-Şeyh el-Cizrî s.
438.

cemâl: güzellik
hüsün: güzellik
ibret: ders çıkar-
ma
mevcudat: varlık-

lar
nazdarlık etmek:
nazlanmak, cilve
yapmak
temâşâ: seyretme

temâşâ: seyretme
umumen: bütü-
nüyle
zemin: yer
zîhayat: canlı

زَنَشِيبُ أَرْ فِرَازِي مَانَدِ دَلَالَانَ بِنْدَاءِ بِاَوَازِي ❁

Aşağıdan, yukarıdan dellâllar gibi çıkıp bağıyorlar.

دَمِ دَمِ زِ جَمَالِ نَقْشِ تُوَزِ هَوَايِ شَوْقِ تُوَدَرِ
رَقْصِ بَازِي ❁

Senin cemâl-i nakşından keyiflenip, o del-lâl-misal ağaçlar oynuyorlar.

زِ كَمَالِ صُنْعِ تُو خُوشِ خُوشِ بِگَازِي ❁¹

Senin kemâl-i san'atından neş'elenip güzel güzel sadâ veriyorlar.

زِ شِيرِينِي آوَارِ خُودِ هِي هِي دِنَازِي ❁

Güya sadâlarının tatlılığı, onları da neş'e-lendirip nazeninâne bir naz ettiriyor.

اَزَوِي رَقْصِه آمَدِ جَذْبِه خَوَازِي ❁

¹ Nüsha: زِهَوَايِ شَوْقِ تُو

cemâl-i nakş:
nakşın güzelliği
dellâl: duyurucu,
ilan edici

dellâl-misal: del-
lâl, ilân edici gibi
kemâl-i san'at:
sanattaki mükem-

mellik
nazeninâne: naz-
lıca, cilvelenerek
sadâ: ses

İşte ondandır ki, şu ağaçlar raksa gelmiş, cezbe istiyorlar.

أَزَيْنَ آثَارَ رَحْمَتٍ يَافَتْ هَرَّ حَى دَرَسِ تَسْبِيحُ

نَمَازِ ❁

Şu rahmet-i İlâhiyenin âsâırladır ki, her zîhayat, kendine mahsus tesbih ve namazın dersini alıyorlar.

اِيسْتَادَسْتُ هَرَّ يَكِي بَرَّ سَنَكِ بَالَا سَرَفِرَازِ ❁

Ders aldıktan sonra, her bir ağaç yüksek bir taş üstünde Arşa başını kaldırıp durmuşlar.

دِرَازِ كَرْدَسْتُ دَسْتَهَارَا بَدَرْگَاهِ اِلَهِي هَم

چُوشَهَبَازِ ❁

Her birisi, yüzler ellerini Şehbaz-ı Kalen-

Arş: Cenab-ı Allah'ın sınırsız egemenliğinin ve yüceliğinin tecelli ettiği yer
âsâr: eserler

cezbe: kendinden geçer bir hale gelme
rahmet-i İlâhiye: Allah'ın rahmeti

raks: dans
tesbih: Allah'ı, yüce şanına lââyık ifadelerle anma
zîhayat: canlı

der**HASIYE 1** gibi dergâh-ı İlâhîye uzatıp muhteşem bir ibadet vaziyetini almışlar.

HASIYE 2 بَه جُنَيْدِست زُلفهَارَا بِشَوْقَ اَنگِيزُ شَهْنَازِي

Oynattırıyorlar zülüfvâri küçük dallarını; ve onunla, temâşâ edenlere de, lâtif şevklerini ve ulvî zevklerini ihtar ediyorlar.

بِيَا لَا مِيزَنَنْدَ اَزْ پَرْدَه هَايِ ”هَایِ هُوِي“ عَشَقْ

بازی

Aşkın “Hay Huy” perdelerinden en hassas tellere, damarlara dokunuyor gibi sadâ veriyorlar. **Nüsha**

HASIYE 1 Şehbaz-ı Kalender meşhur bir kahramandır ki, Şeyh Geylânî'nin irşadıyla dergâh-ı İlâhîye iltica edip merteb-i velâyete çıkmıştır.

HASIYE 2 Şehnaz-ı Çelkezi, kırk örme saç ile meşhur bir dünya güzeldir.

Nüsha Şu nüsha mezaristandaki ardıc ağacına bakar:

بِيَا لَا مِيزَنَنْدَ اَزْ پَرْدَه هَايِ ”هَایِ هُوِي“ مُرْدَهَارَا نَعْمَه

هَایِ اَزَلِي اَزْ حُزْنِ اَنگِيزُ نَوَازِي

dergâh-ı İlâhîye:
İlâhî rahmet kapısı

hasiye: dipnot, açıklayıcı not

ihtar: hatırlatma

lâtif: hoş, güzel

sadâ: ses

şevk: şiddetli arzu ve istek

temâşâ: seyretme

ulvî: yüce

zülüfvâri: saç

lûlesi gibi

میدهد هوشه گیرینهای درینهای زوالی از حُبِّ

مَجَازِی

Fikre şu vaziyetten şöyle bir mânâ geliyor: Mecazî muhabbetlerin zevâl elemiyle gelen ağlayış, hem derinden derine hazin bir enîni ihtar ediyorlar.

بَرْ سَرِ مَحْمُودَهَا نَعْمَہَايِ حُزْنِ اَنگیزِ اَيَازِی

Mahmud'ların, yani Sultan Mahmud gibi mahbubundan ayrılmış bütün âşıkların başlarında, hüzn-âlûd mahbuplarının nağmesinin tarzını işittiriyorlar.

مُرْدَهَارَا نَعْمَہَايِ اَزَلِیِ اَز حُزْنِ اَنگیزِ نَوَازِی

Dünyevî sadâların ve sözlerin dinlemesinden kesilmiş olan ölmüşlere ezeli nağmeleri, hüzn-engiz sadâları işittiriyor gibi bir vazifesi var görünüyorlar.

elem: acı, üzüntü

enîn: inilti

ezelî: başlangıcı

olmayan,

hazin: hüzünlü

hüzün-âlûd: hü-

zünle karışık

hüzün-engiz: hü-

zün veren

ihtar: hatırlatma

mahbup: sevgili

mecazî: gerçekte ol-

mayan

muhabbet: sevgi

nağme: ahenk,

güzel ses

sadâ: ses

zevâl: sona erme

”رُوحَه“ مِی اَیْدُ اَزُو زَمَزَمِی نَازُو نِیازی ﴿﴾

Ruh ise, şu vaziyetten şöyle anladı ki: Eşya, tesbihat ile Sâni-i Zülcelâlin tecelliyât-ı esmâsına mukabele edip, bir naz-niyaz zemzemesidir, geliyor.

قَلْبٌ مِیْخَوَانْدُ اَزِیْنِ اَیَاثِهَا: سِرِّ تَوْحِیدِ زِعْلُو نَظْمِ

﴿﴾ اِعْجَازِی

Kalb ise, şu her biri birer âyet-i mücesseme hükmünde olan şu ağaçlardan sırr-ı tevhidi, bu i'câzın ulüvv-ü nazmından okuyor. Yani, hilkatlerinde o derece harika bir intizam, bir san'at, bir hikmet vardır ki, bütün esbab-ı kâinat birer fâil-i muhtar farz

âyet-i mücesseme:

cisimleşmiş âyet

esbab-ı kâinat:

kâinattaki sebepler

fâil-i muhtar: dile-

diğini yapmakta serbest olan fâil

hikmet: herşeyin

belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde

olması

hilkat: yaratılış

i'câz: mu'cize oluş

intizam: düzenlilik

mukabele: karşılık verme

naz-niyaz: dua, yalvarış

Sâni-i Zülcelâl:

sonsuz haşmet sahibi ve her şeyi san'atla yaratan Allah

sırr-ı tevhid: Al-

lah'ın birlik sırrı

tecelliyât-ı esmâ:

Cenab-ı Hakkın isimlerinin yansımaları

tesbihat: Allah'ı, yüce şanına lâyük ifadelerle anma

ulüvv-ü nazm:

nazmının yüceliği

zemzeme: nağme, hoş ses

edilse ve toplansalar, taklit edemezler.

نَفْسٌ مِی خَوَاهَدُ دَرِینْ وَلَوْلَهَا.. زَلْزَلَهَا: ذَوْقِ

بَاقِی دَرِ فَنَای دُنْیَا بَازِی ❁

Nefis ise, şu vaziyeti gördükçe, bütün rû-yi zemin velvele-âlûd bir zelzele-i firakta yuvarlanıyor gibi gördü, bir zevk-i bâki aradı. “Dünyaperestliğin terkinde bulacaksınız” mânâsını aldı.

عَقْلٌ مِی بَیْنَدُ اَزِینْ زَمَزَمَهَا.. دَمْدَمَهَا: نَظْمِ

خِلْقَتْ، نَقْشِ حِکْمَتْ، کَنْزِ رَازِی ❁

Akıl ise, şu zemzeme-i hayvan ve eşcar-dan ve demdeme-i nebat ve havadan gayet mânidar bir intizam-ı hilkat, bir nakş-ı hikmet, bir hazine-i esrar buluyor. Herşey

demdeme-i nebat

ve hava: bitki ve havanın sesleri

dünyaperestlik:

dünyayı taparcasına sevmeye

hazine-i esrar:

sırlar hazinesi

intizam-ı hilkat:

yaratılıştaki dü-

zenlilik

mânidar: anlamlı

nakş-ı hikmet:

hikmetin nakşı

nefis: insanı maddî

zevk ve isteklere

sevk eden kuvvet

rû-yi zemin: yer-

yüzü

velvele-âlûd: gü-

rültü patırtı içinde kalmış

zelzele-i firak: ayrılık sarsıntısı

zemzeme-i hayvan ve eşcar:

hayvan ve ağaçların nağmeleri

zevk-i bâki: sonsuz zevk

çok cihetlerle Sâni-i Zülcelâli tesbih ettiğini anlıyor.

آرْزُو مِیْدَارْدُ هَوَا اَزِیْنْ هَمَّهَمَهَا.. هُوْهُوْهَا مَرْگِ
خُودِ دَرِ تَرْگِ اَذْوَاقِ مَجَازِی

Heva-yı nefis ise, şu hemheme-i hava ve hevheve-i yapraktan öyle bir lezzet alıyor ki, bütün ezvâk-ı mecazîyi ona unutturup o heva-yı nefsin hayatı olan zevk-i mecazîyi terk etmekle bu zevk-i hakikatte ölmek istiyor.

خِیَالِ بَیْنْدُ اَزِیْنْ اَشْجَارُ: مَلَائِكُ رَا جَسَدُ اَمْدُ
سَمَاوِی، بَاهَزَارَانْ نِی

Hayal ise görüyor: Güya şu ağaçların müekkel melâikeleri içlerine girip her bir

ezvâk-ı mecazî:

gerçek olmayan
aldatıcı zevkler

hemheme-i hava:

havanın çıkardığı
ses, uğultu

heva-yı nefis:

nefsin gelip geçici
olan arzu ve istekleri

hevheve-i yaprak:

yaprağın rüzgarın
esmesi ile çıkar-
dığı ses

melâike: melekler

müekkel: vazifeli

Sâni-i Zülcelâl:

sonsuz haşmet
sahibi ve her şeyi
san'atla yaratan

Allah

tesbih: Allah'ı, yü-
ce şanına lâıyk
ifadelerle anma

zevk-i hakikat:

gerçek zevk

zevk-i mecazî:

gerçek olmayan,
yalan ve aldatıcı
zevk

dalında çok neyler takılan ağaçları ceset olarak giymişler. Güya Sultan-ı Sermedî, binler ney sadâsıyla muhteşem bir resm-i küşatta onlara onları giydirmiş ki, o ağaçlar câmid, şuursuz cisim gibi değil, belki gayet şuurkârâne, mânidar vaziyetleri gösteriyorlar.

أَزَيْنَ نَىٰ هَا شُنَيْدَتْ هُوشْ: سِتَايشْهَائِ ذَاتِ

حَنِ

İşte, o neyler, semâvî, ulvî bir musikîden geliyor gibi sâfi ve müessirdirler. Fikir, o neylerden, başta Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî olarak bütün âşıkların işittikleri elemkârâne teşekkiyât-ı firâkı işitmiyor. Belki, Zât-ı Hayy-ı Kayyûma karşı takdim edilen te-

câmid: cansız
elemkârâne: acılı
bir şekilde
mânidar: anlamlı
müessir: tesirli,
etkili
resm-i küşat: açılış
merasimi
sadâ: ses
sâfi: temiz, arınmış

semâvî: vahiyle
gelmiş
Sultan-ı Sermedî:
egemenliğinin sonu
olmayan Allah
şuur: bilinç, idrak
şuurkârâne: şuurlu
bir şekilde, bilerek
ve anlayarak

teşekkiyât-ı firâk:
ayrılıktan gelen
şikayetler
ulvî: yüce
Zât-ı Hayy-ı Kayyûm:
her an diri olup her
canlıya hayat veren ve
herşeyi ayakta tutan
Zât, Allah

şekkürat-ı Rahmâniyeyi ve tahmidat-ı Rab-
bâniyeyi işitiyor.

وَرَقَّهَارًا زَبَانٍ دَارُنْدَ هَمِّهِ “هُوَ هُوَ” ذِكْرَ آرُنْدَ بَدَرْ

مَعْنَاي: حَى حَى

Madem ağaçlar birer ceset oldu. Bütün yapraklar dahi diller oldu. Demek her biri, binler dilleriyle, havanın dokunmasıyla *Hu, Hu* zikrini tekrar ediyorlar. Hayatlarının ta-
hiyyâtıyla, Sâniinin Hayy-ı Kayyûm oldu-
ğunu ilân ediyorlar.

چُو “لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ” بَرَابَرِ مِيزَنْدَ هَرْ شَى

Çünkü, bütün eşya ¹ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ deyip, kâi-
natın azîm halka-i zikrinde beraber zikre-
derek çalışıyorlar.

¹ “Ondan başka hiçbir ilâh yoktur.” Haşir Sûresi, 59:22.

azîm: büyük
eşya: varlıklar
halka-i zikir: zikir
halkası
Hayy-ı Kayyûm:
her an diri olup
her canlıya hayat
veren ve herşeyi
ayakta tutan Allah

kâinat: evren, ya-
ratılmış her şey
Sâni: herşeyi san'-
atla yaratan Allah
tahiyyat: selamlar,
dualar, yaşasınlar
**tahmidat-ı Rabbâ-
niye:** herşeyi ter-
biye ve idare eden

Allah'a yapılan
şükür ve övgüler
**teşekkürat-ı Rah-
mâniye:** sonsuz
rahmet sahibi Al-
lah'a yapılan te-
şekkürler
zikretmek: Allah'ı
anmak

دَمَادَمْ جُوَيْدَنْد “يَا حَقَّ” سَرَّاسَرْ گُوَيْدَنْد:

“يَا حَيَّ” بَرَّابَرْ مِيزَنْدَنْد: ﴿اللَّهُ﴾

Vakit-be-vakit, lisan-ı istidat ile, Cenâb-ı Haktan hukuk-u hayatını “Yâ Hak” deyip hazine-i rahmetten istiyorlar. Baştan başa da, hayata mazhariyetleri lisanıyla “Yâ Hayy” ismini zikrediyorlar.

فَيَا حَيَّ يَا قَيُّومُ بِحَقِّ اسْمِ حَيِّ قَيُّومِ ﴿اللَّهُ﴾

حَيَاتِي دِهْ بَايِنْ قَلْبِ پَرِيشَانِ رَا اِسْتِقَامَتْ دِهْ بَايِنْ

عَقْلِ مُشَوُّشِ رَا... اَمِينُ ﴿اللَّهُ﴾

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah

Hak: varlığı hak olan ve her hakkın sahibi olan Allah

Hayy: gerçek hayat sahibi olan Allah

hazine-i rahmet: rahmet hazinesi

hukuk-u hayat: hayat hakkı

lisan-ı istidat: isti-

dat dili

mazhariyet: nail olma, ayna olma

vakit-be-vakit: vakit vakit, zaman zaman

zikretmek: Allah'ı anmak

*Firkatli ve gurbetli bir esarete,
fecir vaktinde ağlayan bir kalbin
ağlayan ağlamalarıdır*

Seherlerde eser bâd-ı tecellî
Uyan ey gözlerim vakt-i seherde.
İnâyethah zidergâh-ı İlâhi
Seherdir ehl-i zenbin tevbegâhı,
Uyan ey kalbim vakt-i fecirde,
Bikün tevbe, bicu gufran, zidergâh-ı
İlâhî.

سَحَرُ حَشْرِیْسَتْ، دَرُو هُشْیَارِ دَرِ تَسْبِیْحِ هَمَّه شَنِ
بَخَوَابِ غَفَلَتْ سَرَسَمِ نَفْسَمِ حَتَّى كُنْ؟
عُمُرُ عَصْرِیْسَتْ سَفَرُ بَاقِیْرِمِی بَایْدِ زِهْرُحَنِ

bâd-ı tecellî: tecellî rûzgârı
bicû gufran: ba-ğışlanma iste
bikün tevbe: tevbe et
ehl-i zenb: günah işleyenler

fecir: tan yerinin ağarması, sabah
firkat: ayrılık
inâyethah: yardım isteyen
tevbegâh: tevbe etme ve bağışlanma yeri

vakt-i fecir: fecir vakti
vakt-i seher: seher vakti
zidergâh-ı İlâhi: İlâhî dergâhtan, rahmet kapısından

بِزَخِيزِ نَمَازِی چُونِیَازِی کُو بَکُنْ آوَازِی چُونِ نِی
 بَکُو: یَا رَبِّ! پَشِیمَانَم، خَجِیلَم، شَرْمَشَارَم اَزْ
 گَنَاهِ بِی شُمَارَم، پَرِشَانَم، ذَلِیلَم، أَشْکِ بَارَم
 اَز حَیَاتِ بِی قَرَارَم، غَرِیْم، بِی کَسَم، ضَعِیفَم، نَا
 تُوَانَم، عَلِیلَم، عَاجِزَم، اِخْتِیَارَم، بِی اِخْتِیَارَم،
 اَلَا مَانَ گُویَم، عَفُو جُویَم، مَدَدُ خَوَاهَم زِ دَرِ
 کَاهَتْ اِلَهی! ¹ ❁

¹ Seher bir haşırdır. Uyanık ve uyuyan herşey tesbihdedir. Ey sersem nefsim, ne zaman uyanacaksın? Ömür bir asır da olsa her canlının kabre seferi gerekiyor. Namaza kalk, ney avazı gibi niyaz eyle. Yâ Rab! pişmanım; utanıyorum, sayısız günahımdan ar ediyorum. Zelfilim, istikrarsız yaşamaktan gözyaşı döküyorum. Garibim, kimsesizim, yalnızım, zayıfım, güçsüzüm, sakatım, âcizim, hem ihtiyarım, hem irâdesizim. El-amân diyorum, lâhî dergâhından yardım istiyorum.

(Lem'alar, On Yedinci Lem'a'dan)

ON İKİNCİ NOTA

Ey bu notaları dinleyen dostlarım! Biliniz ki, ben hilâf-ı âdet olarak, gizlemesi lâzım gelen, Rabbime karşı kalbimin tazarru ve niyaz ve münâcâtını bazan yazdığımın sebebi; ölüm, dilimi susturduğu zamanlarda, dilime bedel kitabımın söylemesinin kabulünü rahmet-i İlâhiyeden rica etmektir. Evet, kısa bir ömürde, hadsiz günahlarıma kefarete olacak, muvakkat lisanımın tevbe ve nedametleri kâfi gelmiyor. Sabit ve bir derece daim olan kitabın lisanı daha ziyade o işe yarar. İşte, on üç sene HASİYE evvel,

HASİYE Bu risalenin telifinden on üç sene evvel.

hadsiz: sınırsız

haşiye: dipnot

hilâf-ı âdet: alışılmı-
şın dışında

kâfi: yeterli

kefarete: günahlar-
dan ve hatalardan
arınma vasıtası

lisan: dil

muvakkat: geçici

münâcât: Allah'a
yalvarış, dua

nedamet: pişman-
lık

niyaz: yalvarıp ya-
karma

nota: bildiri

rahmet-i İlâhiye:

Allah'ın her şeyi
kuşatan sonsuz
rahmeti

tazarru: dua, ya-
kariş

tevbe: pişmanlık
duyarak günahtan
dönüş

ziyade: çok, fazla

dağdağalı bir fırtına-i ruhiye neticesinde, Eski Said'in gülmeleri Yeni Said'in ağ-lamalarına inkılâp edeceği hengâmda, gençliğin gaflet uykusundan ihtiyarlık sabahıyla uyandığım bir anda, şu münâcât ve niyaz, Arabî yazılmıştır. Bir kısmının Türkçe meâli şudur ki:

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerîmim! Benim sû-i ihtiyarımla ömrüm ve gençliğim zayi olup gitti. Ve o ömür ve gençliğin meyvelerinden elimde kalan, elem verici günahlar, zillet verici elemeler, dalâlet verici vesveseler kalmıştır. Ve bu ağır yük

Arabî: Arapça
dağdağa: karışıklık, gürültü
dalâlet: hak ve doğru yoldan sapıklık, ayrılık
elem: acı, keder
Eski Said: Bediüzzaman'ın kendisi için kullandığı tabirdir. Risale-i Nur'un yazılmaya başlandığı zamana kadarki dönemi ifade eder.
fırtına-i ruhiye:

ruhta meydana gelen fırtına
gaflet: duyarsızlık, umursamazlık
Hâlık-ı Kerîm: ikramı bol olan ve her şeyi yaratan Allah
hengâm: zaman, çağ, devir
inkılâp etmek: dönmüşmek
meâl: açıklama, anlam
münâcât: Allah'a yalvarış, dua

netice: son, sonuç
niyaz: yalvarıp yakarma
Rabb-i Rahîm: her bir varlığa merhamet ve şefkat gösteren ve herşeyi terbiye ve idare eden Allah
sû-i ihtiyar: iradeyi kötüye kullanma
vesvese: kuruntu
zayi: kayıp
zillet: hor ve hakir duruma düşme

ve hastalıklı kalb ve hacâletli yüzümle kabre yakınlaşıyorum. Bilmüşahede, göre göre, gayet sür'atle, sağa ve sola inhiraf etmeyerek, ihtiyarsız bir tarzda, vefat eden ahbab ve akran ve akaribim gibi, kabir kapısına yanaşıyorum.

O kabir, bu dâr-ı fâniden firâk-ı ebedî ile ebedü'l-âbâd yolunda kurulmuş, açılmış evvelki menzil ve birinci kapıdır.¹ Ve bu bağlandığım ve meftun olduğum şu dâr-ı dünya da, kat'î bir yakîn ile anladım ki, hâliktir gider ve fânidir ölür. Ve bilmüşahede, içindeki mevcudat dahi, birbiri arkasından kfile kfile göçüp gider, kaybolur.

¹ bk. *Tirmizî*, Zühd 5; *İbni Mâce*, Zühd 32; *Müsned* 1:63.

ahbab: dostlar, sevgililer
akarib: akrabalar, yakınlar
akran: arkadaşlar
bilmüşahede: gözle görerek
dâr-ı dünya: dünya yurdu
dâr-i fâni: geçici âlem, dünya
ebedü'l-âbâd:

sonsuzların sonsuzu, âhiret hayatı
fâni: geçici olan, ölümlü
firâk-ı ebedî: sonsuz ayrılık
hacâlet: utanç
hâlik: helâk olan, yok olma özelliği taşıyan
inhiraf etmek:

sapmak, dönmek
kfile: grup, topluluk
kat'î: kesin
meftun: düşkün
menzil: yer, mekân
mevcudat: varlıklar
sür'at: hız
yakîn: kesin ve doğru bilgi

Hususan benim gibi nefs-i emmâreyi taşıyanlara şu dünya çok gaddardır, mekkârdır. Bir lezzet verse, bin elem takar, çekti-rir. Bir üzüm yedirse, yüz tokat vurur.

Ey Rabb-i Rahîmim ve ey Hâlık-ı Kerî-

mim! ¹ كُلُّ أَتٍ قَرِيبٌ sırrıyla ben şimdiden görüyorum ki, yakın bir zamanda, ben ke-fenimi giydim, tabutuma bindim, dostlarımla veda eyledim. Kabrime teveccüh edip giderken, Senin dergâh-ı rahmetinde, cenazemin lisan-ı haliyle, ruhumun lisan-ı kâ-liyle bağırarak derim: “El-aman, el-aman! Ya Hannân! Yâ Mennân! Beni günahları-

¹ “Her gelecek şey yakındır.” *İbn-i Mâce*, Mukaddime:7; *Dâ-rimî*, Mukaddime 23.

dergâh-ı rahmet:

Allah'ın rahmet kapısı

el-aman el-aman:

“imdat imdat” anlamına gelen ve yardım dilemeyi ifade eden söz

elem: acı, keder

gaddar: acımasız

Hâlık-ı Kerîm: ikramı bol olan ve her şeyi yaratan Allah

Hannân: rahmetinin en hoş cilvelerini gösteren ve çok merhametli olan Allah

hususan: özellikle

lisan-ı hal: hal ve beden dili

lisan-ı kal: söz ile anlatım

mekkâr: düzenbaz, hileci

Mennân: ihsanı bol olan ve çok nimet-

ler veren Allah

nefs-i emmâre:

hazır zevke düşkün ve insanı kötülüğe sevk eden duygu

Rabb-i Rahîm:

herbir varlığa merhamet ve şefkat gösteren ve herşeyi terbiye ve idare eden Allah

teveccüh etmek:

yönelmek

mın hacâletinden kurtar!”

İşte kabrimin başına ulaştım, boynuma kefenimi takıp kabrimin başında uzanan cismimin üzerine durdum. Başımı dergâh-ı rahmetine kaldırıp bütün kuvvetimle feryad edip nidâ ediyorum: “El-aman, el-aman! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Beni günahları-mın ağır yüklerinden halâs eyle!”

İşte, kabrime girdim, kefenime sarıldım. Teşyîciler beni bırakıp gittiler. Senin af ve rahmetini intizar ediyorum. Ve bilmüşahe-de gördüm ki, Senden başka melce ve men-ce yok. Günahların çirkin yüzünden ve mâ-siyetin vahşî şeklinden ve o mekânın darlı-ğından, bütün kuvvetimle nidâ edip diyo-rum:

bilmüşahede:

gözle görerek

dergâh-ı rahmet:

Allah'ın rahmet kapısı

el-aman el-aman:

“imdat imdat” an-lamına gelen ve yardım dilemeyi ifade eden söz

feryad: bağırp ça-ğırma

hacâlet: utanç

halâs: kurtulma, kurtuluşa erme

Hannân: rahmeti-nin en hoş cilvele-rini gösteren ve çok merhametli olan Allah

intizar etmek:

beklemek

mâsiyet: günah, isyan

mekân: yer

melce: sığınak

men-ce: kurtulacak yer

Mennân: ihsanı bol olan ve çok nimet-ler veren Allah

nidâ: sesleniş

rahmet: ilâhî şef-kat, merhamet

teşyîci: cenazeyi kabre getiren

“El-aman, el-aman! Ya Rahmân! Yâ Hannân! Yâ Mennân! Yâ Deyyân! Beni çirkin günahlarımın arkadaşlıklarından kurtar! Yerimi genişlettir! İlâhî, Senin rahmetin melceimdir ve Rahmeten li'l-Âlemîn olan Habîbin, Senin rahmetine yetişmek için vesilemdir. Senden şekvâ değil, belki nefsimi ve halimi Sana şekvâ ediyorum.

“Ey Hâlık-ı Kerîmim ve ey Rabb-i Rahîmim! Senin Said ismindeki mahlûkun ve masnuun ve abdin, hem âsi, hem âciz, hem

abd: kul
âciz: güçsüz, elinden bir şey gelmeyen
âsi: isyan eden
Deyyân: herkesin hakkını ve hesabını en iyi bilen Allah
el-aman el-aman: “imdat imdat” anlamına gelen ve yardım dilemeyi ifade eden söz
Habîb: Allah'ın en sevgili kulu olan Hz. Peygamber (a.s.m.)
Hâlık-ı Kerîm: her şeyi yaratan ve

sonsuz cömertlik sahibi olan Allah
Hannân: rahmetinin en hoş cilvelerini gösteren ve çok merhametli olan Allah
mahlûk: yaratılmış, varlık
masnu: sanatla yapılmış, sanat değeri yüksek
melce: sığınak
Mennân: ihsanı bol olan ve çok nimetler veren Allah
nefis: insanı daima kötülüğe,

maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet
Rabb-i Rahîm: her bir varlığa merhamet ve şefkat gösteren ve herşeyi terbiye ve idare eden Allah
rahmet: ilâhî şefkat, merhamet
Rahmeten li'l-Âlemîn: âlemlere rahmet olarak gönderilen Peygamberimiz
şekvâ: şikâyet
vesile: aracı, vasi-ta

gafil, hem cahil, hem alîl, hem zelîl, hem müsi', hem müsin, hem şakî, hem seyyidinden kaçmış bir köle olduğu halde, kırk sene sonra nedamet edip Senin dergâhına avdet etmek istiyor. Senin rahmetine iltica ediyor. Hadsiz günah ve hatîatlarını itiraf ediyor. Evham ve türlü türlü illetlerle müptelâ olmuş, Sana tazarru ve niyaz eder. Eğer kemâl-i rahmetinle onu kabul etsen, mağfiret edip rahmet etsen, zaten o Senin şânındır. Çünkü Erhamürrâhimînsin. Eğer kabul etmezsen, Senin kapından başka hangi kapıya gideyim? Hangi kapı var? Sen-

alîl: hasta, hastalıklı

avdet etmek: geri gelmek, dönmek

dergâh: Allah'ın yüce katı, huzuru

Erhamürrâhimîn: merhamet edenlerin en merhametlisi olan Allah

evham: kuruntular, şüpheler

gafil: duyarsız, umursamaz

hadsiz: sınırsız

hatîat: yanlışlar, hatâlar

iltica etmek: sığınmak

kemâl-i rahmet: mükemmel bir şefkat ve merhamet

mağfiret etmek: bağışlamak

müptelâ olmak: bağımlı olmak, tutulmak

müsi': kötülük eden

müsin: yaşlı, ihtiyarlamış

nedamet etmek: pişman olmak

rahmet: ilâhî şefkat, merhamet

seyyid: efendi

şakî: eşkiya, haydut

şân: yücelik, azamet

tazarru ve niyaz: dua etme, yalvarıp yakarma

zelîl: alçak, aşağı

den başka Rab yok ki dergâhına gidilsin. Senden başka hak mâbud yoktur ki ona iltica edilsin.”

لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ وَحْدَكَ لَا شَرِيكَ لَكَ آخِرُ الْكَلَامِ فِي
الدُّنْيَا وَآوَّلُ الْكَلَامِ فِي الْآخِرَةِ وَفِي الْقَبْرِ: أَشْهَدُ أَنْ لَا
إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ
تَعَالَى عَلَيْهِ وَسَلَّمَ ¹ ❁

¹ Senden başka ilâh yoktur. Sen birsin. Senin hiçbir şerikin yoktur. Dünyada son, âhirette ve kabirde ilk söz: Şehadet ederim ki Allah'tan başka ilâh yoktur; yine şehadet ederim ki Muhammed (a.s.m.) Allah'ın Resulüdür.

dergâh: Allah'ın
yüce katı, huzuru
hak: doğru gerçek
iltica etmek: sı-
ğınmak
mâbud: ibadet

edilen
Rab: her bir varlı-
ğa yaratılış gaye-
lerine ulaşmaları
için muhtaç oldu-

ğu şeyleri veren,
onları terbiye edip
idaresi ve ege-
menliği altında
bulunduran Allah

Şühud, ilham, keşf ve keramete dair

(Mektubat, On Sekizinci Mektup'tan)

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹
وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

Bu Mektup, Üç Mesele-i
Mühimmedir.

BİRİNCİ MESELE-İ MÜHİMME

Fütûhât-ı Mekkiye sahibi Muhyiddin-i Arabî (k.s.) ve *İnsan-ı Kâmil* denilen meşhur bir kitabın sahibi Seyyid Abdülkerim (k.s.) gibi evliya-yı meşhure, küre-i arzın tabakat-ı seb'asından ve Kaf Dağı arkasındaki

¹ Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

² "Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

evliya-yı meşhure: meşhur evlialar, Allah dostları
Fütûhât-ı Mekki-

ye: Muhyiddin-i Arabî'nin meşhur tasavvufî eseri
küre-i arz: yerküre, dünya

mesele-i mühimme: önemli mesele
tabakat-ı seb'a: yedi tabaka

arz-ı beyzâdan ve *Fütuhât*'ta “meşmeşiye” dedikleri acaipten bahsediyorlar, “Gördük” diyorlar. Acaba bunların dedikleri doğru mudur? Doğru ise, halbuki bu yerlerin yerde yerleri yoktur. Hem coğrafya ve fen onların bu dediklerini kabul edemiyor. Eğer doğru olmazsa, bunlar nasıl veli olabilirler? Böyle hilâf-ı vâki ve hilâf-ı hak söyleyen nasıl ehl-i hakikat olabilir?

Elcevap: Onlar ehl-i hak ve hakikattirler, hem ehl-i velâyet ve şuhuddurlar. Gördüklerini doğru görmüşler; fakat ihatasız olan hâlet-i şuhudda ve rüya gibi rüyetlerini tabirde verdikleri hükümlerinde hakları olmadığı için, kısmen yanlıştır. Rüyadaki adam kendi rüyasını tabir edemediği gibi, o kı-

acaip: şaşırtıcı,
hayret verici şeyler
arz-ı beyzâ: beyaz
dünya, kötülüklerden arınmış dünya
ehl-i hak ve hakikat: hak ve doğruluk üzere olan kimseler
ehl-i velâyet ve şuhud: mânevî-

yat âlemlerinde iman hakikatlerini Allah'ın lütuf ve ihsanıyla gözleme yeteneğine sahip insanlar, velîler
hâlet-i şuhud: ilâhî hakikatleri seyir hali
hilâf-ı hak: hakka ters
hilâf-ı vaki: gerçe-

ğe aykırı
ihata: kavrayış, kavrama
meşmeşiye: bazı evliyanın keşfen gözlemledikleri gaybî veya misâlî bir âlem
rüyet: görme
tabir: açıklama, yorumlama
veli: Allah dostu

sım ehl-i keşif ve şuhud dahi rüyetlerini o halde iken kendileri tabir edemezler. Onları tabir edecek, “asfiya” denilen veraset-i nübüvvet muhakkikleridir. Elbette o kısım ehl-i şuhud dahi, asfiya makamına çıktıkları zaman, kitap ve sünnetin irşadıyla yanlışlarını anlarlar, tashih ederler, hem etmişler.

Şu hakikati izah edecek şu hikâye-i temsiliyeyi dinle. Şöyle ki:

Bir zaman ehl-i kalb iki çoban varmış. Kendileri ağaç kâsesine süt sağıp yanlarına bıraktılar. Kaval tabir ettikleri düdüklerini,

asfiya: Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takvâ sahibi büyük zâtlar

ehl-i kalb: kalb ehli, kalp yoluyla mânen ilerlemiş olan

ehl-i keşif ve şuhud: gayb âlemine ait bilinmeyen hakikatleri Allah'ın lütuf ve ihsanıyla bilen ve gören kimseler
ehl-i şuhud: gayb

âlemine ait bilinmeyen hakikatleri Allah'ın lütuf ve ihsanıyla gören kimseler

geven: çalı, diken

hakikat: doğru, gerçek

hikâye-i temsiliye: kıyaslamalı benzetme şeklinde, analogik hikâyeye

irşad: doğru yolu gösterme

izah: açıklama

muhakkik: ger-

çekleri araştıran, hakikatleri delilleriyle bilen âlimler

rüyet: görme

sünnet: Peygamberimizin söz, emir ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

tashih: düzeltme

veraset-i nübüvvet: Peygamber varisliği, Peygamberimizin (a.s.m.) varisi durumunda olan, büyük âlim ve velilerin yolu

o sût kâsesi üzerine uzatmışlardı. Birisi “Uykum geldi” deyip yatar. Uykuda bir zaman kalır. Ötekisi yatana dikkat eder. Bakar ki, sinek gibi birşey, yatanın burnundan çıkıp sût kâsesine bakıyor ve sonra kaval içine girer, öbür ucundan çıkar, gider, bir geven altındaki deliğe girip kaybolur. Bir zaman sonra yine o şey döner, yine kavaldan geçer, yatanın burnuna girer; o da uyanır. Der ki:

“Ey arkadaş, acip bir rüya gördüm.”

O da der: “Allah hayır etsin, nedir?”

Der ki: “Sütten bir deniz gördüm. Üstünde acip bir köprü uzanmış. O köprünün üstü kapalı, pencereli idi. Ben o köprüden geçtim. Bir meşelik gördüm ki, başları hep sivri. Onun altında bir mağara gördüm, içine girdim, altın dolu bir hazine gördüm. Acaba tabiri nedir?”

Uyanık arkadaşı dedi: “Gördüğün sût denizi, şu ağaç çanaktır. O köprü de şu kavalımızdır. O başı sivri meşelik de şu gevenidir. O mağara da şu küçük deliktir. İşte,

kazmayı getir, sana hazineyi de göstereceğim.”

Kazmayı getirir. O gevenin altını kazdılar, ikisini de dünyada mes'ut edecek altınları buldular.

İşte, yatan adamın gördüğü doğrudur. Doğru görmüş; fakat rüyada iken ihatasız olduğu için tabirde hakkı olmadığından, âlem-i maddî ile âlem-i mânevîyi birbirinden fark etmediğinden, hükmü kısmen yanlışır ki, “Ben hakikî, maddî bir deniz gördüm” der. Fakat uyanık adam, âlem-i misal ile âlem-i maddîyi fark ettiği için, tabirde hakkı vardır ki, dedi: “Gördüğün doğrudur, fakat hakikî deniz değil. Belki şu süt kâsemiz senin hayaline deniz gibi olmuş, kaval da köprü gibi olmuş ve hâkezâ...”

âlem-i maddî:

maddî âlem, görünen âlem

âlem-i mânevî:

mânevî âlem, madde ötesi âlem

âlem-i misal: büt

tün varlıkların ve olayların görüntü-

lerinin yansıdığı

madde ötesi

geven: çalı, diken

hâkezâ: bunun gibi, böylece

hakikî: asıl, gerçek

hüküm: yargı, ka-

rar

ihatasız: bir şeyi

bütün yönleriyle

kuşatamayan,

kavrayamayan

mes'ut: mutlu

tabir: açıklama,

yorum

Demek oluyor ki, âlem-i maddî ile âlem-i ruhanîyi birbirinden fark etmek lâzım gelir. Birbirine mezc edilse, hükümleri yanlış görünür. Meselâ, senin dar bir odan var. Fakat dört duvarını kapayacak dört büyük âyine konulmuş. Sen içine girdiğin vakit, o dar odayı bir meydan kadar geniş görürsün. Eğer desen, “Odamı geniş bir meydan kadar görüyorum”; doğru dersin. Eğer “Odam bir meydan kadar geniştir” diye hükmetisen, yanlış edersin. Çünkü âlem-i misali âlem-i hakikîye karıştırırsın.

İşte, küre-i arzın tabakat-ı seb’asına dair bazı ehl-i keşfin, Kitap ve Sünnetin mizânıyla tartmadan beyan ettiği tasvirat, yal-

âlem-i hakikî: gerçek âlem

âlem-i maddî: maddî âlem, görünen âlem

âlem-i misal: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin yansıdığı madde ötesi

âlem-i ruhanî: maddî yapısı olmayan ve gözle

görülemeyen ruh âlemi

âyine: ayna

beyan: açıklama

ehl-i keşif: maneviyat âlemlerinde iman hakikatlerini gözleme yeteneğine sahip insanlar

hüküm: yargı, karar

Kitap: Kur’ân-ı Kerim

küre-i arz: yerküre, dünya

mezc etme: karıştırma

Sünnet: Peygamberimizin söz, emir ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

tabakat-ı seb’a: yedi tabaka

tasvirat: tasvirler, anlatımlar

nız coğrafya nokta-i nazarındaki maddî vaziyetten ibaret değildir. Meselâ, demişler: “Bir tabaka-i arz, cin ve ifritlerindir. Binler sene genişliği var.” Halbuki, bir iki senede devredilen küremizde o acip tabakalar yerleşemez. Fakat âlem-i mânâ ve âlem-i misalde ve âlem-i berzah ve ervahta küremizi bir çamın çekirdeği hükmünde farz etsek, ondan temessül ve teşekkül eden misalî şeceresi, o çekirdeğe nisbeten koca bir çam ağacı kadar olduğundan, bir kısım ehl-i şuhud, seyr-i ruhanîlerinde, arzın tabakalarından bazılarını âlem-i misalde pek çok geniş görüyorlar, binler sene bir mesafe tuttuklarını görüyorlar. Gördükleri doğrudur.

acip: hayret verici, şaşırtıcı

âlem-i berzah ve ervah: kabir âlemi ve ruhlar âlemi

âlem-i mânâ: maddî gözle görünmeyen mânevî âlem

âlem-i misal: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin yansıdığı

madde ötesi âlem

ehl-i şuhud: gayb âlemine ait bilinmeyen hakikatleri Allah'ın lütuf ve ihsanıyla bilen ve gören kimseler

ifrit: korkunç ve zararlı cin

misalî: görüntüden ibaret

nisbeten: kıyasla, oranla

nokta-i nazar: bakış açısı

seyr-i ruhanî: ruhanî ve mânevî âlemlerdeki seyr, gezinti

şecere: ağaç

tabaka-i arz: yer tabakası

temessül: görünme, belirme

teşekkül: meydana gelme

Fakat âlem-i misal sureten âlem-i maddîye benzediği için, iki âlemi memzuç görüyorlar, öyle tabir ediyorlar. Âlem-i sahveye döndükleri vakit, mizansız olduğu için, meşhudatlarını aynen yazdıklarından, hilâf-ı hakikat telâkki ediliyor. Nasıl küçük bir âyine de büyük bir saray ile büyük bir bahçenin vücud-u misaliyeleri onda yerleşir. Öyle de, âlem-i maddînin bir senelik mesafesinde, binler sene vüs'atinde vücud-u misalî ve hakaik-i mâneviye yerleşir.

HÂTİME: Şu meseleden anlaşılıyor ki, derece-i şuhud, derece-i iman-ı bilgaybdan çok aşağıdır. Yani, yalnız şuhuduna istinad

âlem: dünya

âlem-i maddî:

maddî âlem, görünen âlem

âlem-i sahve:

uyanıklık âlemi, yeniden kendine geliş hâli

âyine: ayna

derece-i iman-ı

bilgayb: gayba iman derecesi; görünmeyen ve bilinmeyen âlemlere inanma derecesi

derece-i şuhud:

kalp gözüyle görme derecesi

ehl-i velâyet: ve-

lâyet makamında olanlar, Allah dostu velî kullar

hakaik-i mânevi-

ye: mânevî hakikatler, gerçekler

hâtime: sonuç

hilâf-ı hakikat:

gerçeğe aykırı

ihâta: kavrayış,

kuşatma

istinad: dayanma

memzuç: karış-

mış, karışık

meşhudat: gözlem-

ler, görülen şeyler

mizan: ölçü

şuhud: kalb gö-

züyle görme

tabir: açıklama,

yorum

telâkki: kabul etme

vücud-u misaliye:

görüntüden ibaret

vücut

vüs'at: genişlik

eden bir kısım ehl-i velâyetin ihatasız keşfiyatı, veraset-i nübüvvet ehli olan asfiya ve muhakkikînin, şuhuda değil, Kur'ân'a ve vahye, gaybî fakat sâfi, ihatalı, doğru hakaik-i imaniyelerine dair ahkâmlarına yetişmez.

Demek, bütün ahval ve keşfiyatın ve ezvak ve müşahedatın mizanı, Kitap ve Sünnettir. Ve mihenklere, Kitap ve Sünnetin desâtir-i kudsiyeleri ve asfiya-i muhakkikînin kavânin-i hadsiyeleridir.

ahkâm: hükümler, esaslar

ahval: haller

asfiya: Hz. Peygamberin çizgisinde yaşayan ilim ve takvâ sahibi büyük zatlar

asfiya-i muhakkikîn: Hz. Peygamberin çizgisinde yaşayan ve hakikatleri delilleriyle bilen ilim ve takvâ sahibi büyük zatlar

desâtir-i kudsiye: kudsî düsturlar, mukaddes prensipler

ezvak: mânevî zevkler

gaybî: gayb âlemi-

ne ait
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri, esasları

kavânin-i hadsiye: ani, sür'atli sezîş ve kavrayış kuralları

keşfiyat: keşifler; mânevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri görme

Kitap: Kur'ân-ı Kerim

mihenk: ölçü

mizan: ölçü

muhakkikîn: gerçekleri araştıran, hakikatleri delilleriyle bilen âlimler

müşahedat: gözlemler, görülen

şeyler

sâfi: saf, hâlis, katıksız

Sünnet: Peygamberimizin söz, emir ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

şuhud: kalb gözüyle görme

vahiy: bir emrin veya bir hakikatin Allah tarafından Peygambere bildirilmesi

veraset-i nübüvvet: Peygamber varisliği, Peygamberimizin (a.s.m.) varisi durumunda olan, büyük âlim ve velilerin yolu

(Sözler, On İkinci Söz,
Dördüncü Esas'tan)

Evet, Kur'ân der ki: “Eğer yerdeki ağaçlar kalem olup denizler mürekkep olsa, Cenâb-ı Hakkın kelimâtını yazsalar, bitiremezler.”¹ Şimdi, şu nihayetsiz kelimat içinde en büyük makam Kur'ân'a verilmesinin sebebi şudur ki:

Kur'ân, İsm-i Âzamdan ve her ismin âzamlık mertebesinde gelmiş. Hem bütün âlemlerin Rabbi itibarıyla Allah'ın kelâmıdır. Hem bütün mevcudatın ilâhî ünvanıyla Allah'ın fermanıdır. Hem semâvât ve ar-

¹ bk. Lokman Sûresi, 31:27.

âzam: en yüce, en büyük

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

ferman: buyruk

İsm-i Âzam: Cenâb-ı Hakkın binbir isminden en

büyük ve mânâca diğer isimleri kuşatmış olanı

kelâm: söz, konuşma

kelimât: kelimeler

kelimât: kelimeler

mevcudât: varlıklar

nihayetsiz: sonsuz

Rab: herbir varlığa yaratılış gayeleri ne ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulunduran Allah

semavat: gökler

zın Hâlıkı haysiyetiyle bir hitaptır. Hem Rububiyet-i mutlaka cihetinde bir mükâlemedir. Hem saltanat-ı âmme-i Sübhâniye hesabına bir hutbe-i ezeliyedir. Hem rahmet-i vâsia-i muhîta noktasında bir defter-i iltifâtât-ı Rahmâniyedir. Hem Ulûhiyetin azamet-i haşmeti haysiyetiyle, başlarında bazan şifre bulunan bir muhabere mecmuasıdır. Hem İsm-i Âzamın muhitinden nüzul ile Arş-ı Âzamın bütün muhâtına bakan,

Arş-ı Âzam: Cenab-ı Hakkın büyüklük ve yüceliğinin ve herşeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği yer

azamet-i haşmet: haşmetin büyüklüğü

defter-i iltifâtât-ı

Rahmâniye: sonsuz şefkat ve merhamet sahibi olan Allah'ın iltifatlarını içeren defter

Hâlık: herşeyi yaratan Allah

haysiyet: itibar, özellik

haysiyetiyle: itibar-

riyle, özelliğiyle

hitap: konuşma

İsm-i Âzam: Cenab-ı Hakkın binbir isminden en büyük ve mânâca diğer isimleri kuşatmış olanı

mecmua: kitap

muhabere: haberleşme

muhât: kapsama alanı

muhit: çevre, taraf

mükâleme: konuşma

nüzul: inme

rahmet-i vâsia-i

muhîta: Allah'ın

herşeyi kuşatan geniş rahmeti, merhamet ve şef-

kati

Rububiyet-i mut-

laka: Rablik, Allah'ın her bir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması

saltanat-ı âmme-i

Sübhâniye: her türlü kusur ve noksandan yüce olan Allah'ın herşeye hükmeden, herşeyi kuşatan saltanatı, egemenliği

Ulûhiyet: İlâhlık

teftiş eden hikmetfeşan bir kitab-ı mukaddestir. İşte bu sırdandır ki, “Kelâmullah” ünvanı kemâl-i liyakatle Kur’ân’a verilmiş.

Amma sair kelimât-ı İlâhiye ise, bir kısmı has bir itibar ile ve cüz’î bir ünvan ve hususî bir ismin cüz’î tecellîsiyle ve has bir rububiyetle ve mahsus bir saltanatla ve hususî bir rahmetle zahir olan kelâmdır. Hususiyet ve külliyet cihetinde dereceleri muhtelifdir.¹ Ekser ilhamat bu kısımdandır. Fakat derecatı çok mütefavittir. Meselâ, en

¹ bk. Tâhâ Sûresi, 20:38-39.

cihet: yön
cüz’î: küçük
derecat: dereceler
ekser: pek çok
hikmetfeşan: hikmet yayan
hususiyet: özel olma, hususîlik
ilhamat: ilhamlar, Allah tarafından kalbe gelen mânâlar
kelâm: söz, konuşma
Kelâmullah: Allah’ın keliması
kelimât-ı İlâhiye: Cenab-ı Allah’a

ait kelimeler; vahiy ile indirilen kitaplar
kemâl-i liyakat: tam layık oluş
kitab-ı mukaddes: kutsal kitap
külliyet: genellik, umumilik
mahsus: özel
muhtelif: çeşitli
mütefavit: farklı farklı, çeşitli
rahmet: merhamet, şefkat
rububiyet: Rablik; Allah’ın herbir

varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulundurması
sair: diğer
saltanat: hâkimiyet, egemenlik
tecellî: belirme, görünme
teftiş: kontrol
zahir olan: görünen, ortaya çıkan

cüz'îsi ve basiti, hayvanatın ilhamatıdır. Sonra avâm-ı nâsın ilhamatıdır.¹ Sonra avâm-ı melâikenin ilhamatıdır. Sonra evliya ilhamatıdır. Sonra melâike-i izam ilhamatıdır. İşte, şu sırdandır ki, kalbin telefonu vasıtasız münacat eden bir veli der:

حَدَّثَنِي قَلْبِي عَنْ رَبِّي ² Yani, “Kalbim benim Rabbimden haber veriyor.” Demiyor, “Rabbü'l-Âlemînden haber veriyor.” Hem der: “Kalbim Rabbimin âyinesidir, arşıdır.” Demiyor, “Rabbü'l-Âlemînin arşıdır.” Çünkü,

¹ bk. Nahl Sûresi, 16:68.

² bk. İbnü'l-Cevzî, *Telbîsü İblîs* s.217, 390, 450, 451; İbni Kayyim, *İğasetü'l-Lehefân* 1:123; İbni Kayyim, *Medâricü's-Sâlikîn* 1:40, 3:412; İbni Hacer, *Fethu'l-Bârî* 11:345; İbni Hacer, *el-İsâbe*, 2:528.

arş: taht

avâm-ı melâike:

meleklerden der-
receleri düşük
olanlar

avâm-ı nas: sıradan halk tabakası

âyine: ayna

cüz'î: küçük

evliya: veliler, Allah dostları

ilhamat: ilhamlar, Allah tarafından kalbe gelen mâ-nâlar

melâike-i izam:

büyük melekler

münacat: dua, yakarış

Rab: herbir varlığa yaratılış gayeleri-

ne ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi ve ege-menliği altında bulunduran Allah
Rabbü'l-Âlemin: âlemlerin Rabbi
Allah

kabiliyeti miktarınca ve yetmiş bine yakın hicapların¹ nisbet-i ref'i derecesinde mazhar-ı hitap olabilir.

(Sözler, Yirmi Dördüncü Söz'den)

İKİNCİ DAL

Çok esrarın anahtarlarını tazammun eden iki sırrı beyan eder.

Birinci sır: Evliya ne için usul-i imaniye-de ittifak ettikleri halde meşhudatlarında, keşfiyatlarında çok tehalüf ediyorlar. Şu-hud derecesinde olan keşifleri bazan hilâf-ı

¹ bk. Ebû Ya'lâ, *el-Müsned* 13:520; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Evsat* 6:278, 8:382; er-Rûyânî, *el-Müsned* 2:212; İbni Ebî Âsım, *es-Sünne* 2:367; et-Taberî, *Câmi'u'l-Beyân* 16:95.

beyan: açıklama
esrar: sırlar, gizli gerçekler
evliya: veliler, Allah dostları
hicap: perde, örtü
ittifak: birleşme, birlik
keşfiyat: keşifler, mânevî âlemlerde

bazı olayları ve hakikatleri görme
mazhar-ı hitap: muhatap alınma, muhatap kabul edilme
meşhudat: kalb gözüyle görülen şeyler
nisbet-i ref': orta-

dan kalkma oranı
şuhud: gözle görme
tazammun eden: içine alan
tehalüf: birbirine zıt olma
usul-i imaniye: iman esasları

vaki ve muhalif-i hak çıkıyor. Hem niçin ehl-i fikir ve nazar, her biri kat'î bir burhanla hak telâkki ettikleri efkârlarında, birbirine mütenakız bir surette hakikati görüyorlar ve gösteriyorlar; bir hakikat niçin çok renklere giriyor?

İkinci sır: Enbiya-yı sâlîfe, niçin haşr-i cismanî gibi bir kısım erkân-ı imaniyeyi bir derece mücmel bırakmışlar, Kur'ân gibi tafsilât vermemişler; sonra ümmetlerinden bir kısmı, ileride o mücmel olan erkânı inkâra kadar gitmişler? Hem niçin hakikî ârif olan evliyanın bir kısmı yalnız tevhidde ileri git-

ârif: bilgide ileri olan
burhan: kesin delil
efkâr: fikirler, düşünceler
ehl-i fikir ve nazar: fikir ve dikkat sahipleri
enbiya-yı sâlîfe: geçmişteki peygamberler
erkân: şartlar, esaslar
erkân-ı imaniye: imanın esasları
evliya: veliler
hak: doğru, gerçek

hakikat: gerçek, doğru
hakikî: gerçek, doğru
haşr-i cismanî: öldükten sonra bedenlerin ve vücutların dirilişi
hilâf-ı vaki: gerçeğe aykırı
inkâr: kabul etme-me, inanmama
kat'î: kesin
muhalif-i hak: gerçeğe zıt
mücmel: kısa, özet halinde

mücmel: kısa, özet halinde
mütenakız: birbirine zıt, çelişen
suret: şekil, biçim
tafsilât: ayrıntılar
telâkki: kabul etme
tevhid: birleme; herşeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bilme ve inanma
ümmet: Hz. Peygambere inanıp onun yolundan giden mü'minler

mişler? Hattâ derece-i hakkalyakîne kadar gittikleri halde, bir kısım erkân-ı imaniye onların meşreplerinde pek az ve mücmel bir surette görünüyor. Hattâ, onun içindir ki, onlara tebaiyet edenler, ileride o erkân-ı imaniyeye lâzım olan ehemmiyeti vermemişler; hattâ bazıları sapmışlar. Madem bütün erkân-ı imaniyenin inkişafıyla hakikî kemâl bulunur, niçin ehl-i hakikat bazısında çok ileri ve bir kısmında çok geri kalmışlar? Halbuki, bütün esmânın mertebe-i âzamlarının mazharı ve bütün enbiyanın serveri olan Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâm ve bütün kütüb-ü mukaddesenin

Aleyhissalâtü

Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

derece-i hakkalyakîn: bizzat yaşıyarak kesin bilgi edinme derecesi

ehl-i hakikat: hak ve doğruluk üzere olan kimseler

enbiya: peygamberler

erkân-ı imaniye: iman esasları

erkân-ı imaniye:

imanın esasları

esmâ: isimler

hakikî: gerçek, doğru

inkişaf: açığa çıkma

kemâl: mükemmellik

kütüb-ü mukaddese: kutsal kitaplar; Tevrat, Zebur, İncil, Kur'ân-ı Kerîm

mazhar: görünme ve yansıma yeri

meretebe-i âzam:

en yüksek derece

meşrep: mânevî haz ve feyiz alanı, yol, usûl

mücmel: kısa, özet halinde

Resul-i Ekrem:

Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

server: reis, baş

suret: şekil, biçim

tebaiyet: tabi olma, uyma

reis-i enveri olan Kur'ân-ı Hakîm, bütün erkân-ı imaniyeyi vâzih bir surette, pek ciddî bir ifadede ve kasdî bir tarzda tafsil etmişlerdir.

Evet, çünkü hakikatte hakikî kemâl-i etemm öyledir. İşte, şu esrarın hikmeti şudur ki:

İnsan çendan bütün esmâya mazhar ve bütün kemâlâta müstaidir. Lâkin, iktidarı cüz'î, ihtiyarı cüz'î, istidadı muhtelif, arzuları mütefavit olduğu halde, binler perdeler, berzahlar içinde hakikati taharrî eder. Onun için, hakikatin keşfinde ve hakkın

berzah: geçit
cüz'î: küçük, az
çendan: gerçi
erkân-ı imaniye: imanın esasları
esmâ: isimler
esrar: sırlar
hak: doğru, gerçek
hakikat: gerçek, doğru
hakikî: gerçek, doğru
hikmet: sır, bilimsel izah
ihtiyar: irade, dileme, tercih

iktidar: güç, kudret
istidat: yetenek, kabiliyet
kasdî: bilerek, direkt
kemâlât: mükemmel özellikler, üstünlükler
kemâl-i etem: tam mükemmellik
keşif: açığa çıkarma
Kur'ân-ı Hakîm: sayısız hikmetleri

içinde bulunduran Kur'ân
mazhar: görünme ve yansıma yeri
muhtelif: çeşitli
müstaid: istidatlı, yetenekli
mütefavit: farklı
reis-i enver: en nurlu başkan
suret: şekil, biçim
tafsil: ayrıntılı olarak açıklama
taharrî: araştırma
vâzih: açık, âşikâr

şuhudunda berzahlar ortaya düşüyor; bazıları berzahtan geçemiyorlar. Kabiliyetler başka başka oluyor; bazılarının kabiliyeti, bazı erkân-ı imaniyenin inkişafına menşe olamıyor. Hem esmânın cilvelerinin renkleri mazhara göre tenevvü ediyor, ayrı ayrı oluyor; bazı mazhar olan zat, bir ismin tam cilvesine medar olamıyor. Hem külliyyet ve cüz'iyet, ve zilliyet ve asliyyet itibarıyla, cilve-i esmâ başka başka suret alıyor; bazı istidat cüz'iyetten geçemiyor ve gölgeden çıkamıyor. Ve istidada göre bazan bir isim galip oluyor, yalnız kendi hükmünü icra ediyor; o istidatta onun hükmü hükümran oluyor. İşte, şu derin sırra ve şu geniş hikmete, esrarlı, geniş ve hakikatle bir derece

asliyyet: asıl oluş
berzah: geçit
cilve: görünme, yansıma
cilve-i esmâ: isimlerin görünmesi
cüz'î: küçük, az
erkân-ı imaniye: imanın esasları
esmâ: isimler
esrar: sırlar
hakikat: gerçek,

doğru
hikmet: sır, bilimsel izah
inkişaf: açığa çıkma
istidat: yetenek, kabiliyet
itibarıyla: özelliğiyle
külliyyet: kapsamlılık
mazhar: görünme

ve yansıma yeri
medar: dayanak, eksen
menşe: kaynak
suret: şekil, biçim
şuhud: görme, şahid olma
tenevvü: çeşitlenme
zilliyet: gölge tarzında tecellî

karışık bir temsille bazı işaretler ederiz.

Meselâ, *Zühre* namıyla nakışlı bir çiçek ve kamere âşık hayatlı bir *Katre* ve güneşe bakan safvetli bir *Reşha*'yı farz ediyoruz ki, her birisinin bir şuuru, bir kemâli var ve o kemâle bir iştiyakı bulunuyor.

Şu üç şey de, çok hakikatlere işaret etmekle beraber, nefis ve akıl ve kalbin sülûklerine işaret eder ve üç tabaka ehl-i hakikate misaldir. **HÂŞİYE**

Birincisi: Ehl-i fikir, ehl-i velâyet, ehl-i nübüvvetin işârâtıdır.

İkincisi: Cismanî cihazatla kemâline sa'y

HÂŞİYE Her tabakada dahi üç taife var. Temsildeki üç misal, her tabakadaki o üç taifeye, belki dokuz taifeye bakar; yoksa üç tabakaya değil.

cihazat: organlar, duyular

cismanî: maddi yapısı olan

ehl-i fikir: düşünce sahipleri

ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler

ehl-i nübüvvet: peygamberler

ehl-i velâyet: veliler, Allah dostları

hakikat: gerçek, doğru

haşiye: dipnot, açıklayıcı not

işârât: işaretler

iştiyak: çok arzu ve istek

kamer: ay

Katre: damla

kemâl: mükemmellik, olgunluk

misal: örnek

nefis: insanı mad-

dî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet

Reşha: sızıntı

sa'y: çalışma

safvetli: saf, berrak

sülûk: manevi yol alma

şuur: bilinç, idrak

temsil: analoji; kıyaslama tarzında benzetme

Zühre: çiçek

edip hakikate gidenleri; ve nefsin tezkiye-
siyle ve aklın istimâliyle mücahede etmek-
le hakikate gidenleri; ve kalbin tasfiyesiyle
ve iman ve teslimiyetle hakikate gidenlerin
misalleridir.

Üçüncüsü: Enâniyeti bırakmayan ve âsâ-
ra dalan ve yalnız istidlâliyle hakikate gi-
den; ve ilim ve hikmetle ve akıl ve marifet-
le hakikati aramaya giden; ve iman ve
Kur'ân ile, fakr ve ubûdiyetle hakikate ça-
buk giden, ayrı ayrı istidatta bulunan üç
taifenin hikmet-i ihtilâflarına işaret eden
temsillerdir.

İşte, şu üç tabakanın terakkiyâtındaki sırrı

âsâr: eserler

enâniyet: benlik,
gurur

fakr: fakirlik, ihti-
yaç hali

hakikat: gerçek,
doğru

hikmet: herşeyin
belirli gayelere
yönelik olarak,
mânâlı, faydalı ve
tam yerli yerinde
olması

hikmet-i ihtilâf:
anlaşmazlığın se-

bebi

istidat: yetenek,
kabiliyet

istidlâl: delil getir-
me, akıl yürütme

istimâl: kullanma

marifet: bilgi

misal: örnek

mücahede: cihad
etme, mücadele

nefis: insanı mad-
dî zevk ve istekle-
re sevk eden kuv-
vet

taife: grup, toplu-

luk

tasfiye: saflaştır-
ma, arındırma

temsil: kıyaslama
tarzında benzet-
me, analogi

terakkiyât: ilerle-
meler

teslimiyet: kendini
Allah'ın iradesine
bırakma

tezkiye: temize çı-
karma

ubûdiyet: kulluk

ve geniş hikmeti *Zühre*, *Katre*, *Reşha* ünvanları altında bir temsille bir derece göstereceğiz.

Meselâ, güneşin, kendi Hâlıkının izniyle ve emriyle, üç çeşit tecellîsi ve in'ikâsı ve ifâzası var: Birisi çiçeklere, birisi kamere ve seyyarelere, birisi şişe ve su gibi parlaklara verdiği ayrı ayrı in'ikâslarıdır.

Birincisi üç tarzdadır:

Biri, küllî ve umumî bir tecellî ve in'ikâs-
dır ki, bütün çiçeklere birden ifâzasıdır.

Biri de has bir tecellîdir ki, her bir nev'e göre bir hususî in'ikâsı vardır.

Biri de cüz'î bir tecellîdir ki, her bir çiçeğin şahsiyetine göre bir ifazasıdır.

Şu temsilimiz o kavle göredir ki, çiçek-

cüz'î: ferdî, küçük

Hâlık: herşeyi yaratan Allah

has: özel

haşiye: dipnot, açıklayıcı not

hikmet: herşeyin belirli gayelere yönelik olarak, mânâlı, faydalı ve tam yerli yerinde olması

ifâza: feyiz verme, bereketlendirme

in'ikâs: yansıma

kamer: ay

Katre: damla

kavl: söz

küllî: geniş, kapsamlı

misal: örnek

nev': tür

Reşha: sızıntı

seyyare: gezegen

şahsiyet: kişilik, yapı

taife: grup, topluluk

tecellî: yansıma

temsil: kıyaslama tarzında benzetme, analogi

umum: bütün

Zühre: çiçek

lerin süslü renkleri, güneşin zıyasındaki yedi rengin istihâle-i in'ikâsiyesinden neş'et ediyor; ve bu kavle göre çiçekler dahi güneşin bir çeşit âyineleridir.

İkincisi: Güneşin, kamere ve seyyarelere, Fâtır-ı Hakîmin izniyle verdiği nur ve feyizdir. Şu küllî ve geniş feyiz ve nurdan sonra, kamer, o ziyanın gölgesi hükmünde olan nuru, güneşten küllî bir surette istifade eder, sonra hususî bir tarzda denizlere ve havaya ve parlak toprağa ve bir suret-i cüz'iyede denizin kabarcıklarına ve toprağın şeffaflarına ve havanın zerrelerine ifade ve ifâzasıdır.

Üçüncüsü: Güneşin, emr-i İlâhî ile, cevvi havayı ve denizlerin yüzlerini birer âyine

âyine: ayna
cevv-i hava: hava boşluğu
emr-i İlâhî: Allah'ın emri
Fâtır-ı Hakîm: her şeyi hikmetle ve harika üstün san'atıyla yaratan Allah
feyz: bolluk, bere-

ket
hususî: özel
ifâza: feyiz verme, bereketlendirme
istihâle-i in'ikâsiye: yansımanın başkalaşması, farklı bir keyfiyet alması
kamer: ay
kavl: söz

küllî: geniş, kapsamlı
neş'et etme: doğma, ortaya çıkma
nur: ışık, aydınlık
seyyare: gezegen
suret: şekil, biçim
suret-i cüz'ie: küçük suret
zerre: atom
ziya: ışık

ederek, safî ve küllî ve gölgesiz bir in'ikâsı var. Sonra o güneş, denizin kabarcıklarına ve suyun katrelerine ve havanın reşhalarına ve karın şişeciklerine, her birine birer cüz'î aksi, birer küçük timsalini veriyor.

İşte, güneşin, her bir çiçeğe ve kamere mukabil her bir katreye, her bir reşhaya, mezkûr üç cihette, ikişer tarikle teveccüh ve ifâzası var:

Birinci tarik: Bil'asale, doğrudan doğruya, berzahsız, hicapsızdır. Şu yol, nübüvvetin tarikini temsil eder.

İkinci yol: Berzahlar tavassut eder. Âyine ve mazharların kabiliyetleri, şemsin cilvele-

âyine: ayna
berzah: iki şey arasındaki perde
bil'asale: bizzat
cihet: yön
cilve: görünme, yansıma
cüz'î: ferdî, küçük
hicap: perde
ifâza: feyiz verme, bereketlendirme
in'ikâs: yansıma
kamer: ay

katre: damla
küllî: geniş, kapsamlı
mazhar: görünme ve yansıma yeri
mezkûr: sözü geçen
mukabil: karşı
nübüvvet: peygamberlik
reşha: sızıntı
safî: temiz, katıksız

şems: güneş
tarik: yol
tavassut: vasıta olma, aracılık etme
temsil: kıyaslama tarzında benzetme, analogi
teveccüh: yönelme
timsal: suret, görünümlü

rine birer renk takıyor. Şu yol ise, velâyet mesleğini temsil eder.

İşte, Zühre, Katre, Reşha, her birisi, evvelki yolda diyebilirler ki: “Ben umum âlem güneşinin bir âyinesiyim.” Fakat ikinci yolda öyle diyemez. Belki “Ben kendi güneşimin âyinesiyim”; veyahut “Nev’ime tecellî eden güneşin âyinesiyim” der. Çünkü güneşi öyle tanıyor. Bütün âleme bakar bir güneşi göremiyor. Halbuki, o şahsın veya hut nev’inin veya cinsinin güneşi, dar berzah içinde mahdut bir kayıt altında ona görünüyor. Halbuki kayıtsız, berzahsız, mutlak güneşin âsârını o mukayyet güneşe veremiyor. Çünkü bütün yeryüzünü ısıtmak, tenvir etmek, umum nebâtat, hayvânâtın hayatlarını tahrik etmek ve seyyârâtı etrafında döndürmek gibi haşmetnümâ eserle-

âsâr: eserler

âyine: ayna

berzah: iki şey arasındaki perde

evvelki: önceki

haşmetnümâ: ihtişamlı, görkemli

hayvânât: hayvanlar

katre: damla

mahdut: sınırlı

mukayyet: kayıtlı

nebâtât: bitkiler

nev’: tür, çeşit

reşha: sızıntı

seyyarat: gezegenler

tahrik: harekete

geçirme

tecellî: yansıma

temsil: kıyaslama tarzında benzetme, analogi

tenvir: aydınlatma

umum: bütün

velâyet: velîlik

zühre: çiçek

ri, o dar kayıt ve mahdud berzah içinde gördüğü güneşe, şuhud-u kalbî ile veremiyor. Belki, o âsâr-ı acîbeyi, eğer o şuurlu farz ettiğimiz üç şey, o kayıt altında gördüğü güneşe verse de, sırf aklî ve imanî bir tarzda; ve o mukayyed, ayn-ı mutlak olduğunu bir teslimiyetle verebilir. Fakat, o insan gibi akıllı farz ettiğimiz Zühre, Katre, Reşha, şu hükümleri, yani pek büyük âsârı güneşlerine isnad etmeleri, aklîdir, şuhudî değil. Belki, bazan hükm-ü imanîleri, şuhud-u kevnîyelerine müsademe eder; pek güçlkle inanabilirler.

İşte, hakikate dar gelen ve bazı köşelerinde hakikatin âzâları görünen ve hakikatle karışık şu temsil içine üçümüz de girme-

âsâr: eserler
âsâr-ı acîbe: hayrette bırakan eserler
ayn-ı mutlak: kayıtlı ve sınırlı olmayanın ta kendisi
âzâ: organlar
berzah: iki şey arasındaki perde
hakikat: gerçek,

doğru
hükm-ü imanî: imanî hüküm
isnad: dayandırma
katre: damla
mahdud: sınırlı
mukayyed: kayıtlı
müsademe: çarpışma
reşha: sızıntı
şuhudî: görürçesi-

ne, açıkça
şuhud-u kalbî: kalbin görmesi
şuhud-u kevnîye: kâinatta görünüp yaşanan şeyler, gözlemler
şuurlu: bilinçli
temsil: kıyaslama tarzında benzetme, analogi
zühre: çiçek

liyiz. Üçümüz de kendimizi Zühre, Katre, Reşha farz edeceğiz. Zira onlarda farz ettiğimiz şuur kâfi gelmiyor; biz aklımızı dahi onlara katmalıyız. Yani, onlar maddî güneşlerinden nasıl feyiz alıyorlar; biz de mânevî güneşimizden öyle alıyoruz, anlamalıyız.

İşte, sen, ey dünyayı unutmayan ve maddiyâta tevaggul eden ve nefsi kesafet peydâ eden arkadaş! Sen Zühre ol. Nasıl ki o Zühre çiçeği, ziya-yı şemsten inhilâl etmiş bir renk alıyor; ve o renk içinde şemsin timsalini karıştırıp kendine ziynetli bir suret giydiriyor. Zira senin istidadın dahi ona benzer.

Hem şu esbaba dalmış Eski Said gibi

esbab: sebepler

Eski Said: Bediüz-zaman'ın bizzat kendisi için kullandığı bir tabirdir. Risale-i Nur'un yazılmaya başlandığı zamana kadarki dönemi ifade eder.

farz etmek: var-saymak

feyiz: bolluk, bereket

inhilâl: çözülüp açılmış, dağılmış

istidat: yetenek, kabiliyet

katre: damla

kesafet peyda et-

mek: katılaşmak

maddiyât: maddi şeyler

nefis: insanı maddî

zevk ve isteklere

sevk eden kuvvet

reşha: sızıntı

suret: şekil, gör-rüntü

şems: güneş

şuur: bilinç, idrak, anlayış

tevaggul: dalma, derinliğine girme

timsal: nümune, örnek

ziya-yı şems: güneşin ışığı

ziynetli: süslü

zühre: çiçek

mektepli feylesof ise, kamere âşık olan Katre olsun ki, kamer, güneşten aldığı ziya zıllını ona verir ve onun gözbebeğine bir nur verir, o da o nurla parlar. Fakat o Katre, o nurla yalnız kameri görür, güneşi göremez; belki imanıyla görebilir.

Hem şu herşeyi doğrudan doğruya Cenâb-ı Haktan bilir, esbabı bir perde telâkki eder fakir adam, o da Reşha olsun. Öyle bir Reşha ki, kendi zâtında fakirdir. Hiçbir şeyi yok ki, ona dayanıp Zühre gibi kendine güvensin. Hiçbir rengi yok ki onunla görünsün. Başka şeyleri de tanımıyor ki ona teveccüh etsin. Hâlis bir safveti var ki, doğrudan doğruya güneşin timsalini gözbebeğinde saklıyor.

Şimdi, madem biz bu üç şey yerine geçtik. Kendimize bakmalıyız: Bizde ne var, ne yapacağız?

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yüce Allah

esbab: sebepler

feylesof: filozof, felsefeci

hâlis: katıksız, saf

kamer: ay

katre: damla

reşha: sızıntı

safvet: arılık, beraklık

telâkki: kabul etme

teveccüh: yönelme

timsal: nümune, örnek

zıl: gölge

ziya: ışık

zühre: çiçek

İşte, bakıyoruz ki, bir Zât-ı Kerîm, ihsanıyla bizi gayet derece tezyin ve tenvir ve terbiye ediyor. İnsan ise, ihsan edene perestiş eder. Perestişe lââyık olana kurbiyet ister ve görmek talep eder. Öyle ise, her birimiz, istidadımıza göre, o muhabbet cazibesıyla sülûk edeceğiz.

Ey Zühre-misal! Sen gidiyorsun. Fakat çiçek olarak git. İşte gittin. Terakki ede ede, tâ bir mertebe-i külliye'ye geldin. Güya bütün çiçeklerin hükmüne geçtin. Halbuki, Zühre kesif bir âyinedir. Onda, ziyadaki yedi renk inhilâl ve inkisar eder. Şemsin aksini gizler. Sen sevdiğin güneşin yüzünü görmekte muvaffak olamazsın. Çünkü, kayıtlı olan renkler, hususiyetler dağıtı-

aks: yansıma
âyine: ayna
cazibe: çekim gücü
hususiyet: özellik
ihsan: bağış, iyilik
inhilâl: çözülüp
açılmış, dağılmış
inkisar: kırılma
istidat: yetenek,
kabiliyet
kesif: yoğun, katı
kurbiyet: yakınlık

mertebe-i külliye:
büyük ve kapsamlı mertebe
muhabbet: sevgi
muvaffak: başarılı
perestiş: taparcasına sevme
sülûk etmek: yol almak
şems: güneş
tenvir: aydınlatma
terakki: yükselme,

ilerleme
terbiye: besleme, yetiştirme
tezyin: süsleme
Zât-ı Kerîm: sonsuz cömertlik ve ikram sahibi Zât, Allah
ziya: ışık
zühre: çiçek
zühre-misal: çiçek gibi

yor, perde çekiyor, gösteremiyor. Sen şu halde suretlerin, berzahların ortaya girme- siyle neş'et eden firaktan kurtulamazsın. Lâkin bir şartla kurtulabilirsin ki, sen kendi nefsinin muhabbetine dalmış olan başını kaldırasın ve nefsin mehâsiniyle telezzüz ve iftihar eden nazarını çekesin, gökyüzün- deki güneşin yüzüne atasın. Hem, başaşa- ğı, celb-i rızık için toprağa bakan yüzünü, yukarıdaki şemse çeviresin. Çünkü sen onun âyinesisin. Vazifen âyinedarlıktır. Bil- sen, bilmesen, hazine-i rahmet kapısı olan toprak tarafından senin rızkın gelecektir.

Evet, nasıl bir çiçek, güneşin küçücük bir âyinesidir. Şu koca güneş dahi, gök deni- zinde, Şems-i Ezelînin Nur isminden tecellî

âyine: ayna
âyinedarlık: aynalık
berzah: geçit
celb-i rızık: rızık elde etme
firak: ayrılık
hazine-i rahmet: rahmet hazinesi
iftihar: övünme
lâkin: ama, fakat
mehâsin: güzellik- ler

muhabbet: sevgi
nazar: bakış, dikkat
nefis: insanı maddî zevk ve isteklere sevk eden kuvvet
neş'et etmek: doğmak
Nur: bütün varlık- ları aydınlatan ve her çeşit nuru ya- ratan Allah
suret: şekil, biçim;

görüntü
şems: güneş
Şems-i Ezelî: Ezeli Güneş, bu tabir ezelden beri bütün varlıkları aydınlatan Allah için bir benzetme olarak kullanılır
tecellî: yansıma
telezzüz: lezzet- lenme

eden bir lem'anın katre-misal bir âyinesidir. Ey kalb-i insanî! Sen nasıl bir güneşin âyinesi olduğunu bundan bil. Bu şartı yaptıktan sonra kemâlini bulursun. Fakat güneşi nefsülemirde nasılsa öyle göremezsin; o hakikati çıplak anlamazsın. Belki, senin sıfatlarının renkleri ona bir renk verir; ve kesafetli dürbünün bir suret takar; ve kayıtlı kabiliyetin bir kayıt altına alır.

Şimdi, sen dahi, ey Katre içine giren hakîm feylesof! Senin katre-i fikrin dürbünüyle, felsefenin merdiveniyle, tâ kamere kadar terakki ettin, kamere girdin. Bak, kamer kendi zâtında kesafetli, zulümatlıdır. Ne ziyası var, ne hayatı. Senin sa'yin beyhude, ilmin faidesiz gitti. Sen ye'sin zulü-

âyine: ayna

beyhude: boşuna

feylesof: filozof,
felsefeci

hakikat: gerçek,
doğru

hakîm: hikmetli,
hikmet sahibi

kalb-i insanî: in-
san kalbi

kamer: ay

katre: damla

Katre-i fikr: dü-
şünce damlası

katre-misal: dam-
la gibi

kemâl: mükem-
mellik

kesafet: yoğunluk,
katılık

lem'a: parıltı

nefsülemir: ışın

gerçeği, aslı

sa'y: çalışma

suret: şekil, biçim;
görüntü

terakki: yükselme,
ilerleme

ye's: ümitsizlik

zât: kendi, öz

ziya: ışık

zulümat: karanlık

mâtından ve kimsesizliğin vahşetinden ve ervâh-ı habisenin iz'âcâtından ve o vahşetin dehşetinden şu şartlarla kurtulabilirsin ki: Tabiat gecesini terk edip hakikat güneşine teveccüh etsen ve yakînen inansan ki, şu gece nurları gündüz güneşinin ışıklarının gölgeleridir. Bu şartı yaptıktan sonra sen kemâlini bulursun. Fakir ve karanlıklı kamer yerine, haşmetli güneşi bulursun. Fakat sen dahi, öteki arkadaşın gibi, güneşi safi göremezsin. Belki senin aklın ve felsefen ünsiyet ve ülfet ettikleri perdeler arkasında ve ilim ve hikmetin nescettiği hicapların halfinde ve kabiliyetin verdiği bir renk içinde görebilirsin.

İşte, Reşha-misal üçüncü arkadaşınız ki, hem fakirdir, hem renksizdir. Güneşin ha-

dehşet: korku,
ürkme

ervâh-ı habise:
kötü ruhlar

hakikat: gerçek,
doğru

half: arka

hicap: örtü, perde

hikmet: yüksek
bilgi

iz'âcât: rahatsız

etmeler

kamer: ay

kemâl: mükem-
mellik

nesc etmek: do-
kumak

reşha-misal: sı-
zıntı misali

tabiat: doğa, canlı
cansız bütün var-
lıklar, maddî âlem

teveccüh: yönel-
me

ülfet: alışkanlık

ünsiyet: alışkan-
lık, âşinalık

vahşet: ürküntü,
korku

yakînen: kesin
olarak

zulûmat: karanlık

raretiyle çabuk tebahhur eder, enâniyetini bırakır, buhara biner, havaya çıkar. İçindeki madde-i kesife, nâr-ı aşk ile ateş alır, ziya ile nura döner. O ziyanın cilverlerinden gelen bir şuaa yapışır, yanaşır.

Ey Reşha-misal! Madem doğrudan doğruya güneşe âyinedarlık ediyorsun. Sen hangi mertebede bulunursan bulun, ayn-ı şemse karşı, aynelyakîn bir tarzda, safi bakılacak bir delik, bir pencere bulursun. Hem o şemsin âsâr-ı acîbesini ona vermekte müşkülât çekmeyeceksin. Ona lâayık haşmetli evsâfını tereddütsüz verebilirsin. Saltanat-ı zâtiyesinin dehşetli âsârını ona vermekte

âsâr: işler
âsâr-ı acîbe: şaşırtıcı işler
âyinedar: ayna olma
aynelyakin: gözle görür kesinlikte
ayn-ı şems: güneşin kendisi
cilve: görünme, yansıma
enâniyet: benlik
evsâf: vasıflar, özellikler

hararet: sıcaklık, ısı
haşmet: ihtişam, görkem
madde-i kesife: yoğun, katı madde
meretebe: derece
müşkilât: zorluk
nâr-ı aşk: aşk ateşi
nur: aydınlık
reşha-misal: sızıntı misali

safi: temiz, duru; halis
saltanat-ı zâtiye: bizzat Kendisinin hükmettiği saltanat, egemenlik
şems: güneş
şua: ışık, parıltı
tebahhur: buharlaşma
tereddütsüz: şüphede kalmayacak şekilde
ziya: ışık

hiçbir şey senin elinden tutup ondan vazgeçiremez. Seni ne berzahların darlığı, ne kabiliyetlerin kaydı, ne âyinelerin küçüklüğü seni şaşırtmaz, hilâf-ı hakikate sevk etmez. Çünkü sen safi, hâlis, doğrudan doğruya ona baktığın için anlamışsın ki, mazharlarda görünen ve âyinelerde müşahede olunan güneş değil, belki bir nevi cilveleridir, bir çeşit renkli akisleridir. Çendan o akisler onun ünvanlarıdır; fakat bütün âsâr-ı haşmetini gösteremiyorlar.

İşte, şu hakikatle karışık temsilde, böyle başka başka üç tarikle kemâle gidilir. Ve o kemâlâtın mezâyâsında ve mertebe-i şuhudun tafsilâtında başka başkadırlar. Fakat

akis: yansıma

âsâr-ı haşmet:

haşmet ve büyüklüğün kendine lâ-yık eserleri, neticeleri

âyine: ayna

berzah: geçit

cilve: görünme, yansıma

çendan: gerçi

hakikat: gerçek, doğru

hâlis: içten, katıksız

hilâf-ı hakikat:

gerçeğe aykırılık

kemâl: mükemmellik, olgunluk

kemâlât: mükemmellikler

mazhar: ayna, görünme yeri

mertebe-i şuhud: görme derecesi

mezâyâ: meziyetler, üstün özellik-

ler

müşahede olun-

mak: görünmek

nevi: tür, çeşit

safi: temiz, duru; halis

tafsilât: ayrıntı

tarik: yol

temsil: kıyaslama

tarzında benzetme

unvan: rütbe, makam

neticede ve hakka iz'an ve hakikati tasdik-te ittifak ederler.

İşte, nasıl bir gece adamı ki, hiç güneşi görmemiş, yalnız kamer âyinesinde bir gölgesini görüyor. Güneşe mahsus haşmetli ziyayı, dehşetli cazibeyi aklına sığdıramıyor. Belki görenlere teslim olup taklit ediyor. Öyle de, veraset-i Ahmediye (a.s.m.) ile Kadîr ve Muhyî gibi isimlerin mertebe-i uzmâsına yetişmeyen, haşr-i âzamı ve kıyamet-i kübrâyı taklidî olarak kabul eder, “Aklî bir mesele değildir” der. Çünkü, hakikat-ı haşir ve kıyamet, İsm-i Âzâmın ve

âyine: ayna

cazibe: çekim gücü

hakikat: gerçek, doğru

hakikat-ı haşir ve kıyamet: kıyamet ve haşir gerçeği

haşmet: ihtişam, görkem

haşr-i âzam/haşir: en büyük haşir; öldükten sonra âhirette yeniden diriltilerek Allah'ın huzurunda toplanma

İsm-i Âzam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve mânâca diğer isimleri kuşatmış olanı

iz'an: kesin şekilde inanma

Kadîr: sonsuz güç ve kudret sahibi Allah

kamer: ay
kıyamet-i kübrâ: büyük kıyamet, varlığın bozulup dağılması

mahsus: özel, has

mertebe-i uzmâ:

en büyük mertebe

Muhyî: bütün canlılara hayat veren Allah

tasdik: onaylama, doğruluğunu kabul etme

temsîl: kıyaslama tarzında benzetme

veraset-i Ahmediye: Peygamberimize varis olma, onun izinden gitme

ziya: ışık

bazı esmânın derece-i âzamının mazharıdır. Kimin nazarı oraya çıkmazsa, taklide mecburdur. Kimin fikri oraya girse, haşir ve kıyameti, gece gündüz, kış ve bahar derecesinde kolay görür, itminan-ı kalble kabul eder.

İşte şu sırdandır ki, haşir ve kıyameti, en âzam mertebede, en ekmel tafsilâtla Kur'ân zikrediyor ve İsm-i Âzamın mazharı olan Peygamberimiz Aleyhissalâtü Vesselâm ders veriyor. Ve eski peygamberler ise, hikmet-i irşadın iktizasıyla, bir derece basit ve iptidaî bir halde olan ümmetlerine, haşri en âzam bir derecede, en geniş bir tafsilâtla ders vermemişler.

Aleyhissalâtü

Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

âzam: en büyük

derece-i âzam: en büyük derece

ekmel: en mükemmel

esmâ: isimler

hikmet-i irşad: olması gereken

keyfiyette doğru yolu gösterme ve yaşatmanın gayesi

iktiza: bir şeyin gereği

iptidaî: ilkel

İsm-i Âzam: Cenâb-ı Hakkın bin bir isminden en büyük ve mânâca diğer isimleri kuşatmış olanı

itminan-ı kalb:

kalben tam kanaatle inanma

kıyamet: dünyanın sonu, varlığın bozulup dağılması

mazhar: görünme yeri

mertebe: derece

nazar: bakış

tafsilât: ayrıntılar

zikretmek: bildirmek, hatırlatmak

Hem şu sırdandır ki, bir kısım ehl-i velâyet, bazı erkân-ı imaniyeyi mertebe-i uz-mâsında görmemişler veya gösterememişler. Hem şu sırdandır ki, marifetullahta derecât-ı ârifîn çok tefavüt ediyor.

Daha bunlar gibi çok esrar, şu hakikatten inkişaf eder. Şimdi şu temsil, hem bir derece hakikati ihsas ettiğinden, hem hakikat çok geniş ve çok derin olduğundan, biz dahi temsille iktifa ediyoruz. Haddimizin ve takatimizin fevkinde olan esrara girişmeyeceğiz.

derecât-ı ârifîn:
ariflerin dereceleri
ehl-i velâyet: veliler, Allah dostları
erkân-ı imaniye:
imanın esasları
esrar: sırlar
fevkinde: üstünde
hadd: yetki

hakikat: gerçek
ihsas: hissettirme
iktifa: yetinme
inkişaf: açığa çıkma
marifetullah: Allah'ı tanıma ve bilme
mertebe-i uzma:

en büyük mertebe
takat: güç, kuvvet
tefavüt etmek:
farklılık göstermek
temsîl: kıyaslama tarzında benzetme, analogi

Sahabe mesleği ve velayete dair

(Mektubat, On Beşinci Mektup'tan)

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

SENİN BİRİNCİ SUALİN ki, “Sahabeler nazar-ı velâyetle müfsitleri neden keşfedemediler? Tâ, Hulefâ-yı Râşidînün üçünün şهادetini netice verdi. Halbuki, küçük Sahabelere, büyük velîlerden daha büyük deniliyor.”

Elcevap: Bunda iki makam var.

¹ Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

² “Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin.” İsrâ Sûresi, 17:44.

Hulefâ-yı Râşidîn:

dört büyük halife;
Hz. Ebûbekir, Hz.

Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali

keşif: mânevî
âlemlerde bazı
olayları ve hakikatleri kalp gö-

züyle görme

makam: derece,
mevki

müfsit: fesatçı,
bozguncu

nazar-ı velâyet:
velîlik bakışı

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.)

dünya gözüyle

gören ve onun
yolundan giden

Müslümanlar

şehadet: şehitlik,
Allah yolunda hayatını feda etme

velî: Allah dostu

BİRİNCİ MAKAM

Dakik bir sırr-ı velâyetin beyanıyla sual halledilir. Şöyle ki:

Sahabelerin velâyeti, velâyet-i kübrâ denilen, veraset-i nübüvvetten gelen, berzah tarikine uğramayarak, doğrudan doğruya zâhirden hakikate geçip akrebiyet-i İlâhiyenin inkişafına bakan bir velâyettir ki, o velâyet yolu, gayet kısa olduğu halde gayet yüksektir. Harikaları az, fakat meziyâtı çoktur. Keşif ve keramet orada az görünür.

akrebiyet-i İlâhiye: Allah'ın kula olan yakınlığı

berzah tariki: tarikat berzahı; tarikat geçidi, aralığı

beyan: açıklama

dakik: ince, derin

hakikat: gerçek, asıl, esas

inkişaf: ortaya çıkma, açılma

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak,

Onun sevgili kullarında görülen olağanüstü hal ve hareketler

keşif: mânevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri kalp gözüyle görme

meziyât: meziyetler, üstün özellikler

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.)

dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden Müslümanlar

sırr-ı velâyet: velîlik sırrı

velâyet: velîlik

velâyet-i kübrâ: en büyük velîlik

veraset-i nübüvvet: peygamberin vârisliği

zâhir: dış görünüş

Hem evliyanın kerametleri ise, ekserisi ihtiyarî değil. Ummadığı yerden, ikram-ı İlâhî olarak bir harika ondan zuhur eder. Bu keşif ve kerametlerin ekserisi de, seyr ü sülûk zamanında tarîkat berzahından geçtikleri vakit, âdi beşeriyetten bir derece tecerrüd ettiklerinden, hilâf-ı âdet hâlâta mazhar olurlar.

Sahabeler ise, sohbet-i nübüvvetin in'î-kâsıyla ve incizâbıyla ve iksiriyle, tarîkatteki seyr ü sülûk daire-i azîminin tayyına

âdi: sıradan, basit
berzah: geçit, aralık, perde
beşeriyet: insanlık
daire-i azîm: geniş ve büyük daire
ekser: çoğunluk
evliya: velîler, Allah dostları
hâlât: haller, durumlar
hilâf-ı âdet: âdete aykırı, kural dışı
ihtiyarî: kendi isteğiyle tercih etme
ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, bağışı
iksir: tesirli ilaç
in'ikâs: yansıma

incizap: çekim, çekicilik
keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görülen olağanüstü hal ve hareketler
keşif: mânevî âlemlerde bazı olayları ve hakikatleri kalp gözüyle görme
mazhar: nail olma, kavuşma
Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden

Müslümanlar
seyr ü sülûk: İlâhî hakikatlere ulaşmak için bir rehberin öncülüğünde çıkılan mânevî yolculuk
sohbet-i nübüvvet: Peygamberimizin (a.s.m.) sohbeti
tarîkat: mânevî ilerlemeye götüren yol
tayy: atlama, aşma, geçme
tecerrüd: soyutlanma, sıyrılma
zuhur: ortaya çıkma

mecbur değildirler. Bir kademde ve bir soh-bette, zâhirden hakikate geçebilirler. Mese-lâ, nasıl ki dün geceki Leyle-i Kadre ulaş-mak için iki yol var:

Biri, bir sene gezip dolaşıp tâ o geceye gelmektir. Bu kurbiyeti kazanmak için bir sene mesafeyi tayyetmek lâzım gelir. Şu ise, ehl-i sülûkün mesleğidir ki, ehl-i tarika-tin çoğu bununla gider.

İkincisi, zamanla mukayyet olan cism-i maddî gılâfından sıyrılıp tecerrüdle ruhen yükselip, dün geceki Leyle-i Kadri öbür gün leyle-i îyd ile beraber, bugünkü gibi hazır görmektir. Çünkü ruh zamanla mukayyet değil. Hissiyat-ı insaniye ruh derecesine çık-

cism-i maddî:

maddî cisim, be-den

ehl-i sülûk: İlâhî hakikatlere ulaş-mak için bir reh-ber öncülüğünde mânevî yolculuğa çıkanlar

ehl-i tarîkat: tari-kata mensup olanlar

gılâf: kılıf, örtü

hakikat: gerçek, asıl, esas

hissiyat-ı insani-ye: insanın hisle-ri, duyguları

kadem: adım

kurbiyet: yakınlık; kulun Allah'a ya-kınlığı

leyle-i îyd: bay-ram gecesi

Leyle-i Kadir: Ka-

dir Gecesi; Ra-mazan ayı içinde bulunan mübarek gece

mukayyet: kayıtlı, sınırlı

tayy: atlama, aş-ma, geçme

tecerrüd: soyut-

lanma, sıyrılma
zâhir: dış görünüş

tığı vakit, o hazır zaman genişlenir; başkalarına nisbeten mazi ve müstakbel olan vakitler, ona nisbeten hazır hükmündedir.

İşte bu temsile göre, dün geceki Leyle-i Kadre geçmek için, mertebe-i ruha çıkıp maziye hazır derecesinde görmektir. Şu sırr-ı gâmızın esası, akrebiyet-i İlâhiyenin inkişafıdır. Meselâ, güneş bize yakındır; çünkü ziyası, harareti ve misali âyinemizde ve elimizdedir. Fakat biz ondan uzağız. Eğer biz nuraniyet noktasında onun akrebiyetini hissetsek, âyinemizdeki misalî olan timsaline münasebetimizi anlasak, o vasıta ile onu tanısak; ziyası, harareti, heyeti ne olduğunu bilsek, onun akrebiyeti bize inkişaf eder

akrebiyet: pek yakınlık, Allah'ın varlıklara olan yakınlığı

akrebiyet-i İlâhiye: İlâhî yakınlık, Allah'ın kula olan yakınlığı

âyine: ayna

hararet: ısı, sıcaklık

heyet: yapı, şekil

inkişaf: ortaya çık-

ma, açılma

Leyle-i Kadir: Kadir Gecesi; Ramazan ayı içinde bulunan mübarek gece

mazi: geçmiş

mertebe-i ruh: ruh mertebesi

misal: görüntü

misalî: görüntüden ibaret

münasebet: ilişki, bağlantı

müstakbel: gelecek

nisbeten: kıyasla, oranla

nuraniyet: nur özelliği, parlaklık

sırr-ı gâmız: anlaşılması zor sır

timsal: görüntü

ziya: ışık

ve yakınımızda onu tanıyıp münasebettar oluruz. Eğer biz bu'diyetimiz nokta-i nazardan ona yakınlaşmak ve tanımak istesek, pek çok seyr-i fikrîye ve sülûk-u aklîye mecbur oluruz ki, kavânin-i fenniye ile fikren semâvâta çıkıp semâdaki güneşi tasavvur ederek, sonra mahiyetindeki ziya ve harareti ve ziyasındaki elvân-ı seb'âyı uzun uzadıya tetkikat-ı fenniye ile anladıktan sonra, birinci adamın kendi âyinesinde az bir tefekkürle elde ettiği kurbiyet-i mâneviyeyi ancak elde edebiliriz.

İşte şu temsil gibi, nübüvvet ve veraset-i nübüvvetteki velâyet, sırr-ı akrebiyetin in-

âyine: ayna

bu'diyet: uzaklık

elvân-ı seb'a: yedi renk

hararet: ısı, sıcaklık

kavânin-i fenniye: bilimsel kanunlar

kurbiyet-i mâneviye: mânevî yakınlık; kulun Allah'a yakınlığı

mahiyet: esas, iç yapı, öz nitelik

münasebettar:

bağlantılı olan

nokta-i nazar: bakış noktası, görüş açısı

nübüvvet: peygamberlik

semâ: gök

semâvât: gökler

seyr-i fikrî: fikren dolaşma

sırr-ı akrebiyet: Cenâb-ı Hakkın varlıklara olan yakınlığının sırrı

sülûk-u aklî: aklın

bir yol tutması

tasavvur: düşünme, zihinde şekillendirme

tefekür: düşünme

temsil: kıyaslama tarzında benzetme, analogi

tetkikat-ı fenniye: bilimsel araştırma ve incelemeler

velâyet: velîlik

ziya: ışıık

kişafına bakar. Velâyet-i saire ise, ekseri kurbîyet esası üzerine gider, birçok merâ-tipte seyr ü sülûke mecbur olur.

(Sözler, Yirmi Yedinci Söz'den)

Bir zaman kalbime geldi: Niçin Muhyid-din-i Arabî gibi harika zatlar Sahâbelere yetişemiyorlar? Sonra, namaz içinde

¹ سُبْحَانَ رَبِّيَ الْأَعْلَى derken, şu kelimenin mânâsı inkişaf etti. Tam mânâsıyla değil, fakat bir parça hakikati göründü. Kalben dedim: “Keşke bir tek namaza bu kelime gibi

¹ Herşeyden nihayetsiz derecede yüce olan Rabbimi bütün noksanlardan tenzih ederim.

ekser: çoğunluk
hakikat: gerçek ve doğru
inkişaf: açılmak, gelişmek
kurbîyet: yakınlık; kulun Allah'a yakınlığı

merâtip: mertebeler, dereceler
Sahâbe: Peygamberimizi (a.s.m.) dünya gözüyle görüp onun yolundan giden Müslümanlar

seyr ü sülûk: ilâhî hakikatlara ulaşmak için bir rehber öncülüğünde çıkılan mânevî yolculuk
velâyet-i saire: diğer velîlik usulleri

muvaffak olsaydım, bir sene ibadetten daha iyiydi.” Namazdan sonra anladım ki, o hatıra ve o hal, Sahâbelerin ibadetteki derecelerine yetişilmediğine bir irşaddır.

Evet, Kur’ân-ı Hakîmin envârıyla hasıl olan o inkılâb-ı azîm-i içtimaîde ezdad bir-birinden çıkıp ayrılırken, şerler bütün tevâbiiyle, zulümâtıyla ve teferruâtıyla; ve hayır ve kemâlât bütün envârıyla ve netâiciyle karşı karşıya gelip, bir vaziyette, müheyyiç bir zamanda, her zikir ve tesbih, bütün mânâsının tabakatını turfanda ve taravetli ve taze ve genç bir surette ifade ettiği gibi,

envâr: nurlar

ezdad: zıtlar

hasıl olan: ortaya çıkan

hayır: iyilik

inkılâb-ı azîm-i iç-timaî: toplum hayatında meydana gelen büyük değişim

irşad: doğru yolu gösterme, uyarma

kemâlât: mükemmellikler, kusursuzluklar, üstün özellikler

Kur’ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur’ân

muvaffak: başarılı

müheyyiç: heyecan verici

netâic: sonuçlar

Sahâbe: Peygamberimizi (a.s.m.) dünya gözüyle görüp onun yolundan giden Müslümanlar

suret: şekil, biçim

tabakat: tabakalar, dereceler

taravet: tazelik

teferruât: ayrıntılar

tesbih: Allah’ı her türlü kusurdan yüce tutarak şanına layık ifadelerle anma

tevâbi: bağlı olanlar, uyanlar

turfanda: yeni, taze

zikir: Allah’ı anma

zulümât: karanlıklar

o inkılâb-ı azîmin tarrakası altında olan insanların bütün hissiyâtını, letâif-i mâneviyesini uyandırmış. Hattâ, vehim ve hayal ve sır gibi duygular hüşyar ve müteyakkız bir surette, o zikir, o tesbihlerdeki müteaddit mânâları kendi zevklerine göre alır, emer. İşte, şu hikmete binaen, bütün hissiyatları uyanık ve letâifleri hüşyar olan Sahâbeler, envâr-ı imaniye ve tesbihiyeyi câmi' olan kelimât-ı mübarekeyi dedikleri vakit, kelimenin bütün mânâsıyla söyler ve bütün letâifiyle hisse alırlardı.

Halbuki, o infilâk ve inkılâptan sonra, git

binaen: dayana-
rak

câmi': içine alan
envâr-ı imaniye
ve tesbihiye: tes-
bihat ve imandan
kaynaklanan nur-
lar

hikmet: sebep,
gaye, fayda

hissiyât: hisler,
duygular

hüşyar: uyanık

infilâk: patlama
inkılâb: değişim,
dönüşüm

inkılâb-ı azîm: bü-
yük değişim

**kelimât-ı mübare-
ke:** mübarek keli-
meler

letâif: lâtifeler, in-
sandaki ince duy-
gular

letaif-i mâneviye:
mânevî lâtifeler,
insandaki mânevî
duygular

müteaddit: çeşitli,
birçok

müteyakkız: uya-
nık, tetikte

Sahâbe: Peygam-
berimizi (a.s.m.)

dünya gözüyle
görüp onun yo-
lundan giden

Müslümanlar

suret: şekil, biçim

tarraka: gümbürtü

tesbih: Allah'ı her
türlü kusurdan yü-
ce tutarak şanına
layık ifadelerle
anma

vehim: zan, şüp-
he, kuruntu

zikir: Allah'ı anma

gide letâif uykuya ve havâs o hakaik noktasında gaflete düşüp, o kelimât-ı mübareke, meyveler gibi, git gide ülfet perdesiyle letafetini ve taravetini kaybeder. Adeta, sat-hîlik havasıyla kuruyor gibi, az bir yaşlık kalıyor ki, kuvvetli, tefekkürî bir ameliyatla ancak evvelki hali iade edilebilir. İşte, bundandır ki, kırk dakikada bir Sahâbenin kazandığı fazilete ve makama kırk günde, hattâ kırk senede başkası ancak yetişebilir.

fazilet: manevi değer ve üstünlük
gaflet: umursamazlık, Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma
hakaik: hakikatler, gerçekler
havâs: hisler, duygular

kelimât-ı mübareke: mübarek kelimeler
letafet: güzellik, hoşluk
letâif: lâtifeler, insandaki ince duygular
Sahâbe: Peygamberimizi (a.s.m.)

dünya gözüyle görüp onun yolundan giden Müslümanlar
sathî: yüzeysel
taravet: tazelik
tefek্কürî: etraflıca ve derinlemesine düşünmeye ait
ülfet: alışkanlık

Hakikat mesleği ve tasavvuf

(Mektubat, Beşinci Mektup)

بِسْمِهِ سُبْحَانَهُ¹

وَأَنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ²

SİLSİLE-İ NAKŞİNİN kahramanı ve bir güneşi olan İmam-ı Rabbânî (r.a.), *Mektubat*'ında demiş ki: “Hakaik-i imaniyeden bir meselenin inkişafını, binler ezvak ve mevâcid ve kerâmâta tercih ederim.”³

¹ Her türlü noksan sıfatlardan yüce olan Allah'ın adıyla.

² “Hiçbir şey yoktur ki Allah'ı hamd ile tesbih etmesin.” İsrâ Sûresi, 17:44.

³ İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:182 (210. Mektup).

ezvak: zevkler;
mânevî lezzetler

hakaik-i imâniye:
iman hakikatleri

İmam-ı Rabbânî:
(1564-1624) Hindistan'da yetişen büyük velî, âlim ve müceddid zât

inkişaf: açığa çıkma, gelişme

kerâmât: kerâmetler; Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal ve hare-

ketler

mevâcid: vecd halleri, kalbe zevk veren haller

silsile-i Nakşî:
Nakşibendî tarikâtının silsilesi, halifeler zinciri

Hem demiş ki: “Bütün tariklerin nokta-i müntehâsı, hakaik-i imaniyenin vuzuh ve inkişafıdır.”¹

Hem demiş ki: “Velâyet üç kısımdır. Biri velâyet-i suğrâ ki, meşhur velâyettir; biri velâyet-i vustâ, biri velâyet-i kübrâdır. Velâyet-i kübrâ ise, verâset-i nübüvvet yoluyla, tasavvuf berzahına girmeden, doğrudan doğruya hakikate yol açmaktır.”²

Hem demiş ki: “Tarîk-i Nakşîde iki kanatla sülûk edilir. Yani, hakaik-i imaniyeye sağlam bir surette itikad etmek ve ferâiz-i

¹ İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:182 (210. Mektup).

² İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:240 (260. Mektup).

berzah: geçit, aralık, perde

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri

hakikat: doğru, gerçek

inkişaf: açığa çıkma, gelişme

itikad etmek: inanmak

nokta-i müntehâ: son nokta

suret: biçim, şekil

sülûk: mânevî yol alma

tarik: mânevî yol

Tarîk-i Nakşî: Muhammed Bahaüddin Nakşibendi Hazretleri tarafından kurulan, gizli zikre dayanan tarikat

tasavvuf: kalbi, dünyanın gelip geçici işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlama; tarikat ehli olma

velâyet: velîlik

velâyet-i kübrâ:

en büyük velîlik

velâyet-i suğrâ:

küçük derecedeki velîlik

velâyet-i vustâ:

orta derecedeki velîlik

veraset-i nübüv-

vet: peygamberin vârisliği makamı

vuzuh: açıklık,

açık ve anlaşılır şekilde olma

diniyeyi imtisal etmekle olur. Bu iki cenah-ta kusur varsa o yolda gidilmez.”¹

Öyle ise, tarik-i Nakşînin üç perdesi var:

Birisi ve en birincisi ve en büyüğü: Doğrudan doğruya hakaik-i imaniyeye hizmettir ki, İmam-ı Rabbânî de (r.a.) âhir zamanında ona sülûk etmiştir.

İkincisi: Ferâiz-i diniyeye ve Sünnet-i Seniyyeye tarîkat perdesi altında hizmettir.

Üçüncüsü: Tasavvuf yoluyla emrâz-ı kalbiyenin izalesine çalışmak, kalb ayağıyla

¹ İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:87 (75. Mektup), 1:98 (91. Mektup) 1:99 (94. Mektup).

âhir: son
cenâh: kanat
emrâz-ı kalbiye: kalbî hastalıklar
ferâiz-i diniye: dinin kesin emirleri; Allah tarafından yapılması kesin olarak emredilen şeyler
hakaik-i imâniye: iman hakikatleri
İmam-ı Rabbânî: (1564-1624) Hindistan'da yetişen

büyük velî, âlim ve müceddid zât
imtisal: uyma, yerine getirme
izale: giderme, ortadan kaldırma
sülûk: mânevî yol alma
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
tarikât: mânevî ilerlemeye götü-

ren yol
Tarîk-i Nakşî: Muhammed Bahaüddin Nakşibendi Hazretleri tarafından kurulan, gizli zikre dayanan tarikat
tasavvuf: kalbi, dünyanın gelip geçici işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlama; tarikat ehli olma

sülûk etmektir. Birincisi farz, ikincisi vacip, bu üçüncüsü ise sünnet hükmündedir.

Madem hakikat böyledir. Ben tahmin ediyorum ki, eğer Şeyh Abdülkàdir Geylânî (r.a.) ve Şah-ı Nakşibend (r.a.) ve İmam-ı Rabbânî (r.a.) gibi zâtlar bu zamanda olsaydılar, bütün himmetlerini, hakaik-i imaniyenin ve akaid-i İslâmiyenin takviyesine sarf edeceklerdi. Çünkü saadet-i ebediyenin medarı onlardır. Onlarda kusur edilse, şekavet-i ebediyeye sebebiyet verir. İman-sız Cennete gidemez; fakat tasavvufsuz Cen-

akaid-i İslâmiye:

İslâm dininin esasları, inançları

farz: Allah tarafından yapılması kesin olarak emredilen şey

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri

hakikat: doğru, gerçek

himmet: ciddî gayret, çalışma

İmam-ı Rabbânî: (1564-1624) Hindistan'da yetişen büyük velî, âlim

ve müceddid zât

medar: sebep, vesile

saadet-i ebediye: sonsuz mutluluk

sarf etmek: harcamak

sülûk: mânevî yol alma

sünnet: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

Şâh-ı Nakşibend: (1338-1389) Nakşibendiyye tarikatının

kurucusu

şekavet-i ebediye: sonsuz sıkıntı ve mutsuzluk

takviye: kuvvetlendirme

tasavvuf: kalbi, dünyanın gelip geçici işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlama; tarikat ehli olma

vâcib: dinî bakımdan yapılması şart ve kesin olan emir

nete giden pek çoktur. Ekmeksiz insan yaşayamaz, fakat meyvesiz yaşayabilir. Tasavvuf meyvedir, hakaik-i İslâmiye gıdadır. Es-kiden kırk günden tut, tâ kırk seneye kadar bir seyr ü sülûk ile bazı hakaik-i imaniyeye ancak çıkılabilirdi. Şimdi ise, Cenâb-ı Hak-kın rahmetiyle, kırk dakikada o hakaik-e çıkılacak bir yol bulunsa, o yola karşı lâkayt kalmak elbette kâr-ı akıl değil. İşte, otuz üç adet Sözler, böyle Kur'ânî bir yolu açtığını, dikkatle okuyanlar hükmediyorlar.

Madem hakikat budur. Esrar-ı Kur'âni-yeye ait yazılan Sözler, şu zamanın yarala-rına en münasip bir ilâç, bir merhem ve zulûmatın te hacümatına maruz heyet-i İs-

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan, şeref ve azamet sahibi yü-ce Allah

esrar-ı Kur'âniye:

Kur'ân'ın sırları

hakaik: hakikatler

hakaik-i imâniye:

iman hakikatleri

hakaik-i İslâmiye:

İslâmın hakikatleri

hakikat: doğru,

gerçek

kâr-ı akıl: aklın ka-bul edeceği iş

Kur'ânî: Kur'ân'a ait

lâkayt: duyarsız, ilgisiz

maruz: uğrama,

tesirinde kalma

münasip: uygun

rahmet: şefkat, merhamet, ihsan

seyr ü sülûk: ilâhî hakikatlere ulaş-mak için bir reh-

berin öncülüğün-de çıkılan mânevî yolculuk

tasavvuf: kalbi, dünyanın gelip geçici işlerinden ayırıp, Allah sev-gisi ile bağlama; tarikat ehli olma

te hacümat: hü-

cumlar

zulûmat: karanlık-lar

lâmiyeye en nâfi bir nur ve dalâlet vâdilerinde hayrete düşenler için en doğru bir rehber olduğu itikadındayım.

Bilirsiniz ki, eğer dalâlet cehaletten gelse, izalesi kolaydır. Fakat dalâlet fenden ve ilimden gelse, izalesi müşküldür. Eski zamanda ikinci kısım binde bir bulunuyordu. Bulunanlardan ancak binden biri irşadla yola gelebilirdi. Çünkü, öyleler kendilerini beğeniyorlar. Hem bilmiyorlar, hem kendilerini bilir zannediyorlar. Cenâb-ı Hak şu zamanda, i'câz-ı Kur'ân'ın mânevî lemeâtından olan malûm Sözleri, şu dalâlet zındıkasına bir tiryak hâsiyetini vermiş tasavvurundayım.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹
Said Nursî

¹ Bâkî olan sadece Odur.

dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık

hâsiyet: özellik

heyet-i İslâmiye:

İslâm topluluğu, Müslümanlar

i'câz-ı Kur'ân:

Kur'ân'ın mu'cize oluşu

irşad: doğru yolu gösterme, uyarma

itikad: inanç

izale: giderme, ortadan kaldırma

lemeât: parıltılar

malûm: bilinen

müşkül: zor

nâfi: faydalı, yararlı

tasavvur: düşünce

tiryak: derman, ilaç

zındıka: dinsizlik, inançsızlık

(Lem'alar, On Birinci Lem'a'nın
İkinci Nüktesi'nden)

İmâm-ı Rabbânî Ahmed-i Fârûkî (r.a.) demiş ki: “Ben seyr-i ruhanîde kat-ı merâtip ederken, tabakat-ı evliyâ içinde en parlak, en haşmetli, en letâfetli, en emniyetli, Sünnet-i Seniyyeye ittibâi esas-ı tarikat ittihaz edenleri gördüm. Hattâ o tabakanın âmi evliyalrı, sair tabakâtın has velîlerinden daha muhteşem görünüyordu.”¹

¹ bk. İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*: 1:240 (260. Mektup)

âmi: halktan biri
emniyetli: güvenli
esas-ı tarikat: tarikatın temeli, kökü
evliya: Allah dostları
has: özel, seçkin
haşmetli: büyük, görkemli
İmâm-ı Rabbânî
Ahmed-i Fârûkî:
(1564-1624) Hindistan'da yetişen büyük velî, âlim

ve müceddid zat
ittibâ: uyma
ittihaz etmek: edinmek, kabul etmek
kat-ı merâtip: manevî derece ve mertebelere yükselme
letâfetli: güzel, hoş
muhteşem: ihtişamlı, görkemli
sair: başka

seyr-i ruhanî: manevî ve rûhânî makamlarda seyahat
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
tabakât: dereceler
tabakat-ı evliyâ: velilerin sınıfları, dereceleri

Evet, Müceddid-i Elf-i Sâni İmam-ı Rabbânî hak söylüyor. Sünnet-i Seniyyeyi esas tutan, Habibullahın zılli altında makam-ı mahbubiyete mazhardır.

(Âyetü'l-Kübrâ, 2. Bab 5. Hakikat'ten)

Sonra, o seyyah-ı âlem asırlarda gezerken, Müceddid-i Elf-i Sâni İmam-ı Rabbânî Ahmed-i Farûkî'nin medresesine rast geldi, girdi, onu dinledi. O imam, ders verirken diyordu:

“Bütün tarîkatlerin en mühim neticesi hakaik-ı imaniyenin inkişafıdır” ve “Bir tek

Habibullah: Allah'ın en sevdiği kul olan Peygamber Efendimiz Hz. Muhammed (a.s.m.)
hak: doğru, gerçek
hakaik-i imâniye: iman hakikatleri, esasları
İmam-ı Rabbânî: (1564-1624) Hindistan'da yetişen büyük velî, âlim

ve müceddid zât
inkişaf: açığa çıkma, açılma
makam-ı mahbubiyet: Allah'ın sevgisini kazanma makamı
mazhar olma: erişme, elde etme
Müceddid-i Elf-i Sâni: aslına uygun şekilde zamanın şartlarına göre dini yeniden

yorumlayan hicrî ikinci bin yılının âlimi
seyyah-ı âlem: dünya yolcusu
Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler
tarîkat: mânevî ilerlemeye götüren yol
zıll: gölge

mesele-i imaniyenin vuzuhla inkişafı, bin kerâmâta ve ezvâka müreccahtır.”

Hem diyordu: “Eski zamanda, büyük zât-lar demişler ki: ‘Mütekellimînden ve ilm-i kelâm ulemasından birisi gelecek, bütün hakaik-i imaniye ve İslâmiyeyi delâil-i akliye ile kemâl-i vuzuhla ispat edecek.’ Ben istiyorum ki, ben o olsam, belki **HÂŞİYE** o adamım” diye, iman ve tevhid bütün kemâlât-ı

HÂŞİYE Zaman ispat etti ki, o adam, adam değil, Risale-i Nur'dur. Belki ehl-i keşif Risale-i Nur'u ehemmiyetsiz olan tercümanı ve nâşiri sûretinde keşiflerinde müşahede etmişler, “bir adam” demişler.

delâil-i akliye: aklî deliller

ehemmiyet: değer, önem

ehl-i keşif: mânevîyat âlemlerinde iman hakikatlerini gözleme yeteneğine sahip insanlar

ezvâk: mânevî zevkler, lezzetler

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri, esasları

hâşîye: dipnot, açıklayıcı not

ilm-i kelâm: kelâm ilmi; iman hakikat-

lerini ispat eden ve açıklayan bilim dalı

inkişaf: açığa çıkma, açılma

kemâl-i vuzuh: mükemmel bir açıklık

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü haller

keşif: kalb gözüyle görme, mânevî âlemlere ait bazı olayları ve hakikatleri görme

mesele-i imaniye: imana dair mesele

müreccah: tercih edilen

müşahede etmek: gözlemlemek, seyretmek

mütekellimîn: kelâm âlimleri

nâşir: neşreden, yazar

tevhid: birleme; herşeyin bir olan Allah'a ait olduğunu bilme ve inanma

ulema: âlimler
vuzuh: açıklık

insaniyenin esası, mayesi, nuru, hayatı olduğunu ve ¹ تَفَكُّرُ سَاعَةٍ خَيْرٌ مِنْ عِبَادَةِ سَنَةٍ düstur, tefekkürat-ı imaniyeye ait bulunması ve Nakşî tarikatında hafî zikrin ehemmiyeti ise, bu çok kıymettar tefekkürün bir nev'i olmasıdır diye tâlim ederdi.

¹ "Bir saat tefekkür, bir sene nafile ibadetten daha hayırlıdır." el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*: 1:310; Gazâlî, *İhyâu Ulûmü'd-Dîn*: 4:409 (Kitâbu't-Tefekkür); el-Heysemî, *Mecmeu'z-Zevâid*: 1:78.

düstur: kâide, kural

ehemmiyet: değer, önem

hafî: gizli, sessiz

kemâlât-ı insaniye: insanın mükemmel özellikleri, üstün yetenekleri

kıymettar: kıymetli, değerli

maye: maya, esas, temel

Nakşî tarikatı:

Şâh-ı Nakşibend tarafından kurulan ve İslâm dünyasında çok yay-

gın olan tarikat

nev'i: çeşit, tür

tâlim: öğretme, eğitme

tefekkür: düşünme

tefekkürat-ı imaniye: imanî tefekkürler, düşünceler

Mecazi ve hakiki aşk

(Mektubat, Birinci Mektup'tan)

DÖRDÜNCÜ SUAL: Mahbuplara olan aşk-ı mecazî aşk-ı hakikîye inkılâp ettiği gibi, acaba ekser nasta bulunan, dünyaya karşı olan aşk-ı mecazî dahi bir aşk-ı hakikîye inkılâp edebilir mi?

Elcevap: Evet. Dünyanın fânî yüzüne karşı olan aşk-ı mecazî, eğer o âşık, o yüzün üstündeki zeval ve fenâ çirkinliğini görüp ondan yüzünü çevirse, bâki bir mahbup arasa, dünyanın pek güzel ve âyine-i esmâ-i İlâhiye ve mezraa-i âhiret olan iki di-

aşk-ı hakikî: gerçek aşk; gerçek güzellik sahibi olan Allah'a duyulan sevgi

aşk-ı mecazî: gerçek olmayan aşk; geçici ve sınırlı bir güzelliğe karşı

duyulan sevgi
âyine-i esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimlerini gösteren ayna, varlıklar
bâki: devamlı, kalıcı, ölümsüz
ekser: pek çok
fânî: geçici, ölümlü

fenâ: gelip geçicilik, ölümlülük
inkılâp: dönüşme
mahbup: sevgili
mezraa-i âhiret: âhiretin tarlası
nas: insanlar
zeval: geçip gitme, sona erme

ğer yüzüne bakmaya muvaffak olursa, o gayr-ı meşru mecazî aşk, o vakit aşk-ı hakikîye inkılâba yüz tutar. Fakat bir şartla ki, kendinin zâil ve hayatıyla bağlı kararsız dünyasını haricî dünyaya iltibas etmemektir. Eğer ehl-i dalâlet ve gaflet gibi kendini unutup, âfâka dalıp, umumî dünyayı hususî dünyası zannedip ona âşık olsa, tabiat bataklığına düşer, boğulur. Meğerki harika olarak bir dest-i inâyet onu kurtarsın. Şu hakikati tenvir için şu temsile bak:

Meselâ, şu güzel, ziynetli odanın dört duvarında, dördümüze ait dört endam âyinesi bulunsa, o vakit beş oda olur: biri ha-

âfâk: dış dünya
aşk-ı hakikî: gerçek aşk; gerçek güzellik sahibi olan Allah'a duyulan sevgi
dest-i inâyet: koruyucu el
ehl-i dalâlet ve gaflet: doğru ve hak yoldan sapmış, inançsız ve âhiretten habersiz, mânevî sorumluluklarına

karşı duyarsız kimseler
endam: boy
gayr-ı meşru: helâl olmayan, dine aykırı
hakikat: gerçek, doğru
haricî: dışa ait
hususî: özel
iltibas: karıştırma
inkılâp: dönüşme
mecazî: gerçek olmayan
muvaffak: başarılı

olma
tabiat: doğa, canlı cansız bütün varlıklar, maddî âlem
temsîl: kıyaslama tarzında benzetme, analogi
tenvir: nurlandırma, aydınlatma
umumî: genel, herkese ait
zâil: geçici, yok olucu
ziynet: süs

kikî ve umumî, dördü misalî ve hususî. Her birimiz, kendi âyinemiz vasıtasıyla, hususî odamızın şeklini, heyetini, rengini değiştirebiliriz. Kırmızı boya vursak kırmızı, yeşil boyasak yeşil gösterir. Ve hâkezâ, âyinede tasarrufla çok vaziyetler verebiliriz. Çirkinleştirir, güzelleştirir, çok şekillere koyabiliriz. Fakat haricî ve umumî odayı ise kolaylıkla tasarruf ve tağyir edemeyiz. Hususî oda ile umumî oda hakikatte birbirinin aynı iken, ahkâmda ayırdırlar. Sen bir parmakla odanı harap edebilirsin; ötekinin bir taşını bile kımıldatamazsın.

İşte, dünya süslü bir menzildir. Her birimizin hayatı bir endam âyinesidir. Şu dünyadan her birimize birer dünya var, birer âlemimiz var. Fakat direği, merkezi, kapısı, hayatımızdır. Belki o hususî dünyamız ve âlemimiz bir sahifedir, hayatımız bir ka-

ahkâm: hükümler, esaslar

âlem: dünya

endam: boy

hâkezâ: böylece, bunun gibi

hakikat: gerçek, doğru

hakikî: gerçek, doğru

haricî: dışı ait

hususî: özel

menzil: durak, yer

tağyir: değiştirme

tasarruf: kullanma ve yönetme

umumî: genel, herkese ait

lem—onunla, sahife-i a'mâlimize geçecek çok şeyler yazılıyor.

Eğer dünyamızı sevdikse, sonra gördük ki, dünyamız, hayatımız üstünde bina edildiği için, hayatımız gibi zâil, fâni, kararsızdır, hissedip bildik. Ona ait muhabbetimiz, o hususî dünyamız âyine olduğu ve temsil ettiği güzel nukuş-u esmâ-i İlâhiyeye döner, ondan cilve-i esmâya intikal eder.

Hem o hususî dünyamız, âhiret ve Cennetin muvakkat bir fidanlığı olduğunu derk edip, ona karşı şedit hırs ve talep ve muhabbet gibi hissiyatımızı onun neticesi ve semeresi ve sümbülü olan uhrevî fevâidine çevirsek, o vakit o mecazî aşk hakikî aşka inkılâp eder.

âhiret: öteki dünya, öldükten sonraki hayat
cilve-i esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimlerinin görüntüsü
fâni: gelip geçici, ölümlü
fevâid: faydalar
hakikî: gerçek, doğru
hissiyat: hisler,

duygular
hususî: özel
inkılâp: dönüşme
intikal: geçme
mecazî: gerçek olmayan
muhabbet: sevgi
muvakkat: geçici
nukuş-u esmâ-i İlâhiye: Allah'ın güzel isimlerinin nakışları, işlemeleri

sahife-i a'mâl: iş ve davranışların yazıldığı sayfa
semere: meyve, sonuç
şedit: şiddetli
temsil: kıyaslama tarzında benzetme, analogi
uhrevî: âhirete ait
zâil: geçici, yok olucu

Yoksa,

نَسُوا اللَّهَ فَنَسِيَهُمْ أَنْفُسَهُمْ أُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ¹

sırrına mazhar olup, nefsinı unutup, hayatın zevâlini düşünmeyerek hususî, kararsız dünyasını aynı umumî dünya gibi sabit bilip kendini lâyemut farz ederek dünyaya sapsansa, şedit hissiyatla ona sarılsa, onda boğulur, gider. O muhabbet onun için hadsiz belâ ve azaptır. Çünkü, o muhabbetten yetimâne bir şefkat, meyusâne bir rikkat tevellüt eder. Bütün zîhayatlara acır, hattâ güzel ve zevâle maruz bütün mahlûkata bir rikkat ve bir firkat hisseder; elinden bir-

¹ "Onlar Allah'ı unuttular. Allah da onlara kendilerini unutturdu. Onlar yoldan çıkmış kimselerin tâ kendisidir." Haşır Sûresi, 59:19.

azap: acı, şiddetli sıkıntı

firkat: ayrılık

hadsiz: sınırsız

hissiyat: hisler, duygular

hususî: özel

lâyemut: ölümsüz

mahlûkat: yaratıklar

maruz: tesiri altın-

da ve karşısında olma

mazhar: erişme, sahip olma

meyusâne: ümitsizce

muhabbet: sevgi

nefis: kişinin kendisi

rikkat: acıma

şedit: şiddetli

tevellüt: doğma, meydana gelme

umumî: genel,

herkese ait

yetimâne: yetimce

zeval: geçip gitme, sona erme

zîhayat: hayat sahibi, canlı

şey gelmez, ye's-i mutlak içinde elem çeker.

Fakat gafletten kurtulan evvelki adam, o şedit şefkatin elemine karşı ulvî bir tiryak bulur ki, acıdığı bütün zîhayatların mevt ve zevâlinde bir Zât-ı Bâkînin bâki esmâsının daimî cilvelerini temsil eden âyine-i ervahları bâki görür; şefkati bir sürura inkılâp eder. Hem zeval ve fenâya maruz bütün güzel mahlûkatın arkasında bir cemâl-i münezzehe ve hüsn-ü mukaddes ihsas eden bir nakış ve tahsin ve san'at ve tezyin ve

âyine-i ervah:

ruhların aynası

bâki: devamlı, kalıcı, sonsuz

cemâl-i münezzehe: kusur ve çirkinlikten uzak güzellik

cilve: görüntü, akis

daimî: devamlı, sürekli

elem: acı, keder, üzüntü

esmâ: isimler

fenâ: gelip geçicilik, ölümlülük

gaflet: âhirete, Allah'ın emir ve yasaklarına duyar-

sız davranma

hâli, umursamazlık

hüsn-ü mukaddes: kutsal ve kusursuz güzellik

ihsas: hissettirme

inkılâp: dönüşme

mahlûkat: yaratıklar

maruz: tesiri altında ve karşısında olma

mevt: ölüm

sürur: mutluluk,

sevinç

şedit: şiddetli

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi

tahsin: güzelleştirme

tezyin: süsleme

tiryak: ilaç, derman

ulvî: yüksek, yüce

ye's-i mutlak: tam bir ümitsizlik

Zât-ı Bâkî: kendi varlığı sonsuza kadar devam

eden ve dilediği varlığa bekâ ve-

ren, onları sonsuz ve kalıcı hale ge-

tiren Zât; Allah

zeval: geçip gitme, sona erme

zîhayat: hayat sahibi, canlı

ihسان ve tenvir-i daimîyi görür. O zeval ve fenâyı, tezyid-i hüsün ve tecdid-i lezzet ve teşhir-i san'at için bir tazelandirmek şeklin-de görüp, lezzetini ve şevkini ve hayretini ziyadeleştirir.

اَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي ¹

Said Nursî

¹ Bâkî olan sadece Odur.

fenâ: gelip geçicilik, ölümlülük

ihsan: bağış, iyilik, lütuf

şevk: şiddetli arzu ve istek

tecdid-i lezzet: lezzeti yenileme,

tazeleme

tenvir-i daimî:

daimî, sürekli aydınlık, aydınlatma

teşhir-i san'at:

san'atın sergilenmesi

tezyid-i hüsün:

güzelliğin ziyadeleşmesi, artması

zeval: geçip gitme, sona erme

ziyadeleştirmek: artırmak, fazlaştırmak

(Mektubat, Sekizinci Mektup)

بِسْمِهِ¹ ❁ وَإِنْ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا يُسَبِّحُ بِحَمْدِهِ² ❁

³الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ isimleri

⁴بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ'e girdiklerinin ve her mübarek şeyin başında zikredilmelerinin çok hikmetleri var. Onların beyanını başka vakte tâliklen, şimdilik kendime ait bir hissimi söyleyeceğim.

Kardeşim, ben الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ isimlerini öyle bir nur-u âzam görüyorum ki, bütün

¹ Onun adıyla.

² "Hiçbir şey yoktur ki, Allah'ı hamd ile tesbih etmesin." İsrâ Sûresi, 17:44.

³ Rahmetinin eserleri dünya ve âhireti dolduran Rahmân Allah. İnanan kullarına pek özel ikramları olan Rahîm Allah.

⁴ Rahmân ve Rahîm olan Allah'ın adıyla.

beyan: açıklama

hikmet: gaye, fayda

his: duygu

mübarek: bereket-

li, hayırlı

nur-u âzam: çok büyük nur, ışık

tâlik: sonraya bı-

rakma, askıya alma

zikredilme: anılma

kâinatı ihata eder ve her ruhun bütün hâcât-ı ebediyesini tatmin edecek ve hadsiz düşmanlarından emin edecek, nurlu ve kuvvetli görünüyorlar. Bu iki nur-u âzam olan isimlere yetişmek için en mühim bulduğum vesile, fakr ile şükür, acz ile şefkattir; yani ubûdiyet ve iftikardır.

Şu mesele münasebetiyle hatıra gelen ve muhakkikîne, hattâ bir üstadım olan İmam-ı Rabbânî'ye muhalif olarak diyorum ki:

Hazret-i Yâkup Aleyhisselâmın Yusuf Aleyhisselâma karşı şedit ve parlak hissiyatı, muhabbet ve aşk değildir, belki şefkattir.

acz: âcizlik, güçsüzlük

Aleyhisselâm: Allah'ın selâmının üzerine olsun

fakr: fakirlik, ihtiyaç hali

hâcât-ı ebediye: sonsuz ihtiyaçlar

hadsiz: sınırsız

hissiyat: hisler, duygular

iftikar: Allah'a kar-

şı fakirliğini hissetme ve gösterme

ihata etmek: kuşatmak, kapsamak

İmam-ı Rabbânî: (1564-1624) Hindistan'da yetişen büyük velî, âlim ve müceddid zât

kâinat: evren, yaratılmış herşey

muhakkikîn: ger-

çekleri araştıran ve hakikatleri delilleriyle bilen âlimler

muhalif: aykırı, zıt

münasebet: bağlantı, ilişki

nur-u âzam: çok büyük nur, ışık

şedit: şiddetli

şefkat: içten ve karşılıksız sevgi

ubûdiyet: Allah'a kulluk

Çünkü, şefkat, aşk ve muhabbetten çok keskin ve parlak ve ulvî ve nezihtir ve makam-ı nübüvvete lâyıktır. Fakat muhabbet ve aşk, mecazî mahbuplara ve mahlûklara karşı derece-i şiddette olsa, o makam-ı muallâ-yı nübüvvete lâyük düşmüyor. Demek, Kur'ân-ı Hakîmin parlak bir i'câz ile, parlak bir surette gösterdiği ve ism-i Rahîm'in vu-sûlüne vesile olan hissiyat-ı Yâkubiye, yüksek bir derece-i şefkattir. İsm-i Vedûda vesile-i vusûl olan aşk ise, Züleyhâ'nın Yusuf Aleyhisselâma karşı olan mu-

Aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun

derece-i şefkat:

şefkat derecesi

derece-i şiddet:

şiddet derecesi, şiddetli bir derece

hissiyat-ı Yâkubiye:

Hiz. Yakub'un (a.s.) hisleri, duyguları

i'câz: mu'cizelik özelliği

ism-i Rahîm: Allah'ın sonsuz merhamet ve şef-

kat sahibi olduğunu bildiren ismi

ism-i Vedûd: Allah'ın kullarını çok seven ve şefkat eden, Kendisine çok sevgi beslenildiğini bildiren ismi

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

mahbup: sevgili

mahlûk: yaratık

makam-ı muallâyı nübüvvet:

peygamberliğin yüce makamı

makam-ı nübüvvet: peygamberlik makamı

mecazî: gerçek olmayan

muhabbet: sevgi

nezih: temiz, pâk

suret: biçim, şekil

şefkat: içten ve karşılıksız sevgi

ulvî: yüce, yüksek

vesile-i vusûl: kavuşma vesilesi

vusûl: kavuşma, erişme

habbet meselesindedir. Demek Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan, Hazret-i Yâkup Aleyhisselâmın hissiyatını ne derece Züleyhâ'nın hissiyatından yüksek göstermişse, şefkat dahi o derece aşktan daha yüksek görünüyor.

Üstadım İmam-ı Rabbânî, aşk-ı mecazîyi makam-ı nübüvvet'e pek münasip görmediği için demiş ki: "Mehâsin-i Yusufiye, mehâsin-i uhreviye nev'inden olduğundan, ona muhabbet ise mecazî muhabbetler nev'inden değildir ki, kusur olsun."¹

Ben de derim: Ey Üstad, o tekellüflü bir

¹ İmâm-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 3:134 (100. Mektup).

Aleyhisselâm: Allah'ın selâmı onun üzerine olsun

aşk-ı mecazî: gerçek sevgiliye değil, geçici ve sınırlı bir güzelliğe karşı duyulan sevgi

hissiyat: hisler, duygular

İmam-ı Rabbânî: (1564-1624) Hindistan'da yetişen

büyük velî, âlim ve müceddid zât

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla ve anlatımıyla mu'cize olan, benzerini yapmakta akılları âciz bırakan Kur'ân

makam-ı nübüvvet: peygamberlik makamı

mecazî: gerçek olmayan

mehâsin-i uhreviye: âhirete ait güzellikler

mehâsin-i Yusufiye: Hz. Yusuf'un güzelliği ve ona ait güzellikler

muhabbet: sevgi
münasip: uygun
nev': tür

nevi: tür, çeşit
şefkat: içten ve karşılıksız sevgi
tekellüflü: zahmetli, zoraki

tevildir. Hakikat şu olmak gerektir ki: O muhabbet değil, belki yüz defa muhabbetten daha parlak, daha geniş, daha yüksek bir mertebe-i şefkattir.

Evet, şefkat bütün envâıyla lâtif ve nezihdir. Aşk ve muhabbet ise, çok envâına tenezzül edilmiyor.

Hem şefkat pek geniştir. Bir zât, şefkat ettiği evlâdı münasebetiyle, bütün yavru-lara, hattâ zîruhlara şefkatini ihata eder ve Rahîm isminin ihatasına bir nevi âyinedarlık gösterir. Halbuki aşk, mahbubuna hasr-ı nazar edip herşeyi mahbubuna feda eder. Yahut mahbubunu îlâ ve senâ etmek için başkalarını tenzil ve mânâ zemmeder ve

âyinedarlık: aynalık, ayna tutuculuk
envâ: türler, çeşitler
hakikat: gerçek, doğru
hasr-ı nazar: dik-kati sadece bir yere yöneltme
ihata: kuşatma, kapsama
îlâ: yüceltme
lâtif: hoş, güzel

mahbub: sevgili
mânen: mânevî yönden
mertebe-i şefkat: şefkat derecesi
muhabbet: sevgi
münasebet: bağlantı, ilişki, vesile
nevi: tür, çeşit
nezih: temiz, pâk
Rahîm: rahmeti herşeyi kuşatan, sonsuz şefkat ve

merhamet sahibi
 Allah
senâ etme: övme
şefkat: içten ve karşılıksız sevgi
tenezzül etmek: inmek, alçalmak
tenzil: indirme, alçaltma
tevil: yorum
zemetmek: kötülemek
zîruh: ruh sahibi

hürmetlerini kırar. Meselâ biri demiş: “Güneş mahbubumun hüsnünü görüp utanıyor; görmemek için bulut perdesini başına çekiyor.” Hey âşık efendi! Ne hakkın var, sekiz İsm-i Âzâmın bir sahife-i nuranîsi olan güneşi böyle utandırıyorsun?

Hem şefkat hâlistir, mukabele istemiyor, sâfi ve ivazsızdır. Hattâ en âdi mertebede olan hayvânâtın yavrularına karşı fedakârâne, ivazsız şefkatleri buna delildir. Halbuki aşk ücret ister ve mukabele talep eder. Aşkın ağlamaları bir nevi taleptir, bir ücret istemektir.

Demek, suver-i Kur’âniyenin en parlağı olan Sûre-i Yusuf’un en parlak nuru olan Hazret-i Yâkub’un (a.s.) şefkati, ism-i Rah-

âdi: basit, sıradan
hâlis: içten, katıksız, samimi
hayvânât: hayvanlar
hürmet: saygı
hüsün: güzellik
İsm-i Âzam: Cenâb-ı Hakkın binbir isminden en

büyük ve mânâca diğer isimleri kuşatmış olanı
ivazsız: karşılıksız, bedelsiz
mahbub: sevgili
mukabele: karşılık
nevi: tür, çeşit
sâfi: duru, katıksız, temiz

sahife-i nuranî: nurlu sayfa
Sûre-i Yusuf: Yusuf Sûresi; Kur’ân-ı Kerimin 12. sûresi
suver-i Kur’âniye: Kur’ân’ın sûreleri
şefkat: içten ve karşılıksız sevgi

mân ve Rahîm'i gösterir ve şefkat yolu rahmet yolu olduğunu bildirir. Ve o elem-i şefkate devâ olarak da

¹ **فَاللَّهُ خَيْرٌ حَافِظًا وَهُوَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ** dedirir.

أَلْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي²
Said Nursî

¹ “En iyi koruyucu Allah’tır; merhametlilerin en merhametlisi de Odur.” Yusuf Sûresi, 12:64.

² Bâkî olan sadece Odur.

devâ: ilâç, çare
elem-i şefkat: şefkat acısı

ism-i Rahmân: Allah'ın Rahmân ismi; kullarına karşı sınırsız rahmet sahibi olan ve

rahmetinin eserleri dünya ve âhireti dolduran Allah

Rahîm: rahmetinin çok özel mükâfatları olan, sonsuz şefkat ve rahmet sahibi Allah

rahmet: merhamet, bağış, acıma, esirgeme

şefkat: içten ve karşılıksız sevgi; acıma ve koruma hissi

(Mektubat, On Yedinci Mektup'tan)

BEŞİNCİ NOKTA

Rahmet-i İlâhiyenin en lâtif, en güzel, en hoş, en şirin civellerinden olan şefkat, bir iksir-i nuranîdir, aşktan çok keskindir. Çabuk Cenâb-ı Hakka vüsûle vesile olur. Nasıl aşk-ı mecazî ve aşk-ı dünyevî, pek çok müşkülâtla aşk-ı hakikîye inkılâp eder, Cenâb-ı Hakkı bulur. Öyle de, şefkat, fakat müşkülâtsiz, daha kısa, daha safî bir tarzda, kalbi Cenâb-ı Hakka rapteder.

aşk-ı dünyevî:

dünyevî aşk

aşk-ı hakikî: gerçek aşk, Allah aşkı

aşk-ı mecazî: mecazî, gerçek olmayan aşk

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

cilve: yansıma,

görüntü

iksir-i nûrânî: nurlu ve çok tesirli ilâç

inkılâp: dönüşme

lâtif: güzel, hoş

müşkülât: zorluklar, güçlükler

rahmet-i İlâhiye:

İlâhî rahmet; Al-

lah'ın şefkat ve merhameti

raptetmek: bağlamak

sâfi: saf, içten, samimi

şefkat: içten ve karşılıksız merhamet, sevgi

vüsûl: kavuşma, erişme

(Mektubat, Dördüncü Mektup'tan)

Ehl-i hakikatin bir kısmı nasıl ki ism-i Vedûd'a mazhardırlar ve âzamî bir mertebende o ismin cilveleriyle, mevcudatın pence-releriyle Vâcibü'l-Vücuda bakıyorlar. Öyle de, şu hiç ender hiç olan kardeşinize, yalnız hizmet-i kur'ân'a istihdamı hengâmında ve o hazine-i bânihayenin dellâlı olduğu bir vakitte, ism-i Rahîm ve ism-i Hakîm mazhariyetine medar bir vaziyet verilmiş. Bütün Sözler, o mazhariyetin cilveleridir. İnşaallah, o Sözler

âzamî: en büyük
cilve: görüntü,
 akis
dellâl: ilân edici,
 duyurucu
ehl-i hakikat: hak
 ve doğruluk üzere
 olan kimseler
hazine-i bânihaye:
 bitmez tükenmez
 hazine
hengâm: zaman,
 ân
hizmet-i Kur'ân:
 Kur'ân hizmeti
inşaallah: Allah'ın
 izniyle

ism-i Hakîm: Allah'ın herşeyi hikmetle yaptığını bildiren ismi
ism-i Rahîm: Allah'ın sonsuz rahmet ve merhamet sahibi olduğunu bildiren ismi
ism-i Vedûd: Allah'ın Vedûd ismi; yarattığı varlıkları çok seven ve onlar tarafından da çok sevilen Allah'ın ismi
istihdam: çalıştır-

ma
mazhar: ayna,
 yansıma ve görünme yeri
mazhariyet: ayna olma, görünme yeri
medar: çerçeve, yöre
mertebe: derece
mevcudat: varlıklar
Vâcibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan ve var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı olmayan Allah

وَمَنْ يُؤْتَ الْحِكْمَةَ فَقَدْ أُوتِيَ خَيْرًا كَثِيرًا¹ sırrına mazhardırlar.

İkincisi: Tarik-i Nakşî hakkında denilen “Der tarik-i Nakşibendî lâzım âmed çâr terk / Terk-i dünya, terk-i ukbâ, terk-i hes-tî, terk-i terk”² olan fıkra-i rânâ birden hatıra geldi. O hatıra ile beraber, birden şu fıkra tulû etti:

“Der tarik-i aczmendî lâzım âmed çâr çiz / Fakr-ı mutlak, acz-i mutlak, şükr-ü mutlak, şevk-i mutlak ey aziz.”³

¹ “Kime hikmet verilmişse, işte ona pek çok hayır verilmiştir.” Bakara Sûresi, 2:269.

² Tarik-i Nakşîde dört şeyi bırakmak lâzım: Hem dünyayı, hem nefis hesabına âhireti dahi maksud-u hakikî yapmamak, hem vücudunu unutmak, hem ucbe, fahre girmek için bu terkleri düşünmemektir.

³ Ey aziz kardeşim! Allah’a karşı âcizlik ve ihtiyacını hissetme esasına dayanan bu yolda şu dört şey lazımdır: Sonsuz acz, sonsuz fakr, sonsuz şevk, sonsuz şükür.

fıkra-i rânâ: güzel ve lâtif olan kısa yazı

mazhar: ayna, yansıma ve gö-

rünme yeri
tarik-i Nakşî: Nak-
şî tarikati; Mu-
hammed Bahaüd-

din Nakşibendi ta-
rafından kurulan
tarikat

tulû: doğma

(Sözler, Otuz İkinci Söz,
İkinci Mevkıf'tan)

Vedûd ismine mazhar olan muhakkıkîn-i evliya, “Bütün kâinatın mayası muhabbet-tir. Bütün mevcudatın harekâtı muhabbet-ledir. Bütün mevcudattaki incizap ve cezbe ve cazibe kanunları muhabbettendir” de-mişler. Onlardan birisi demiş:

فَلَكَ مَسْتُ مَلَكُ مَسْتُ نُجُومُ مَسْتُ سَمَوَاتُ مَسْتُ
شَمْسُ مَسْتُ قَمَرُ مَسْتُ زَمِينُ مَسْتُ عَنَاصِرُ مَسْتُ
نَبَاتُ مَسْتُ شَجَرُ مَسْتُ بَشَرُ مَسْتُ سَرَاسِرُ ذِي
حَيَاتُ مَسْتُ

cazibe: çekim gü-
cü
cezbe: kendinden
geçer bir hale gel-
me
harekât: hareket-
ler
incizab: çekim,
çekicilik
kâinat: evren, ya-

ratılmış herşey
mazhar: erişme,
nail olma; yansı-
ma ve görünme
yeri
mevcudat: varlık-
lar
muhabbet: sevgi
muhakkıkîn-i evli-

ya: evliyadan ger-
çekleri araştıran
ve delilleriyle bi-
len âlimler
Vedûd: kullarını
çok seven ve şef-
kat eden, Kendisi-
ne çok sevgi bes-
lenen Allah

هَمَّه ذَرَّاتِ مَوْجُودَاتٍ بَرَابَرِ مَسْتِ دَرِ مَسْتَسْتِ ¹

Yani, muhabbet-i İlâhiyenin tecellisinde ve o şarâb-ı muhabbetten, herkes istidadına göre mesttir. Malûmdur ki, her kalb, kendine ihsan edeni sever ve hakikî kemâle muhabbet eder ve ulvî cemâle meftun olur. Kendiyle beraber sevdiği ve şefkat ettiği zât-lara dahi ihsan edeni daha pek çok sever. Acaba, sabıkan beyan ettiğimiz gibi, her bir isminde binler ihsan defineleri bulunan ve bütün sevdiklerimizi ihsânâtıyla mes'ud eden ve binler kemâlâtın menbaı olan ve binler tabakat-ı cemâlin medarı olan bin bir

¹ Felek mest, melek mest, yıldızlar mest, gökler mest. Bütün canlılar baştan başa mest. Bütün varlıkların zerreleri beraber ve iç içe mesttirler.

beyan: açıklama
cemâl: güzellik
hakikî: gerçek, doğru
ihsan: iyilik, bağış
ihsânât: iyilikler, bağışlar
istidad: kabiliyet, yetenek
kemâl: mükemmellik

kemâlât: mükemmellikler
malûm: bilinen
medar: sebep, dayanak
meftun: düşkün, tutkun
menba: kaynak
mes'ud: mutlu
mest: kendinden geçmiş

muhabbet: sevgi
muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisi
sabıkan: daha önceden
şarâb-ı muhabbet: sevgi şarabı
tabakat-ı cemâl: güzellik dereceleri
tecellî: yansıma
ulvî: yüce

esmâsının müsemmâsı olan Cemîl-i Zülcelâl, Mahbub-u Zülkemâl ne derece aşk ve muhabbete lâyık olduğu ve bütün kâinat Onun muhabbetiyle mest ve sergerdan olmasının şayeste bulunduğu anlaşılmaz mı?

İşte şu sırdandır ki, Vedûd ismine mazhar bir kısım evliya, “Cenneti istemiyoruz. Bir lem’a-i muhabbet-i İlâhiye ebeden bize kâfidir” demişler.

Hem ondandır ki, hadiste geldiği gibi, “Cennette bir dakika rüyet-i cemâl-i İlâhî, bütün Cennet lezâizine fâiktir.”¹

¹ bk. *Müslim*, İman 297; *İbni Mâce*, Mukaddime 13; *Müsned* 4:333; ed-Deylemî, *el-Müsned* 4:356; eş-Şafiî, *el-Müsned* 2:389.

Cemîl-i Zülcelâl: heybeti ve yüceliği sınırsız, güzelliği sonsuz olan Allah
esmâ: isimler
fâik: üstün
hadis: Peygamberimize ait veya Onun onayladığı söz, emir veya davranışlar
kâfi: yeterli
kâinat: evren, yaratılmış herşey

lem’a-i muhabbet-i İlâhiye: Allah sevgisinin parıltısı
lezâiz: lezzetler
Mahbub-u Zülkemâl: sonsuz kemâl sahibi olan ve gerçek anlamda sevmeye layık olan Allah
mazhar: erişme, nail olma; yansıma ve görünme yeri
mest: kendinden

geçmiş
muhabbet: sevgi
müsemmâ: isim sahibi
rüyet-i cemâl-i İlâhî: Allah’ın güzelliğini seyretme
sergerdan: başı dönmüş
şayeste: layık
Vedûd: kullarını çok seven ve şefkat eden, Kendisine çok sevgi beslenen Allah

İşte şu nihayetsiz kemâlât-ı muhabbet, vâhidiyet ve ehadiyet dairesinde, Zât-ı Zülcelâlin kendi esmâ ve mahlûkatıyla hâsıl olur. Demek, o daire haricinde tevehhüm olunan kemâlât, kemâlât değildir.

ehadiyet: Allah'ın birliğinin ve isimlerinin herbir varlıkta ayrı ayrı tecellî etmesi
esmâ: isimler
haricinde: dışında
kemâlât: mükemmellikler

kemâlât-ı muhabbet: sevginin mükemmellikleri
mahlûkat: yaratıklar
nihayetsiz: sonsuz
tevehhüm olunmak: sanılmak,

zannedilmek
vâhidiyet: Allah'ın bütün varlıkları kaplayan birlik tecellîsi
Zât-ı Zülcelâl: sonsuz haşmet ve yücelik sahibi olan Zât, Allah

Vahdetü'l-Vücut mesleği üzerine

(Sözler, On Sekizinci Mektup'tan)

İKİNCİ MESELE-İ MÜHİMME

Sual: Vahdetü'l-Vücut meselesi, çoklar tarafından en yüksek makam telâkki ediliyor. Halbuki, velâyet-i kübrâda bulunan, başta Hulefâ-i Erbaa olmak üzere Sahabe-ler ve hem başta Hamse-i Âl-i Abâ olarak Eimme-i Ehl-i Beyt ve hem başta Eimme-i

Eimme-i Ehl-i

Beyt: Hz. Peygamberin neslin-den gelen imam-lar

Hamse-i Âl-i Abâ:

Peygamber Efen-dimizin kendisiyle beraber, kızı Hz. Fâtıma vâlidemiz, damadı Hz. Ali, torunları Hz. Ha-san ve Hz. Hüse-

yin

Hulefâ-i Erbaa:

dört büyük halife: Hz. Ebûbekir, Hz. Ömer, Hz. Os-man, Hz. Ali

Sahabe:

Hz. Peygamberi (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden Müslümanlar

telâkki:

me

vahdetü'l-vücut:

"Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değiller" tarzında bir tasavvufî görüş

velâyet-i kübrâ:

en büyük velâyet

Erbaa olarak Müçtehidîn ve Tâbiînden, bu çeşit Vahdetü'l-Vücut meşrebi sarihan görülmemiş. Acaba onlardan sonra çıkanlar daha ileri mi gitmişler, daha mükemmel bir cadde-i kübrâ mı bulmuşlar?

Elcevap: Hâşâ! Şems-i risaletin en yakın yıldızları ve en karib vereseleri bulunan o asfiyadan, hiç kimsenin haddi değil, daha ileri gidebilsin. Belki cadde-i kübrâ onlarındır.

Vahdetü'l-Vücut ise, bir meşrep ve bir hal ve bir nâkıs mertebedir. Fakat zevkli,

asfiya: Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takvâ sahibi büyük zâtlar

cadde-i kübrâ: büyük ve geniş cadde

Eimme-i Erbaa: dört imam: İmâm-ı Âzam Ebû Hanife, İmâm-ı Şafiî, İmâm-ı Mâlik, İmâm-ı Ahmed bin Hanbel

hâşâ: asla, kesin-

likle öyle değil

karib: yakın

meşrep: tarz, usûl, metot

Müçtehidîn: müctehitler; âyet ve hadislerden hüküm çıkaran büyük İslâm âlimleri

nâkıs: eksik, noksan

sarihan: açık bir şekilde

şems-i risâlet: peygamberlik güneşi

Tâbiîn: Sahabeleri gören Müslümanlar

vahdetü'l-vücut: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş

verese: varisler, mirasçılar

neş'eli olduğundan, seyr ü sülûkta o mer-tebeye girdikleri vakit, çoğu çıkmak istemi-yorlar, orada kalıyorlar, en müntehâ mer-tebe zannediyorlar.

İşte şu meşrep sahibi, eğer maddiyattan ve vesaitten tecerrüd etmiş ve esbab perde-sini yırtmış bir ruh ise, istiğrakkârâne bir şuhuda mazhar ise, Vahdetü'l-Vücuddan de-ğil, belki vahdetü's-şuhuddan neş'et eden, ilmî değil, hâlî bir vahdet-i vücud onun için bir kemâl, bir makam temin edebilir. Hattâ, Allah hesabına kâinatı inkâr etmek derecesine gidebilir. Yoksa, esbab içinde

esbab: sebepler
hâfî: halle ilgili
inkâr: yok sayma
istiğrakkârâne:
 Allah aşkıyla ken-dinden geçercesi-ne
kâinat: evren, ya-ratılan herşey
kemâl: mükem-mellik
maddiyat: maddî şeyler
mazhar: erişme, nail olma
meşrep: tarz, usûl, metot

müntehâ: son nokta, uç
neş'et etmek: meydana gelmek, doğmak
seyr ü sülûk: lâihî hakikatlere ulaş-mak için bir reh-berin öncülüğün-de çıkılan mânevî yolculuk
şuhud: kalb gö-züyle görme
tecerrüd: soyut-lanma, sıyrılma
vahdetü'l-vücud:
 "Allah'ın varlığı o

kadar mükemmel-dir ki, diğer varlık-lar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını al-maya lâyık de-ğil-ler" tarzında bir tasavvufî görüş
vahdetü's-şuhud:
 kulun her şeyi bir olarak görmesi; her baktığı şeyde Allah'ı görme, müşahede etme
vesait: vasıtalara; araçlar

dalmış ise, maddiyata mütevağğıl ise, Vahdetü'l-Vücut demesi, kâinat hesabına Allah'ı inkâr etmeye kadar çıkar.

Evet, cadde-i kübrâ, Sahabe ve Tâbiîn ve asfiyanın caddesidir.

¹ حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ ¹ cümlesi, onların kaide-i külliyyeleridir. Ve Cenâb-ı Hakkın,

² لَيْسَ كَمِثْلِهِ شَيْءٌ ² mazmunu üzere, hiçbir şeyle müşabeheti yok. Tahayyüz ve tecez-

¹ "Varlıkların sabit birer hakikati vardır." Ömer en-Neseî, *el-Akâid*, 1.

² "Onun benzeri hiçbir şey yoktur." Şûrâ Sûresi, 42:11.

asfiya: Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takvâ sahibi büyük zâtlar

cadde-i kübrâ: büyük ve geniş cadde

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

inkâr: yok sayma

kaide-i külliye: umûmî kaide; genel kural

kâinat: evren, yaratılan herşey

maddiyat: maddî şeyler

mazmun: mânâ, mefhum; san'atlı, ince ve güzel söz

müşabehet: benzerlik

mütevağğıl: bir şeyle aşırı meşgul olan, derinlemesine dalan

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun

yolundan giden Müslümanlar

Tâbiîn: Sahabeleri gören Müslümanlar

tahayyüz: yer kaplama, yer tutma

vahdetü'l-vücut: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş

zâiden münezzehtir. Mevcudatla alâkası, Hâlıkıyettir. Ehl-i Vahdetü'l-Vücudun dedikleri gibi mevcudat evham ve hayalât değil. Görünen eşya dahi Cenâb-ı Hakkın âsârıdır. “Heme ost” değil, “Heme ezost”tur.¹ Çünkü, hadisat ayn-ı kadîm olamaz. Şu meseleyi iki temsille fehme takrib edeceğiz.

Birincisi: Meselâ bir padişah var. O padişahın hâkim-i âdil ismiyle bir adliye dairesi var ki, o ismin cilvesini gösteriyor. Bir ismi de halifedir; bir meşihat ve bir ilmiye

¹ Yâni, “Her şey o değil, belki herşey ondandır.”

alâka: ilgi

âsâr: eserler

ayn-ı kadîm: ilk ve ezeli olanın kendisi

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

cilve: görünme, yansıma

ehl-i vahdetü'l-

vücud: “Allah’ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir göl-

ge gibidir ve ‘varlık’ adını almaya lâyık değiller” tarzında inanan tasavvufçular

evham: vehimler, kuruntular

fehmi: anlayış

hadisat: sonradan yaratılanlar

hâkim-i âdil:

adaletli hâkim

Hâlıkıyet: yaratıcılık; her şeyi yoktan var etmek, yaratmak

halife: Müslümanların dinî reisi

hayalât: hayaller

heme ezost: herşey Ondandır

heme ost: herşey Odur

meşihat: din işleri dairesi

mevcudat: varlıklar, var edilenler

münezzehe: temiz, arınmış, uzak

takrib etmek: yaklaştırmak

tecezzî: bölünme, parçalanma

temsîl: analogi; kıyaslama tarzında benzetme

daresi, o ismin mazharıdır. Bir de kumandan-ı âzam ismi var; o isimle devâir-i askeriye de faaliyet gösterir, ordu o ismin mazharıdır.

Şimdi, biri çıksa, dese ki, “O padişah yalnız hâkim-i âdildir; devâir-i adliyeden başka daire yok.” O vakit, bilmeceburiye, adliye memurları içinde, hakikî değil, itibarî bir surette, meşihat dairesindeki ulemanın evsâfını ve ahvâlini onlara tatbik edip, zillî ve hayalî bir tarzda, hakiki adliye içinde tebeî ve zillî bir meşihat dairesi tasavvur edilir. Hem daire-i askeriyeğe ait ahval ve muamelâtını, yine farazî bir tarzda, o me-

ahvâl: haller

bilmeceburiye: zorunlu olarak

daire-i askeriye: askeriye dairesi

devâir-i adliye: adliye daireleri

devâir-i askeriye: askerî daireler

evsâf: vasıflar, özellikler

farazî: varsayılan

hakikî: gerçek,

doğru

hâkim-i âdil: adaletli hâkim

itibarî: var sayılan, gerçek ve fiilî olmayan

kumandan-ı

âzam: en büyük kumandan

mazhar: görünme ve yansıma yeri

meşihat: din işleri

dairesi

muamelât: muameleler, işler

suret: şekil, biçim

tasavvur: düşünme, hayal etme

tatbik: uygulama

tebeî: dolaylı; başka birşeye tâbi olan

ulema: âlimler

zillî: gölgeli

murîn-i adliye içinde itibar edip, gayr-ı hakikî bir daire-i askeriye itibar edilir, ve hâkezâ... İşte, şu halde, padişahın hakikî ismi ve hakikî hâkimiyeti, hâkim-i âdil isimdir ve adliyedeki hâkimiyettir. Halife, kumandan-ı âzam, sultan gibi isimleri hakikî değiller, itibarîdirler. Halbuki padişahlık mahiyeti ve saltanat hakikati, bütün isimleri hakikî olarak iktiza eder. Hakikî isimler ise, hakikî daireleri istiyor ve iktiza ediyorlar.

İşte, saltanat-ı ulûhiyet, Rahmân, Rezzâk,

daire-i askeriye: askeriye dairesi
gayr-i hakikî: gerçek olmayan
hâkezâ: böylece, bunun gibi
hakikat: gerçek mâhiyet, asıl ve esas
hakikî: gerçek, doğru
hâkim-i âdil: adaletli hâkim
hâkimiyet: egemenlik, hükümlerlik
halife: Müslüman-

ların dinî reisi
iktiza: gerektirme
itibar etmek: farzetmek, var saymak
itibarî: var sayılan, gerçek ve fiilî olmayan
kumandan-ı âzam: en büyük kumandan
mahiyet: esas, yapı, nitelik
memurîn-i adliye: adliye memurları
Rahmân: şefkati herşeyi kaplayan

ve sonsuz şefkatiyle bütün yaratıkların rızkını veren Allah
Rezzâk: bütün varlıkların rızıklarını bol bir şekilde tekrar tekrar veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah
saltanat: hâkimiyet, egemenlik
saltanat-ı ulûhiyet: Cenâb-ı Hakkın ilâhlık saltanatı

Vehhâb, Hallâk, Fa'âl, Kerîm, Rahîm gibi pek çok esmâ-i mukaddeseyi hakikî olarak iktiza ediyor. O hakikî esmâ dahi, hakikî âyineleri iktiza ediyorlar.

Şimdi, ehl-i Vahdetü'l-Vücut madem

لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ¹ der, hakaik-i eşyayı hayal derecesine indirir. Cenâb-ı Hakkın Vâcibü'l-Vücut ve Mevcud ve Vâhid ve Ehad isim-

¹ Ondan başka hiçbir mevcut yoktur.

âyine: ayna

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

Ehad: her bir varlık üzerinde birliğin izleri görünen, bir olan Allah

ehl-i vahdetü'l-vücut: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değiller" tarzında inanan tasavvufçular

esmâ: isimler

esmâ-i mukadde-

se: mukaddes

isimler; her türlü kusur ve noksandan uzak, yüce isimler

Fa'âl: dilediği şeyi dilediği gibi ve mükemmel bir şekilde devamlı yapan Allah

hakaik-i eşya:

varlıkların hakikatleri, gerçek mahiyetleri

Hallâk: sürekli olarak ve çokça yaratan Allah

iktiza: gerektirme

Kerîm: sonsuz ikram ve cömertlik sahibi Allah

Mevcud: gerçek varlık sahibi olan

Allah

Rahîm: rahmetinin çok özel tecellîleri olan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah

Vâcibü'l-Vücut:

varlığı zorunlu olan ve var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı olmayan Allah

Vâhid: Zâtında, sıfatlarında, isimlerinde, işlerinde ve hükümlerinde asla ortağı, benzeri ve dengi olmayan ve her şeyi birliğiyle kuşatan Allah

Vehhâb: çokça ve sürekli olarak ih-san eden ve ba-ğışlayan Allah

lerinin hakikî cilveleri ve daireleri var. Belki âyineleri, daireleri hakikî olmazsa, hayalî, ademî dahi olsa, onlara zarar etmez. Belki vücud-u hakikînin âyinesinde vücut rengi olmazsa, daha ziyade sâfi ve parlak olur. Fakat, Rahmân, Rezzâk, Kakhâr, Cebbâr, Hallâk gibi isimleri ise, tecellîleri hakikî olmuyor, itibarî oluyor. Halbuki, o esmâlar, mevcut ismi gibi hakikattirler, gölge olamazlar; aslîdirler, tebeî olamazlar.

ademî: yokluğa ait

âyine: ayna

Cebbâr: dilediği herşeyi yapabilen kudrete sahip olan, herşeyi ve herkesi ister istemez kudretine boyun eğdiren, kudret ve azamet sahibi Allah

cilve: görünme, yansıma

esmâ: isimler

hakikat: gerçek, doğru

hakikî: gerçek, doğru

Hallâk: sürekli olarak ve çokça yaratan Allah

hayalî: hayale da-

yalı

itibarî: var sayılan, gerçek ve fiilî olmayan

Kakhâr: herşeyi hükmüne itaat ettirebilen bir hâkimiyet sahibi, düşmanlarını kahredererek zelil ve perişan eden ve kudretinin karşısında herşeyi âciz bırakan Allah

Mevcud: gerçek varlık sahibi olan Allah

Rahîm: rahmetinin çok özel tecellîleri olan, sonsuz şefkat ve merhamet sahibi Allah

Rahmân: şefkati herşeyi kaplayan ve sonsuz şefkatiyle bütün yaratıkların rızkını veren Allah

Rezzâk: bütün varlıkların rızıklarını bol bir şekilde tekrar tekrar veren ve ihtiyaçlarını karşılayan Allah

sâfi: saf, temiz
tebeî: dolaylı; başka birşeye tâbi olan

tecellî: yansıma, görünme

vücut-u hakikî: gerçek varlık

ziyade: çok, fazla

İşte, Sahabe ve asfiya-i müçtehidîn ve Eimme-i Ehl-i Beyt, ¹ حَقَائِقُ الْأَشْيَاءِ ثَابِتَةٌ der-ler ki, Cenâb-ı Hakkın bütün esmâsıyla hakikî bir surette tecelliyâtı var. Bütün eşyanın Onun icadıyla bir vücud-u ârizîsi vardır. Ve o vücut, çendan Vâcibü'l-Vücudun vücuduna nisbeten gayet zayıf ve kararsız bir zıll, bir gölgedir; fakat hayal değil, ve-him değildir. Cenâb-ı Hak, Hallâk ismiyle vücut veriyor ve o vücudu idame ediyor.

¹ "Varlıkların sabit birer hakikati vardır." Ömer en-Nesefî, *el-Akâid*, 1.

asfiya-i müçtehi-dîn: Kur'ân ve sünnetten yola çıkarak hüküm ortaya koyan ve Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takvâ sahibi kimseler

Cenâb-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

çendan: gerçi, her ne kadar

Eimme-i Ehl-i

Beyt: Hz. Pey-

gamberin neslin-den gelen imamlar

esmâ: isimler

hakikî: gerçek, doğru

Hallâk: sürekli olarak ve çokça yaratan Allah

icad: var etme, yaratma

idame: devam ettirme

nisbeten: oranla, kıyasla

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun

yolundan giden Müslümanlar

suret: biçim, şekil

tecellî: yansıma, görünme

Vâcibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan ve var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı olmayan Allah

vehim: kuruntu, zan

vücud-u ârizî: gerçek varlığa ilişkin ve ona dayanan varlık

zıll: gölge

(*Lem'alar, Dokuzunu Lem'a'dan*)

Aziz kardeşim,

SENİN İKİNCİ SUALİNİN HÜLÂSASI: Muhyiddin-i Arabî demiş: “Rûhun mahlûkiyeti, inkişâfından ibarettir.” O sual ile, benim gibi zayıf bir bîçâreyi, Muhyiddin-i Arabî gibi müthiş bir hârika-i hakikat, bir dâhiye-i ilm-i esrâra karşı mübârezeye mecbur ediyorsun. Fakat madem nusûs-u Kur’ân’a istinâden bahse girişeceğim; ben sinek dahi olsam o kartaldan daha yüksek uçabilirim.

Kardeşim, bil ki: Hazret-i Muhyiddin aldatmaz, fakat aldanır. Hâdîdir, fakat her kitabında mühdî olamıyor. Gördüğü doğ-

aziz: çok değerli, izzetli

bîçâre: çaresiz

dâhiye-i ilm-i esrar: mânevî sırlarla ilgili ilim alanında dehâ olan

hâdî: doğru ve hak yola ulaşan kişi

hârika-i hakikat:

hakikat hârikası, varlıkların ardında ki gerçeğe ulaşmada hârika olan

hülâsa: özet

inkişâf: açığa çıkma

istinâden: dayanarak

mahlûkiyet: yara-

tılmış olma

mübâreze: mücadele, karşı karşıya gelme

mühdî: doğru ve hak yola ulaştırıcı kişi

nusûs-u Kur’ân: Kur’ân’ın açık hükümleri

rudur, fakat hakikat değildir. Yirmi Dokuzuncu Sözde, ruh bahsinde, medâr-ı sualiniz olan o hakikat izah edilmiştir.

Evet, ruh, mâhiyeti itibarıyla bir kanun-u emrîdir. Fakat vücud-u hâricî giydirilmiş bir nâmus-u zîhayattır ve vücud-u hâricî sahibi bir kanundur. Hazret-i Muhyiddin, yalnız mâhiyeti noktasında düşünmüştür. Vahdetü'l-Vücud meşrebince, eşyanın vücudunu hayal görüyor. O zât, hârîka keşfiyâtıyla ve müşâhedâtıyla ve mühim bir meşreb sahibi ve müstakil bir meslek ihtiyar ettiğinden, bilmeceburiye, zayıf te'vilâtla, te-

bilmeceburiye: zorunlu olarak

hakikat: asıl, esas, gerçek mâhiyet

izah etmek: açıklamak

kanun-u emrî: Allah'ın bir şeye "Ol" deyince onu hemen olduruviren emrini ifade eden kanun

keşfiyât: mânevî alemde yapılan keşifler, buluşlar

mâhiyet: ana nitelik, özellik

medâr-ı sual: soru sebebi

meşreb: hareket tarzı, metod

müstakil: bağımsız

müşâhedât: gözlemler

nâmus-u zîhayat: canlı kanun

te'vilât: teviller, yorumlar

Vahdetü'l-vücud:

"Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir" diyen tasavvufî görüş

vücud: varlık

vücud-u hâricî: maddî varlık, beden

zât: kişi

kellüflü bir surette, bazı âyâtı meşrebine, meşhûdâtına tatbik ediyor, âyâtın sarâhatini incitiyor. Sâir risalelerde cadde-i müstakîme-i Kur'âniye ve minhâc-ı kavîm-i Ehl-i Sünnet beyan edilmiştir. O zât-ı kudsinin kendine mahsus bir makamı var; hem makbûlindendir. Fakat mîzansız keşfiyâtında hudutları çiğnemiş ve cumhûr-u muhakkıkîne çok meselelerde muhâlefet etmiş.

İşte, bu sır içindir ki, o kadar yüksek ve hârika bir kutup, bir ferîd-i devrân olduğu halde, kendine mahsus tarikatı gayet kısa-

âyât: âyetler, deliller

beyan etmek:

açıklamak

cadde-i müstakîme-i Kur'âniye:

Kur'ân'ın çizdiği, doğru yol

cumhûr-u muhak-

kıkîn: hakikati

araştırıp bulan ki-

şilerden oluşan

seçkin topluluk

ferîd-i devrân: bü-

tün dönemlerin en

seçkin kişisi

hudut: sınır

keşfiyât: mânevî

aleme yapılan keşifler, buluşlar

kutup: mânevî önder, rehber

mahsus: özel

makam: derece, yer

makbûlîn: kabul

görmüş olanlar

meşhûdât: yapı-

lan gözlemler

meşreb: hareket

tarzı, metod

minhâc-ı kavîm-i

Ehl-i Sünnet:

doğru esaslar üze-

rine kurulmuş olan

Ehl-i Sünnet yolu

mîzan: tartı, ölçü

muhalefet etme:

karşı olma, aykırı

davranma

risalet: elçilik,

peygamberlik

sâir: diğer

sarâhat: açıklık

suret: biçim, şekil

tarikat: mânevî

ilerlemeye götü-

ren yol

tatbik etme: uygu-

lama

tekellüflü: zahmetli

zât-ı kudsî: kutsal

derecelere ulaşan

kişi

cık, Sadreddin-i Konevîye münhasır kalıyor gibidir ve âsârından istikametkârâne istifade nâdir oluyor. Hattâ çok muhakkıkîn-i asfiyâ, o kıymettar âsârını mütalâa etmeye revaç göstermiyorlar; hattâ bazıları men ediyorlar.

Hazret-i Muhyiddin'in meşrebiyle ehl-i tahkikin meşrebinin mâbeynindeki esaslı fark ve onların me'hazlarını göstermek, çok uzun tetkikata ve çok yüksek ve geniş nazarlara muhtaçtır. Evet, fark o kadar dakîk ve derin ve me'haz o kadar yüksek ve geniştir ki, Hazret-i Muhyiddin hatâsından muâheze edilmemiş, makbul olarak kalmış. Yoksa, eğer ilmen, fikren ve keşfen o fark

âsâr: eserler
dakîk: çok ince
ehl-i tahkik: gerçeği bütün ayrıntılarıyla araştıran kişiler
fikren: düşünce olarak
istifade: yararlanma
istikametkârâne: doğru bir şekilde
keşfen: mânevî alanlarda keşifler

yaparak
kıymettar: değerli
mâbeyn: ara
me'haz: kaynak
meşreb: hareket tarzı, metod
muâheze etmek: bir meseleyi ele alıp sorgulamak
muhakkıkîn-i asfiyâ: Hz. Peygamberin çizgisinde yaşayan ve hakikatleri delilleriyle

bilen ilim ve takvâ sahibi büyük zatlar
münhasır: sadece belli bir kişiye ait olan, sınırlı
mütalâa etme: okuma, inceleme
nazar: bakış, görüş
revaç: değer, kıymet
tetkikat: incelemeler, araştırmalar

o me'haz görünseydi, onun için gayet büyük bir sukut ve ağır bir hatâ olurdu. Madem fark o kadar derindir; bir temsil ile o farkı ve o me'hazları, Hazret-i Muhyiddin'in o meselede yanlışını göstermeye muhtasaran çalışacağız. Şöyle ki:

Meselâ, bir âyinede güneş görünüyor. Şu âyine, güneşin hem zarfı, hem mevsûfudur. Yani, güneş bir cihette onun içinde bulunur ve bir cihette âyineyi ziynetlendirip parlak bir boyası, bir sıfatı olur. Eğer o âyine, fotoğraf âyinesi ise, güneşin misâlini sâbit bir surette kâğıda alıyor. Şu halde, âyinede görünen güneş, fotoğrafın resim kâğıdındaki görünen mâhiyeti, hem âyineyi süslendirip sıfatı hükmüne geçtiği cihette, hakikî güneşin gayrıdır. Güneş değil, belki güneşin cilvesi başka bir vücuda gir-

âyine: ayna
cihet: yön
mâhiyet: esas,
 ana nitelik, özellik
me'haz: kaynak
mevsûf: nitelendirilen, vasıflandırıl-

lan
misâl: görüntü,
 yansıma
muhtasaran: özet
 olarak
sıfat: özellik
sukut: alçalış, dü-

şüş
suret: şekil, biçim
temsil: benzetme,
 örnek
vücut: varlık
ziynetlendirmek:
 süslemek

mesidir. Âyine içinde görünen güneşin vücudu ise, hâriçteki görünen güneşin ayn-ı vücudu değilse de, ona irtibâtı ve ona işâret ettiği için, onun ayn-ı vücudu zannedilmiş.

İşte bu temsile binâen, “Âyinede hakikî güneşten başka birşey yoktur” denilmek ve âyineyi zarf ve içindeki güneşin vücud-u hâricîsi murad olmak cihetiyle denilebilir. Fakat âyinenin sıfatı hükmüne geçmiş münbasit aksi ve fotoğraf kâğıdına intikal eden resim cihetiyle güneştir denilse, hatâdır; “Güneşten başka içinde birşey yoktur” demek yanlıştır. Çünkü, âyinenin parlak yüzündeki akis ve arkasında teşekkül eden resim var. Bunların da ayrı ayrı birer vücudu var. Çendan o vücudlar güneşin cilvesindendir;

akis: yansımâ, ışık veya suretin aynaya vurup geri dönmesi veya orada görünmesi
âyine: ayna
ayn-ı vücud: bir varlığın aynısı
binâen: dayanarak
cihet: yön, taraf

cilve: görüntü, yansımâ
çendan: gerçi
hakikî: asıl, gerçek
intikal etme: geçme, ulaşma
irtibât: bağ, ilişki
murad olmak: istemek, kastetmek
münbasit: yayılan

sıfat: özellik
temsîl: benzetme, örnek
teşekkül eden: oluşan
vücud: varlık
vücud-u hâricî: dış âleme çıkmış varlık, maddî varlık

fakat güneş değiller. İnsanın zihni, hayâli, bu âyine misâline benzer. Şöyle ki:

İnsanın âyine-i fikrindeki mâlûmâtın dahi iki veçhi var: Bir vecihle ilimdir, bir vecihle mâlûmdur. Eğer zihni o mâlûma zarf saysak, o vakit o mâlûm mevcud, zihnî bir mâlûm olur; vücudu ayrı birşeydir. Eğer zihni o şeyin husûlüyle mevsuf saysak, zihne sıfat olur; o şey o vakit ilim olur, bir vücud-u hâricîsi vardır. O mâlûmun vücud ve cevheri dahi olsa, bununki arazî bir vücud-u hâricîsi olur.

İşte bu iki temsile göre, kâinat bir âyinedir. Her mevcudâtın mâhiyeti dahi birer âyinedir. Kudret-i Ezeliye ile îcâd-ı İlâhîye

arazî: sonradan ortaya çıkan, ilinti
âyine: ayna
âyine-i fikir: düşünce aynası
cevher: asıl, öz
husûl: meydana gelme
îcâd-ı İlâhîye: Allah'ın var etmesi, yaratması
kâinat: evren, bütün yaratılmışlar
Kudret-i Ezeliye:

Cenâb-ı Hakkın başlangıcı olmayan sonsuz kudreti
mâhiyet: asıl nitelik, özellik
mâlûm: bilinen şey
mâlûmât: bilinen şeyler
mevcud: varlık
mevcudât: varlıklar

mevsuf: nitelendirilen, vasıflandırılan
sıfat: özellik
temsil: analogi, kıyaslama tarzında benzetme
vecih: yön
vücud: varlık
vücud-u hâricî: dış âleme çıkmış varlık, maddî varlık

mâruzdurlar. Her bir mevcud, bir cihetle Şems-i Ezelînin bir isminin bir nevi âyinesi olup bir nakşını gösterir. Hazret-i Muhyiddin meşrebinde olanlar, yalnız âyinelik ve zarfiyet cihetinde ve âyinedeki vücud-u misâli, nefiy noktasında ve akis, ayn-ı mün'akis olmak üzere keşfedip, başka mertebeyi düşünmeyerek, “Lâ mevcûde illâ Hû” diyerek, yanlış etmişler. “Hakàiku'l-eşyâi sâbitetün” kaide-i esâsiyeyi inkâr etmek de-recesine düşmüşler.

Amma ehl-i hakikat ise, verâset-i Nübüv-

akis: yansıma, ışık veya suretin aynaya vurup geri dönmesi veya orada görünmesi

âyine: ayna

ayn-ı mün'akis:

aynaya vurup oradan ziyası, resmi, şekli gelen veya görünen şeyin kendisi

cihet: yön, taraf

ehl-i hakikat: hak ve doğru yolda olanlar

Hakàiku'l-eşyâi

sâbitetün: eşya-

nın ve varlıkların hakikatı, aslı sa-bittir

kaide-i esâsi: temel kural

keşfetmek: gizli bir şeyi açığa çıkarmak

lâ mevcûde illâ

Hû: Allah'tan başka hiçbir varlık yoktur

mâruz: etki altında olan

mertebe: derece, makam

meşreb: hareket tarzı, metod

mevcud: varlık

nakış: işleme, süsleme

nefiy: inkâr

nevi: çeşit, tür

Şems-i Ezelî: Ezelî Güneş; ezelden beri var olan ve bütün nurların ve tecellilerin kaynağı olan Allah

vücud-u misâli:

yansımaya dayalı varlık

zarfiyet: bir şeyin bir başka şeyi kuşatması ve içine alması

vet sırrıyla ve Kur'ân'ın kat'î ifâdâtıyla görmüşler ki, âyine-i mevcudatta kudret ve irâde-i İlâhiye ile vücud bulan nakışlar Onun eserleridir. “Heme ezost”**HÂŞİYE 1** tur; “Heme ost”**HÂŞİYE 2** değil. Eşyanın bir vücudu vardır ve o vücud bir derece sâbittir. Çendan o vücud, Vücud-u Vâcibe nisbeten vehmî ve hayâlî hükmünde zayıftır; fakat Kadîr-i Ezelînin îcad ve irâde ve kudretiyle vardır.

Nasıl ki, temsilde, âyine içindeki güneşin

HÂŞİYE 1 Yani herşey Ondandır. O îcad eder.

HÂŞİYE 2 Herşey O değil ki; “Lâ mevcûde illâ Hû” denilsin.

âyine-i mevcudat: bir ayna şeklinde olan varlıklar

çendan: gerçi

haşiye: dipnot

hayâlî: hayale dayalı

heme ezost: herşey Ondandır

îcad: var etme, yaratma

ifâdât: ifâdeler

irâde: dileme, tercih, seçme gücü

irâde-i İlâhiye: Allah'ın dilediğini

yapabilme gücü, İlâhi irade

Kadîr-i Ezelî: varlığının başlangıcı olmayan ve herşeye gücü yeten Allah

kudret: güç, iktidar; Allah'ın bütün varlığı kuşatan güç ve iktidarı

nakış: işleme, süsleme

nisbeten: kıyasla

temsil: kıyaslama tarzında benzet-

me, analogi

vehmî: varsayım, olmadığı halde varmış gibi görünen

verâset-i Nübüvvet: Peygamber varisliği

vücud: varlık

Vücud-u Vâcib: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah'ın varlığı

hakikî vücud-u hâricîsinden başka bir vücud-u misâlîsi var. Ve âyineyi ziynetli boyalayan münbasit aksinin dahi arazî ve ayrı bir vücud-u hâricîsi var. Ve âyinenin arkasındaki fotoğrafın resim kâğıdına intikâş eden suret-i şemsiyenin dahi ayrı ve arazî bir vücud-u hâricîsi vardır, hem bir derece sâbit bir vücuddur. Öyle de, kâinat âyinesinde ve mâhiyât-ı eşya âyinelerinde esmâ-i kudsiye-i İlâhiyenin irade ve ihtiyar ve kudret ile hâsıl olan cilveleriyle tezâhür eden nukûş-u masnûâtın, Vücud-u Vâcib-

arazî: birşeyin aslından olmayan, sonradan ortaya çıkan ilinti

cilve: görüntü, yansıma

esmâ-i kudsiye-i İlâhiye: Allah'ın her türlü kusurdan uzak, kutsal isimleri

hakikî: asıl, gerçek

hâsıl olma: meydana gelme, ortaya çıkma

ihtiyar: dileme, is-

tek, irade

intikâş etme: nakş olunma, nakış halinde çizilme

irâde: dileme, tercih, seçme gücü

kâinat: evren, âlem

kudret: güç, iktidar

mâhiyât-ı eşya: varlıkların temel özellikleri

münbasit: yayılan, genişleyen

nukûş-u masnûât: sanatlı olarak

yaratılan varlıklardaki nakışlar

suret-i şemsiye: güneşin görünümü

tezâhür eden: ortaya çıkan, görünen

vücud: varlık, var oluş

vücud-u hâricî: gözle görülebilen maddî varlık

vücud-u misâlî: yansımaya dayalı varlık

ziynetli: süslü

den ayrı, hâdis bir vücudu var. Hem o vücuda Kudret-i Ezeliye ile sebat verilmiş. Fakat eğer irtibat kesilse, bütün eşya birden fenâyâ gider. Bekâ-i vücud için her an, herşey, Hâlıkının ibkâsına muhtaçtır. Çendan “hakâiku’l-eşyâi sâbitetün”dür; fakat Onun ispat ve tesbitiyle sâbittir.

İşte, Hazret-i Muhyiddin, “Ruh mahlûk değil; âlem-i emirden ve sıfat-ı irâdeden gelmiş bir hakikattir” demesi, çok nusûsun zâhirine muhâlif olduğu gibi; mezkûr tah-

âlem-i emir: Cenâb-ı Hakkın emirlerinin âlemi; lâihî kanunlar âlemi

bekâ-i vücud: varlık özelliğinin sürekli olması

çendan: gerçi, her ne kadar

fenâ: geçip gitme, yok olma

hâdis: sonradan olan

hakâiku’l-eşyâi

sâbitetün: varlıkların hakikatleri sabittir, hiç değişmez

hakikat: gerçek esas

Hâlık: her şeyi yaratan Allah

ibkâ: bâkileştirme, sürekli ve kalıcı hale getirme

irtibat: bağ, ilişki

Kudret-i Ezeliye: Cenâb-ı Hakkın geçmiş ve geleceği kuşatan sonsuz kudreti

mahlûk: yaratılmış

mezkûr: adı geçen

muhâlif: aykırı, zıt

nusûs: hükmü açık olan Kur’ân

ve hadis metinleri

sebat: kalıcı olma, sabit kalma

sıfat-ı irâde: Cenâb-ı Hakkın irade sıfatı, niteliği

tesbit: sağlam şekilde yerleştirme

vücud: varlık, var oluş

Vücud-u Vâcib:

varlığı zorunlu olan, var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah’ın varlığı

zâhir: açık, gözle görünür

kikata binâen iltibâs etmiş, aldanmış, zayıf vücudları görmemiş.

Esmâ-i İlâhiyeden Hallâk, Rezzak gibi isimlerin mazharları vehmî ve hayâlî şeyler olamaz. Madem o esmâ hakikatlidirler. Elbette mazharlarının da hakikat-i hâriciyele-ri vardır.

binâen: dayana-
rak

esmâ: isimler

esmâ-i İlâhiye: Al-
lah'ın isimleri

hakikat: gerçek
esas

hakikat-i hâriciye:
dışa yansıyan
maddî gerçeklik

Hallâk: çokça ve

sürekli olarak ya-
ratan Allah

hayâlî: hayale da-
yalı

iltibâs etme: ka-
rıştırma

mazhar: yansıma
ve görünme yeri

Rezzak: bütün
canlıların rızıkları-

nı veren Allah

tahkikat: gerçeği
bulmak için yapı-
lan araştırmalar

vehmî: varsayım,
olmadığı halde
varmış gibi görü-
nen

vücut: varlık, var
oluş

Muhyiddin-i Arabî hakkındaki sualin cevabına zeyldir.

Sual: Muhyiddin-i Arabî, Vahdetü'l-Vücud meselesini en yüksek bir mertebe telâkki ettiği gibi, ehl-i aşk bir kısım evliyâ-i azîme dahi ona ittibâ etmişler. Bu meslek en yüksek mertebe olmadığını, hem hakikî olmadığını, belki bir derecede ehl-i sekir ve istiğrâkın ve ashâb-ı şevk ve aşkın meşrebi olduğunu söylüyorsun. Öyle ise, muhtasar-ın sırr-ı verâset-i Nübüvvetle ve Kur'ân'ın

ashâb-ı şevk: manevî zevkleri tadıp şevke gelen kişiler

ehl-i aşk: kalpleri Allah sevgisiyle dolu olanlar

ehl-i istiğrâk: mânevî zevklere dalıp kendinden geçen kişiler

ehl-i sekir: tasavvuf yoluyla manevî alemlere giren ve gördükleri şeyler karşısında sar-

hoşa dönen kişiler

evliyâ-i azîme: büyük veliler

hakikî: asıl, gerçek

ittibâ etmek: uymak

meşreb: hareket tarzı, metod

muhtasar: kısa, özet

sırr-ı verâset-i

Nübüvvet: peygamberlik makamının varisi olmanın içindeki sır

telâkki etmek: kabul etmek

Vahdetü'l-vücud: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir" diyen tasavvufî görüş

sarâhatiyle gösterilen Tevhîdin yüksek mertebesi hangisidir? Göster.

Elcevap: Benim gibi hiç ender hiç, âciz bir bîcârenin kısa fikriyle bu yüksek mertebeleri muhâkeme etmek, yüz derece hadimin fevkindedir. Yalnız, Kur'ân-ı Hakîmin feyzinden gelen gayet muhtasar bir iki nüktayı söyleyeceğim; belki bu meselede faydası olacak.

BİRİNCİ NÜKTE: Vahdetü'l-Vücudun meşrebine ve saplanmasına çok esbab var. Onlardan bir ikisi kısaca beyan edilecek.

Birinci sebep: Mertebe-i Rubûbiyetin hal-

âciz: güçsüz, elinden bir şey gelmeyen

beyan etmek: açıklamak

bîcâre: çaresiz

esbab: sebepler

fevkinde: üstünde

feyiz: mânevî gıda, bereket

had: sınır, yetki

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mertebe-i Rubû-

biyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idare etme derecesi

meşreb: hareket tarzı, metod

muhâkeme etme: bir şeyi iyice araştırdıktan sonra hüküm verme

muhtasar: kısa, özet

nükte: ince anlamlı söz

sarâhat: açıklık

tevhîd: birleme; herşeyin Allah'tan olduğunu bilme ve ilân etme

Vahdetü'l-vücud:

"Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir" diyen tasavvufî görüş

lâkıyetini âzamî derecede zihinlerine sığıştıramadıklarından ve sırr-ı Ehadiyet ile herşeyi bizzat kabza-i Rubûbiyetinde tuttuğunu ve herşey kudret ve ihtiyar ve irâdesiyle vücud bulduğunu kalblerine tam yerleştiremediklerinden, “Herşey Odur” veyahut “yoktur” veya “hayaldir” veya “tezâhûriyettir” veya “civeleridir” demeye kendilerini mecbur bilmişler.

İkinci sebep: Firâkı hiç istemeyen ve fîraktan şiddetle kaçan ve ayrılıktan titreyen ve bu’diyetten Cehennem gibi korkan ve zevâlden gayet derece nefret eden ve visâli, rûhu ve canı gibi seven ve kurbiyeti Cennet gibi hadsiz bir iştiyakla arzulayan aşk

âzamî: en yüksek seviyede

bu’diyet: uzaklık

cilve: görüntü, yansıma

firâk: ayrılık

hadsiz: sınırsız

hallâkıyet: yaratıcılık

ihiyar: istek, irâde

irâde: dileme, tercih etme ve seçme gücü

ıştiyak: çok arzu ve istek

kabza-i Rubûbiyet: Cenâb-ı Hakkın bütün varlıklara hükmetme ve terbiye etme eli

kudret: bir şeyi yapabilme gücü, iktidar

kurbiyet: yakınlık

sırr-ı Ehadiyet:

Allah’ın birliğinin ve isimlerinin her bir varlıkta ayrı ayrı tecellî etmesinin sırrı

tezâhûriyet: belirme, ortaya çıkma

visâl: kavuşma

vücud bulma: var olma

zevâl: geçicilik, yokluk

sıfatı, herşeydeki akrebiyet-i İlâhiyenin bir cilvesine yapış-makla, firak ve bu'diyeti hiçe sayıp, likâ ve visâli dâimî zannederek “Lâ mevcude illâ Hû” diye, aşkın sekriyle ve o şevk-i bekâ ve likâ ve visâlin muktezâsıyla, gayet zevkli bir meşreb-i hâli Vahdetü'l-Vücudda bulunduğunu tasavvur ederek, müthiş firaklardan kurtulmak için, o Vahdetü'l-Vücut meselesini melce' ittihâz etmişler.

Demek birinci sebebin menşei, aklın gayet geniş ve gayet yüksek olan bazı hakâik-ı îmâniyeye yetişmediğinden ve ihâta

akrebiyet-i İlâhiye: İlâhî yakınlık, Allah'ın kula olan yakınlığı
bu'diyet: uzaklık
cilve: görüntü, yansıma
firâk: ayrılık
hakâik-i îmâniye: iman hakikatleri
ittihâz etme: kabullenme, edinme
Lâ mevcude illâ Hû: Ondan başka hiçbir varlık yoktur

likâ: kavuşmak
melce': sığınak
menşe: kaynak
meşreb-i hâl: mânevî haz ve feyiz almayı hedef kabul eden tasavvufî bir yöntem
muktezâ: bir şeyin gereği
sekir: mânâ alemindeki sarhoşluk
sıfat: özellik
şevk-i bekâ: aşırı derecede sonsuzluk isteği

tasavvur etme: düşünme, hayal etme
Vahdetü'l-vücut: “Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir” diyen tasavvufî görüş
visâl: kavuşma

edemediğinden ve aklın îmân noktasında tamamıyla inkişâf etmediğindendir. İkinci sebebin menşei, kalbin aşk noktasında fevkalâde inkişâfından ve hârikulâde inbisâtından ve genişliğinden ileri gelmiştir.

Amma sarâhat-i Kur'âniye ile verâset-i Nübüvvetin evliyâ-i azîmesi ve ehl-i sahv olan asfiyânın gördükleri mertebe-i uzmâyı Tevhid ise, hem çok yüksektir, hem rubûbiyet ve hallâkiyet-i İlâhiyenin mertebe-i uzmâsını, hem bütün esmâ-i İlâhiyenin hakikî olduklarını ifade ediyor. Ve

asfiyâ: Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takvâ sahibi büyük zâtlar

ehl-i sahv: uyanık iken hakikatlere görerek ulaşan Allah dostları

esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimleri

evliyâ-i azîme: büyük veliler

fevkalâde: olağanüstü

hakikî: gerçek

hallâkiyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi

zatına yaraşan yaratıcılığı

hârikulâde: olağanüstü

ihâta etme: içine alma, kapsama

inbisât: genişleme, yayılma

inkişâf: açığa çıkma

menşe: kaynak

mertebe-i uzmâ: en büyük ve en

yüksek mertebe

mertebe-i uzmâyı

Tevhid: Tevhid

hakikatlerine

ulaşmada varılacak olan en büyük mertebe

rubûbiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idaresi ve terbiyesi

sarâhat-i Kur'âniye: Kur'an'ın açık bir şekilde ortaya koyduğu hükümler

verâset-i Nübüvvet: Peygamber varisliği

esâsâtı muhâfaza edip, ahkâm-ı Rubûbiyetin muvâzenesini bozmuyor. Çünkü derler ki:

Cenâb-ı Hakkın ehadiyet-i zâtiyesiyle ve mekândan münezzehiyetiyle beraber, herşey bütün şuûnâtıyla, doğrudan doğruya ilmiyle ihâta ve teşhis edilmiş ve irâdesiyle tercih ve tahsis edilmiş ve kudretiyle ispat ve îcâd edilmiştir. Bütün kâinatı bir tek mevcud gibi îcâd ve tedbir ediyor. Bir çiçeği kolaylıkla halk ettiği gibi, koca baharı dahi o suhûletle halk eder. Birşey birşeye mâni

ahkâm-ı Rubûbiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idaresi ve terbiyesi ile ilgili hükümler

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

ehadiyet-i Zâtiye: Allah'ın Zâtına ait birlik

esâsât: esaslar, temeller

îcâd: var etme

ihâta etme: içine

alma, kapsama
irâde: dileme, tercih, seçme gücü
kâinat: evren, bütün yaratılmışlar
kudret: güç ve iktidar
mâni: engel
mekân: yer
mevcud: varlık
muhâfaza etme: koruma, saklama
muvâzene: denge
münezzehiyet: kusur ve eksikliklerden arınmış ve yüce olma
suhûletle: kolay-

lıkla
şuûnât: Cenâb-ı Hakkın yüce sıfatlarının mahiyetlerinde bulunan ve onları tecelliye sevk eden Zâtına ait kutsal özellikler

tahsis etmek:

özel olarak belirlemek

tedbir etme: çekip çevirme, ihtiyacını karşılama

teşhis etmek: şekil ve suret vermek

olmaz. Teveccühünde tecezzî yoktur. Aynı anda, her yerde, kudret ve ilmiyle tasarruf noktasında bulunuyor. Tasarrufunda tevzi ve inkısam yoktur. On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Sözün İkinci Mevkıfının İkinci Mak-sadında bu sır tamamıyla izah ve ispat edilmiştir.

“*Lâ müşâhhate fi't-temsîl*” kaidesiyle tem-sildeki kusura bakılmadığından, gayet ku-surlu bir temsil söyleyeceğim—tâ iki meş-rebin bir derece farkı anlaşıl-sın.

Meselâ, hârîka ve emsalsiz, gayet büyük ve gayet ziynetli, şark ve garba bir anda uçacak ve şimalden cenuba ulaşan kanat-larını kapayıp açacak, yüz binler nakışlarla tezyin edilmiş ve kanadının her bir tüyün-

cenub: güney
emsalsiz: benzer-siz, eşsiz
garb: batı
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
izah etme: açıkla-ma
kaide: kural, pren-sip
kudret: güç ve ikti-dar

lâ müşâhhate fi't-temsîl: temsilde tartışma olmaz
meşreb: hareket tarzı, metod
mevkıf: bölüm, kı-sım
nakış: işleme, süsleme
şark: doğu
şimal: kuzey
tasarruf: dilediği

gibi kullanma ve yönetme
tecezzî: bölünme, parçalanma
temsîl: analoji, kı-yaslama tarzında benzetme
teveccüh: ilgi, yö-nelme
tezyin edilme: süslenme
ziynet: süs

de gayet dâhiyâne san'atlar derc edilmiş bir tavus kuşu farz ediyoruz. Şimdi seyirci iki adam var. Akıl ve kalb kanatlarıyla bu kuşun yüksek mertebelerine ve hârika ziy-netlerine uçmak istiyorlar.

Birisi, bu tavus kuşunun vaziyetine ve heykeline ve hârikulâde her bir tüyündeki kudret nakışlarına bakar ve gayet aşk ve şevk ile sever. Dakik tefekkürü kısmen bırakır ve aşka yapışır. Fakat görür ki, hergün o sevimli nakışlar tahavvül ve tebeddül eder. Sevdiği ve perestiş ettiği o mahublar kaybolur, zeval buluyor. O adam kendine tesellî vermek ve aklına sığıştıramadığı vahdet-i hakikî ile rubûbiyet-i mut-

dâhiyâne: dâhiye

yakışır şekilde

dakik: ince

derc edilmek: yerleştirmek

hârikulâde: olağanüstü

kudret: güç, iktidar

mahub: sevgili

meretebe: derece

nakış: işleme, süsleme

perestiş etmek:

büyük bir düşkünlükle bağlanmak

şevk: şiddetli arzu ve istek

tahavvül etmek: değişmek, dönmek

tebeddül etmek: başkalaşmak, değişmek

tefekkür: derinle-

mesine düşünme

tesellî: avutma, acısını dindirme

vahdet-i hakikî: Allah'ın gerçek anlamda tek oluşu

vaziyet: durum, hal

zeval: gelip geçici olma

ziynet: süs

laka ve ehadiyet-i zâtî ile hallâkıyet-i külliye mâlik bir nakkâşın bir nakş-ı san'atıdır demek lâzım gelirken, o itikad yerine, “Bu tavus kuşundaki ruh o kadar âlîdir ki, onun sâniî onun içindedir veya o olmuş. Hem o ruh, vücuduyla müttehid, vücudu ise sûret-i zâhiriye ile mümteziç olduğundan, o rûhun kemâli ve o vücudun yükseklîği, bu cilveleri böyle gösterir, her dakika başka bir nakş-ı ve ayrı bir hüsnü izhâr eder. Hakikî ihtiyar ile bir îcad değil, belki bir cilvedir, bir tezâhürdür” der.

Diğer adam der ki: “Bu mîzanlı ve nizamlı, gayet san'atkârâne nakışlar, kat'î bir

âlî: yüce

cilve: görüntü, yansıma

ehadiyet-i zâtî:

zâtına ait birlik

hakikî: asıl, gerçek

hallâkıyet-i külliye: herşeyi kuşatan yaratıcılık

hüsün: güzellik

îcad: var etme, yaratma

ihtiyar: irade, dileme

itikad: inanç

izhâr etmek: açığa çıkarmak, göstermek

kat'î: kesin

kemâl: kusursuzluk, mükemmellik

mâlik: sahip

mîzanlı: ölçülü

mümteziç: birleşik, karışık

müttehid: birleşmiş

nakış: işleme, süsleme

nakkâş: nakış ustası, nakış yapan

nakş-ı san'at:

san'atlı nakış, işleme

nizamlı: düzenli

rubûbiyet-i mutla-

ka: sınırsız rablık

san'atkârâne:

san'atlı olarak

sâni: san'atlı bir

şekilde yaratan

sûret-i zâhiri: dış

görünüş

tezâhür: belirme,

görünme

vücut: beden,

maddi varlık

surette, bir irâde ve ihtiyar ve kasd ve me-
şîeti iktizâ eder. Irâdesiz bir cilve, ihtiyarsız
bir tezâhür olamaz. Evet, tavusun mâhiyeti
güzel ve yüksektir; fakat onun mâhiyeti fâil
olamaz. Belki münfaildir; fâili ile hiçbir ci-
hette ittihâd edemez. Rûhu güzel ve âlîdir,
fakat mûcid ve mutasarrıf değil, belki an-
cak mazhar ve medardır. Çünkü her bir
tüyünde, bilbedâhe, nihâyetsiz bir hikmet-
le bir san'at ve nihâyetsiz bir kudretle bir
nakş-ı ziynet görünüyor. Bu ise irâdesiz,
ihtiyarsız olamaz. Bu kemâl-i kudret içinde
kemâl-i hikmeti ve kemâl-i ihtiyar içinde

âfi: yüce
bilbedâhe: açık
bir şekilde
cihet: yön
cilve: görünme,
yansıma
fâil: işi yapan
hikmet: fayda, ga-
ye
ihtiyar: irade, dile-
me
iktizâ: gerektirme
irâde: dileme, seç-
me gücü
ittihâd: birleşme,
birlik
kasd: hedef, mak-
sat

kemâl-i hikmet:
Allah'ın istediği
şeyi dilediği şekil-
de eksiksiz olarak
yapması
kemâl-i ihtiyar:
Allah'ın kusursuz
idaresi
kemâl-i kudret:
Allah'ın kudretinin
mükemmelliği
kudret: güç, iktidar
mâhiyet: nitelik,
özellik
mazhar: ayna,
yansıma yeri
medar: bir şeyin
üzerinde olduğu,

döndüğü yer
meşîet: irade, is-
tek, dileme
mûcid: icad eden,
yoktan var eden
mutasarrıf: diledi-
ği gibi idare eden
münfail: edilgen,
üzerinde bir iş gö-
rülen failin fiilini
kabul eden, ayna
olan
nakş-ı ziynet:
süslü işleme
nihâyetsiz: sınır-
sız
tezâhür: belirme,
görünme

kemâl-i rubûbiyeti ve merhameti gösteren san'atlar, cilve milve işi değil. Bu yaldızlı defteri yazan kâtip onun içinde olamaz, onunla ittihâd edemez. Belki, yalnız o defter, o kâtibin yazı kaleminin ucuyla temâsı var. Öyle ise, o kâinat denilen misâlî tavusun hârikulâde ziynetleri, o tavus Hâlîkının yaldızlı bir mektubudur.”

İşte şimdi o kâinat tavusuna bak, o mektubu oku, Kâtibine “Mâşâallah, Tebârekâllah, mektubu hayal tevehhüm eden, elbette aşk perdesinde aklını saklamış, hakikatin hakikî suretini görmemiş.

Vahdetü'l-Vücudun meşrebine sebebiyet

cihet: yön

hakikat: asıl, esas

hakikî: asıl, gerçek

Hâlîk: bütün varlıkların yaratıcısı olan Allah

hârikulâde: olağanüstü

ittihâd: birleşme, birlik

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar

kâtip: yazıcı

kemâl-i rubûbiyet: Allah'ın bü-

tün varlık âlemini kuşatan mâlikiyet, yaratıcılık ve terbiyesinin mükemmelliği

Mâşâallah: Allah dilemiş ve ne güzel yaratmış

meşreb: hareket tarzı, yöntem

misâlî: örnek olarak verilen

Tebârekâllah: Allah mübarek etsin

tevehhüm eden:

vehmeden, zanneden

Vahdetü'l-vücud:

“Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir” diyen tasavvufî görüş

yaldızlı: parıltılı
ziynet: süs

veren aşkın envaından en mühim ciheti, aşk-ı dünyadır. Mecâzî olan aşk-ı dünya, aşk-ı hakikîye inkılâb ettiği zaman, Vahdetü'l-Vücuda inkılâb eder. Nasıl ki insandan şahsî bir mahbûbu muhabbet-i mecâzî ile seven, sonra zevâl ve fenâsını kalbine yerleştiremeyen bir âşık, mahbûbuna aşk-ı hakikî ile bir bekâ kazandırmak için “Mâbud ve Mahbûb-u Hakikînin bir âyine-i cemâlidir” diye kendini tesellî eder, bir hakikate yapışır. Öyle de, koca dünyayı ve kâinatı hey'et-i mecmuasıyla mahbub ittihâz eden,

aşk-ı dünya: dünya aşkı, sevgisi
aşk-ı hakikî: gerçek aşk, ilâhî aşk
âyine-i cemâl: güzelliği yansıtan ayna
bekâ: sürekli şekilde var olma
cihet: yön
enva: çeşitli türler
fenâ: yokluk
hakikat: asıl, esas
hey'et-i mecmua: bir şeyi oluşturan şeylerin tümü, ferdlerinin tamamı

inkılâb etmek: değişmek, dönüşmek
ittihâz etme: kabullenme, edinme
kâinat: evren, bütün yaratılmışlar
mahbûb: sevgili
Mahbûb-u Hakikî: sevilen ve gerçek anlamda sevilme-ye lâyık olan Allah
mecâzî: gerçek olmayan
muhabbet-i mecâzî: Allah'ın di-

şindeki dünyevî varlıklara yönelik sevgi

şahsî: kişisel

Vahdetü'l-vücut: “Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir” diyen tasavvufî görüş
zevâl: geçici olma

sonra o muhabbet-i acîbe dâimî zevâl ve firak kamçılarıyla muhabbet-i hakikîye inkılâb ettiği vakit, o çok büyük mahbubunu zevâl ve firaktan kurtarmak için Vahdetü'l-Vücut meşrebine ilticâ eder. Eğer gayet yüksek ve kuvvetli î mân sahibi ise, Muhyiddin-i Arab'ın emsâli gibi zâtlara zevkli, nûrânî, makbul bir mertebe olur. Yoksa, vartalara, maddiyâta girmek, esbapta boğulmak ihtimâli var. Vahdetü's-şuhud ise, o zararsızdır, ehl-i sahvin da yüksek bir meşrebidir.

ehl-i sahiv: uyanık iken hakikatleri görerek onlara ulaşan Allah dostları
emsâl: benzerler
esbap: sebepler
firak: ayrılık
ilticâ: sığınma
inkılâb etme: dönme, dönüşme
maddiyât: maddi şeyler
mahbub: sevgili, sevilen
makbul: kabul edi-

len
meşreb: yol, meslek, metod
muhabbet-i acîbe: şaşkına döndüren sevgi
muhabbet-i hakikî: gerçek sevgi
nûrânî: nurlu
Vahdetü'l-vücut: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi

zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir" diyen tasavvufî görüş
vahdetü's-şuhud: Allah'tan başka bir şeyin görülmesi ve Allah'tan başka her şeyin unutkanlık perdesiyle örtülmesi
varta: tehlike
zât: kişi
zevâl: geçici olma

(Lem'alar, Yirmi Sekizinci Lem'a,
Yedinci Nükte)

Aziz kardeşim,

Vahdetü'l-Vücuda dair bir parça izahat istiyorsunuz. Bu meseleye dair Otuz Birinci Mektubun bir lem'asında, Hazret-i Muhyiddin'in bu meseledeki fikrine karşı gayet kuvvetli ve izahlı bir cevap vardır. Şimdilik bu kadar deriz ki:

Bu mesele-i Vahdetü'l-Vücudu şimdiki insanlara telkin etmek, ciddî zarar verir. Nasıl ki teşbihat ve temsiller, havassın elinden avâmın eline ve ilmin elinden cehlin eline girse, hakikat telâkki edilir.**HÂŞİYE** Öyle

HÂŞİYE Nasıl ki iki melâike (teşbihin sırrı münasebetiyle Sevr ve Hût tesmiye edilen), avamca koca bir öküz ve koca bir balık telâkki edilmiştir.

avâm: halk tabakası

cehl: cahillik, bilgisizlik

haşiye: dipnot

izahat: açıklamalar

mesele-i vahdetü'l-vücud: vahdetü'l-vücud meselesi

münasebet: bağlantı, ilgi

Sevr ve Hut: Öküz ve Balık

telâkki etme: kabul etme, algılama

temsîl: analogi, kıyaslama tarzında benzetme

tesmiye edilen: isimlendirilen

teşbih: benzetme

teşbihat: benzet-

meler

vahdetü'l-vücud: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufi görüş

de, Vahdetü'l-Vücut meselesi gibi hakaik-i ulviye, ehl-i gaflet ve esbab içine dalan avamlara girse, tabiat telâkki edilir ve üç mühim zarar verir:

Birincisi: Vahdetü'l-Vücutun meşrebi, Cenâb-ı Hak hesabına kâinatı adeta inkâr etmek iken, avâma girdikçe, gafil avamlara, hususan maddiyyun fikirleriyle âlûde olan fikirlere girdikçe, kâinat ve maddiyat hesabına ulûhiyeti inkâr yoluna gider.

İkincisi: Vahdetü'l-Vücut meşrebi, mâsivâ-yı İlâhînin rububiyetini o derece şiddet-

âlûde: karışık

avâm: halk tabakası

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yücelik sahibi Allah

ehl-i gaflet: âhirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olanlar

esbab: sebepler

gafil: Allah'ı düşünmeyen ve sorumluluklarından habersiz

hakaik-i ulviye:

yüce gerçekler

hususan: özellikle

kâinat: evren

maddiyat: maddi şeyler

maddiyyun: maddeciler, materyalistler

mâsivâ-yı İlâhî:

Allah'ın dışındaki varlıklar

meşreb: hareket tarzı, metod

mühim: önemli

tabiat: canlı cansız bütün varlıklar

lar, doğa

telâkki etmek: kabul etmek, algılamak

ulûhiyet: ibadete ve itaat edilmeye lâyık olma; ilâhlık

vahdetü'l-vücut: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş

le reddeder ki, mâsivâyı inkâr ve ikiliği ref ediyor. Değil nüfus-u emmârenin, belki her bir şeyin müstakil vücudunu görmemek iken, bu zamanda fikr-i tabiatın istilâsıyla ve gurur ve enâniyetin nefs-i emmâreyi şişirmesiyle ve âhireti ve Hâlıkı bir derece unutmak cihetiyle bazı nüfus-u emmâre küçük birer firavun, adeta nefsini mâbud itti-haz etmek istidadında bulunan insanlara Vahdetü'l-Vücudu telkin etmek, nefs-i emmâreyi—el'iyâzü billâh—öyle şımartır ki, ele avuca sığmaz.

cihetiyle: yönüyle
el'iyâzü billâh: Allah korusun

enâniyet: benlik, gurur

fikr-i tabiat: her şeyi tabiatın yarattığını kabul eden düşünce; tabiat fikri

firavun: tanrılık iddiasında bulunma

Hâlık: her şeyi yaratan Allah

istidad: kabiliyet

istilâ: işgal

ittihaz etmek: edinmek, kabul-

lenmek

mâbud: ibadet edilen

mâsiva: Allah'ın dışındaki varlıklar

müstakil: bağımsız, başlı başına

nefs: bir varlığın kendisi

nefs-i emmâre: hazır zevke düşünün ve insanı kötülüğe sevk eden duygu

nüfus-u emmâre: insana daima kötülüğü emreden, yasak zevk ve is-

teklere teşvik eden nefisler

ref etmek: ortadan kaldırmak

telkin etmek: fikir aşılama, zihinde yer ettirmek

vahdetü'l-vücud: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş
vücud: varlık

Üçüncüsü: Tagayyür, tebeddül, tecezzî, tahayyüzden mukaddes, münezzeh, müberrâ, muallâ olan Zât-ı Zülcelâlin vücub-u vücuduna ve takaddüs ve tenezzühüne muvafık düşmeyen tasavvurâta sebebiyet verir ve telkinât-ı bâtilaya medar olur.

Evet, Vahdetü'l-Vücuddan bahseden, fiken serâdan Süreyyaya çıkararak, kâinatı arkasında bırakıp nazarını Arş-ı Âlâya diken,

Arş/Arş-ı Âlâ: Cenâb-ı Hakkın büyüklük ve yüceliğinin tecelli ettiği yer

kâinat: evren

medar olmak: sebep olmak, vesile olmak

muallâ: yüksek, yüce

mukaddes: kusur ve eksiklikten uzak, kutsal

muvafık: uygun

müberrâ: arınmış, temiz

münezzeh: arınmış, kusur ve eksiklikten yüce

nazar: bakış

serâdan Süreyya-

ya: yerden Ülker yıldızına kadar; birbirine zıt ve uzak şeyler için söylenen bir ifadedir

tagayyür: başkalaşma, değişme

tahayyüz: yer tutma, yer alma

takaddüs: kutsal olma, yüce ve temiz olma

tasavvurât: düşünceler, tasavvurlar

tebeddül: değişme

tecezzî: bölünme, parçalanma

telkinât-ı bâtila: doğru olmayan

telkinler

tenezzüh: kusur ve noksandan uzak olma

vahdetü'l-vücud:

"Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş

vücub-u vücud: varlığının gerekli ve zorunlu oluşu

Zât-ı Zülcelâl: sonsuz büyüklük ve haşmet sahibi Zât, Allah

istiğrâkî bir surette kâinatı mâdum sayıp herşeyi doğrudan doğruya kuvvet-i imanla Vâhid-i Ehadden görebilir. Yoksa, kâinatın arkasında durup kâinata bakan ve önünde esbabı gören ve ferşten nazar eden, elbette esbab içinde boğulup tabiat bataklığına düşmek ihtimali var. Fikren Arşa çıkan, Celâleddin-i Rumî gibi diyebilir: “Kulağını aç! Herkesten işittiğin sözleri, fitrî fonograf- lar gibi, Cenâb-ı Haktan işitebilirsin.” Yoksa, Celâleddin gibi bu derece yükseğe çıkamayan ve ferşten Arşa kadar mevcudatı âyine şeklinde görmeyen adama “Kulak ver, herkesten kelâmullahı işitirsin” desen,

Arş/Arş-ı Âlâ: Cenâb-ı Hakkın bü- yüklük ve yüceli- ğinin tecelli ettiği yer

Celâleddin/Celâ- leddin-i Rumî: Mevlânâ Celâled- din-i Rumî

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi olan şeref ve yü- celik sahibi Allah

esbab: sebepler

ferş: yer

ferşten Arşa: yer- den göğün en yüksek tabakası- na

fitrî: doğal, yaratı- lıştan gelen

fonoğraf: gramo- fonun ilk şekli, ses cihazı

istiğrâkî: Allah aş- kıyla kendinden geçme

kâinat: evren

kelâmullah: Al-

lah'ın konuşması

kuvvet-i iman:

iman gücü

mâdum: yok, hiç olmuş

mevcudat: varlık- lar

nazar: bakış

suret: biçim, şekil

Vâhid-i Ehad: bir olan ve birliği her bir şeyde görülen Allah

mânen Arştan ferşe sukut eder gibi, hilâf-ı hakikat tasavvurât-ı bâtilaya giriftar olur.

قُلِ اللَّهُ ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ ¹

مَا لِلتُّرَابِ وَلِرَبِّ الْأَرْبَابِ ²

سُبْحَانَ مَنْ تَقَدَّسَ عَنِ الْأَشْبَاهِ ذَاتُهُ وَتَنَزَّهَتْ عَنْ
مُشَابَهَةِ الْأَمْثَالِ صِفَاتُهُ وَشَهِدَ عَلَى رُبُوبِيَّتِهِ آيَاتُهُ جَلَّ
جَلَالُهُ وَلَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ ³

¹ “Sen Allah de; sonra da bırak onları, daldıkları bataкта oyalanadursunlar.” En’âm Sûresi, 6:91.

² Rabbü'l-Erbâb olan Allah'ı anlatmak, topraktan halk olunan insanın haddine mi düşmüştür?

³ Zâtında şebihten mukaddes ve sıfâtında misillerin benze-
mesinden münezzeh olan, âyetleri Onun rububiyetine de-
lâlet eden, celâli nihayet derecede yüce olan ve Ondandır
başka hiçbir ilâh bulunmayan Zâtı her türlü kusurdan ten-
zih ederiz.

Arştan ferşe: gö-
ğün en yüksek ta-
bakasından yere
giriftar olmak: tu-
tulumak

hilâf-ı hakikat:
gerçeğe aykırı
sukut etmek: düş-
mek, alçalmak

tasavvurât-ı bâti-
la: batıl şeyleri zi-
hinde canlandır-
ma

Bir suale cevap

Mustafa Sabri ile Mûsâ Bekûf'un efkâr-larını muvazene etmek için vaktim müsait değildir. Yalnız bu kadar derim ki:

Birisi ifrat etmiş, diğeri tefrit ediyor. Mustafa Sabri gerçi müdafaatında Mûsâ Bekûf'a nisbeten haklıdır; fakat Muhyiddin gibi ulûm-u İslâmiyenin bir mucizesi bulunan bir zâtı tezyifte haksızdır.

Evet, Muhyiddin, kendisi hâdî ve makbuldür. Fakat her kitabında mühdî ve mürşid olamıyor. Hakaikte çok zaman mizan-

efkâr: fikirler, düşünceler

hâdî: doğru ve hak yola ulaşan kişi

hakaik: hakikatler, gerçekler

ifrat etmek: bir şeyde aşırıya gitmek

makbul: kabul edilen

mucize: insanların benzerini yapmakta aciz kaldıkları olağanüstü iş

Mustafa Sabri: son dönem Osmanlı ilim ve siyaset adamlarından olan Şeyhülislâm Mustafa Sabri Efendi

muvazene etmek: karşılaştırmak; dengeye getirmek

müdafaat: savunmalar

mühdî: hidayete ulaştıran

mürşid: doğru yol gösteren

müsait: uygun

nisbeten: kıyasla

tefrit etmek: bir şeye aşırı seviyede ilgisiz kalmak

tezyif: küçük düşürme

ulûm-u İslâmiye: İslâm ilimleri

sız gittiğinden, kavâid-i Ehl-i Sünnete muhalefet ediyor ve bazı kelâmları zâhirî dalâlet ifade ediyor. Fakat kendisi dalâletten müberrâdır. Bazan kelâm küfür görünür, fakat sahibi kâfir olamaz. Mustafa Sabri bu noktaları nazara almamış, kavâid-i Ehl-i Sünnete taassup cihetiyle bazı noktalarda tefrit etmiş.

Mûsâ Bekûf ise, ziyade teceddüde taraf-tar ve asrîliğe mümâşât-kâr efkârıyla çok yanlış gidiyor. Bazı hakaik-i İslâmiyeyi yanlış tevillerle tahrif ediyor. Ebu'l-Âlâ-yı Ma-

asrî: çağdaş, modern
cihetiyle: yönüyle
dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık, inkâr
efkâr: fikirler, düşünceler
hakaik-i İslâmiye: İslâmiyetin hakikatleri, gerçekleri
ifade etmek: anlatmak, söylemek
kâfir: Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin olan bir şeyi inkâr eden kimse
kavâid-i Ehl-i Sünnet: Hz. Mu-

hammed'in sünnetine uyan, onun yolundan giden büyük Müslüman topluluğu tarafından belirlenen kurallar
kelâm: ifade, söz
küfür: Allah'ı inkâr
mizansız: ölçüsüz
muhalefet etmek: aykırı davranmak
Mustafa Sabri: son dönem Osmanlı ilim ve siyaset adamlarından olan Şeyhülislâm Mustafa Sabri

Efendi
müberrâ: arınmış, temiz
mümâşât-kâr: uyumlu olan
taassup: körü körüne bağlılık
tahrif etmek: değiştirmek, bozmak
teceddüd: yenilenme
tefrit etmek: bir şeye aşırı seviyede ilgisiz kalmak
tevil: yorum
zâhirî: görünürde
ziyade: çok, fazla

arrî gibi merdud bir adamı muhakkikînlerin fevkinde tuttuğundan ve kendi efkârına uygun gelen Muhyiddin'in Ehl-i Sünnete muhalefet eden meselelerine ziyade taraftarlığından, ziyade ifrat ediyor.

قَالَ مُحْيِي الدِّينِ: تُحْرَمُ مُطَالَعَةُ كُتُبِنَا عَلَى مَنْ

لَيْسَ مِنَّا ❁

Yani,”Bizden olmayan ve makamımızı bilmeyen, kitaplarımızı okumasın, zarar görür.” Evet, bu zamanda Muhyiddin'in kitapları, hususan Vahdetü'l-Vücuda dair meselelerini okumak zararlıdır.

Said Nursî

efkâr: fikirler, düşünceler

Ehl-i Sünnet: Hz. Muhammed'in sünnetine uyan, onun yolundan giden büyük Müslüman topluluk

fevkinde: üstünde

hususan: özellikle

ifrat etmek: bir

şeyde aşırıya gitmek

muhakkikîn: gerçekleri araştırarak ve delilleriyle ortaya koyan âlimler

muhalefet etmek: aykırı davranmak

vahdetü'l-vücud:

“Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve ‘varlık’ adını almaya lâyık değildir” tarzında bir tasavvufî görüş
ziyade: çok, fazla

(Barla Lâhikası, 217. Mektup)

Hulûsi'nin ikinci suâlinin cevabına bir zeyildir.

Sual: Muhyiddin-i Arabî, Vahdetü'l-Vücut meselesini en yüksek bir mertebe telâkki ettiği gibi, ehl-i aşk bir kısım evliyâ-i azîme dahi ona ittibâ etmişler. Bu mes'elenin en yüksek mertebe olmadığını, hem hakikî olmadığını, belki bir derecede ehl-i sekir ve istiğrâkın ve ashâb-ı şevk ve aşkın meşrebi olduğunu diyorsun. Öyle ise, muhtasaran sırr-ı verâset-i Nübüvvetle ve Kur'ân'ın sa-

ashâb-ı şevk: mânevî zevkleri tadıp şevke gelen kişiler

ehl-i aşk: kalpleri Allah sevgisiyle dolu olanlar

ehl-i istiğrâk: mânevî zevklere dalıp kendinden geçen kişiler

ehl-i sekir: tasavvuf yoluyla mânevî âlemleri temaşa edip aldıkları

ruhî lezzetle kendinden geçenler

evliyâ-i azîme: büyük veliler

hakikî: asıl, gerçek

ittibâ etmek: uymak

meşreb: hareket tarzı, metod

muhtasar: kısa, özet

sırr-ı verâset-i

Nübüvvet: peygamberlik maka-

mının varisi olmanın sırrı, esprisi

telâkki etmek: kabul etmek

Vahdetü'l-vücut:

"Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir" diyen tasavvufî görüş

râhatiyle gösterilen Tevhîdin yüksek mertebesi hangisidir? Göster.

Elcevap: Benim gibi hiç ender hiç, âciz bir bîcârenin kısa fikriyle bu yüksek mertebeleri muhâkeme etmek, yüz derece hadimin fevkindedir. Yalnız, Kur'ân-ı Hakîmin feyzinden gelen gayet muhtasar bir iki nükteyi söyleyeceğim; belki bu meselede faidesi olacak.

BİRİNCİ NÜKTE: Vahdetü'l-Vücudun meşrebine ve saplanmasına çok esbab var. Onlardan bir ikisi kısaca beyan edilecek.

Birinci sebep: Mertebe-i Rubûbiyetin hal-

âciz: güçsüz, elinden bir şey gelmeyen

beyan etmek: açıklamak

bîcâre: çaresiz

esbab: sebepler

fevkinde: üstünde

feyiz: mânevî gıda, bereket

had: sınır, yetki

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet, mu'cize ve faydalar bulunan Kur'ân

mertebe-i Rubûbiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, terbiye ediciliği, idare etme derecesi

meşrep: yol, tarz
muhâkeme etme: bir şeyi iyice araştırdıktan sonra hüküm verme

muhtasar: kısa, özet

nükte: ince anlamlı söz

sarâhat: açıklık
tevhîd: birleme; herşeyin Allah'tan olduğunu bilme ve ilân etme

Vahdetü'l-vücud: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâayık değildir" diyen tasavvufî görüş

lâkıyetini âzamî derecede zihinlerine sığıştıramadıklarından ve sırr-ı Ehadiyet ile herşeyi bizzat kabza-i Rubûbiyetinde tuttuğunu ve herşey kudret ve ihtiyar ve irâdesiyle vücud bulduğunu kalblerine tam yerleştiremediklerinden, “Herşey Odur” veyahut “yoktur” veya “hayaldir” veya “tezâhürıyetidir” veya “cilveleridir” demeye kendilerini mecbur bilmişler.

İkinci sebep: Firâkı hiç istemeyen ve firkaktan şiddetle kaçan ve ayrılıktan titreyen ve bu’diyetten Cehennem gibi korkan ve zevâlden gayet derece nefret eden ve visâli, rûhu ve canı gibi seven ve kurbiyeti Cennet gibi hadsiz bir iştıyakla arzulayan

âzamî: en yüksek seviyede

bu’diyet: uzaklık

cilve: görüntü, yansıma

firâk: ayrılık

hadsiz: sınırsız

hallâkıyet: yaratıcılık

ihtiyar: istek, irâde

irâde: dileme, tercih etme ve seçme gücü

iştıyak: çok arzu ve istek

kabza-i Rubûbiyet: Cenâb-ı Hak-
kın bütün varlıklara hükmetme ve terbiye etme eli

kudret: bir şeyi yapabilme gücü, iktidar

kurbiyet: yakınlık

sırr-ı Ehadiyet:

Allah’ın birliğinin ve isimlerinin her bir varlıkta ayrı ayrı tecellî etmesinin sırrı

tezâhürıyet: belirme, ortaya çıkma

visâl: kavuşma

vücud bulma: var olma

zevâl: geçicilik, yokluk

aşk sıfatı, herşeydeki akrebiyet-i İlâhiyenin bir cilvesine yapışmakla, firak ve bu'diyeti hiçe sayıp, likâ ve visâli dâimî zannederek “Lâ mevcude illâ Hû” diye, aşkın sekriyle ve o şevk-i bekâ ve likâ ve visâlin muktezâsıyla, gayet zevkli bir meşreb-i hâli Vahdetü'l-Vücudda bulunduğunu tasavvur ederek, müthiş firaklardan kurtulmak için, o Vahdetü'l-Vücut meselesini melce' ittihâz etmişler.

Demek birinci sebebin menşei, aklın gayet geniş ve gayet yüksek olan bazı hakâik-ı îmâniyeye yetişmediğinden ve ihâta

akrebiyet-i İlâhiye: İlâhî yakınlık, Allah'ın kula olan yakınlığı

bu'diyet: uzaklık

cilve: görüntü, yansıma

firâk: ayrılık

hakâik-ı îmâniye: iman hakikatleri

ittihâz etme: kabullenme, edinme

Lâ mevcude illâ

Hû: Ondan başka hiçbir varlık yoktur

likâ: kavuşmak

melce': sığınak

menşe: kaynak

meşreb-i hâl: mânevî haz ve feyiz almayı hedef kabul eden tasavvufî bir yöntem

muktezâ: bir şeyin gereği

sekir: mânâ âlemindeki sarhoşluk

şevk-i bekâ: devamlılık şevki, aşırı derecede sonsuzluk isteği

tasavvur etme:

düşünme, hayal etme

Vahdetü'l-vücut:

“Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir” diyen tasavvufî görüş

visâl: kavuşma

edemediğinden ve aklın îmân noktasında tamamıyla inkişâf etmediğindendir. İkinci sebebin menşei, kalbin aşk noktasında fevkalâde inkişâfından ve hârikulâde inbisâtından ve genişliğinden ileri gelmiştir.

Amma sarâhat-i Kur'âniye ile verâset-i Nübüvvetin evliyâ-i azîmesi ve ehl-i sahv olan asfiyânın gördükleri mertebe-i uzmâyı tevhid ise, hem çok yüksektir, hem rubûbiyet ve hallâkiyet-i İlâhiyenin mertebe-i uzmâsını, hem bütün esmâ-i İlâhiyenin hakiki olduklarını ifade ediyor. Ve esâsâtını

asfiyâ: Hz. Peygamberin yolundan giden ilim ve takvâ sahibi büyük zâtlar

ehl-i sahv: uyanık iken hakikatlere görerek ulaşan Allah dostları

esâsât: esaslar, temeller

esmâ-i İlâhiye: Allah'ın isimleri

evliyâ-i azîme: büyük veliler

fevkalâde: olağanüstü

hakikî: gerçek

hallâkiyet-i İlâhiye: Allah'ın kendi zâtına yaraşan yaratıcılığı

hârikulâde: muhteşem, şaşırtıcı derecede

ihâta etme: içine alma, kapsama

inbisât: genişleme, yayılma

inkişâf: açığa çıkma

menşe: kaynak

mertebe-i uzmâ:

en büyük ve en yüksek mertebe

mertebe-i uzmâ-

yı Tevhid: Tevhid hakikatlerine ulaşmada varılacak olan en büyük mertebe

rubûbiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idaresi ve terbiyesi

sarâhat-i Kur'âniye: Kur'an'ın açık bir şekilde ortaya koyduğu hükümler

verâset-i Nübüvvet: Peygamber varisliği

muhâfaza edip, ahkâm-ı Rubûbiyetin muvâzenesini bozmuyor. Çünkü derler ki:

Cenâb-ı Hakkın ehadiyet-i zâtiyesiyle ve mekândan münezzehiyetiyle beraber, herşey bütün şuûnâtıyla, doğrudan doğruya ilmiyle ihâta ve teşhis edilmiş ve irâdesiyle tercih ve tahsis edilmiş ve kudretiyle ispat ve îcâd edilmiştir. Bütün kâinatı bir tek mevcud gibi îcâd ve tedbir ediyor. Bir çiçeği kolaylıkla halk ettiği gibi, koca baharı dahi o suhûletle halk eder. Birşey birşeye mâni olmaz. Teveccühünde tecezzî yoktur.

ahkâm-ı Rubûbiyet: Allah'ın bütün varlık âlemini kuşatan egemenliği, yaratıcılığı, idaresi ve terbiyesi ile ilgili hükümler

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve yücelik sahibi Allah

ehadiyet-i Zâtiye:

Allah'ın Zâtına ait birlik

halk etme: yaratma

îcâd: var etme

ihâta etme: içine alma, kapsama

irâde: dileme, tercih, seçme gücü

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar

kudret: güç ve iktidar

mâni: engel

mekân: yer

mevcud: varlık

muhâfaza etme:

koruma, saklama

muvâzene: denge

münezzehiyet:

kusur ve eksikliklerden arınmış ve yüce olma

suhûletle: kolaylıkla

şuûnât: işler, hâller, sıfatlar ve istidatlar

tahsis etmek:

özel olarak belirlemek

tecezzî: bölünme, parçalanma

tedbir etme: çekip çevirme, ihtiyacını karşılama

teşhis etmek: şekil ve suret vermek

teveccüh: ilgi, yönelme

Aynı anda, her yerde, kudret ve ilmiyle tasarruf noktasında bulunuyor. Tasarrufunda tevzi ve inkısam yoktur. On Altıncı Söz ve Otuz İkinci Sözün İkinci Mevkıfının İkinci Maksadında bu sır tamamıyla izah ve ispat edilmiştir.

“*Lâ müşâhhate fi't-temsîl*” kaidesiyle temsildeki kusura bakılmadığından, gayet kusurlu bir temsil söyleyeceğim—tâ iki meşrebın bir derece farkı anlaşılın.

Meselâ, hârika ve emsalsiz, gayet büyük ve gayet ziynetli, şark ve garba bir anda uçacak ve şimalden cenuba ulaşan kanatlarını kapayıp açacak, yüz binler nakışlarla tezyin edilmiş ve kanadının her bir tüyünde gayet dâhiyâne san'atlar derc edilmiş

cenub: güney
dâhiyâne: dâhiye yakışır şekilde
derc edilmek: yerleştirilmek
emsalsiz: benzersiz, eşsiz
garb: batı
inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma
izah etme: açıklama
kaide: kural, pren-

sip
kudret: güç ve iktidar
lâ müşâhhate fi't-temsîl: temsilde tartışma olmaz
maksad: amaç, hedef
meşreb: hareket tarzı, metod
mevkıf: bölüm, kısım
nakış: işleme,

süsleme
şark: doğu
şimal: kuzey
tasarruf: dilediği gibi kullanma ve yönetme
temsil: analoji, kıyaslama tarzında benzetme
tevzi: dağıtma
tezyin edilme: süslenme
ziynet: süs

bir tavus kuşu farz ediyoruz. Şimdi seyirci iki adam var. Akıl ve kalb kanatlarıyla bu kuşun yüksek mertebelerine ve hârika zîynetlerine uçmak istiyorlar.

Birisi, bu tavus kuşunun vaziyetine ve heykeline ve hârikulâde her bir tüyündeki kudret nakışlarına bakar ve gayet aşk ve şevk ile sever. Dakik tefekkürü kısmen bırakır ve aşka yapışır. Fakat görür ki, hergün o sevimli nakışlar tahavvül ve tebeddül eder. Sevdiği ve perestiş ettiği o mahbublar kaybolur, zeval buluyor. O adam kendine tesellî vermek ve aklına sığdıramadığı vahdet-i hakikî ile rubûbiyet-i mutlaka ve ehadiyet-i zâtî ile hallâkiyet-i külli-

ehadiyet-i zâtî:

zâtına ait birlik

hârikulâde: olağa-nüstü

kudret: güç, iktidar

mahbub: sevgili

nakış: işleme, süsleme

perestiş etmek: büyük bir düşkünlükle bağlanmak

rubûbiyet-i mutla-

ka: sınırsız rablık; bütün varlıkları kaplayan terbiye, idare ve egemenlik

şevk: şiddetli arzu ve istek

tahavvül etmek: değişmek, dönüşmek

tebeddül etmek: başkalaşmak, değişmek

tefekkür: derinlemesine düşünme

tesellî: avutma, acısını dindirme

vahdet-i hakikî: Allah'ın gerçek anlamda tek oluşu

vaziyet: durum, hal

zeval: gelip geçici olma

zîynet: süs

yeye mâlik bir nakkâşın bir nakş-ı san'atıdır demek lâzım gelirken, o itikad yerine, “Bu tavus kuşundaki ruh o kadar âlîdir ki, onun sâniî onun içindedir veya o olmuş. Hem o ruh, vücuduyla müttehid, vücudu ise sûret-i zâhiriye ile mümteziç olduğundan, o rûhun kemâli ve o vücudun yüksekliği, bu cilveleri böyle gösterir, her dakika başka bir nakş ve ayrı bir hüsnü izhâr eder. Hakikî ihtiyar ile bir îcad değil, belki bir cilvedir, bir tezâhürdür” der.

Diğer adam der ki: “Bu mîzanlı ve nizamlı, gayet san'atkârâne nakışlar, kat'î bir surette, bir irâde ve ihtiyar ve kasd ve me-

âfî: yüce
cilve: görüntü, yansıma
hakikî: asıl, gerçek
hallâkıyet-i külliye: herşeyi kuşatan yaratıcılık
hüsün: güzellik
îcad: var etme, yaratma
ihtiyar: irade, dileme
itikad: inanç
izhâr etmek: açığa çıkarmak, gös-

termek
kasd: hedef, maksat
kat'î: kesin
kemâl: kusursuzluk, mükemmellik
mâlik: sahip
mîzanlı: ölçülü
mümteziç: birleşik, karışık
müttehid: birleşmiş
nakış: işleme, süsleme
nakkâş: nakış us-

tası, nakış yapan
nakş-ı san'at: san'atlı nakış, işleme
nizamlı: düzenli
san'atkârâne: san'atlı bir şekilde
sâni: san'atlı bir şekilde yaratan
sûret-i zâhiri: dış görünüş
tezâhür: belirme, görünme
vücut: beden, maddi varlık

şîeti iktizâ eder. İrâdesiz bir cilve, ihtiyarsız bir tezâhür olamaz. Evet, tavusun mâhiyeti güzel ve yüksektir; fakat onun mâhiyeti fâil olamaz. Belki münfâildir; fâili ile hiçbir cihette ittihâd edemez. Rûhu güzel ve âlîdir, fakat mûcid ve mutasarrıf değil, belki ancak mazhar ve medardır. Çünkü her bir tüyünde, bilbedâhe, nihâyetsiz bir hikmetle bir san'at ve nihâyetsiz bir kudretle bir nakş-ı ziynet görünüyor. Bu ise irâdesiz, ihtiyarsız olamaz. Bu kemâl-i kudret içinde kemâl-i hikmeti ve kemâl-i ihtiyar içinde kemâl-i rubûbiyeti ve merhameti gösteren

âli: yüce

bilbedâhe: açık

bir şekilde

cihet: yön

cilve: görüntü,

yansıma

fâil: işi yapan

hikmet: fayda, ga-

ye

ihtiyar: dileme,

tercih etme

iktizâ: gerektirme

irâde: dileme, seç-

me gücü

ittihâd: birleşme,

birlik

kemâl-i hikmet:

Allah'ın istediği

şeyi dilediği şekilde eksiksiz olarak yapması

kemâl-i ihtiyar:

Allah'ın kusursuz idaresi, dilemesi, seçmesi

kemâl-i kudret:

Allah'ın kudretinin mükemmelliği

kemâl-i rubûbi-

yet: Allah'ın terbiye ediciliğinin mükemmelliği

kudret: güç, iktidar

mâhiyet: nitelik, özellik

mazhar: sahip olma

medar: dayanak noktası, kaynak

meşîet: irade, istek, dileme

mûcid: icad eden, yoktan var eden

mutasarrıf: dilediği gibi idare eden

münfail: fiilden etkilenen

nakş-ı ziynet:

süslü işleme

nihâyetsiz: sınırsız

tezâhür: belirme, görünme

san'atlar, cilve milve işi değil. Bu yaldızlı defteri yazan kâtip onun içinde olamaz, onunla ittihâd edemez. Belki, yalnız o defter, o kâtibin yazı kaleminin ucuyla temâsı var. Öyle ise, o kâinat denilen misâlî tavusun hârikulâde ziynetleri, o tavus Hâlıkının yaldızlı bir mektubudur.”

İşte şimdi o kâinat tavusuna bak, o mektubu oku, Kâtibine “Mâşâallah, Tebârekâllah, Sübhânallah” de. Mektubu kâtip zanneden veya kâtibi mektup içinde tahayyül eden veya mektubu hayal tevehhüm eden, elbette aşk perdesinde aklını saklamış, hakikatin hakikî suretini görmemiş.

cilve: görüntü, yansıma

hakikat: asıl, esas

hakikî: asıl, gerçek

Hâlık: bütün varlıkların yaratıcısı olan Allah

hârikulâde: olağanüstü

ittihâz etme: kabullenme, edinme

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar

kâtip: yazıcı

Mâşâallah: Allah dilemiş ve ne güzel yaratmış

misâlî: örnek olarak verilen; cilveden, görüntüden ibaret olan

suret: biçim, şekil
Sübhânallah: Al-

lah her türlü eksiklikten sonsuz derecede yücedir

tahayyül eden: hayal eden

Tebârekâllah: Allah ne yücedir!

tevehhüm eden: vehmeden, zanneden

yaldızlı: parıltılı
ziynet: süs

Vahdetü'l-Vücudun meşrebine sebebiyet veren aşkın envaından en mühim ciheti, aşk-ı dünyadır. Mecâzî olan aşk-ı dünya, aşk-ı hakikîye inkılâb ettiği zaman, Vahdetü'l-Vücuda inkılâb eder. Nasıl ki insandan şahsî bir mahbûbu muhabbet-i mecâzî ile seven, sonra zevâl ve fenâsını kalbine yerleştiremeyen bir âşık, mahbûbuna aşk-ı hakikî ile bir bekâ kazandırmak için “Mâbud ve Mahbûb-u Hakikînin bir âyine-i cemâlidir” diye kendini tesellî eder, bir hakikate yapışır. Öyle de, koca dünyayı ve kâinatı hey’et-i mecmuasıyla mahbub ittihâz eden,

aşk-ı dünya: dünyaya aşkı, sevgisi
aşk-ı hakikî: gerçek aşk; gerçek güzellik sahibi olan Allah’a duyulan sevgi
âyine-i cemâl: güzelliği yansıtan ayna
bekâ: sürekli şekilde var olma
cihet: yön
enva: çeşitli türler
fenâ: yokluk
hey’et-i mecmua: bir şeyi oluşturan şeylerin tümü,

ferdlerinin tamamı
inkılâb etmek: değişmek, dönüşmek
ittihâz etme: kabullenme, edinme
Mâbud: bütün varlıkların kendisine ibadet ettiği Allah
mahbûb: sevgili
Mahbûb-u Hakikî: sevilen ve gerçek anlamda sevilme-ye lâyık olan Allah
mecâzî: gerçek olmayan
meşreb: hareket tarzı, yöntem

muhabbet-i mecâzî: Allah’ın dışındaki dünyevî varlıklara yönelik sevgi
şahsî: kişisel
Vahdetü'l-vücud: “Allah’ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir” diyen tasavvufî görüş
zevâl: geçici olma

sonra o muhabbet-i acîbe dâimî zevâl ve firak kamçılarıyla muhabbet-i hakikîye inkılâb ettiği vakit, o çok büyük mahbubunu zevâl ve firaktan kurtarmak için Vahdetü'l-Vücud meşrebine ilticâ eder. Eğer gayet yüksek ve kuvvetli î mân sahibi ise, Muhyiddin-i Arab'ın emsâli gibi zâtlara zevkli, nûrânî, makbul bir mertebe olur. Yoksa, vartalara, maddiyâta girmek, esbapta boğulmak ihtimâli var. Vahdetü's-şuhud ise, o zararsızdır, ehl-i sahvin da yüksek bir meşrebidir.

اللَّهُمَّ ارِنَا الْحَقَّ حَقًّا وَارْزُقْنَا إِتِّبَاعَهُ¹

¹ Allah'ım! Bize hakkı hak olarak göster ve ona uymayı bize nasip et.

ehl-i sahiv: uyanık
iken hakikatleri
görerek onlara
ulaşan Allah dost-
ları
emsâl: benzerler
esbap: sebepler
firak: ayrılık
ilticâ: sığınma
inkılâb etmek: de-
ğişmek, dönüşmek
maddiyât: maddi
şeyler
mahbûb: sevgili
makbul: kabul edi-

len
meşreb: yol, mes-
lek, metod
**muhabbet-i acî-
be:** şaşkına dön-
düren sevgi
**muhabbet-i haki-
kî:** gerçek sevgi
nûrânî: nurlu
Vahdetü'l-vücud:
"Allah'ın varlığı o
kadar mükemmel-
dir ki, diğer varlık-
lar Ona göre ha-
yâl ve gölge gibi

zayıf varlıklardır;
varlık ünvanını al-
maya lâayık değil-
lerdir" diyen ta-
savvufî görüş
vahdetü's-şuhud:
Allah'tan başka
bir şeyin görülme-
mesi ve Allah'tan
başka her şeyin
unutkanlık perde-
siyle örtülmesi
varta: tehlike
zât: kişi
zevâl: geçici olma

(Mesnevî-i Nuriye, Nokta'dan)

S: Vahdetü'l-Vücudu nasıl görüyorsun?

Elcevap: Tevhidde istiğraktır. Ve nazara sığmayan bir tevhid-i zevkîdir. Esasen tevhid-i rububiyet ve tevhid-i ulûhiyetten sonra tevhidde zevken şiddet-i istiğrak, vahdet-i kudret, yani لَا مُؤَثَّرَ فِي الْكَوْنِ إِلَّا اللَّهُ¹ sonra vahdet-i idare, sonra vahdetü's-şühud,

¹ Varlıkta Allah'tan başka müessir yoktur.

istiğrak: Allah aşkıyla kendinden geçme, derine dalma

nazar: bakış

şiddet-i istiğrak: şiddetli şekilde Allah aşkıyla kendinden geçme, derine dalma

tevhid: herşeyi bir olan Allah'a verme

tevhid-i rububiyet: varlık âleminin terbiye, tedbir ve idaresindeki birlik ve bu birliğin bir olan Allah'tan

gelmesi

tevhid-i ulûhiyet: İlâhlığın ve kendisine ibadet edilecek olan varlığın birlenmesi ve yalnız bir olan Allah'ın kabul edilmesi

tevhid-i zevkî: zevken tadılan tevhid, birleme

vahdet-i idare: idaredeki birlik, teklik

vahdet-i kudret: güç ve iktidardaki teklik

Vahdetü'l-vücud:

"Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre hayâl ve gölge gibi zayıf varlıklardır; varlık ünvanını almaya lâyık değildir" diyen tasavvufî görüş

vahdetü's-şühud: kulun her gördüğü şeyi Allah'a vermesi; her baktığı şeyde Allah'ı görme, müşahe-de etme

sonra Vahdetü'l-Vücud, sonra yalnız bir vücudu, sonra yalnız bir mevcudu görünceye müncer oluyor. Muhakkıkîn-i sofîyenin müteşabihat hükmünde olan şatahatıyla istidlâl edilmez. Daire-i esbabı yırtıp çıkmayan ve tesirinden kurtulmayan bir ruh, Vahdetü'l-Vücuddan dem vursa, haddini tecavüz eder. Dem vuranlar, Vâcibü'l-Vücuda o kadar hasr-ı nazar etmişlerdir ki, mümkinattan tecerrüd ederek, yalnız bir vücudu, belki bir mevcudu görmüşler.

daire-i esbab: sebepler dairesi

dem vurmak: söz etmek

had: sınır, yetki

hasr-ı nazar: dikkati bir şey üzerinde toplama

istidlâl: delil getirme, akıl yürütme

mevcud: gerçek varlık sahibi olan Allah

Muhakkıkîn-i sofîye: gerçekleri araştıran ve hakikatleri delilleriyle bilen tasavvuf ehilleri

mümkinat: varlığı da yokluğu da

eşit olan şeyler; yaratılmış olan herşey

müncer olmak: sonuçlanmak

müteşabihat: görünen mânâsı kastedilmeyen ve benzetme ve temsil yoluyla hakikatlerin beyanında kullanılan ifadeler, mânâları kapalı sözler

şatahat: mânevî sarhoşluk ve cezbe halindeyken söylenen şeriata aykırı sözler

tecavüz etme: haddi aşma, ileri

gitme

tecerrüd: sıyrılma, arınma

Vâcibü'l-Vücud:

varlığı zorunlu olan ve var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı olmayan Allah

vahdetü'l-vücud:

"Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş

vücud: varlık

Evet, delil içinde neticeyi görmek, âlemde Sâniî müşahede etmek, tarîk-i istiğrak-kârâne cihetiyle cedâvil-i ekvanda cereyan-ı tecelliyat-ı İlâhiyeyi ve melekûtiyet-i eşya-da sereyan-ı füyuzatı ve merâyâ-yı mevcudatta tecellî-i esmâ ve sıfâtı, yalnız zevken anlaşılır birer hakikat iken, dîk-ı elfaz sebebiyle ulûhiyet-i sâriye ve hayat-ı sâriye tabir ettiler. Ehl-i fikir, o hakaik-i zevkiyeyi nazarın mekayisine sıkıştırdığından, çok ev-

âlem: kâinat
cedâvil-i ekvan: kainattaki kanallar, cetveller
cereyan-ı tecelliyat-ı İlâhiye: İlâhî yansımalarının meydana gelmesi, cereyan etmesi
cihet: yön
dîk-ı elfaz: ifadelerdeki, sözlerdeki darlık, yetersizlik
ehl-i fikir: düşünceli sahipleri
hakaik-i zevkiye: ancak zevkle anlaşılan gerçekler
hakikat: gerçek, esas

mekayis: makyaslar, ölçüler, mukayeseler
melekûtiyet-i eşya: varlıkların görünmeyen arka yüzü, aslı, hakikati
merâyâ-yı mevcudat: varlıklardan oluşan aynalar
müşahede etmek: görmek, gözlemek
nazar: bakış
Sâni: herşeyi san'atla yaratan Allah
sereyan-ı füyuzat: feyiz ve bereketlerin akıp işlemesi

tabir etmek: ifade etmek, yorumlamak
tarik-i istiğrak-kârâne: Allah aşkıyla kendinden geçme yolu
tecellî-i esmâ ve sıfât: Allah'ın isimlerinin ve sıfatlarının yansımaları, görünmesi
ulûhiyet-i sâriye ve hayat-ı sâriye: vahdetül-vücud ehline kullanılan tasavvufî tabirler olup; İlâhî sıfatların ve hayatın eşyaya sirayet etmesi

ham-ı bâtilaya menşe oldu. Maddeperver hükemâ ve zaîfü'l-itikad ehl-i nazarın Vahdetü'l-Vücudu ile evliyanın Vahdetü'l-Vücudu, tamamen birbirinin zıddıdır. Beş cihetten fark vardır:

Birincisi: Muhakkikîn-i sofiye, Vâcibü'l-Vücuda o kadar hasr-ı nazar etmiş ve müstağrak olmuş ve ehemmiyet vermişler ki, onun hesabına kâinatın vücudunu inkâr etmişler. Hükemâ ve zaîfü'l-itikad olanlar, maddeye o kadar hasr-ı nazar etmişler ve müstağrak olmuşlar ki, fehm-i ulûhiyetten uzaklaştılar. Ve o derece maddeye kıymet

cihet: yön
ehemmiyet: değer, önem
ehl-i nazar: tefekkür ehli
evham-ı bâtila: hak olmayan, imana uymayan vehimler, şüpheler
evliya: Allah dostları
fehm-i ulûhiyet: "Allah tanrıdır, lâhtır" anlayışı
hasr-ı nazar etmek: bakışı tek

bir şeye yöneltmek
hükemâ: filozoflar, felsefeyle uğraşanlar
inkâr etmek: reddetmek
kâinat: evren
maddeperver: maddeye düşkün
menşe: kaynak
muhakkikîn-i sofiye: tasavvufla uğraşan hakikati araştıran; hakikatte nüfuz eden

âlimler
müstağrak: gark olmuş; dalmış
vahdetü'l-vücud: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş
vücud: varlık
zaîfü'l-itikad: zayıf inançlı

verdiler ki, herşeyi maddede görmek, hattâ ulûhiyeti onda mezcetmek, hattâ kâinat hesabına ulûhiyetten istiğnâ etmek derecede tarik-i müteassifeye girmişlerdir.

İkincisi: Muhakkikîn-i sofîyenin vahdet-i vücudu, vahdetü'ş-şuhudu tazammun eder. İkincilerin, vahdetü'l-mevcudu tazammun eder.

Üçüncüsü: Birincilerin mesleği zevkîdir. İkincilerin nazarîdir.

Dördüncüsü: Birinciler, evvelen ve biz-

bizzat: doğrudan
evvelen: ilk olarak
istiğnâ etmek: kaçınmak, ihtiyaç duymamak
kâinat: evren
mezcetmek: karıştırmak
muhakkikîn-i sofîye: tasavvufu uğraşan hakikati araştıran; hakikate nüfuz eden âlimler
nazarî: teorik
tarik-i müteassife: doğru yoldan sapanların yolu; çorak dengesiz ve zalimane yol

tazammun etmek: içine almak, kapsamak
ulûhiyet: ibadete ve itaat edilmeye lâyık olma, ilâhlık
vahdetü'l-vücud: "Allah'ın varlığı o kadar mükemmeldir ki, diğer varlıklar Ona göre bir gölge gibidir ve 'varlık' adını almaya lâyık değildir" tarzında bir tasavvufî görüş
vahdetü'l-mevcud: her şeyi maddede ve

maddî âlemde görmeyi; varlıklara ulûhiyet ve ilâhlık özelliği vermeyi; kâinat adına her şeyin Yaratıcısı olan Allah'ı inkâr etmeyi öngören düşünce sistemi
vahdetü'ş-şuhud: İlâhi tecellilerin karşısında Allah'tan başka bir şeyin görülmemesi ve Allah'tan başka her şeyin unutkanlık perdesiyle örtülmesi

zat Hakka, nazar-ı tebeî olarak halka bak-
karlar. İkinciler, evvelen ve bizzat halka ba-
karlar.

Beşincisi: Birinciler, Hüdâperesttirler. İkin-
ciler, hodperesttiler.

bizzat: doğrudan
evvelen: ilk olarak
hodperest: kendi-
ni çok beğenen,

kendine tapan
hüdâperest: Al-
lah'a ibadet eden
nazar-ı tebeî: do-

laylı bakış, bir şe-
ye bağlı kalarak
başkalarına bak-
ma

(Muhâkemat, Unsuru'l-Akîde'den)

İşaret

Eğer desen: Bazı mutasavvıfın kelâmından ittisal ve ittihad ve hulûl zahir oluyor. Ve ondan tevehhüm edilir ki, bazı maddiyyunun mesleği olan Vahdetü'l-Vücuda bir münasebet gösterir.

Elcevap: Müteşabih hükmünde olan muhakkikîn-i sofîyenin şatahatını ki, vücud-u

hulûl: içine girme, sirayet etme (Allah'ın kâinatın içine girmesi)

hükmünde: konumunda, yapısı içinde

ittihad: birleşme (Allah'ın kâinatla birleşmesi)

ittisal: bitişme (Allah'ın kâinatla bitişmesi)

kelâm: ifade, söz

maddiyyun: maddeteryalistler, herşeyi madde ile açık-

lamaya çalışanlar
muhakkikîn-i sofîye: meseleleri delilleriyle araştırıp bilen tasavvuf erbabı kimseler

mutasavvıf: tasavvuf yolunu benimseyen, sûfî

müteşabih: mânâsı açık olmayan, mânâları birbirine benzediği için anlaşılamayan ifade

şatahat: mânevî cezbe halinde iken, dinin zahirî

hükümlerine aykırı olarak söylenen sözler

tevehhüm etme:

asılsız şüphe ve kuruntuya kapılma

vahdetü'l-vücud:

Allah'tan başka varlık kabul etmeyen, diğer varlıkları bir gölge kadar zayıf gördükleri için var olarak kabul etmeyen

zahir olma: ortaya çıkma, görünme

Akdese hasr-ı nazar ve istiğrak ve mümkinattan tecerrüd cihetiyle matmah-ı nazar ettikleri delil içinde neticeyi görmek, yani, âlemden Sâniî müşahede etmek tarikiyle takip ettikleri meslek olan cedavil-i ekvan-da cereyan-ı tecelliyatı ve melekûtiyet-i eşyada sereyan-ı füyuzatı ve merâyâ-yı mevcudata tecellî-i esmâ ve sıfâtı ise, dîku'l-elfaz sebebiyle “ulûhiyet-i sâriye” ve “hayat-ı

cedavil-i ekvan: kâinattaki cedvel-ler, kanallar

cereyan-ı tecelliyat: tecellîlerin cereyanı, yansımaların akıp gitmesi

cihet: yön

dîku'l-elfaz: sözlerin ve ifadelerin bir mânâyı aktarmada yetersiz kalışı, lâfız darlığı

hasr-ı nazar: sadece bir şeye yönelme

istiğrak: ilâhî aşk ile dünyayı unutup kendinden geçmek

matmah-ı nazar:

hırsla, dikkati dağıtmadan bakılan, bakma

melekûtiyet-i eşya: varlıkların görünmeyen iç yüzü, arka plânı

merâyâ-yı mevcudat: Allah'ın isim ve sıfatlarına ay-na olan varlıklar

mümkinat: olması imkan dahilinde olan mahlûklar, kâinattaki varlıklar

müşahede etme: seyretme, gözlemleme

Sâni: herşeyi mükemmel ve san'atlı bir şekilde ya-

ratan Allah

sereyan-ı füyuzat: feyizlerin sürekli olarak akması, devam etmesi

tarik: yol, usûl

tecellî-i esmâ ve sıfât: Allah'ın isim ve sıfatlarının tecellîsi, yansması

tecerrüd: soyutlanma, sıyrılma

ulûhiyet: ibadete ve itaat edilmeye lâyık olma, ilâhlık

vücud-u Akdes: bütün eksik ve kusurlardan pâk olan Allah'ın kendi zâtına ait varlığı

sâriye” tâbir ettikleri hakaiki başkalar anlamadılar. Su-i tefehhümle, kendi istidad-ı şûrelerinden zuhur eden evham-ı vahiyeye, muhakkikînin kelimat ve şatahatını tatbik ettiler. Yuha onların akıllarına! Süreyya derecesinde olan muhakkikînin efkâr-ı mücerredeleri, serâ derekesinde olan mukallidîn-i maddiyyunun efkâr-ı sefilesinden binler derece uzaktır. Evet, şu iki fikrin tatbikine çalışmak, şu zaman-ı terakkide akl-ı

“hayat-ı sâriye”: varlıklara sirayet eden, geçen hayat
dereke: en aşağı derece
efkâr-ı mücerrede: mücerret fikirler; maddî âlemlerden uzak ve soyutlanmış düşünceler
efkâr-ı sefile: sefil düşünceler, fikirler
evham-ı vahiy: saçma vehimler, asılsız kuruntular
hakaik: gerçek mahiyetler, asıl ve esaslar
istidad-ı şûre: verimsiz, çorak isti-

dad
kelimat: ifadeler, sözler
muhakkikîn: gerçekleri araştıran ve hakikatleri delilleriyle bilen tasavvuf erbabı âlimler
mukallidîn-i maddiyyun: materyalistlerin taklitçileri, taklitçi materyalistler, maddeciler
serâ: yer, toprak
su-i tefehhüm: yanlış anlama
Süreyya: gökyüzünün kuzey yarım küresinde yer alan ve yedi yıl-

dızdan meydana gelen bir yıldız takımı
şatahat: mânevî cezbe halinde iken, dinin zahîrî hükümlerine aykırı olarak söylenen sözler
tâbir etme: ifade etme, yorumlama
tatbik etme: uygulamama
zaman-ı terakki: her alanda gelişme ve ilerlemelelerin yaşandığı dönem
zuhur etmek: ortaya çıkmak, görünmek

beşerin duçar-ı sekte olduğunu ve varta-i mevte düştüğünü izhar etmektir ki, insaniyet müteessifane nazar ederek ve istidad-ı tahkik ve terakki lisanıyla

كَأَلَّا وَاللَّهِ.. أَئِنَّ الثَّرَى مِنَ الثُّرَيَّا وَأَئِنَّ الضِّيَاءَ

السَّاطِعُ مِنَ الظُّلْمَةِ الدَّامِسَةِ¹ ❁

demeye mecbur oluyor.

¹ Allah'a yemin olsun ki hayır. Serâ nerede, Süreyyâ nerede? Herşeyi gösteren ışık nerede, herşeyi örtüp saklayan zulmet nerede?

akl-ı beşer: insan aklı, düşüncesi
duçar-ı sekte olma: sekteye uğrama, duraklama
insaniyet: insanlık
istidad-ı tahkik ve terakkî: delilleriy-

le inceleme ve ilerleme istidadı, yeteneği
izhar etme: açığa çıkarma, gösterme
lisan: dil

müteessifâne: eseflenerek, üzülerek
nazar etme: bakmak
varta-i mevt: ölüm tehlikesi

Ehl-i keşfe dair

(Lem'alar, On Altıncı Lem'a'dan)

BİRİNCİSİ

Kardeşlerimizden Çaprazzâde Abdullah Efendi gibi bazı adamlar, ehl-i keşiften rivayeten, bu geçen Ramazan'da Ehl-i Sünnet ve Cemaat için bir ferec, bir fütuhât olacağını haber verdikleri halde, zuhur etmedi. Böyle ehl-i velâyet ve keşif neden hilâf-ı vâki haber veriyorlar? Benden sorular. Ben de, birden, sünühat kabilinden olarak verdiğim cevabın muhtasarı şudur:

ehl-i keşif: maneviyat âlemlerinde iman hakikatlerini gözlemleme seviyesine ulaşmış insanlar

Ehl-i Sünnet ve

Cemaat: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği

dinî yol ve metodu benimseyenler

ehl-i velâyet ve keşif: mânevî mertebelere yükselen ve maneviyat âlemlerinde iman hakikatlerini keşfeden insanlar

ferec: tasa ve sıkıntıdan kurtulma

fütuhât: fetihler, zaferler

hilâf-ı vâki: gerçeğe ters

muhtasar: kısa, özet

rivayet: bir sözü nakletme

sünühat kabilin-

de: kalbe gelen mânâlar şeklinde

zuhur etmek: ortaya çıkmak, görünmek

Hadis-i şerifte vârit olmuştur ki, “Bazan belâ nâzil oluyor; gelirken karşısına sadaka çıkar, geri çevirir.”¹ Şu hadisın sırrı gösteriyor ki, mukadderat, bazı şerâitle vukua gelirken geri kalır. Demek, ehl-i keşfin muttali olduğu mukadderat mutlak olmadığını, belki bazı şerâitle mukayyet bulunduğunu ve o şerâitin vuku bulmamasıyla o hâdise de vukua gelmiyor. Fakat o hâdise, ecel-i muallâk gibi, Levh-i Ezelînin bir nevi def-

¹ el-Hâkim, *el-Müstedrek*, 1:492; el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*: 2:30; *Tirmizî*, *Zekât*: 28; et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-Kebîr*: 8:261; el-Beyhâkî, *Şuabü'l-Îmân*: 3:245.

belâ: büyük sıkıntı
ecel-i muallâk: mânevî kader levhasında yazılı olan ve gerçekleşmesi bazı şartlara bağlı olan ecel

ehl-i keşf: maneviyat âlemlerinde iman hakikatlerini gözlemleme seviyesine ulaşmış insanlar

hadis/hadis-i şerif: Peygamber Efendimizin

(a.s.m.) mübarek söz, fiil ve hareketi veya onun onayladığı başka sına ait söz, iş veya davranış

Levh-i Ezelî: olmuş ve olacak her şeyin üzerinde yazılı olduğu ezeli levha

mukadderat: Allah tarafından takdir olunmuş, ileride meydana gelecek haller ve

olaylar

mukayyet: kayıt

altında, sınırlı

mutlak: kayıtsız, kesin

muttali olmak: bir bilgiye ulaşmak, gözlemlemek

nâzil olmak: inmek

nev'i: çeşit

şerâit: şartlar

vârit olmak: ifade edilmek

vukua gelme: gerçekleşme

teri hükmünde olan Levh-i Mahv-İsbatta mukadder olarak yazılmıştır.¹ Gayet nadir olarak Levh-i Ezeliye kadar keşif çıkar. Ekseri oraya çıkamıyor.

İşte bu sırra binaen, geçen Ramazan-ı Şerifte ve Kurban Bayramında ve daha başka vakitlerde, istihraca binaen veya keşfiyat nev'inden verilen haberler, muallâk oldukları şerâiti bulamadıkları için vukua gelmemişler ve haber verenleri tekzip etmiyorlar. Çünkü mukadder imiş, fakat şartı gelmeden o da vukua gelmemiş.

¹ bk. en-Nevevî, *Şerhu Sahîhi Müslim*: 16:114; İbni Hacer, *Fethu'l-bârî*: 10:415-416.

binaen: dayana-
rak

istihrac: eldeki
delillerden hüküm
çıkarma

keşfiyat: keşifler,
manevî âlemlerde
bazı olayları ve
hakikatleri keşfet-
me

Levh-i Ezeli: ol-
muş ve olacak
her şeyin üzerin-

de yazılı olduğu
ezeli levha

**Levh-i Mahv-İs-
bat:** bir şeyin yıkı-
lıp tekrar kurulu-
şunu kaydeden
mânevî levha, lâ-
hî kudretin yaz
boz tahtası

muallâk: boşta,
asılı

mukadder: takdir
olunmuş, kıymeti

biçilmiş

mukadder: takdir
olunmuş, kıymeti

biçilmiş

nev'i: çeşit

Ramazan-ı Şerif:
mübarek Rama-
zan ayı

şerâit: şartlar

tekzip etmek: ya-
lanlamak

vukua gelme: ger-
çekleşme

Evet, Ramazan-ı Şerifte bid'aların ref'ine Ehl-i Sünnet ve Cemaatin ekseriyetle hâlis duası bir şart ve bir sebab-i mühim idi. Maalesef camilere Ramazan-ı Şerifte bid'alar girdiğinden, duaların kabulüne sed çekip ferec gelmedi. Nasıl ki, sabık hadisin sırrıyla, sadaka belâyı ref' eder; ekseriyetin hâlis duası dahi ferec-i umumîyi cezb eder. Kuvve-i cazibe vücuda gelmediğinden, fütuhât da verilmedi.

bid'a: dinde olmayıp sonradan dine zarar verecek şekilde ortaya çıkan şey

cezb etmek: kendine doğru çekmek

Ehl-i Sünnet ve

Cemaat: Hz.

Peygamberin

(a.s.m.) Sünneti-

ne ve Ashâbının

yoluna bağlı olan

ve onların izlediği

dinî yol ve metodu

benimseyenler

ekser: çoğunluk

ferec: tasa ve sı-

kıntıdan kurtulma, ferahlık

ferec-i umumî:

genel ferahlık, sıkıntıdan kurtulma

fütuhât: fetihler, zaferler

hadis: Peygamber

Efendimizin

(a.s.m.) mübarek

söz, fiil ve hare-

keti veya onun

onayladığı başka-

sına ait söz, iş ve-

ya davranış

hâlis: içten, samimi

kuvve-i cazibe:

çekim gücü

Ramazan-ı Şerif:

mübarek Rama-

zan ayı

ref' etme: ortadan kaldırma

sabık: geçen, önceki

sadaka: Allah rı-

zası için ihtiyaç

sahiplerine yapı-

lan destek, yar-

dım

sebeb-i mühim:

önemli sebep

sed çekmek: engel olmak

vücuda gelmek:

var olmak, ortaya

çıkarak

(Mesnevî-i Nuriye'den)

İ'lem eyyühe'l-aziz! Tohum olacak bir habbenin kalbi, yani içi delindiği zaman, elbette sümbüllenip neşvünemâ bulamaz, ölür gider. Kezâlik, *ene* ile tâbir edilen enâniyetin kalbi, “Allah Allah” zikrinin şuâ ve hararetiyle yanıp delinirse, büyüyüp gafletle firavunlaşamaz. Ve Hâlık-ı Semâvat ve Arza isyan edemez. O zikr-i İlâhî sâyesinde *ene* mahvolur.

enâniyet: benlik

ene: ben, benlik

firavunlaşmak:
kendisini Firavun gibi ilâh seviyesinde büyük görme

gaflet: sorumsuzluk, âhiretten ve Allah'ın emir ve yasaklarından habersiz davranma

habbe: dane, tohum

Hâlık-ı Semâvat ve Arz: gökleri ve yeri yaratan Allah
hararet: ısı, sıcak-

lık

İ'lem eyyühe'l-

aziz: “Bil ey aziz, saygıdeğer kardeşim!” mânâsında muhatabı uyarmak ve dikkatini çekmek için kullanılan bir deyim

kezâlik: bunun gibi

mahvolmak: yok olmak

neşvünemâ bulmak: büyüyüp gelişmek

şuâ: ince ışık hüzmesi, ışın

tâbir etme: isimlendirme, ifade edilme

zikir: Allah lâfzını tekrar edip Onu anma; tas. belirli ifadelerle, belirli zamanlarda, belirli sayı ve edep kuralları çerçevesinde düzenli olarak Allah'ı anma, hatırlama

zikr-i İlâhî: Allah'ı anma, hatırlama

İşte Nakşibendîler, zikir hususunda itti-haz ettikleri zikr-i hafî sayesinde, kalbin fet-hiyle, ene ve enâniyet mikrobuunu öldür-meye ve şeytanın emirberi olan nefs-i em-mârenin başını kırmaya muvaffak olmuş-lardır. Kezâlik, Kâdirîler de, zikr-i cehrî sa-yesinde tabiat tâğutlarını tarümâr etmişler-dir.

emirber: emri yeri-ne getirmeye ha-zır

enâniyet: benlik

ene: ben, benlik

husus: mevzu, ko-nu

ittihaz etmek: ka-bullenmek, edin-mek

kezâlik: bunun gi-bi

muvaffak olmak: başarmak

Nakşibendî: Ba-hâeddin Nakşibed hazretlerinin kur-duğu tarikat men-

subu

nefs-i emmâre:

hazır zevke düş-kün ve insanı dai-ma kötülüğe sevk eden duygu

tabiat tâğutları:

tabiat putları; in-sanları Allah'a karşı isyana sevk eden tabiattaki her şey

tarümâr etmek:

dağıtmak, perişan etmek

zikir: Allah lâfzını tekrar edip Onu anma; tas. belirli

ifadelerle, belirli zamanlarda, belir-li sayı ve edep kuralları çerçeve-sinde düzenli ola-rak Allah'ı anma, hatırlama

zikr-i cehrî: açık-tan yüksek sesle veya çevredekile-rin duyacağı şe-kilde yapılan, ses-li zikir

zikr-i hafî: gizli zi-kir; alçak sesle, kişinin ancak ken-disinin duyabile-ceği zikir

(Mesnevî-i Nuriye, Şemme'den)

İ'lem eyyühe'l-aziz! Denizlerde vukua gelen med ve cezir gibi, evliya arasında da bast-ı zaman, tayy-ı mekân meselesi şöhrret bulmuştur. Ezcümle: *Kitab-ı Yavâkit*'in rivayetine göre, İmam-ı Şa'rânî bir günde iki buçuk defa kocaman *Fütuhât-ı Mekkiye* namındaki büyük mecmuayı mütalâa etmiştir. Bu gibi vukuat istiğrabla inkâr edilmesin. Zira bu gibi garip meseleleri tasdi-

bast-ı zaman: az bir zaman dilimi içine uzun bir zamanı sığdırmak ve onu yaşamış gibi olmak

ezcümle: meselâ, örneğin

Fütuhât-ı Mekkiye: Muhyiddîn-i Arabî'nin tasavvufa dair en önemli eseri

İ'lem eyyühe'l-

aziz: "Bil ey aziz, saygıdeğer kardeşim!" mânâsında muhatabı

uyarmak ve dikkatini çekmek için kullanılan bir deyim

istiğrab: garip görme, acayip bulma

Kitâb-ı Yavâkit: İmâm-ı Şa'rânî'nin eseridir. Kitabın tam adı el-Yevakit ve'l-Cevahir fî Beyani Akaidi'l-Ekâbir'dir.

mecmua: kitap

med ve cezir: denizlerdeki gel-git

olayı

mütalâa etmek: dikkatle okumak, incelemek

namında: isminde

rivayet: bir sözü nakletme

tayy-ı mekân: mekânı ortadan kaldırmak, bir şahsın bir anda çok uzak yerlere gidebilmesi

vukua gelmek:

meydana gelmek

vukuat: meydana gelen olaylar

yaklaştıran misaller pek çoktur. Meselâ, rüyada bir saat zarfında bir senenin geçtiğini ve pek çok işler görüldüğünü görüyorsun. Eğer o saatte o işlere bedel Kur'ân okumuş olsaydın, birkaç hatim okumuş olurdun. Bu hâlet evliya için hâlet-i yakazada inkişaf eder. Zaman inbisat eder. Mesele ruhun dairesine yaklaşır. Ruh zaten zamanla mukayyed değildir. Ruhu cismâniyetine galip olan evliyanın işleri, fiilleri, sür'at-i ruh mizanıyla cereyan eder.

cereyan etmek: meydana gelmek
cismâniyet: maddî vücuda sahip olma
evliya: Allah dostları velîler

hâlet: durum, hâl
hâlet-i yakaza: uyanıklık hali
inbisat etmek: genişlemek, yayılmak
inkişaf etmek:

açığa çıkmak
mizan: ölçü, denge
mukayyed: kayıtlı, sınırlı
sür'at-i ruh: ruhun hızı

Peygamber yolu: tarikât-ı Muhammediye (a.s.m.)

(Sikke-i Tasdik-ı Gaybî,
Parlak Fıkralar'dan)

Namaz tesbihatının faziletine ait Isparta'ya gönderilen bir mektuptur

Bugünlerde ince bir mesele kalbime geldi, vaktinde kaleme alamadım. Vakit geçtikten sonra o ehemmiyetli hakikate bir işaret ederiz.

Kardeşlerimizden birisinin namaz tesbihatında tekâsülüne binaen dedim:

Namazdan sonraki tesbihatlar tarikât-ı Muhammediyedir (a.s.m.) ve Velâyet-i Ahme-

binaen: -dayana-
rak

ehemmiyet: önem

hakikat: gerçek,
doğru

tarikât-ı Muhammediye: Hz. Mu-

ammed'in
(a.s.m.) gösterdiği
yol olan sünnet
yolu

tekâsül: tembellik

tesbihat: namaz-
dan sonra Allah'ı

bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözlerle anma

diyenin (a.s.m.) bir evradıdır. O nokta-i nazarda ehemmiyeti büyüktür. Sonra, bu kelimenin hakikati böyle inkişaf etti:

Nasıl ki, risalete inkılâp eden velâyet-i Ahmediye (a.s.m.) bütün velâyetlerin fevkindedir. Öyle de, o velâyetin tarikatı ve o velâyet-i kübranın evrad-ı mahsusası olan farz namazların akabindeki tesbihat, o derece sair tarikatların ve evradların fevkindedir. Bu sır dahi şöyle inkişaf etti:

Nasıl zikir dairesinde bir mecliste veya hut hatme-i Nakşiyede bir mescidde birbi-

akabinde: devamında
ehemmiyet: önem
evrâd: virdler; devamlı yapılan zikirler
evrad-ı mahsusa: özel virdler, zikirler
fevkinde: üstünde
hakikat: gerçek, doğru
hatme-i Nakşiye: Nakşî tarikatında belli kurallar çerçevesinde topluca icra edilen bir zikir ve dua biçimi
inkılâp: dönüşüm, dönüştürme

inkişaf: açığa çıkma, görünme
nokta-i nazar: bakış noktası, görüş açısı
risalet: elçilik, peygamberlik
sair: diğer, başka
tarikât: Allah'a ulaşmak için tutulan yol
tesbihat: namazdan sonra Allah'ı bütün noksan sıfatlardan uzak ve bütün kemâl sıfatlara sahip olduğunu ifade eden sözlerle anma

velâyet: velilik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme
velâyet-i Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) velâyeti, veliliği
velâyet-i kübrâ: en büyük velilik; tarikat berzahına uğramadan, zahirden hakikate geçen ve peygamber varisliğinden gelen velîlik

riyle alâkadar heyet-i mecmuada nuranî bir vaziyet hissediliyor. Öyle de kalbi hüşyar bir zât namazdan sonra

¹ سُبْحَانَ اللَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ deyip tesbihi çekerken, o daire-i zikrin reisi olan zât-ı Ahmediyenin Aleyhissalâtü Vesselâmın müvacehesinde, tesbih elinde yüz milyon adam tesbih çektiklerini mânen hisseder. O azamet ve ulviyetle سُبْحَانَ اللَّهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ der. Sonra o serzâkirin emr-i mânevîsiyle, ona ittibaen ² الْحَمْدُ لِلَّهِ، الْحَمْدُ لِلَّهِ dediği vakit, o

¹ Allah bütün kusurlardan, noksan sıfatlardan, aczden ve şerikten münezzehtir.

² Bütün hamd, minnet ve şükürler Allah'a aittir.

alâkadar: alâkalı, ilgili

Aleyhissalâtü

Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

azamet: büyüklük, yücelik

daire-i zikir: zikir dairesi

emr-i mânevî:

mânevî emir

heyet-i mecmua:

hepsi; ferdlerin tamamı

hüşyar: uyanık

ittibaen: tabi olarak, uyarak

mânen: mânevî

yönden

müvacehe: mâ-

nen yüz yüze bulunma, karşısında olma

serzâkir: zikredenlerin başı

ulviyet: yücelik

Zât-ı Ahmediye:

Peygamber Efendimizin (a.s.m.)

velî kişiliği

halka-i zikrin ve o geniş dâiresi bulunan hatme-i Ahmediyenin (aleyhissalâtü ves-selâm) dairesinde yüz milyon müridlerin

¹ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ 'larından tezahür eden azametli bir hamdi düşünüp içinde

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ ile iştirak eder, ve hâkezâ

² اَللّٰهُ اَكْبَرُ، اَللّٰهُ اَكْبَرُ ve duadan sonra

³ لَا اِلٰهَ اِلَّا اَللّٰهُ، لَا اِلٰهَ اِلَّا اَللّٰهُ otuz üç defa o tarikat-ı Ahmediyenin Aleyhissalâtü Vesselâm

¹ Bütün hamd, minnet ve şükürler Allah'a aittir.

² Allah en büyüktür (Akla gelebilecek her şeyden daha büyüktür).

³ Allah'tan başka ilâh yoktur.

Aleyhissalatü

Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

azamet: büyüklük, yücelik

hâkezâ: böylece, bunun gibi

halka-i zikr: zikir halkası

hamd: şükür, övgü

hatme-i Ahmedi-

ye: Peygamberimi zin (a.s.m.) geniş halk kitleleriyle beraber belirli dua ve zikirleri yapıp bitirdiği oturum veya zikir halkası

iştirak: katılma

mürid: Allah'ın rızasına kavuşmayı isteyen, bir mürşidin talebesi

tarikat-ı Ahmedi-

ye: Hz. Muhammed'in (a.s.m.) tarikatı olan sünnet yolu

tezahür: meydana çıkma, görünme

halka-i zikrinde ve hatme-i kübrasında o sabık mânâyla o ihvan-ı tarikatı nazara alıp o halkanın serzâkiri olan zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâma müteveccih olup

أَلْفُ أَلْفِ صَلَاةٍ وَأَلْفُ أَلْفِ سَلَامٍ عَلَيْكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ ¹

der, diye anladım ve hissettim ve hayalen gördüm. Demek tesbihat-ı salâtiyenin çok ehemmiyeti var.

Said Nursî

¹ Milyon kere salât ile milyon kere selâm Senin üzerine olsun ey Allah'ın Resûlü.

Aleyhissalâtü Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

ehemmiyet: önem

halka-i zikir: zikir halkası

hatme-i kübrâ: büyük ve geniş bir topluluğun be-

lirli zikir ve duaları okuyup bitirdikleri oturma veya zikir halkası

ihvan-ı tarikat: bir tarikata mensup kardeşler

müteveccih: yönelik, yönelmiş

nazara almak: dikkate almak

sabık: geçen, önceki

serzâkir: zikredenlerin başı

tesbihat-ı salâtiye: namaz tesbihleri

Zât-ı Ahmediye: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) zâtı, kendisi

(Mesnevî-i Nuriye, Hubab'dan)

İ'lem ey zikreden ve namaz kılan kardeş!

ve مُحَمَّدٌ رَسُولُ اللَّهِ ² ve أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ¹

³ الْحَمْدُ لِلَّهِ gibi mübarek kelimelerle ilân ettiğin bir hüküm ve iddia ettiğin bir dâvâ ve işhad ettiğin bir itikad, lisanından çıkar çıkmaz, milyonlarca mü'minlerin tasdik ve şehadetlerine iktiran eder.

Ve keza, İslâmiyetin hak ve hakikat ol-

¹ Allah'tan başka ibadete lâayık hiçbir ilâh bulunmadığını şehadet ederim.

² Muhammed (a.s.m), Allah'ın resulüdür.

³ Ezelden ebede kadar her türlü hamd ve şükür ancak Allah'a aittir.

hak ve hakikat:
tamamıyla doğru
ve gerçek
hüküm: bir husus-
la ilgili ortaya ko-
nulan kesin karar
i'lem: bil
iktiran etmek: yan

yana bulunmak
işhad etmek: şa-
hitlikte bulundu-
ğunu ilân ve ifade
etmek, şahit gös-
termek
itikad: sarsılmaz
inanç

keza: bunun gibi
lisan: dil
mübarek: bereketli
şehadet: şahitlik
tasdik: doğrula-
ma, onaylama
zikreden: Allah'ı
anan

duğuna ve hükümlerinin doğru ve sadık olduklarına delâlet eden bütün deliller, şahitler, burhanlar, senin o dâvânın ve itikadının hak olduğuna delâlet ederler.

Ve keza, söylediğin o mübarek ve mukaddes kelâmlara pek büyük yümünler, feyizler ve berekât-ı İlâhiye terettüp eder.

Ve keza, cumhur-u mü'minîn ve muvahhidînin o kelimât-ı mübarekeden kalben zevk ettikleri mâ-i hayatı ve şarâb-ı cenneti, sen de o mukaddes maşrabalardan içersin.

(...)

berekât-ı İlâhiye:

bereketli ve feyizli
İlâhî hediyeler

burhan: güçlü ve
sarsılmaz delil

cumhur-u mü'minîn: mü'minler
topluluğu

dâvâ: iddia

delâlet etmek: delil olmak

feyiz: bereket, bolluk

hak: doğru, gerçek

itikad: sarsılmaz

inanç

kelâm: ifade, söz
kelimât-ı mübare-

ke: mübarek ve
manevî değeri
yüksek olan söz-
ler

keza: bunun gibi
mâ-i hayat: hayat
suyu

maşraba: tas, su
içmek için kullanı-
lan kap

mukaddes: kusur
ve noksandan

uzak

muvahhidîn: Cen-
nâb-ı Hakk'ın var-
lığına ve birliğine
inanenler

mübarek: bereket-
li

sadık: doğru

şarâb-ı Cennet:

Cennet içeceği
terettüp etme: or-
taya çıkarma, ne-
tice verme

yümün: feyiz, be-
reket

İ'lem eyyühe'l-aziz! Zikreden adamın, feyz-i İlâhîyi celb eden muhtelif lâtifeleri vardır. Bir kısmı, kalb ve aklın şuuruna bağlıdır. Bir kısmı da şuursuz, yani şuurlara tâbi değildir. *Min haysü lâ yeş'ur* husûle gelir. Binaenaleyh, gaflet ile yapılan zikirler dahi feyizden hâli değildir.

binaenaleyh: bundan dolayı

feyiz: bereket, bolluk

gaflet: dalgınlık, farkında olmama hali

husûle gelmek:

meydana gelmek
İ'lem eyyühe'l-

aziz: "Bil ey aziz, saygıdeğer kardeşim!" mânâsında muhatabı uyarmak ve dikkatini çekmek için

kullanılan bir deyim

min haysü lâ

yeş'ur: hissedilmeden; farkına varılmadan

şuur: bilinç

zikir: Allah'ı anma

Risale-i Nur mesleği ve tasavvuf

(Mektubat, Yirmi Altıncı Mektup,
Dördüncü Mebhas'tan)

İKİNCİ MESELE

Eski hocanın sual ettiği üç meselenin izahatı, Risale-i Nur'un eczalarında vardır. Şimdilik icmâlî bir işaret edeceğiz.

Birinci suali: Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin Râzî'ye mektubunda demiş: "Allah'ı bilmek, varlığını bilmenin gayridir." Bu ne demektir? Maksat nedir de soruyor?

Evvelâ: Ona okuduğun Yirmi İkinci Sözün Mukaddimesinde tevhid-i hakikî ile tevhid-i zâhirînin farkındaki misal ve temsil,

ecza: parçalar, kısımlar

evvelâ: öncelikle

gayr: başkası

icmâlî: kısaca, özetle

izahat: açıklamalar

maksat: kastedilen, amaç

misal: örnek

mukaddime: başlangıç, giriş

temsil: analogi, kıyaslama tarzında benzetme

tevhid-i hakikî: araştırarak, delilleriyle Allah'ın

varlığını ve birliğini kabul etme

tevhid-i zahîrî: yüzeysel bir bakış açısıyla "Allah'ın ortağı yok ve bu kâinat Onun mülküdür" şeklindeki îmânî tasdik

maksada işaret eder. Otuz İkinci Sözün İkinci ve Üçüncü Mevkıfları ve Makàsıdları, o maksadı izah eder.

Ve saniyen: Usulüddin imamları ve ulema-i ilm-i kelâmın akaide dair ve vücud-u Vâcibü'l-Vücud ve tevhid-i İlâhîye dair beyanatları Muhyiddin-i Arabî'nin nazarında kâfi gelmediği için, ilm-i kelâmın imamlarından Fahreddin Râzî'ye öyle demiş.

Evet, ilm-i kelâm vasıtasıyla kazanılan marifet-i İlâhîye, marifet-i kâmile ve huzur-u tam vermiyor. Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın

akaid: akideler, inançlar
beyanat: açıklamalar
huzûr-u tam: kulun kendisini tam olarak Allah'ın huzurunda hissetmesi
ilm-i kelâm: iman hakikatlerini ispat eden ve açıklayan bilim dalı
izah: açıklama
kâfi: yeterli
kelâm: ifade, söz
Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân: açık-

lamalarıyla benzerini yapmakta akılları âciz bırakan Kur'ân
makàsıd: maksatlar, gayeler
maksat: kastedilen, amaç
marifet-i İlâhîye: Allah'ı bilme ve tanıma
mârifet-i kâmile: Allah'ı tam olarak tanıma ve bilme
mevkıf: bölüm, kısım
nazar: görüş, ba-

kış
saniyen: ikinci olarak
tevhid-i İlâhî: Allah'ın birliği
ulema-i ilm-i kelâm: kelâm ilmi âlimleri
usulüddin: din usulü, kelâm ilmi
vücud-u Vâcibü'l-Vücud: varlığı zorunlu olan, var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah'ın varlığı

tarzında olduğu vakit, hem marifet-i tam-meyi verir, hem huzur-u etemmi kazandırır ki, inşaallah, Risale-i Nur'un bütün eczaları, o Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın cadde-i nuranîsinde birer elektrik lâmbası hizmetini görüyorlar.

Hem, Muhyiddin-i Arabî'nin nazarına Fahreddin Râzî'nin ilm-i kelâm vasıtasıyla aldığı marifetullah ne kadar noksan görülüyor. Öyle de, tasavvuf mesleğiyle alınan marifet dahi, Kur'ân-ı Hakîmden doğrudan doğruya, veraset-i Nübüvvet sırrıyla alınan marifete nisbeten o kadar noksandır. Çün-

cadde-i nuranî:

nurlu cadde

ecza: cüzler, parçalar

huzur-u daimî:

sürekli olarak Allah'ın huzurunda bulunduğunun bilinci içinde olma

huzur-u etemm:

kulun kendini her yönüyle Allah'ın huzurunda hissetmesi

ilm-i kelâm: iman hakikatlerini ispat eden ve açıkla-

yan bilim dalı

inşaallah: Allah'ın izniyle

kâinat: evren

Kur'ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

Kur'ân-ı Mu'ci-

zû'l-Beyân: açıklamalarıyla benzerini yapmakta akılları âciz bırakan Kur'ân

marifet: bilgi

marifet-i tamme:

Allah'ı tam olarak tanıma ve bilme

marifetullah: Allah'ı bilme ve tanıma

nisbeten: oranla, kıyasla

sair: diğer, başka

tasavvuf: kalbi, dünyanın fânî işlerinden ayırıp, Allah sevgisi ile bağlama

veraset-i Nübüvvet: Peygamber varisliği

vücut: varlık, var oluş

kü, Muhyiddin-i Arabî mesleği, huzur-u daimîyi kazanmak için ¹ لَا مَوْجُودَ إِلَّا هُوَ deyip, kâinatın vücudunu inkâr edecek bir tarza kadar gelmiş. Ve sairleri ise, yine huzur-u daimîyi kazanmak için, ² لَا مَشْهُودَ إِلَّا هُوَ deyip kâinatı nisyan-ı mutlak altına almak gibi acip bir tarza girmişler.

Kur'ân-ı Hakîmden alınan marifet ise, huzur-u daimîyi vermekle beraber, ne kâinatı mahkûm-u adem eder, ne de nisyan-ı mutlakta hapseder. Belki, başıbozukluktan çıkarıp Cenâb-ı Hak namına istihdam eder; herşey mir'ât-ı marifet olur. Sadi-i Şirazî'-

¹ Ondan başka hiçbir gerçek varlık yoktur.

² Ondan başka görülen gerçek hiçbir şey yoktur.

acip: acaip, tuhaf

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi olan, şeref ve yücelik sahibi Allah

huzur-u daimî:

sürekli olarak Allah'ın huzurunda bulunduğunun bi-

linci içinde olma

istihdam etme:

çalıştırma

kâinat: evren

Kur'ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûre-
sinde sayısız hik-
met ve faydalar
bulunan Kur'ân

mahkûm-u adem:

yokluğa mahkum
olan

marifet: bilgi

mir'ât-ı marifet:

marifet aynası, ta-
nıma aynası

nisyan-ı mutlak:

sınırsız unutkan-
lık

nin dediği gibi,

دَرْ نَظَرِ هُوْشِيَاَرْ هَرْ وَرَقِي دَفْتَرِيْسْت اَزْ مَعْرِفَتِ
گَزْدِگاَرْ¹ ❁

herşeyde Cenâb-ı Hakkın marifetine bir pencere açar.

Bazı Sözlerde ulema-i ilm-i kelâmın mesleğiyle, Kur'ân'dan alınan minhâc-ı hakikînin farkları hakkında şöyle bir temsil söylemişiz ki:

Meselâ, bir su getirmek için, bazıları kün-gân (su borusu) ile uzak yerden, dağlar altında kazar, su getirir. Bir kısım da, her yerde kuyu kazar, su çıkarır. Birinci kısım çok zahmetlidir, tıkanır, kesilir. Fakat her yerde kuyuları kazıp su çıkarmaya ehil olanlar, zahmetsiz her bir yerde suyu buldukları gibi, aynen öyle de:

¹ Uyanık olanın nazarında her yaprak, san'atkâr olan Allah'ın marifetini içeren bir defterdir.

Cenâb-ı Hak:
Hakkın tâ kendisi
olan, şeref ve yü-
celik sahibi Allah
ehil olmak: maha-

retli olmak
marifet: bilgi
minhâc-ı hakikî:
gerçek yol, metot
temsil: analogi, kı-

yaslama tarzında
benzetme
**ulemâ-i ilm-i ke-
lâm:** kelâm ilmi
âlimleri

Ulema-i ilm-i kelâm, esbabı, nihayet-i âlemde teselsül ve devrin muhaliyetiyle kesip, sonra Vâcibü'l-Vücudun vücudunu onunla ispat ediyorlar. Uzun bir yolda gidiliyor. Amma Kur'ân-ı Hakîmin minhâc-ı hakikîsi ise, her yerde suyu buluyor, çıkarıyor. Her bir âyeti, birer asâ-yı Mûsâ gibi, nereye vursa âb-ı hayat fışkırtıyor.

دُستُورُ وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ¹
nu herşeye okutturuyor.

Hem iman yalnız ilim ile değil; imanda çok letâifin hisseleri var. Nasıl ki, bir ye-

¹ Herşeyde Allah'ın birliğini gösteren bir delil vardır.

âb-ı hayat: hayat suyu

asâ-yı Mûsâ: Hz. Mûsâ'nın (a.s.) taşa vurunca su çıkaran mu'cizeli değneği

düstur: kural, kanun, prensip

esbab: sebepler

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar

bulunan Kur'ân
letâif: lâtifeler; insanın mânevî yapısındaki ince duygular

minhâc-ı hakikî: gerçek yol, metot

muhaliyet: imkânsızlık

nihayet-i âlem: dünyanın son bulması

teselsül ve devir: zincirleme devam

edip gitme ve dönüp dolaşıp aynı noktaya gelme
ulemâ-i ilm-i kelâm: kelâm ilmi âlimleri

Vâcibü'l-Vücud: varlığı gerekli olan, var olmak için hiçbir sebebe ihtiyacı bulunmayan Allah

vücud: varlık, var oluş

mek mideye girse, o yemek muhtelif âsâba, muhtelif bir surette inkısam edip tevzi olunuyor. İlimle gelen mesâil-i imaniye dahi, akıl midesine girdikten sonra, derecâta göre ruh, kalb, sır, nefis, ve hâkezâ, letâif kendine göre birer hisse alır, masseder. Eğer onların hissesi olmazsa noksandır. İşte, Muhyiddin-i Arabî, Fahreddin Râzî'ye bu noktayı ihtar ediyor.

(Emirdağı Lâhikası I, 91. Mektup'tan)

... Nasıl ki ehl-i tarikat, seyr-i enfüsî ve âfâkî ile mârifet-i İlâhiyede iki yol ile git-

âfâk: insanın kendi dışında olan her şey, bütün kâinat

âsâb: vücuttaki sinirler

derecât: dereceler

ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar

hâkezâ: bunun gibi

ihtar etme: hatırlatma, ikaz

inkısam: bölünme, kısımlara ayrılma

letâif: lâtifeler; insanın mânevî yapısındaki ince duygular

mârifet-i İlâhiye: Allah'ı bilme, tanıma

massetmek: emmek

mesâil-i imaniye: imana dair meseleler

muhtelif: çeşitli, değişik

nefis: can, bir kimsenin kendisi

seyr-i enfüsî ve âfâkî: kişinin kendi iç âleminde ve dış dünyada yaptığı tefekkür ve mânevî yolculuk

suret: biçim, şekil
tevzi etme: dağıtma

mişler ve en kısa ve kolayı ve kuvvetli ve itminanlı yolunu enfüsîde, yani kalbinde zikr-i hafiyy-i kalble bulmuşlar. Aynen öyle de, yüksek ehl-i hakikat dahi, mârifet ve tasavvur değil, belki ondan çok âlî ve kıymetli olan iman ve tasdikte, iki cadde ile hareket etmişler.

Biri: Kitab-ı kâinatı mütalâa ile, Âyetü'l-Kübrâ ve Hizbü'n-Nuriye ve Hülâsatü'l-Hülâsa gibi âfâka bakmaktır.

Diğeri: Ve en kuvvetli ve hakkalyakîn derecesinde vicdanî ve hissî, bir derece şuhu-

âfâk: insanın kendi dışında olan her şey, bütün kâinat

âlî: yüce, yüksek
Âyetü'l-Kübrâ: en büyük delil, Risale-i Nur'da Yedinci Şuâ adlı eser

ehl-i hakikat: tarikat ve tasavvuf yoluna girmeden, Sahabe gibi doğrudan Kur'ân ve Sünnet ışığında hakikate ulaşanlar

enfüsî: iç dünya-

mıza ait
hakkalyakin: bizzat yaşamak suretiyle, kuşkuya yer bırakmayacak şekilde kesin bilme

Hülâsatü'l-Hülâsa/Hülâsâ:

Kur'ân'daki tefekkür âyetlerinden oluşan Üstad Bediüzzaman'ın Arapça olarak derlediği bir eseri

itminan: emniyetle olma, güven içinde olma, hu-

zur bulma
kitab-ı kâinat: kâinat kitabı

mârifet: Allah'ı tanıma, bilme

mütalâa: dikkatle okuma, inceleme

tasavvur: zihinde canlandırma, düşünme, hayal

tasdik: kesin bilgiye dayalı doğrulama, onay

vicdanî: vicdana ait

zikr-i hafiyy-i kalb: kalp ile yapılan sessiz zikir

dî olan hakikat-i insaniye haritasını ve enaniyet-i beşeriye fihristesini ve mahiyet-i nefsiyesini mütalâa ile, imanın şüphesiz ve vesvesesiz mertebesine çıkmaktır ki, sırr-ı akrebiyete ve veraset-i Nübüvvete bakar. Ve enfüsî tefekkür-ü imanî hakikatinin bir parçası, Otuzuncu Sözün, ve “ene” ve “enaniyet”te ve Otuz Üçüncü Mektubun Hayat Penceresinde ve İnsan Penceresinde ve bazı parçaları da sair ecza-yı Nuriyede bir derece beyan edilmiş.

beyan: açıklama, anlatım

ecza-yı Nuriye: Risale-i Nur'un bölümleri, kısımları

enaniyet: benlik

enaniyet-i beşeriye fihristesi: insanın benliğinin mahiyeti, yapısı, içeriği,

ene: ben

enfüsî: iç dünya-mıza ait

hakikat: asıl, ger-

çek

hakikat-i insaniye: insanın gerçek mahiyeti

mahiyet-i nefsiye: nefsin öz varlığı, mahiyeti, kendi kimliği

mertebe: derece

mütalâa: dikkatle okuma, inceleme

sair: başka

sırr-ı akrebiyet:

Cenâb-ı Hakkın varlıklara olan yakınlığının özü,

esprisi

şuhudî: açıkça, gözle görür derecede

tefekkür-ü imanî: imanla ilgili, imanî meselelerin düşünülmesi, iman gözlüğüyle bakıp tefekkür etme

veraset-i Nübüvvet: Peygamber varisliği

vesvese: kuruntu, şüphe

(Lem'alar, Yirmi Birinci Lem'a'dan)

DÖRDÜNCÜ DÜSTURUNUZ

Kardeşlerinizin meziyetlerini şahıslarınızda ve faziletlerini kendinizde tasavvur edip, onların şerefleriyle şâkirâne iftihar etmektir.

Ehl-i tasavvufun mâbeyninde *fenâ fi's-şeyh*, *fenâ fi'r-resul* ıstılahatı var. Ben sufi değilim. Fakat onların bu düsturu, bizim meslekte *fenâ fi'l-ihvân* suretinde güzel bir düsturdur. Kardeşler arasında buna *tefânî*

düstur: kural, kanun

ehl-i tasavvuf: tasavvuf ehli; Allah'a ulaşmak için tasavvuf yolunu seçenler

fazilet: değer, üstün özellik

fenâ fi'l-ihvân: kardeşlerinde fânî olma

fenâ fi'r-resul: peygamberde

(a.s.m.) fânî olma ve bütün duygularında onu yaşatarak sünnetine tâbi olma

fenâ fi's-şeyh: şeyhte fânî olma

ıstılahat: her hangi bir ilme ait kelimeler, tabirler, terimler

mâbeyn: ara, arası

meziyet: üstün özellik

sufi: tasavvuf ilmiyle uğraşan

suret: biçim, şekil

şâkirâne: şükrederek

tasavvur etmek: düşünmek, var saymak

tefânî: kardeşler arasında fânî olmak

denilir. Yani, birbirinde fâni olmaktır. Yani, kendi hissiyat-ı nefسانيyesini unutup, kardeşlerinin meziyat ve hissiyatıyla fikren yaşamaktır.

Zaten mesleğimizin esası uhuvvettir. Peder ile evlât, şeyh ile mürid mâbeynindeki vasıta değildir. Belki hakikî kardeşlik vasıtalarıdır. Olsa olsa bir üstadlık ortaya girer. Mesleğimiz halîliye olduğu için, meşrebimiz hılettir. Hillet ise, en yakın dost ve en fedakâr arkadaş ve en güzel takdir edici yoldaş ve en civanmert kardeş olmak iktiza eder. Bu hilletin üssü'l-esası, samimî ih-

civanmert: cesur, yiğit

fâni olma: fikren arkadaşının meziyet ve hissiyatı ile yaşama, onun üstün özelliklerini kendisinin gibi kabul edip onunla iftihar etme

hakikî: asıl, gerçek

halîliye: Allah'ın dostu (Halîlullah) ünvanına sahip olan Hz. İbrahim'-

in örnek alındığı yol

hillet: çok güçlü dostluk

hissiyat: hisler, duygular

hissiyat-ı nefsanîye: kötülükleri emreden nefsin yönlendirdiği duygular

iktiza eden: gerektiren

mâbeyn: iki şeyin arası

meşreb: hareket

tarzı, metod

meziyat: meziyetler, güzel özellikler

mürid: bir mürşidin talebesi

peder: baba

samimî: içten

takdir etme: bir şeyin değerini anlama ve ilân etme

uhuvvet: kardeşlik

üssü'l-esas: esasın esası, en temel şart

vasıta: araç

lâstır. Samimî ihlâsı kıran adam, bu hılletin gayet yüksek kulesinin başından sukut eder. Gayet derin bir çukura düşmek ihtimali var; ortada tutunacak yer bulamaz.

(...)

Ey kardeşlerim! Kur'ân-ı Hakîmin hizmetindeki mesleğimiz hakikat ve uhuvvet olduğu ve uhuvvetin sırrı, şahsiyetini kardeşler içinde fânî edip **HÂŞİYE** onların nefislerini kendi nefisine tercih etmek olduğundan, mâbeynimizde bu nevi hubb-u cahtan gelen rekabet tesir etmemek gerektir. Çünkü mes-

HÂŞİYE Evet, bahtiyar odur ki, kevser-i Kur'ânîden süzülen tatlı, büyük bir havuzu kazanmak için, bir buz parçası nev'indeki şahsiyetini ve enâniyetini o havuz içine atıp eritendir.

bahtiyar: talihli, mutlu
enâniyet: benlik
hâşîye: dipnot
hıllet: çok güçlü dostluk
hubb-u cah: makam sevgisi
ihlâs: ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme; sa-

mimiyyet
kevser-i Kur'ânî: Kur'ânî kevser; Kur'ân'a ait hayırlar, güzellikler
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
mâbeynimizde: aramızda

nefis: can, bir kimşenin kendisi
nev': çeşit
rekabetkârâne: rekabet edercesine
samimî: içten
sukut: düşme, alçalma
şahsî: kişisel, bireysel
uhuvvet: kardeşlik

leğimize bütün bütün münâfidir. Madem kardeşlerin şerefi umumiyetle her ferde ait olabilir; o büyük şeref-i mânevîyi şahsî, hodfuruşâne, rekabetkârâne, cüz'î bir şerefe ve şöhrete feda etmek, Risale-i Nur şakirtlerinden yüz derece uzak olduğu ümidindeyim.

Evet, Risale-i Nur şakirtlerinin kalbi, aklı, ruhu böyle aşağı, zararlı, süflî şeylere tenezzül etmez. Fakat herkeste nefis-i emmâre bulunur. Bazı da hissiyat-ı nefsiye damarlara ilişir, bir derece hükmünü kalb, akıl ve ruhun rağmına olarak icra eder. Sizlerin kalb ve ruh ve aklınızı ittiham etmem. Risale-i Nur'un verdiği tesire binaen itimad ediyorum. Fakat nefis ve hevâ ve

binaen: dayana-
rak

cüz'î: az, küçük,
ferdî

hevâ: gelip gecici
arzu ve istek

hissiyat-ı nefsiye:
nefse ait duygular

hodfuruşâne: be-
ğenerek

icra etmek: yerine

getirmek

itimad etmek: gü-
venmek

ittiham etmek:
suçlamak

**nefis/nefis-i em-
mâre:** hazır zev-
ke düşkün ve in-
sanı kötülüğe ve
yasak zevk ve is-

teklere sevk eden
duygu; kişinin
kendisi

rekabetkârâne:
rekabet edercesi-
ne

süflî: alçak, âdi

şakirt: talebe

tenezzül etmek:
inmek, alçalmak

his ve vehim bazan aldatıyorlar. Onun için bazan şiddetli ikaz olunuyorsunuz. Bu şiddet, nefis ve hevâ ve his ve vehme bakıyor; ihtiyatlı davranınız.

Evet, eğer mesleğimiz şeyhlik olsaydı, makam bir olurdu veyahut mahdut makamlar bulunurdu. O makama müteaddit istidatlar namzet olurdu. Gıptakârâne bir hodgâmlık olabilirdi. Fakat mesleğimiz uhuvettir. Kardeş kardeşe peder olamaz, mürşid vaziyetini takınamaz. Uhuvvetteki makam geniştir; gıptakârâne müzâhameye medar olamaz. Olsa olsa, kardeş kardeşe muavin ve zahîr olur, hizmetini tekmlil eder. Pederâne, mürşidâne mesleklerdeki gıpta-

gıptakârâne: imrendirici bir şekilde

hevâ: gelip gecici arzu ve istek

hodgâmlık: bencilik

ihtiyat: tedbir

ikaz: uyarı

istidat: kabiliyet

mahdut: sınırlı

makam: derece, yer

medar olma: se-

bep olma

muavin: yardımcı

mürşid: yol gösteren lider, şeyh

mürşidâne: hak

ve doğru yolu göstererek, irşad edici olarak

müteaddit: birçok

müzâhame: tartışma, sürtüşme

namzet: aday

nefis: hazır zevke düşün ve insanı

kötülüğe ve yasak

zevk ve isteklere

sevk eden duygu

peder: baba

pederâne: babaya yakışır şekilde

tekmlil etmek: tamamlamak

uhuvvet: kardeşlik

vehim: kuruntu, varsayım

zahîr: yardımcı, destek veren

kârâne hırs-ı sevap ve ulüvv-ü himmet cihetiyle çok zararlı ve hatarlı neticeler vücuda geldiğine delil, ehl-i tarikatın o kadar mühim ve azîm kemâlâtları ve menfaatleri içindeki ihtilâfâtın ve rekabetin verdiği vahim neticelerdir ki, onların o azîm, kudsî kuvvetleri bid'a rüzgârlarına karşı dayanamıyor.

azîm: büyük, yüce
bid'a: dinde olmayıp sonradan dine aykırı şekilde ortaya çıkan şeyler
cihet: taraf, yön
ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar
giptakârâne: imrendirici bir şekil-

de
hırs-ı sevap: daha çok sevap kazanma hırsı
ihtilâfât: farklılıklar, ihtilaflar
kemâlât: mükemmel ve kusursuz özellikler
kudsî: kutsal

menfaat: fayda, yarar
mühim: önemli
ulüvv-ü himmet: yüksek gayret sahibi olma
vehim: kuruntu, varsayım
vücuda gelme: meydana gelme

(Kastamonu Lâhikası, 4. Mektup'tan)

Bir suale cevap olarak yazdığım bir fıkrayı, size de fâidesi olur ihtimaliyle beyan ediyorum:

Evliya divanlarını ve ulemanın kitaplarını çok mütalâa eden bir kısım zâtlar taraflarından soruldu: “Risaletü’n-Nur’un verdiği zevk ve şevk ve iman ve iz’ân onlardan çok kuvvetli olmasının sebebi nedir?”

Elcevap: Eski mübarek zâtların ekseri divanları ve ulemanın bir kısım risaleleri iman ve mârifetin neticelerinden ve meyvelerinden ve feyizlerinden bahsederler. Onların zamanlarında iman esasatına ve köklerine hücum yoktu ve erkân-ı iman sar-

beyan etme: açıklamama

divan: şiir ya da manzume kitabı; şiirlerin toplandığı kitap

ekser: çoğunluk, pek çok

erkân-ı iman: iman esasları, şartları

esasat: esaslar, temel prensipler

evliya: Allah’ın sevgili kulları, veliler

feyiz: ilham; bolluk, bereket

iz’an: şüphesiz, kesin şekilde inanma

mârifet: Allah’ı bil-

me ve tanıma

mübarek: hayırlı, değerli

mütalâa: dikkatle okuma, inceleme

risale: küçük çaplı kitap

Risaletü’n-Nur: Risale-i Nur’un diğer bir adı

ulema: âlimler

sılmıyordu. Şimdi ise köklerine ve erkânına şiddetli ve cemaatli bir surette taarruz var. O divanlar ve risalelerin çoğu has mü'minlere ve fertlere hitap ederler; bu zamanın dehşetli taarruzunu def edemiyorlar.

Risaletü'n-Nur ise, Kur'ân'ın bir mânevî mu'cizesi olarak imanın esasatını kurtarıyor ve mevcut imandan istifade cihetine değil, belki çok deliller ve parlak burhanlarla imanın ispatına ve tahkikine ve muhafazasına ve şübehattan kurtarmasına hizmet ettiğinden, herkese bu zamanda ekmek gibi, ilâç gibi lüzumu var olduğunu dikkatle bakanlar hükmediyorlar.

burhan: kuvvetli delil

cemaat: topluluk, grup

cihet: yön, taraf

def etme: ortadan kaldırma

divan: şiir ya da manzume kitabı; şiirlerin toplandığı kitap

erkân: rükünler,

esaslar

esasat: esaslar, temel prensipler

has: özel

mevcut: var olan

mu'cize: bir benzerini yapma konusunda başkalarını âciz bırakan olağanüstü şey

muhafaza: koruma

risale: küçük çaplı kitap

Risaletü'n-Nur: Risale-i Nur'un diğer bir adı

suret: biçim, şekil

şübehat: şüpheler, tereddütler

taarruz: saldırı

tahkik: doğruluğunu araştırma

O divanlar derler ki: “Velî ol, gör; makamata çık, bak, nurları, feyizleri al.”

Risaletü’n-Nur ise der: “Her kim olursan ol; bak, gör. Yalnız gözünü aç, hakikati müşahede et, saadet-i ebediyenin anahtarı olan imanını kurtar.”

Hem Risaletü’n-Nur, en evvel tercümanının nefsini iknaa çalışır, sonra başkalarına bakar. Elbette nefs-i emmaresini tam ikna eden ve vesvesesini tamamen izale eden bir ders, gayet kuvvetli ve hâlistir ki, bu zamanda cemaat şekline girmiş dehşetli bir şahs-ı mânevî-i dalâlet karşısında tek başıyla galibâne mukabele eder.

cemaat: topluluk, grup

divan: şiir ya da manzume kitabı; şiirlerin toplandığı kitap

feyiz: ilham; bolluk, bereket

galibâne: galip gelerek

hakikat: gerçek, doğru

hâlis: içten, katıksız, samimi

izale eden: gide-

ren, ortadan kaldıran

makamat: makamlar, mertebeler

mukabele etme: karşılık verme

müşahede etme: görme, gözlemleme

nefs: kişinin kendisi

nefs-i emmâre: insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere sevk eden duygu

Risaletü’n-Nur:

Risale-i Nur’un diğer bir adı

saadet-i ebediye:

sonu olmayan, sonsuz mutluluk

şahs-ı mânevî-i

dalâlet: dalâleti mânen temsil eden mânevî şahıs; sapkınlığın tüzel kişiliği

velî: Allah dostu

vesvese: şüphe, kuruntu

Hem Risaletü'n-Nur, sair ulemanın eserleri gibi, yalnız aklın ayağı ve nazarıyla ders vermez; ve evliya misilli yalnız kalbin keşf ve zevkiyle hareket etmiyor. Belki akıl ve kalbin ittihad ve imtizacı ve ruh ve sair letâifin teavünü ayağıyla hareket ederek evc-i âlâya uçar. Taarruz eden felsefenin değil ayağı, belki gözü yetişmediği yerlere çıkar, hakaik-i imaniyeyi kör gözüne de gösterir.

evc-i âlâ: en üst derece
evliya: Allah'ın sevgili kulları, veliler
hakaik-i imaniye: iman hakikatleri, esasları
imtizac: birleşme, kaynaşma

ittihad: birleşme
keşif: kalb gözüyle görme; mânevî âlemlere ait bazı olayları ve hakikatleri görme
letâif: lâtifeler, duygular
misilli: gibi
nazar: bakış

Risaletü'n-Nur: Risale-i Nur'un diğer bir adı
sair: diğer
taarruz eden: saldıran
teavün: yardımlaşma
ulema: âlimler

(Emirdağı Lâhikası I, 52. Mektup'tan)

Deniliyor ki: “Madem Risale-i Nur hem kerametlidir, hem tarikatlerden ziyade iman hakikatlerinin inkişafında terakki veriyor ve sadık şakirtleri kısmen bir cihette velâyet derecesindeler. Neden evliyalar gibi mânevî zevkler ve keşfiyatlara ve maddî kerametlere mazhariyetleri görülüyor; hem onun talebeleri de öyle şeyler aramıyorlar? Bunun hikmeti nedir?”

Elcevap:

Evvelâ: Sebebi, sırr-ı ihlâstır. Çünkü, dün-

evliya: Allah dostları, velîler

hakikat: asıl, esas

hikmet: bir gaye ve faydaya yönelik olarak, tam yerli yerinde olma
inkişaf: açığa çıkma, açılma

keramet: ihsan, keşif, bağış; Allah'ın bir ikramı olarak görünen olağanüstü hâl ve fiil

keşfiyat: keşifler, mânevî âlemde bazı hakikatleri ortaya çıkarma, keşfetme halleri

mazhariyet: ayna olma, bir nimete erişme

sadık: bağlı, doğru

sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı; ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme sırrı

şakirt: öğrenci, ta-

lebe

tarikât: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

terakki: ilerleme, yükselme

velâyet: velilik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

yada muvakkat zevkler, kerametler tam nefsinin mağlûp etmeyen insanlara bir maksat olup, uhrevî ameline bir sebep teşkil eder, ihlâsı kırılır. Çünkü amel-i uhrevî ile dünyevî maksatlar, zevkler aranılmaz; aranılrsa, sırr-ı ihlâsı bozar.

Saniyen: Kerametler, keşfiyatlar, tarikat-ta sülûk eden âmi ve yalnız imanı taklidî bulunan ve tahkik derecesine girmeyenlere, bazan zaif olanları takviye ve vesveseli şüphelilere kanaat vermek içindir. Halbuki

amel: davranış, iş
amel-i uhrevî: âhirete ait amel

âmi: cahil, sıradan kimse

ihlâs: ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme; samimiyet

kanaat: inanma, razı olma

keramet: ihsan, keşif, bağış; Allah'ın bir ikramı olarak görünen olağanüstü hâl ve fiil

keşfiyat: keşifler, mânevî âlemde

bazı hakikatleri ortaya çıkarma, keşfetme halleri

mağlûp etme: yenme, galip gelme

muvakkat: geçici

nefis: insanı daima kötülüğe, hâzır zevk ve isteklere sevk eden duygu

saniyen: ikinci olarak

sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı; ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme sırrı

sülûk: mânevî yol alma

tahkik: doğruluğunu araştırma

taklidî: araştırma maksızın taklide dayanan

takviye: güçlendirme, destekleme

tarikât: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

teşkil etme: oluşturma

uhrevî: âhirete ait

vesvese: kuruntu, şüphe

Risale-i Nur'un imanî hakikatlerine gösterdiği hüccetler, hiçbir cihette vesveselere meydan vermediği gibi, kanaat vermek cihetinde kerametlere, keşfiyatlara hiç ihtiyaç bırakmıyor. Onun verdiği iman-ı tahkikî, keşfiyat, zevkler ve kerametlerin çok fevkinde olmasından, hakikî şakirtleri, öyle keramet gibi şeyleri aramıyorlar.

Salisen: Risale-i Nur'un bir esası, kusununu bilmekle mahviyetkârane yalnız rızayı İlâhî için rekabetsiz hizmet etmektir. Halbuki keramet sahipleri ve keşfiyattan zevkleneni ehl-i tarikatın mâbeynindeki ihtilâf ve bir nevi rekabet ve bu enaniyet zama-

ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar

enaniyet: ben, benlik

fevkinde: üstünde

hakikat: asıl, esas

hakikî: asıl, gerçek

hüccet: güçlü ve sarsılmaz delil

ihtilâf: anlaşmazlık

iman-ı tahkikî: inandığı şeylerin

aslını, esâsını bilerek inanma; sarsılmaz iman

kanaat: inanma, razı olma

keramet: ihsan, keşif, bağış; Allah'ın bir ikramı olarak görünen olağanüstü hâl ve fiil

keşfiyat: keşifler, mânevî âlemde bazı hakikatleri ortaya çıkarma,

keşfetme halleri

mâbeyn: ara

mahviyetkârane: alçak gönüllülikle, acizliğini ifade ederek

nevi: çeşit, tür
rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası

salisen: üçüncü olarak

şakirt: öğrenci, talebe

vesvese: kuruntu, şüphe

nında, ehl-i gafletin nazarında, onlara sû-i zan edip, o mübarek zatlari, benlik ve enaniyetle ittiham etmeleri gösteriyor ki, Risale-i Nur'un şakirtleri, şahsı için keramet ve keşfiyatlar istememek, peşinde koşmamak lâzım ve elzemdir.

Hem onun mesleğinde şahsa ehemmiyet verilmiyor. Şirket-i mâneviye ve kardeşler birbirinde tefâni noktasında Risale-i Nur'un mazhar olduğu binler keramet-i ilmiye ve intişar-ı hizmetteki teshilât ve çalışanların maişetindeki bereket gibi ikrâ-

bereket: Allah'tan gelen bolluk, nimet

ehl-i gaflet: âhirete, Allah'ın emir ve yasaklarına karşı duyarsız olan kimseler

elzem: çok gerekli, lâzım

enaniyet: ben, benlik

intişar-ı hizmet: hizmetin yayılması

ittiham: suçlama

keramet: ihsan, keşif, bağış; Allah'ın bir ikramı

olarak görünen olağanüstü hâl ve fiil

keramet-i ilmiye: ilmi keramet, lütuf, ihsan

keşfiyat: keşifler, mânevî âlemde bazı hakikatleri ortaya çıkarma, keşfetme halleri

maişet: geçim, yaşayış

mazhar olma: ayna olma, erişme

nazar: görüş, bakış

sû-i zan: kötü düşünce

şakirt: öğrenci, talebe

şirket-i mâneviye: mânevî şirket, dine ve imana yönelik yapılan toplu hizmetlerdeki ortaklık

tefâni: birbirinde fâni olma; fikren arkadaşının meziyet ve hissiyatı ile yaşama, onun üstün özelliklerini kendisinin gibi kabul edip onunla iftihar etme

teshilât: kolaylaştırmalar

mât-ı İlâhiye umuma kâfi gelir; daha başka şahsî kemâlât ve kerameti aramıyorlar.

Rabian: Dünyanın yüz bahçesi, fâni olmak haysiyetiyle, âhiretin bâki olan bir ağacına mukabil gelemes. Halbuki, hazır lez-zete meftun kör hissiyât-ı insaniye, fâni, hazır bir meyveyi, bâki, uhrevî bir bahçeye tercih etmek cihetiyle, nefsi emmare bu hâlet-i fitriyeden istifade etmemek için Risale-i Nur şakirtleri ezvak-ı ruhaniyeyi ve keşfiyat-ı mâneviyeyi dünyada aramıyorlar.

Risale-i Nur şakirtlerine bu noktada ben-zeyen eskiden bir zât, haremiyle beraber büyük bir makamda bulundukları halde,

âhiret: öteki dünya, öldükten sonraki ebedî hayat
bâki: sürekli, kalıcı
ezvak-ı ruhani: mânevî zevkler
fâni: geçici olan, ölümlü
hâlet-i fitriye: yaratılıştan gelen haller
harem: eş, zevce
haysiyet: itibar, özellik
hissiyât-ı insaniye: insanın hisle-

ri, duyuları
ikrâmât-ı İlâhiye: Allah'ın ikramları, bağışları, nimetleri
istifade: faydalanma, yararlanma
kâfi: yeterli
kemâlât: faziletler, iyilikler, ahlâk ve huy güzelliği
keramet: Allah'ın bir ikramı olarak görünen olağanüstü hâl ve fiil
keşfiyat-ı mâneviye: mânevî keşifler

meftun: düşkün, tutkun, aşık
mukabil: karşılık
nefs-i emmare: insanı daima kötü-
 lüğe, yasak zevk ve isteklere sevk eden duygu
rabian: dördüncü olarak
şahsî: kişisel
şakirt: öğrenci, talebe
uhrevî: âhirete ait, âhiretle ilgili
umum: herkes

maîşet müzayakası yüzünden haremi, demiş zevcine: “İhtiyacımız şedittir.”

Birden, altundan bir kerpiç yanlarında hazır oldu. Haremine dedi: “İşte Cennetteki bizim kasrımızın bir kerpicidir.”

Birden o mübarek hanım demiş ki: “Gerçi çok muhtacız ve âhirette de çok böyle kerpiçlerimiz var; fakat fâni bir surette bu zayi olmasın, o kasrımızdan bir kerpiç noksan olmasın. Dua et, yerine gitsin; bize lâzım değil.” Birden yerine gitti, Keşifle gördüler diye rivayet edilmiş.

İşte bu iki kahraman ehl-i hakikat, Risale-i Nur şakirtlerinin dünyaya ait ezvak-ı kerametlere koşmadıklarına bir hüsn-ü misaldir.

âhiret: öteki dünya, öldükten sonraki ebedî hayat
ehl-i hakikat: tarikat ve tasavvuf yoluna girmeden, Sahabe gibi doğrudan Kur’ân ve Sünnet ışığında ilerleyen
ezvak-ı keramet: kerametın zevkleri

fâni: geçici olan, ölümlü
harem: eş, zevce
hüsn-ü misal: güzel örnek
kasır: saray, köşk
kerpiç: tuğla
keşif: Allah tarafından ilham olunmasıyla gizli bir şeyin meydana çıkarılması
maîşet: geçim, ya-

şayış
müzayaka: sıkıntı, darlık, güçlük
rivayet: nakil, haber
suret: biçim, şekil
şakirt: öğrenci, talebe
şedit: çok şiddetli
zayi etmek: kaybetmek
zevc: erkek eş, koca

(*Lem'alar, Yirmi Sekizinci Lem'a,
On Birinci Nükte*)

Bir düstur

Risale-i Nur talebeleri, Risale-i Nur'un dâiresi hâricinde nur aramamalı ve aramaz. Eğer ararsa, Risale-i Nur'un penceresinden ışık veren mânevî güneşe bedel bir lâmbayı bulur, belki güneşi kaybeder.

Hem Risale-i Nur'un dâiresindeki hâlis, pek kuvvetli ve her ferdine çok ruhları kazandıran ve Sahâbenin sırr-ı verâset-i Nübüvvetle meşreb-i uhuvvetkârânesini gösteren “meşreb-i hillet ve meslek-i uhuvvet” ise, hâriç dâirelerde o pedere ve o mürşide

bedel: karşılık
düstur: kural
ferd: kişi, birey
hâlis: içten, ihlâslı
hâriç: dış
meslek-i uhuvvet:
kardeşlik mesleği
meşreb-i hillet:
yakın dostluğu

öngören hareket
tarzı
meşreb-i uhuv-
vetkârâne: kar-
deşliği öngören
hareket tarzı
mürşid: irşad
eden, doğru yolu
gösteren

Sahâbe: Hz. Pey-
gamberi (a.s.m.)
gören ve onun
yolundan giden
Müslümanlar
sırr-ı verâset-i
Nübüvvet: Pey-
gamber varisliği-
nin sırrı

üç cihetle zarar vermek suretiyle, bir pederi aramaya ihtiyaç bırakmaz; bir tek peder yerine, pek çok ağabeyi buldurur. Elbette büyük kardeşlerin müteaddit şefkatleri, bir pederin şefkatini hiçe indirir.

Dâireye girmeden evvel bulduğu şeyhi, her fert o şeyhini, mürşidini, dâirede dahi muhâfaza edebilir. Fakat şeyhi olmayan, dâireye girdikten sonra, ancak dâire içinde mürşid arayabilir. Hem Risaletü'n-Nur'un velâyet-i kübrâ olan sırr-ı verâset-i Nübüvvet feyzini veren ders-i hakâik dâiresindeki ilm-i hakikat dahi dâire hâricindeki tarikatlere ihtiyaç bırakmaz. Meğer tarikatı yanlış

cihet: yön
ders-i hakâik: hakikatlere ulaştırma dersi
ferd: kişi, birey
feyiz: mânevî bereket, bolluk
hâric: dış
ilm-i hakikat: hakikat ilmi, bilgisi
muhâfaza etmek: korumak, saklamak
mürşid: irşad eden, doğru yolu

gösteren
mürşid: irşad eden, doğru yolu gösteren
müteaddit: çeşitli, birçok
peder: baba
Risaletü'n-Nur: Risale-i Nur'un diğer bir adı
sırr-ı verâset-i Nübüvvet: Peygamber varisliğinin sırrı

suret: şekil, yön
şeyh: bir tarikatta en üst konuma ulaşmış kimse; bir tekkede ders veren ve müritleri bulunan kimse
tarikat: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol
velâyet-i kübrâ: en büyük velilik

anlayıp, güzel rüyalar, hayaller, nur ve zevklere müptelâ ve âhiret faziletinden ayrı olan dünyevî ve hevesî zevkleri arzulayan ve merciyet makamını isteyen nefisperestler ola...

Bu dünya dârü'l-hizmettir; külfet ve meşakkat ile ücret ölçülür—dârü'l-mükâfat değil. Onun içindir ki, ehl-i hakikat keşif ve kerâmetlerdeki ezvâk ve envâra ehemmiyet vermiyorlar. Belki bazan kaçıyorlar, setrini istiyorlar.

Hem Risale-i Nur'un dâiresi çok geniştir; şâkırtleri pek çoktur. Hârice kaçanları ara-

âhiret: öteki dünya, ölümden sonraki ebedî hayat
dârü'l-hizmet: hizmet alanı
dârü'l-mükâfat: ödüllendirme yeri
dünyevî: dünya ile ilgili
ehemmiyet: değer, önem
ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler
envâr: nurlar
ezvâk: zevkler, lezzetler

fazilet: üstün değer
hâriç: dış
hevesî: zevk ve hevesten kaynaklanan
kerâmet: ihsan; Allah'ın sevdiği kullarına ikram olarak verdiği olağanüstü hal ve özellik
keşif: mânevî alemlerdeki gizli olan hakikatleri açığa çıkarma
külfet: güçlük, zor-

luk
makam: derece
merciyet: müracaat yeri olma
meşakkat: güçlük, zorluk
müptelâ: bağımlı, düşkün
nefisperest: nefsin arzu ve isteklerine çok düşkün olan
setr: örtme, gizleme
şâkırt: talebe, öğrenci

maz, ehemmiyet vermez, belki daha içine almaz. Her insanda bir kalp var. Bir kalp ise, hem dâirede, hem hâriçte olamaz.

Hem hâriçteki irşâda hevesli zâtlar, Risale-i Nur'un şâkirtleriyle meşgul olmamalı. Çünkü üç cihetle zarar görmeleri muhtemeldir. Takvâ dâiresindeki talebeler irşâda muhtaç olmadıkları gibi, hâriçte kesretli namazsızlar var. Onları bırakıp bunlarla meşgul olmak irşad değildir. Eğer bu şâkirtleri severse, evvelâ dâire içine girsin, o şâkirtlere peder değil, belki kardeş olsun—fazileti ziyade ise ağabeyleri olsun.

Hem bu hâdisede göründü ki, Risale-i Nur'a intisâbın çok ehemmiyeti var ve çok pahalı düştü. Ve buna bu fiyatı veren ve o yolda bütün âlem-i İslâm nâmına dinsizli-

âlem-i İslâm: İslâm dünyası

cihet: yön

ehemmiyet: değer, önem

evvelâ: ilk olarak

hâriç: dış

hevesî: zevk ve

hevesten kaynaklanan

intisâb: bağlanma

irşad: doğru yolu gösterme, uyarma

kesretli: pek çok

nâmına: adına

peder: baba

şâkirt: talebe, öğrenci

takvâ: Allah'tan korkup emir ve yasaklarına titizlikle uyma

ziyade: çok, fazla

ğe karşı mücâhede vaziyetini alan aklı başında bir adam, o elmas gibi mesleği terk edip başka mesleklere giremez.

(Lem'alar, Yirmi Sekizinci Lem'a,
On İkinci Nükte)

Aziz kardeşlerim!

Gücenmemek şartıyla bu defa takdirkârane değil, belki tenkidkârane iki küçük meseleyi beyan edeceğim:

Birincisi: Ben, sizleri ve Risale-i Nur'u müdâfaa için çok davalarda bulundum. O davalardaki şahidlerimin birinci sınıfı sizlerdiniz. Halbuki, inkârınızla hem beni şahidsiz bıraktınız, hem de hakkımdaki ittihamı takviye ettiniz. Çünkü, sizin kaçma-

aziz: çok değerli, izzetli

beyan etmek: açıklamak, izah etmek

ittihâm: suçlama, suçlu duruma düşürme

mücâhede: cihad etme, din düşmanına karşı mücadele yapma

müdâfaa: savunma

takdirkârâne: tak-

dir edercesine

takviye etmek: güçlendirmek, desteklemek

tenkidkârane: eleştiri şeklinde

vaziyet: durum

nız ve inkârınız, “Demek bir şey var ki, bunlar yanaşmıyorlar” diye fikir verdi. Hem ben sizlerin nasıl tebriyenize çalıştım, sizden çoluk çocukları olmayan kısmı beni yalnız bırakmamak için merdâne yanaşmak lazımdı. Fakat, iş işten geçti, yeniden yanaşmağa lüzum yok.

İkinci mesele: Seciye-i âliye-i Sahabeyi ve meşreb-i nurânî-i peygamberiye beyan eden Risale-i Nur dairesindeki feyze kanaat etmeyip, bir kısım kardeşlerimiz tarikat hevesiyle üstadının ve kardeşlerinin şahs-ı mânevîsinin rızasını ve iznini almadan başka yerde o hevesle, hem kendine faidesi olmayarak, hem bizlere, hem Risale-i Nur’a, hem musibettede arkadaşlarımıza, Risale-i

beyan etmek:

açıklamak, izah etmek

faide: fayda, yarar

feyiz: ilham, irfân, bereket

heves: gelip geçici arzu ve istek

kanaat etmek: yetinmek

merdâne: mertçe

meşreb-i nurânî-i

peygamberî:

peygamberin nuru yolu

musibettede: belâya, sıkıntıya düşmüş olan kimse

seciye-i âliye-i

Sahabe: Sahabelerin yüksek karakteri

şahs-ı mânevî:

belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen mânevî şahıs

tarikât: İlâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

tebrie: beraat ettirme

Nur'a girmeyen rüfeka'mıza zarar ve müteaddid ve dikkatle bizi tecessüs eden adamların nazar-ı dikkatini celbe medar bir heveste bulundular. Ben ki, her birinizi yüz hemşehrime değıştirmedigimi resmen mahkemede iddia ettim ve beni ziyaret edenlere karşı iddia etmişim ki; Risale-i Nur talebelerinin en küçüğünü, hariç bir veliden daha ehemmiyetli gördüğümü ve Kuleönlü Ali, Lütfi gibi genç ve hâlis Risale-i Nur talebelerini hariçteki büyükçe bir veliye tercih ettiğimi çok emarelerle benden anladığınız halde, nasıl oluyor ki menfaatsiz, belki zararlı bir heves yolunda arkadaşlarının şahs-ı mânevîsinin malum ve âli makamını ve Üstadınızın müsellemler size karşı hayır-

âli: yüksek
ehemmiyetli: değerli, kıymetli
emâre: belirti, işaret
hâlis: saf, samimi
hariç: bir şeyin dışında olan
hemşehri: aynı şehirli olan
heves: gelip geçici arzu ve istek
malûm: bilinen,

belli
medar: sebep
menfaat: çıkar, kişisel yarar
müsellemler: doğruluğu şüphesiz kabul edilmiş
müteaddit: birçok, çeşitli
nazar-ı dikkati
celb: dikkat çekme

rüfeka: refikler, arkadaşlar
şahs-ı mânevî: belli bir kişi olmayıp bir cemaatten meydana gelen mânevî şahıs
talebe: öğrenci
tecassüs eden: casusluk yapan, gizlice araştıran
veli: Allah dostu

hahlığını düşünmeyip, hariçte makamı—sizce meçhul—ve hem o bîçareye zararlı bir surette şeyhlik damarını tahrik etmek suretinde sohbet etmek muvafık değildir.

Bu tenkid—haşa—sizin umumunuza ve ekserinize ait değil, yalnız bir iki üç zatın kusurlarına da değil, kalblerinin fazla safvetinden ve tarikata ziyade heveslerinden-
dir. Hem Isparta'nın en zaif damarı, sebeb-i ittihamımız olan tarikatı en kuvvetli sebep göstermeleri, zannederim bu mânasız tarikat hevesi sebebiyet vermiştir. Burada bu tevkifimizin en kuvvetli sebebi, bu bazı safdillerin hevesinden ve benimle de münasebetleri tarikat süsü verdiğiinden tah-

bîçare: çaresiz, zavallı

hariç: bir şeyin dışında olan

hayırhah: başkasının iyiliğini isteyen

meçhul: bilinmeyen

muvafık: uygun, yerinde

münasebet: ilişki, bağlantı

safdil: saf kalpli,

kolay aldanan

safvet: paklık, temizlik

sebeb-i ittiham: suçlama sebebi

sebebiyet vermek: neden olmak

suret: biçim, şekil

şeyh: bir tarikatta en üst konuma ulaşmış kimse; bir tekkede ders veren ve müritleri

bulunan kimse

tahrik etmek: harekete geçirmek

tarikât: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

tenkid: eleştiri

tevkif: tutuklama

umum: bütün

zaif: zayıf

ziyade: çok, fazla

min ederim. Pek çok rica ederim benim bu tenkidimden gücenmeyiniz.

Said Nursî

(Emirdağı Lâhikası I, 53. Mektup'tan)

“Neden en ziyade senin şahsın hakkında hüsn-ü zan eden ve sana büyük bir makam veren ve Risale-i Nur’la çok kuvvetli irtibatı bulunan ve sen de onları çok sevdiğin halde, hizmet-i Nuriyenin haricinde senin şahsınla temaslarını istemiyorsun ve senin hakkında fazla hüsn-ü zan beslemeyeni sohbette tercih ediyorsun, daha ziyade iltifat gösteriyorsun, nedendir?”

Elcevap: Otuz Üçüncü Sözün İkinci Mektubunda dediğim gibi: Bu zamanda insanlar, ihsanını, muhtaçlara çok pahalı satar-

hariç: dış

hizmet-i Nuriye:

Risale-i Nur hizmeti

hüsn-ü zan: güzel düşünce

ihsan: bağış, ikram, lütuf

iltifat: iyilik ve güzelliikle davranış, teveccüh

irtibat: bağ, ilişki

makam: derece

temas: ilişki kurma, görüşme

tenkid: eleştiri

ziyade: çok, fazla

lar. Meselâ, benim gibi bir biçareyi, sâlih veya velî zannedip, sonra bir ekmek verir ve mukabilinde makbul bir dua ister. Bu kadar fiyat vermektense, bu ihsanı istemiyorum diye hediyelerin adem-i kabulüne bir sebep gösterdiğim gibi; Risale-i Nur'un has şakirtleri müstesna olarak—başkaları, beni, büyük bir makamda bilmekle, kuvvetli bir alâka ve hizmet gösterir. Hem mukabilinde, dünyada, ehl-i velâyet gibi nur'ânî neticeleri ister. Sonra bize hizmeti ile ve alâkasıyla mânevî ihsan eder. Böylelerin bu nevi ihsanlarına karşı, istediği fiyata sahip olamadığım için mahcup oluyorum. Onlar da ehemmiyetsizliklerimi bildikleri vakit inkisar-ı hayale uğrarlar, belki hizmette

adem-i kabul: kabul etmeme

alâka: bağlantı, ilgi

biçare: çaresiz

ehl-i velâyet: Allah'ın velî kulları

has şakirtler: Üstadın çok değer verdiği, ilk sıradaki Risale-i Nur talebeleri

ihsan: bağış, ikram, lütuf

inkisar-ı hayal: hayal kırıklığı

mahcup: utanan; utanmış

makam: derece

makbul: kabul gören

mukabil: karşılık

müstesna: dışında, hariç

nevi: çeşit, tür

nur'ânî: nurlu, parlak

sâlih: iyi; Allah'ın sevgili kulu

velî: Allah dostu, Allah'ın sevgili kulu

fütura düşerler. Gerçi umur-u uhreviyede hırs ve kanaatsizlik bir cihette makbuldür. Fakat mesleğimizde ve hizmetimizde, bazı ârızalarla, inkisar-ı hayal cihetiyle, şükür yerine, meyusiyetle şekvâ etmeye sebep olur; belki de hizmetten vazgeçer. Onun için, mesleğimizde kanaat, daima şükrü ve metaneti ve sebatı netice verdiği için, ihlâs dairesinde, hizmet noktasında çok hırs ve kanaatsizlik gösterdiğimiz halde, neticelerine ve semeratına karşı kanaatle mükellefiz.

Meselâ, Risale-i Nur hizmetiyle Isparta ve civarında binler ehl-i imana fevkalâde kuvvet-i imaniyeyi temin etmek olan bu

ârıza: aksama

cihet: şekil, yön

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler

fevkalâde: olağa-nüstü

fütur: ümitsizlik, gevşeklik, bıkkınlık

ihlâs: ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızası-

nı gözetme; samimiyet

inkisar-ı hayal:

hayal kırıklığı

kanaat: görüş, fikir; Allah'ın nasip ettiği şeye razı olma, yetinme

kuvvet-i imaniye:

iman gücü

makbul: kabul gören

metanet: sağlamlık

meyusiyet: ümitsizlik

mükellef: yükümlü

sebat: kararlı olma

semerat: meyveler, neticeler

şekvâ etme: şikâyet etme

şükür: Allah'ın nimetlerine karşı memnurluk gösterme, Allah'a teşekkür etme

temin etmek: sağlamak

umur-u uhreviye: âhirete ait işler

netice, bizim fevkalâde hizmetimize kâfidir. On kutup derecesinde biri çıksa, bin adamı derece-i velâyete sevk etse, yine bu neticeyi aşağıya düşürmez. Nurun hakikî şakirtleri, bu gibi neticelere kanaat ediyorlar. O büyük kutbun müridlerinin kanaat-i kalbiyelerini temin eden üstadlarının fevkalâde makamı ve meselelerde hükümleri yerine, Risale-i Nur'un sarsılmaz hüccetleri, o müridlerinin kanaatlerinden çok ziyade şakirtlerine kanaat verdiği gibi, bu hâlet ve itikad başkasına da sirayet eder, menfaat verir. O müridlerin kanaati ise, hususî ve şahsî kalır.

derece-i velâyet:

velîlik derecesi

fevkalâde: olağanüstü

hakikî: asıl, gerçek

hâlet: durum, hâl

hususî: özel

hüccet: sarsılmaz, sağlam delil

hüküm: karar

itikad: inanç

kâfi: yeterli

kanaat: görüş, fikir; Allah'ın nasip ettiği şeye razı olma, yetinme

kanaat-i kalbiye: kalbî kanaat, kalben tatmin olma

kutup: birçok Müslümanın kendisine bağlandığı, büyük evlialardan zamanın en büyük yol göstericisi

ricisi

menfaat: çıkar, yarar

mürid: Allah'ın rızasına kavuşmayı isteyen, bir mürşidin talebesi

sirayet: geçme, yayılma

şakirt: öğrenci, talebe

temin etmek: sağlamamak

Hattâ ilm-i mantıkta “kaziye-i makbule” tâbir ettikleri, yani büyük zatların delilsiz sözlerini kabul etmektir; mantıkça yakîn ve kat’iyyeti ifade etmiyor, belki zann-ı galiple kanaat verir. İlm-i mantıkda; burhan-ı yakînî, hüsn-ü zanna ve makbul şahıslara bakmıyor, cerh edilmez delile bakar ki, bütün Risale-i Nur hüccetleri, bu burhan-ı yakînî kısmındandır.

Çünkü, ehl-i velâyetin amel ve ibadet ve sülûk ve riyazetle gördüğü hakikatler ve perdeler arkasında müşahede ettikleri hakaik-i imaniye, aynen onlar gibi, Risale-i

amel: davranış, iş

burhan-ı yakînî:

şüphelerden uzak, güçlü ve sarsılmaz kesin delil

cerh edilme: çürütülme

ehl-i velâyet: Allah’ın velî kulları

hakaik-i imaniye: iman hakikatleri, esasları

hakikat: asıl, gerçek

hüccet: sarsılmaz, sağlam delil

hüsn-ü zan: güzel düşünce

ilm-i mantık: mantık ilmi

kanaat: görüş, fikir; Allah’ın nasip ettiği şeye razı olma, yetinme

kat’iyyet: kesinlik

kaziye-i makbule: çoğunluk tarafından kabul edilen önerme, hüküm

makbul: kabul gören

müşahede: gözlem

riyazet: mânevî eğitim; nefsi kontrol altına almak için bütün dünyevî zevklerinden uzak yaşama

sülûk: mânevî yol alma

tâbir: isimlendirme, ifade etmek

yakîn: kesin ve doğru bilgi

zann-ı galip: galip kanaat; kuvvetli ihtimal, gerçeğe en yakın olan zan

Nur, ibadet yerinde, ilim içinde hakikate bir yol açmış; sülûk ve evrad yerinde, mantikî burhanlarla ilmî hüccetler içinde hakikatü'l-hakaik yol açmış; ve ilm-i tasavvuf ve tarikat yerinde, doğrudan doğruya ilm-i kelâm içinde ve ilm-i akîde ve usûlû'd-din içinde bir velâyet-i kübrâ yolunu açmış ki, bu asrın hakikat ve tarikat cereyanlarına galebe çalan felsefî dalâletlere galebe ediyor, meydandadır.

burhan: kuvvetli kesin delil

cereyan: akım, hareket

dalâlet: hak yoldan ayrılma, sapkınlık

evrad: virdler; devamlı yapılan zikirler

felsefî: felsefe ile ilgili, felsefeye ait

galebe: üstün gelme

hakikat: tarikat ve tasavvuf yoluna girmeden, Sahabe gibi doğrudan Kur'ân ve Sünnet ışığında iman hakikatlerine ulaştırılan yol

hakikatü'l-hakaik:

gerçeklerin gerçeği, hakikatlerin özü

hüccet: sarsılmaz, sağlam delil

ilm-i akîde ve

usûlû'd-din: usul ilmi; din ve inanç konularını ele

alan, iman hakikatlerini ispat eden ve açıklayan bilim dalı olan Akaid ilmi ve metodolojisi

ilm-i kelâm: iman hakikatlerini ispat eden ve açıklayan bilim dalı

ilm-i tasavvuf ve tarikat: ilâhî hakikatlere ulaşmak

için, şeyhin gözetiminde takip edilen yolun ilmi; tarikat ve tasavvuf ilmi

mantikî: mantık ilmine ait

sülûk: mânevî yol alma

tarikat: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

velâyet-i kübrâ: en büyük velîlik; tarikat berzahına uğramadan, zahirden hakikate geçen ve peygamber varisliğinden gelen velîlik

Teşbihte hatâ olmasın, nasıl ki Kur'ân'ın gayet kuvvetli ve mantıkî hakikati, sair dinleri, felsefe-i tabiiyenin savletinden ve galebesinden kurtarıp onlara bir nokta-i istinad oldu, taklidî ve aklın haricindeki usullerini de bir derece muhafaza etti. Aynen öyle de, bu zamanda onun bir mu'cizesi ve nuru olan Risale-i Nur dahi, felsefe-i maddiyeden gelen dehşetli dalâlet-i ilmiye-ye karşı, avâm-ı ehl-i imanın, taklîdî olan imanlarını, o dalâlet-i ilmiyenin savletinden kurtarıp, umum ehl-i imana bir nokta-i

avâm-ı ehl-i iman:

iman sahiplerinin
avam tabakası,
halk tabakası

dalâlet-i ilmiye:

bilimden gelen
sapıklık, dalâlet

dehşetli: korkunç

ehl-i iman: Allah'a
ve Allah'tan gelen
herşeye inanan
kimseler, mü'minler

felsefe-i maddiye:

her şeyi maddede
arayan ve madde
ile açıklamaya çalışan
felsefe

felsefe-i tabiiye:

yaratılışı ve her
şeyi tabiata dayandıran
felsefe

galebe: üstün gelme

hakikat: tarikat ve
tasavvuf yoluna
girmeden, Sahabe
gibi doğrudan
Kur'ân ve Sünnet
ışığında iman hakikatlerine
ulaştırılan yol

mantıkî: mantığın

kurallarına uygun

mu'cize: benzerini
yapma noktasın-

da başkalarını
âciz bırakan olağanüstü şey

nokta-i istinad:

dayanak noktası

sair: diğer, başka

savlet: saldırı, hücum

taklîdî: araştırmaksızın
taklide dayanan

teşbih: benzetme

usul: temel prensipler,
bir şeyin aslını,
dayandığı noktayı gösteren
kurallar

istinad ve yakın ve uzaklarda olanlara dahi, zaptedilmez bir kal'a hükmüne geçmiştir ki, bu emsalsiz dehşetli dalâletler içinde, yine avâm-ı mü'minin imanını, şüphelerden ve İslâmiyetini, hakikatsizlik vesveselerinden muhafaza ediyor.

Evet, her tarafta, hattâ Hint ve Çin'de ehl-i iman, bu zamanın çok dehşetli dalâletinin galebesinden, "Acaba İslâmiyette bir hakikatsizlik mi var ki, sarsılmış?" diye şüpheye ve vesveseye düştüğü vakit birden işitir ki, bir risale çıkmış, imanın bütün hakikatlerini kat'î ispat eder, felsefeyi mağlûp edip zındıkayı susturuyor, diye anlar. Birden o şüphe ve vesvese zâil olup imanı kurtulur ve kuvvet bulur.

avâm-ı mü'min: mü'minlerin halk tabakası
dalâlet: hak yoldan ayrılma, sapkınlık
dehşetli: korkunç
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler
emsalsiz: benzer-

siz
galebe: üstün gelme
hakikat: tarikat ve tasavvuf yoluna girmeden, Sahabe gibi doğrudan Kur'ân ve Sünnet ışığında iman hakikatlerine ulaştırılan yol
kal'a: büyük hisar, kale

kat'î: kesin bir şekilde
mağlûp etme: yenme, galip gelme
nokta-i istinad: dayanak noktası
vesvese: kuruntu, şüphe
zâil: geçip gidici, yok olucu
zaptedilmek: ele geçirilmek
zındıka: dinsizlik

(Lem'alar, Yirmi Sekizinci Lem'a,
On Yedinci Nükte'den)

Gülistan sahibi Şeyh Sa'di-i Şirâzî naklediyor, der: “Ben bir ehl-i kalbi tekkede, seyr-i sülûk ile meşgul iken görmüştüm. Birkaç gün sonra onu talebeler içinde, medresede gördüm. Ne için o feyizli tekkeyi terkedip, bu medreseye geldin, dedim. O da dedi ki: Orada herkes kendi nefsin—eğer muvaffak olursa—kurtarabilir. Burada ise bu âlî-himmet şahıslar kendileriyle beraber çoklarını kurtarmaya çalışıyorlar. Uluvv-ü cenâb, uluvv-ü himmet bunlardadır. Fazîlet ve himmet bunlardadır. Onun için buraya geldim.”

âlî-himmet: yüce
himmetli

fazîlet: yüksek
meziyet, erdem

feyiz: mânevî gıda, bereket

Gülistan: Sâdi-i
Şirâzî'nin bir eseri

himmet: ciddî
gayret, fedakârlık

muvaffak olmak:
başarmak

nefis: bir kimsenin
kendisi

seyr-i sülûk: mânevî makamlarda
yapılan seyir ve

seyahat

talebe: öğrenci

tekke: tarikat ehli-

nin zikir ve ders
için toplandıkları
yer

uluvv-ü cenâb:
yüksek makam ve
kişilik sahibi

uluvv-ü himmet:
yüksek gayret ve
fedakârlık

Şeyh Sa'dî bu vâkıyı, kısaca hülâsasını *Gülistan*'ında yazmıştır.

Acaba, talebelerin,

نَصَرَ، نَصْرًا، نَصْرُوا، نَصَرَتْ ... gibi sarf ve nahvin küçücük meseleleri tekkelerdeki virdlere râcih gelirse, Risâle-i Nur'un:

أَمَنْتُ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ

وَبِالْيَوْمِ الْآخِرِ ¹

deki hakaik-ı kudsiye-i imâniyeyi en kat'î ve vâzıh bir sûrette ders verip, en muannid zındıkları ve en mütemerrid feylesofları susturup ders verirken, onu bırakıp, yahut

¹ "Allah'a, meleklerine, kitaplarına, peygamberlerine, âhiret gününe iman ettim."

feylesof: filozof, felsefeci

Gülistan: Sâdi-i Şirâzî'nin bir eseri

hakaik-ı kudsiye-i imâniye: kutsal iman hakikatleri, esasları

hülâsa: özet

kat'î: kesin

muannid: inatçı

mütemerrid: inatçı

râcih: üstün gelen, tercih edilen

sarf ve nahiv: Arapça dil bilgisi, gramer

sûret: şekil

talebe: öğrenci

tekke: tarikat ehlinin zikir ve ders için toplandıkları yer

vâkıa: olay

vâzıh: açık, aşikâr

vird: devamlı yapılan zikir

zındık: dinsiz

sekteye uğratıp, veyahut kanâat etmeyip, tarikat hevesiyle Risâle-i Nur'dan izin almayarak kapanmış hangâhlara girmek, ne derece yanlış olduğunu ve bizim bu şefkat tokadına ne derece istihkak kesbettiğimizi gösteriyor.

hangâh: derviş evi, büyük tekke
heves: gelip geçici arzu ve istek
istihkak kesbetmek: hak kazan-

mak
kanâat etme: yetinme
sekteye uğratmak: engellemek

tarikat: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

(Emirdağı Lâhikası II, 118. Mektup'tan)

Yazıları beş vecihle iftira ve yalan olduğunu gördüğüm bir gazeteyi bana okudular. Böyle iftiraların hem Isparta'ya, hem neşredenlere büyük zararı var.

Birinci yalan: Nur Risalelerini okuyanlara mürid ve tarikat diye beni tarikat dersi vermekle ittiham ediyor. Halbuki beni tanıyanlar biliyorlar ki, mahkemelerde de sabit olduğu gibi, ben tarikat dersi değil, imanın, Kur'ân'ın hakikatlerini ders veriyorum. Dersimi dinleyenlere Nur talebesi denir. Mesleğimiz tarikat değil, imanın hakikatleridir.

hakikat: asıl esas; gerçek

ittiham: suçlama

mürid: Allah'ın rızasına kavuşmayı

isteyen, bir mürşidin talebesi

neşreden: yayınlayan

tarikat: İlâhî haki-

katlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen tasavvuf yolu
vecih: yön

(Emirdağı Lâhikası I, 12. Mektup'tan)

Beni haislere sokan muarızlarımın bir bahaneleri de—o mahkemede ondan be-
raat kazandığım—“tarikâtçılık”tır. Halbuki,
Risale-i Nur’da daima dâvâ edip demişim:
“Zaman tarikât zamanı değil, belki imanı
kurtarmak zamanıdır. Tarikatsız Cennete gi-
denler çoktur, imansız Cennete giden yok-
tur” diye bütün kuvvetimizle imana çalış-
mışız. Ben hocayım, şeyh değilim. Dünya-
da bir hanem yok ki, nerede tekkem ola-
cak? Bu yirmi sene zarfında, bir tek adam
yok ki, çıksın desin: “Bana tarikât dersi ver-
miş.” Ve mahkemeler ve zabıtalara bulma-
mışlar. Yalnız eskiden yazdığım tarikâtlerin
hakikatlerini ilmen beyan eden Telvihat Ri-

beraat: temize çık-
ma, suçsuz oldu-
ğunun anlaşılması

beyan: açıklama,
anlatım

dâvâ: iddia

hakikat: asıl, ger-
çek

hane: ev

muarız: karşı ge-
len, muhalif

şeyh: tarikât dersi
veren mânevî li-
der, mürşid

tarikât: İlâhî haki-
katlara ulaşmak
için, şeyhin göze-
timinde takip edi-

len yol

tarikâtçılık: tarikât
dersi verme

tekke: tarikatte
olanların barın-
dıkları, ibadet et-
tikleri yer

zabıta: emniyet
görevlisi

salesi var ki, bir ders-i hakikattir ve yüksek bir ders-i ilmîdir, tarikat dersi değildir.

(Emirdağı Lâhikası I, 37. Mektup'tan)

Zatınızın şahsıma karşı haddimden pek çok ziyade hüsn-ü zannınızı, Risale-i Nur'un şahs-ı mânevîsi namına kabul edebilirim. Yoksa kendimi o makamlarda görmek benim haddim değil.

Hem, “Risale-i Nur mesleği, tarikat değil, hakikattir, Sahabe mesleğinin bir cilvesidir. Bu zaman tarikat zamanı değil, imanı kurtarmak zamanıdır.” Risale-i Nur, bu hiz-

cilve: görüntü,

yansıma

ders-i hakikat:

hakikat dersi

ders-i ilmî: ilmî

ders

hakikat: doğrudan

Kur'an ve Sünnet

ışığında iman ha-

kikatlerine ulaştı-

ran yol, meslek

hüsn-ü zan: güzel

düşünce

Sahabe: Hz. Pey-

gamberi (a.s.m.)

dünya gözüyle

görüp onun yo-

lundan giden

Müslümanlar

şahs-ı mânevî: tü-

zel kişilik; belli bir

kişi olmayıp bir

cemaatten mey-

dana gelen mâ-

nevî şahıs

tarikat: lâhî haki-

katlere ulaşmak

için, şeyhin göze-

timinde takip edi-

len yol

Telvihât Risalesi:

Yirmi Dokuzuncu

Mektup Dokuzuncu

Kısım

meti lillâhilhamd en müşkül ve ağır zamanlarda yapmış ve yapıyor. (...) Zaten Üveysî bir surette doğrudan doğruya hakikat dersimi Gavs-ı Âzamdan (k.s.) ve Zeynelâbidîn (r.a.) ve Hasan, Hüseyin (r.a.) vasıtasıyla İmam-ı Ali'den (r.a.) almışım. Onun için, hizmet ettiğimiz daire onların dairesidir.

(Emirdağı Lâhikası I, 154. Mektup'tan)

Yeni Said'in hususî üstadı olan İmam-ı Rabbânî, Gavs-ı Âzam ve İmam-ı Gazâlî, Zeynelâbidin (r.a.) hususan Cevşenü'l-Kebîr münâcâtını bu iki imamdan ders almışım. Ve Hazret-i Hüseyin ve İmam-ı Ali Kerremallahü Veche'den aldığım ders, otuz

hakikat: gerçek
hususan: özellikle
hususî: özel
kerremallahü
vechehu: "Allah yüzünü, şerefini yüksek kılsın" an-

lamında Hz. Ali için söylenen bir ifade
lillâhilhamd: Allah'a hamd olsun ki
münâcât: dua

müşkül: zor, çetin
suret: biçim
Üveysî: Veysel
 Karanî gibi; sevdiği bir zâtı görmeden bağlanma

seneden beri, hususan Cevşenü'l-Kebîr'le daima onlara mânevî irtibatımda, geçmiş hakikati ve şimdiki Risale-i Nur'dan bize gelen meşrebi almışım.

(Emirdağ Lâhikası I, 185. Mektup'tan)

Bu zaman, imanı kurtarmak zamanıdır. Seyr-i sülûk-ü kalbî ile tarikat mesleğinde bu bid'alar zamanında çok müşkilât bulunduğundan, Nur dairesi hakikat mesleğinde gidip, tarikatlerin fâidesini temin eder.

bid'a: aslen dinde olmayıp sonradan dine zarar verecek şekilde ortaya çıkan şey

hakikat: tarikat ve tasavvuf yoluna girmeden, Sahabe gibi doğrudan Kur'ân ve Sünnet

ışığında iman hakikatlerine ulaşma

hususan: özellikle

irtibat: bağ, ilişki

meşreb: hareket tarzı, metod

müşkilât: zorluklar

seyr-i sülûk-ü

kalbî: mânevî makamlarda kalp

ile yapılan seyrir ve seyahat

tarikât: yol; İlâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

temin etme: sağlama

(*Emirdağı Lâhikası I, 188. Mektup'tan*)

... Bizim hizmetimiz itibarıyla bizde zaif damar sayılan, fakat hakikat noktasında herkesin makbulü ve her şahıs onu kazanmaya müştak olan “mânevî makam sahibi olmak ve velâyet mertebelerinde terakki etmek” ve o nimet-i İlâhiyeyi kendinde bilmektir ki, insanlara menfaatten başka hiçbir zararı yok. Fakat böyle benlik ve enaniyet ve menfaatperestlik ve nefsinin kurtarmak hissi galebe çaldığı bir zamanda, elbette sırr-ı ihlâsa ve hiçbir şeye âlet olmaya bina edilen hizmet-i imaniye ile şahsî makam-ı mâneviyeyi aramamak iktiza

âlet olma: vasıta olma, kullanılma
enaniyet: benlik
hakikat: gerçek; bir şeyin asıl mahiyeti
hizmet-i imaniye: iman hizmeti
makam-ı mâneviye: mânevî makam

makbul: kabul gören, geçerli
menfaatperestlik: sadece çıkarını düşünme
müştak olan: arzulu, istekli, düşünkür
nefis: bir kimsenin kendisi
nimet-i İlâhiye:

Allah'ın nimeti
sırr-ı ihlâs: ihlâs sırrı
terakki etmek: yükselmek, ilerlemek
velâyet: velilik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

ediyor. Harekâtında onları istememek ve düşünmemek lâzımdır ki, hakikî ihlâsın sırrı bozulmasın.

(Emirdağ Lâhikası II, 72. Mektup'tan)

Kur'ân'ı tefsir edene lâzım gelir ki, gayet âli bir deha ve nüfuzlu derin bir içtihad ve bir nevi kuvve-i kudsiye sahibi olmak gerektir. Bu zamanda öyle bir zât ancak bir şahs-ı mânevî olabilir ki, o şahs-ı mânevî, çok ruhların imtizacından ve tesanüdünden ve efkârın telâhukundan ve birbirine yardımından ve kalblerin birbirine in'ikâ-

âli: yüce

efkâr: fikirler, düşünceler

hakikî ihlâs: gerçek ihlâs, ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme; samimiyet

harekât: hareketler, davranışlar

icthad: dinen kesin olarak belirtilmeyen bir konuda

Kur'ân ve hadise dayanarak hüküm çıkarma

imtizac: bileşim, karışım

in'ikâs: yansıma

kuvve-i kudsiye: mukaddes güç, mânevî kuvvet

nevi: tür, çeşit

nüfuzlu: inceliğine varabilen, anlayabilen

şahs-ı mânevî: belirli bir kişi olmayıp bir topluluktan meydana gelen mânevî kişilik, tüzel kişilik

tefsir: Kur'ân'ın mânâ bakımından izahı, yorumu

telâhuk: birbirine katılma, birleşme

tesanüd: dayanışma

sından ve ihlâs ve samimiyetlerinden, mezkûr bir heyetten çıkabilir. O heyetin bir ruh-u mânevîsi hükmüne geçer.

Evet, “Mecmuunda bir hassa bulunur ki, ondaki her fertte bulunmaz” düsturuyla, çok defa içtihadın âsârı ve nur-u velâyetin hassaları ve ziyası bir cemaatte görünüyor. Halbuki, o cemaatin hangisine bakılsa o hassa görünmüyor. Demek âmi adamların ihlâsla tesanüdleri, bir velâyet hassasını veriyor.

âmi: basit, sıradan
âsâr: eserler, varlıklar
cemaat: topluluk, grup
hasa: nitelik, özellik
heyet: kurul
içtihad: dinen kesin olarak belirtilmeyen bir konuda

Kur’ân ve hadise dayanarak hüküm çıkarma
ihlâs: ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme; samimiyet
in’ikâs: yansıma
mecmu: toplam, hepsinin bir arada

olması
mezkûr: adı geçen
nur-u velâyet: velilik nuru
ruh-u mânevî: mânevî ruh
tesanüd: dayanışma
velâyet: velilik
ziya: ışık, nur

(Kastamonu Lâhikası, 120. Mektup'tan)

Fâş etmek hatırıma gelmeyen bir sırrı, fâş etmeye mecbur oldum. Şöyle ki:

Risale-i Nur'un şahs-ı mânevîsi ve o şahs-ı mânevîyi temsil eden has şakirtlerinin şahs-ı mânevîsi "Ferid" makamına mazhar oldukları için, değil hususî bir memleketin kutbu, belki ekseriyet-i mutlakayla Hicaz'da bulunan kutb-u âzâmın tasarrufundan hariç olduğunu ve onun hükmü altına girmeye mecbur değil. Her zamanda bulunan iki imam gibi, onu tanımaya mecbur olmuyor. Ben, eskide, Risale-i Nur'un şahs-ı mânevîsini, o imamlardan birisini zannedi-

ekseriyet-i mutla-
ka: büyük çoğun-

fâş: meydana çı-

ferid: tek, eşsiz,

hususî: özel

kutb: kutup; Müs-

büyük evliyalar-

kutb-u âzam: en

mazhar olma:

şahs-ı mânevî:

rafında bir araya

şakirt: talebe, öğ-

tasarruf: kullanım

temsil: birinin ve-

yordum. Şimdi anlıyorum ki, Gavs-ı Âzam’da, kutbiyet ve gavsiyetle beraber, “Ferdiet” dahi bulunduğundan, âhîrzamanda, şakirtlerinin bağlandığı Risale-i Nur, o Ferdiet makamının mazharıdır. Bu gizlenmeye lâıyk olan bu sırr-ı azime binaen Mekke-i Mükerrermede dahi—farz-ı muhal olarak—Risale-i Nur’un aleyhinde bir itiraz kutb-u âzamdan dahi gelse, Risale-i Nur şakirtleri sarsılmayıp, o mübarek kutb-u âzamin itirazını iltifat ve selâm suretinde telâkki edip, teveccühünü de kazanmak için,

âhîrzaman: dünya hayatının kıyame-te yakın son devresi

binaen: dayanarak

farz-ı muhal: olmayacak birşeyi olacakmış gibi düşünme, varsayım

ferdîyet: teklik; doğrudan Kur’ân ve sünnete dayanarak velilik mertebesine yükselme

gavsîyet: evliyala-

rın başı olma, velilik mertebelerinde yüksek bir makamda olma; en büyük yardım etme makamı

iltifat: iyilik ve güzellikle davranış

kutbiyet: kutupluk, kutup mertebesine erme hâli

kutb-u âzam: en büyük kutup; birçok Müslümanın kendisine bağlandığı büyük evliyadan zamanın en büyük yol gös-

tericisi

mazhar olma:

erişme, nail olma

Mekke-i Mükerre-me: aziz, mukaddes Mekke şehri

mübarek: bereketli, hayırlı

sırr-ı azîm: büyük sır

suret: biçim, şekil

şakirt: talebe, öğrenci

telâkki: anlama, kabul etme

teveccüh: değer verme, ilgi gösterme

medâr-ı itiraz noktaları o büyük üstadlarına karşı izah etmek, ellerini öpmektir.

(Kastamonu Lâhikası, 168. Mektup'tan)

... Risale-i Nur'un o kadar dehşetli muannidlere karşı galibâne mukavemeti, sırr-ı ihlâstan ve hiçbir şeye âlet edilmemesinden ve doğrudan doğruya saadet-i ebediyeye bakmasından ve hizmet-i imaniyeden başka bir maksat takip etmemesinden ve bazı ehl-i tarikatın ehemmiyet verdikleri keşf ve kerâmât-ı şahsiyeye ehemmiyet vermemekten ve velâyet-i kübrâ sahipleri olan

dehşetli: korkunç, ürktücü

ehemmiyet: önem

ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar

hizmet-i imaniye: iman hizmeti

izah: açıklama

kerâmât-ı şahsiye: şahsî kerâmetler

keşif: kalb gözüyle

görme, mânevî âlemlere ait bazı olayları ve hakikatleri görme

medâr-ı itiraz: itiraz sebebi, kaynağı

muannid: inatçı, direnen

saadet-i ebediye: sonu olmayan, sonsuz mutluluk

sırr-ı ihlâs: samî-

miyet, ibadet ve davranışlarda sadece Allah rızasını gözetme sırrı

velâyet-i kübrâ: en büyük velîlik; tarikat berzahına uğramadan, zahirden hakikate geçen ve peygamber varisliğinden gelen velîlik

Sahabîler gibi, veraset-i Nübüvvet sırrıyla, yalnız iman nurlarını neşretmek ve ehl-i imanın imanlarını kurtarmaktır. (...)

Risale-i Nur şakirtleri, hizmet-i Nuriyeyi velâyet makamına tercih eder; keşif ve kerâmâtı aramaz ve âhiret meyvelerini dünyada koparmaya çalışmaz ve vazife-i İlâhiye olan muvaffakiyet ve halka kabul ettirmek ve revaç vermek ve galebe ettirmek ve müstahak oldukları şan ü şeref ve ezvak ve inâyetlere mazhar etmek gibi, kendi vazifelerinin haricinde bulunan şeylere karış-

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler

ezvâk: zevkler, lezzetler

hizmet-i Nuriye: Risale-i Nur hizmeti

inâyet: Allah'tan gelen yardım, ih-san, iyilik

kerâmât: kerâmetler; Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağa-

nüstü hal ve hareketler

keşif: kalb gözüyle görme, mânevî âlemlere ait bazı olayları ve hakikatleri görme

mazhar olma: ayna olma, erişme

muvaffakiyet: başarı

müstehak: lâyık, hak etmiş

neşretmek: yaymak

revaç: rağbet, değer, kıymet

Sahabî: Hz. Peygamber'i (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden Müslümanlar

şakirt: talebe, öğrenci

vazife-i İlâhiye: İlâhî vazife

velâyet: velilik

veraset-i Nübüvvet: Peygamber Efendimizin varisi durumunda olan, büyük âlim ve velîlerin yolu

maz ve harekâtını onlara bina etmezler. Hâlisen, muhlisen çalışırlar, “Vazifemiz hizmettir, o yeter” derler.

(*Mesnevî-i Nuriye, Onuncu Risale'den*)

İ'lem eyyühe'l-aziz! Tevfik-i İlâhî refiki olan adam, tarikat berzahına girmeden zahirden hakikate geçebilir. Evet, Kur'ân'dan, hakikat-i tarikati, tarikatsiz feyiz suretiyle gördüm ve bir parça aldım. Ve keza, maksud-u bizzat olan ilimlere ulûm-u âliyeyi okumaksızın isâl edici bir yol buldum.

berzah: geçit
feyiz: mânevî gıda, bereket
hakikat: her bir şeyin aslı, esası
hakikat-i tarikat: tarikatin özü, tarikatte ulaşılan hakikat ve eşyanın gerçeği
hâlisen: katıksız, samimî olarak
harekât: hareketler, davranışlar
İ'lem eyyühe'l-

aziz: "Bil ey aziz, saygıdeğer kardeşim!" mânâsında muhatabı uyarmak ve dikkatini çekmek için kullanılan bir deyim
isâl edici: ulaştırıcı
keza: aynı, aynı biçimde
maksud-u bizzat: asıl gaye
muhlisen: samimi-

yetle
refik: arkadaş; bir kimsenin beraberi-
 rinde olan
tarikat: mânevî yol; mânevî alanda ilerleme sağlayan yol
tevfik-i İlâhî: Allah'ın yardımı ve başarıya ulaştırması
ulûm-u âliye: yüksek ilimler
zahir: dış görünüş

Serûsseyir olan bu zamanın evlâdına, kısa ve selâmet bir tarîki ihsan etmek rahmet-i hâkimenin şânındandır.

(*Mesnevî-i Nuriye, Mukaddeme'den*)

BİRİNCİ NOKTA: Kırk elli sene evvel, Eski Said, ziyade ulûm-u aklıye ve felsefiyede hareket ettiği için, hakikatü'l-hakaike karşı ehl-i tarikat ve ehl-i hakikat gibi bir meslek aradı. Ekser ehl-i tarikat gibi yalnız kalben harekete kanaat edemedi. Çünkü, akı, fikri hikmet-i felsefiye ile bir derece yaralıydı, tedavi lâzımdı.

ehl-i hakikat: gerçekleri bilenler, hakikatlere ulaşmayı temel alanlar
ehl-i tarikat: bir tarikata mensup olmak suretiyle hakikate ulaşmaya çalışanlar
evlâd: çocuklar, nesil
hakikatü'l-hakaike: hakikatlerin haki-

kati; en büyük hakikat
hikmet-i felsefiye: varlıkların hakikatlerini felsefi yollarla açıklamayı esas alan sistem
ihsan etmek: bağışlamak, ikram olarak sunmak
kanaat etmek: yetinmek
rahmet-i hâkime:

Allah'ın herşeye hükmeden rahmeti
selâmet: güven
serûsseyir: çok hızlı olan, süratle akan
şân: bir şeyin gereği, özelliği
tarîk: yol, usul
ulûm-u aklıye ve felsefiye: akli ve felsefi ilimler

Sonra, hem kalben, hem aklen hakikatte giden bazı büyük ehl-i hakikatin arkasında gitmek istedi. Baktı, onların her birinin ayrı, câzibedar bir hassası var. Hangisinin arkasından gideceğine tahayyürde kaldı. İmam-ı Rabbânî de ona gaybî bir tarzda “Tevhid-i kible et” demiş. Yani, “Yalnız bir üstadın arkasından git”¹ O çok yararlı Eski Said’in kalbine geldi ki:

“Üstad-ı hakikî Kur’ân’dır. Tevhid-i kible bu üstadla olur” diye, yalnız o üstad-ı kudsinin irşadıyla hem kalbi, hem ruhu gayet garip bir tarzda sülûke başladılar. Nefs-i emmaresi de şükûk ve şübehâtıyla onu mâ-

¹ İmam-ı Rabbanî, *el-Mektubat*, 1:87. 75. Mektubat.

câzibedar: çekici
ehl-i hakikat: gerçekleri bilenler, hakikatlere ulaşmayı temel alanlar

gaybî: gayba ait; bilinmeyen âlemlerle bağlantılı

hakikat: bir şeyin aslı ve esası, gerçek mahiyeti

hassa: nitelik, özellik

irşad: doğru yol gösterme
nefs-i emmare: insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere sevk eden duygu

sülûke başlamak: mânevî âlemlere ve derecelere yönelmek

şükûk ve şübehât: tereddütler ve şüpheler

tahayyürde kalma: hayrete düşme; ne yapacağını şaşırma

tevhid-i kible: bir tek hedef belirleme

üstad: eğitici; lider, öncü

üstad-ı hakikî: gerçek öğretici

üstad-ı kudî: kutsal üstad, yol gösterici hoca

nevî ve ilmî mücahedeye mecbur etti. Gözü kapalı olarak değil; belki İmam-ı Gazâlî (r.a.) Mevlâna Celâleddin (r.a.) ve İmam-ı Rabbânî (r.a.) gibi kalb, ruh, akıl gözleri açık olarak, ehl-i istiğrâkın akıl gözünü kapadığı yerlerde, o makamlarda gözü açık olarak gezmiş. Cenâb-ı Hakka hadsiz şükür olsun ki, Kur'ân'ın dersiyile, irşadiyla hakikate bir yol bulmuş, girmiş. Hattâ

وَفِي كُلِّ شَيْءٍ لَهُ آيَةٌ تَدُلُّ عَلَى أَنَّهُ وَاحِدٌ¹ hakikatine mazhar olduğunu, Yeni Said'in Risale-i Nur'uyla göstermiş.

¹ "Her bir şeyde Onun bir olduğuna delâlet eden bir delil vardır." İbnü'l-Mu'tez'in bir şiirinden alınmıştır. İbn-i Kesîr, *Tefsîrü'l-Kur'ânî'l-Azîm*, 1:24.

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

ehl-i istiğrâk: manevî zevklere dalıp kendinden geçen kişiler

hadsiz: sınırsız

hakikat: bir şeyin aslı ve esası, gerçek mahiyeti

irşad: doğru yol gösterme

mazhar olma: ayna olma, nail olma

Mevlâna Celâled-

din: Mevlânâ Celâleddin-i Rûmî

mücahede: cihad etme, din uğrunda çaba harcama

şükür: Allah'a karşı minnet duyma ve Ona teşekkür etme

(Sikke-i Tasdik-ı Gaybî,
Sekizinci Lem'a'dan)

Ben sekiz-dokuz yaşında iken, bütün nahiyemizde ve etrafında ahali Nakşî tarikatında, ve oraca meşhur Gavs-ı Hizan namıyla bir zâttan istimdat ederken, ben akrabama ve umum ahaliye muhalif olarak ‘Yâ Gavs-ı Geylânî’ derdim. Çocukluk itibarıyla elimden bir ceviz gibi ehemmiyetsiz birşey kaybolursa, ‘Yâ Şeyh! Sana bir Fatiha, sen benim bu şeyimi buldur.’ Acîptir ve yemin ediyorum ki, bin defa böyle Hazret-i Şeyh, himmet ve duasıyla imdadıma

acîp: şaşkınlık veren, tuhaf, şaşırtıcı

ahali: halk

Fatiha: Kur’ân-ı Kerimin ilk suresi

Gavs-ı Hizan: Nakşî şeyhlerinden olan ve Bediüzzaman’ın çocukluk yıllarında Hizan civarında

irşat faaliyetinde bulunan Seyyid Sıbğatullah

**Hazret-i Şeyh/
Hazret-i Gavs/
Gavs-ı Geylânî:** Abdülkadir-i Geylânî

himmet: mânevî yardım

istimdat etme: yardım dileme

muhalif: karşıt

nahiye: kazadan küçük, köyden büyük olan yerleşim yeri; bucak

Nakşî tarikatı: Muhammed Ba-haüddin Nakşibendi tarafından kurulan tarikat

umum: bir şeyin tamamı, bütünü

yetişmiş. Onun için bütün hayatımda umumiyetle Fâtiha ve ezkâr ne kadar okumuşsam, Zât-ı Risaletten (a.s.m.) sonra Şeyh-i Geylânî'ye hediye ediliyordu. Ben üç-dört cihetle Nakşî iken, Kadirî meşrebi ve muhabbeti bende ihtiyarsız hükmediyordu. Fakat tarikatla iştigale ilmin meşguliyeti mâni oluyordu.

“Sonra bir inayet-i İlâhiye imdadıma yetişip gafleti dağıttığı bir zamanda, Hazret-i Şeyhin *Fütuhu'l-Gayb* namındaki kitabı hüsn-ü tesadüfle elime geçmiş. Yirmi Sekizinci Mektupta beyan edildiği gibi, Hazret-i Şeyhin himmet ve irşadıyla Eski Said (r.a.)

beyan edilme:

açıklanma

cihet: yön

ezkâr: zikirler, Allah'ı anmalar

Fatiha: Kur'ân-ı

Kerimin ilk suresi

gaflet: duyarsızlık, sorumsuzluk

himmet: mânevî yardım

hüsn-ü tesadüf: güzel bir tesadüf

ihtiyar: dileme, istek, irade

inayet-i İlâhiye:

Allah'ın yardımı

irşad: doğru yol gösterme

mâni: engel

muhabbet: sevgi

Nakşî: Nakşibendîlik tarikatine mensup olan

Şeyh-i Geylânî: Abdülkadir-i Gey-

lânî

tarikât: tasavvufa

dayalı, mânevî

derecelere ulaş-

mayı esas alan

yol ve yöntemler

zât-ı Risalet

(a.s.m.): kendisine kitap gönderilmiş olan zât; Peygamberimiz Hz. Muhammed (a.s.m.)

Yeni Said'e inkılâp etmiş. O *Fütuhu'l-Gayb*'ın tefe'ülünde en evvel şu fıkra çıktı:

أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ

Yani, 'Ey biçare! Sen Darü'l-Hikmeti'l-İslâmiyede bir âzâ olmak cihetiyle güya bir hekimsin, ehl-i İslâmın mânevi hastalıklarını tedavi ediyorsun. Halbuki, en ziyade hasta sensin. Sen, evvel kendine tabib ara, şifa bul; sonra başkasının şifasına çalış.' İşte o vakit, o tefe'ül sırrıyla, maddî hastalığım gibi mânevî hastalığımı da kat'iyen anladım. O şeyhime dedim: 'Sen tabibim ol.' Elhak, o tabibim oldu. Fakat pek şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı. *Fütuhu'l-Gayb*

ameliyat-ı cerrahiye: cerrahî ameliyat

âzâ: üye

biçare: çaresiz

cihet: yön

Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye: 1918-

1922 yılları arasında Şeyhülislâmlığa bağlı olarak faaliyet gösteren, Bediüzzaman

man'ın da görev yaptığı İslâm akademisi hüviyetinde ilmî kuruluş

ehl-i İslâm: İslâm dinine mensup olanlar, Müslümanlar

elhak: doğru, gerçek

evvel: önce

hekim: doktor

inkılâp etme: dö-

nüşme

kat'iyen: kesin olarak

tabib: doktor

tefe'ül: kapalı bir kitabı, belirli dualar okuyarak rastgele açma ve gelen sayfayı ibret alma maksadıyla okuma işlemi

ziyade: fazla

kitabında ‘Yâ gulâm!’ tâbir ettiği bir talebesine pek müthiş ameliyat-ı cerrahiye yapıyor. Ben kendimi o gulâm yerine vaz ettim. Fakat pek şiddetli hitap ediyordu: ‘Eyyühe’l-münafık,’ ‘Ey dinini dünyaya satan riyakâr’ diye, diye... Yarısını ancak okuyabildim. Sonra o risaleyi terk ettim. Bir hafta bakamadım. Fakat ameliyat-ı cerrahiye-nin arkasından bir lezzet geldi; iştiyakla o mübarek eseri acı tiryak gibi veya sulfato gibi içtim. Elhamdülillâh, kabahatlerimi anladım, yaralarımı hissettim, gurur bir derece kırıldı.

ameliyat-ı cerra-

hiye: cerrahî

ameliyat

elhamdülillâh: Allah’a hamd olsun ki

Eyyühe’l-münafık: “Ey münafık”

mânâsında bir seslenme ifadesi

gulâm: çocuk

hitap etme: konuşma, seslenme

iştiyak: aşırı düşkünlük

risale: küçük çaplı

kitap

riyakâr: iki yüzlü

sulfato: kinin, ilaç olarak kullanılan bir tür kimyasal madde

tâbir: ifade

tiryak: ilaç

(Sikke-i Tasdik-ı Gaybî,
Sekizinci Lem'a'dan)

Birinci nokta: Hazret-i Gavs'ın kasidesi-
nin başında bu beş satırdan evvel, acip,
pek garip, çok beliğ, nazdârâne tahdis-i ni-
met suretinde bir dâvâ-yı iftiharkârâne ifa-
de eden iki sahifelik kasidesindeki harika
dâvâsına delil olarak bir keramet-i bâhireyi
âdetâ mucizeye yakın bir harikayı göster-
mek lâzım geliyordu. İşte o akılları hayrette
bırakan mertebeye lâyık olduğunu gösterir
bir keramet izhar etti ki, sekiz yüz sene bir
mesafede Cenâb-ı Hakkın izniyle, ilâmıyla

beliğ: belâğatli;
maksada ve hâle
uygun olan

Cenâb-ı Hak:
Hakkın ta kendisi
olan sonsuz şeref
ve yücelik sahibi
Allah

**dâvâ-yı iftiharkâ-
râne:** iftiharla ya-
pılan iddia, dâvâ

ilâm: bildirme
izhar etme: gös-

terme, ortaya
koyma

kaside: on beş be-
yitten az olmayan
ve büyük bir şah-
sı övmek için ya-
zılan şiir

keramet: Allah'ın
bir ikramı olarak,
Onun sevgili kul-
larında görünen
olağanüstü hal

keramet-i bâhire:

çok açık bir şekil-
de gerçekleşen
keramet

nazdârâne: nazlı
bir şekilde

suretinde: şeklin-
de

tahdis-i nimet:
şükür maksadıyla
Allah'ın verdiği ni-
metleri anlatma,
sevincini ve şük-
rünü dile getirme

zamanımızı tasfilâtıyla görür tarzında, bizim gibi âciz, zayıf talebelerine ders verip teşvik eder. İşte Hazret-i Gavs'ın dâvâsına bu ihbar-ı gaybîsi en bâhir burhan olduğu gibi, Risale-i Nur'un eczalarının hakkaniyet ve ulviyetine bir hüccet-i katia hükmündedir. Evet, Hazret-i Şeyh, bu kasidesiyle Sözlerin hakkaniyetini imza ediyor.

İkinci nokta: Ehl-i tarikat ve hakikatçe müttefekun aleyh bir esas var ki; tarik-i hakta sülûk eden bir insan, nefis-i emmaresinin enaniyetini ve serkeşliğini kırmak için lâzım gelir ki, nazarını nefsinden kaldırıp

bâhir: çok açık
burhan: kesin delil
eczalar: parçalar, bölümler
ehl-i tarikat ve hakikat: tasavvuf yolunun yanı sıra çeşitli vesilelerle iman hakikatlerine ulaşan büyük şahsiyetler
enaniyet: benlik
hakkaniyet: doğruluk, gerçeklik
hüccet-i katia: kesin delil

ihbar-ı gaybî: bilinmeyen gayb âleminden ve gelecekte haber verme
kaside: on beş beyitten az olmayan ve büyük bir şahsı övmek için yazılan şiir
müttefekun aleyh: üzerinde görüş birliği olan
nazar: görüş, bakış

nefis/nefis-i emmare: hazır zevke düşkün ve insanı devamlı kötülüğe sevk eden duygu
sülûk etme: manevî mertebelere yükselme, ilerleme
tafsilât: ayrıntılar
tarik-i hak: hak ve doğru yol; Kur'an ve sünnet yolu
ulviyet: yücelik

şeyhine hasr-ı nazar ede ede tâ fenâfîşseyh hükmüne gelir. “Ben” dediği vakit, şeyhinin hissiyatıyla konuşur. Ve hâkeza, tâ fenâfirresûl, fenâfillâha kadar gider. Meselâ, nasıl ki, gayet fedakâr ve sadık bir hizmet-kâr, bir yaver, efendisinin hissiyatıyla güya kendisi kendisinin efendisidir ve padişahıdır gibi konuşur. “Ben böyle istiyorum” der; yani “Benim seyyidim, üstadım, sultanım böyle istiyor.” Çünkü kendini unutmuş, yalnız onu düşünüyor. “Böyle emrediyor,” der. Öyle de Gavs-ı Geylânî, o harika kasidesinin tazammun ettiği ezvâk-ı fevkalâde Hazret-i Şeyhin sırr-ı azîm-i Ehl-i Beytin irsiyetiyle Âl-i Beytin şahs-ı mânevî-

Âl-i Beyt: Peygamber Efendimizin (a.s.m.) ailesi ve onun neslinden gelenler

ezvâk-ı fevkalâde: olağanüstü zevkler

fenâfillâh: Allah'a, Onda fânî olacak seviyede bağlanma

fenâfirresûl: Resûlullah'a (a.s.m.), onda fânî olacak seviyede bağlanma

fenâfîşseyh: tarikatlarda müridin şeyhine, onda fânî olacak şekilde bağlanması

hâkeza: böylece, bu şekilde

hasr-ı nazar: dik-kati sadece bir yere yöneltme

hissiyat: hisler, duygular

irsiyet: miras olarak kalma

kaside: on beş be-

yitten az olmayan ve büyük bir şahsı övmek için yazılan şiir

seyyid: efendi

sırr-ı azîm-i Ehl-i

Beyt: Hz. Peygamber'in (a.s.m.) neslinden gelenlerin gizli olan büyük sırrı

tazammun etme: içermek, içinde bulundurma

yaver: özel görevli

sinin makamı noktasında ve zât-ı Ahmediye Aleyhissalâtü Vesselâmın verasetiyle hakikat-ı Muhammediyesinde (a.s.m.) kendini gördüğü gibi, fenâ-yı mutlak ile Cenâb-ı Hakkın tecelli-i Zâtîsine mazhariyet noktasında, kasidesinde o sözleri söylemiş. Onun gibi olmayan ve o makama yetişmeyen onu söyleyemez; söylese mes'uldür.

Hazret-i Şeyh, veraset-i mutlaka noktasında, Resul-i Ekrem Aleyhissalâtü Vesselâmın kadem-i mübarekini omuzunda gör-

Aleyhissalâtü

Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

fenâ-yı mutlak:

kendinden tamamiyle geçme

hakikat-ı Muhammediye:

Hz. Muhammed'in (a.s.m.) hakikati

kadem-i mübarek:

mübarek

ayak

kaside: on beş beyitten az olmayan ve büyük bir şahsı övmek için yazılan şiir

Resul-i Ekrem:

Allah'ın en şerefli ve değerli elçisi olan Hz. Muhammed (a.s.m.)

şahs-ı mânevî:

mânevî şahıs; belli bir ideal ve gaye etrafında bir araya gelen topluluğun oluşturduğu mânevî şahsiyet ve ortak kimlik;

tüzel kişilik

tecelli-i Zâtîsine

mazhariyeti: sebepler perdesinin kalkmasıyla Cenâb-ı Hakkın doğrudan tecellisine mazhar olma,

Ona yakın olma nimetine erişme

veraset: varislik, mirasçılık

veraset-i mutla-

ka: mutlak vârislik

zât-ı Ahmediye:

Hz. Peygamber efendimizin (a.s.m.) velî kişiliği

düğü için, kendi kademini evliyanın omuzuna o sırdan bırakıyor. Kasidesinde zahir görünen, temeddüh ve iftihar değil, belki tahdis-i nimet ve âli bir şükürdür. Yalnız bu kadar var ki, muhibbiyet makamı olan makam-ı niyazdan mahbubiyet makamı olan nazdarlık makamına çıkmış. Yani tarik-i acz ve fakrdan, meşreb-i aşk ve istiğraka girmiş. Ve kendine olan niam-ı azime-i İlâhiyeyi yâd edip, bihakkın müftehirane şükretmiştir.

Üçüncü nokta: Keramet, mu'cize gibi Ce-

âli: yüce

bihakkın: hakkıyla,

gerçek mânâsıyla

evliya: Allah dostları, velîler

kadem: ayak

kaside: on beş beyitten az olmayan ve büyük bir şahsı övmek için yazılan şiir

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal

mahbubiyet: en sevgili olma

makam-ı niyaz:

dua etme, yalvarıp yakarma makamı

meşreb-i aşk ve

istiğrak: Allah

aşkıyla kendinden geçme yolu

mu'cize: Allah'ın

izniyle peygamberler tarafından

ortaya konulup bir benzerini yap-

makta başkalarını aciz ve hayrette

bırakan olağanüstü hâl ve hareket

muhibbiyet: son

derece sevmek

müftehirane: övünerek

nazdarlık: nazlı olma

niam-ı azime-i İlâ-

hiye: Allah'tan gelen büyük nimetler

tahdis-i nimet:

şükür maksadıyla Allah'ın verdiği nimetleri anlatma,

sevincini ve şükürünü dile getirme

tarik-i acz ve fakr:

âcizlik ve fakirlik yolu

temeddüh: övünme

yâd etme: anma

zahir: açıkça görülen

nâb-ı Hakkın fiilidir, hediyesidir, ihsanıdır ve ikramıdır; beşerin fiili değildir. O keramete mazhar olan zât ise, bazan biliyor, bazan bilmiyor, vukuundan sonra bilir. Keramete mazhariyetini kablelvuku bilen ve ikram-ı İlâhîye ihtiyariyle tevfik-i hareket eden kısım, eğer enaniyetten bütün bütün tecerrüd etmişse ve Hazret-i Gavs gibi kudsiyet kesb etmişse, Cenâb-ı Hakkın izniyle, o kerametın her tarafını bilerek kendisi sahip çıkar, bilir ve bildirir. Fakat bununla beraber, madem o keramet ikramdır; bütün tafsilatıyla keramet sahibine de meşhud olmak lâzım değildir. Bu sırra binaen, Haz-

beşer: insan

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

enaniyet: benlik

Hazret-i Şeyh/

Hazret-i Gavs:

Abdülkadir-i Geylânî

ihsan: bağış, ikram, lütuf

ihtiyar: irade ve istek

ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, bağışı

kablelvuku: bir şeyin gerçekleşmesinden önce

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal

kesb etme: kazanma

kudsiyet: kusur ve noksandan uzak

oluş, kutsallık

mazhar olma:

erişme, nail olma

meşhud olmak:

görünmek

tafsilat: ayrıntılar

tecerrüd etme:

soyutlanma, arınma

tevfik-i hareket:

uygun hareket

vuku': gerçekleşme, meydana gelme

ret-i Şeyh, ilâm-ı Rabbanî ve izn-i İlâhî ile bu asrı görmüş ve hizmet-i Kur'âniyenin etrafında bizleri müşahede edip nazar-ı şefkatiyle bakmış. O beş satır, sırf bir keramet ve intak-ı bilhak ve bir ikram-ı İlâhî ve veraset-i Nebeviye itibarıyla zuhur ettiğinden, mucizevârî, kudret-i beşer fevkinde bir şekil almış. Sun'î, irade-i şeyh ile olduğu değildir. Çünkü intaktır. Ruh-u kudsîsi hissetmiş, görmüş. İrade ve ihtiyar yetişemiyor. Akıl ise ruhun harekâtını ihâta edemez. Lisan, ne kadar aklın dekaik-i tasav-

fevkinde: üzerinde
harekât: hareketler

Hazret-i Şeyh/
Hazret-i Gavs:
Abdülkadir-i Geylânî

hizmet-i Kur'âniye: Kur'ân'daki hakikatleri insanlara ulaştırma ve yayma hizmeti
ihâta etme: kuşatma

ikram-ı İlâhî: Allah'ın ikramı, ih-sanı

ilâm-ı Rabbanî: herşeyin Rabbi

olan Allah'ın bildir-mesi
intak: konuşurma
intak-ı bilhak: Allah'ın doğru bir şekilde konuştur-ması

irade ve ihtiyar: dileme ve seçme
irade-i şeyh: şeyhin dilemesi

izn-i İlâhî: Allah'ın izni

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal

kudret-i beşer: in-

san gücü
lisan: dil
mu'cizevârî: mucize şeklinde
müşahede etme: görme, gözlemleme

nazar-ı şefkat: şefkatli bakış
ruh-u kudsî: kutsal ruh

sun'î: uydurma, yapmacık

veraset-i Nebeviye: peygamber varisliği

zuhur etme: meydana gelme, ortaya çıkma

vuratinın tercümesinde âciz ise, ihtiyar dahi ruhun dekaik-ı harekâtının derkinde o derece âcizdir.

Hazret-i Gavs, o derece yüksek bir mertebeye mâlik ve o derece harika bir keramete mazhardır ki, kâfirlerin bir kısmı demiş: “Biz İslâmiyeti kabul edemiyoruz; fakat Abdülkadir-i Geylânî’yi de inkâr edemiyoruz.” Hem evliyayı inkâr eden Vahhâbînin müfrit kısmı dahi Hazret-i Şeyhi inkâr edemiyorlar. Evliya, onun derece-i celâletine yetişmediği bütün ehl-i tarikatça teslim edilmiştir.

İşte böyle güneş gibi bir mu’cize-i Muhammediye Aleyhissalâtü Vesselâm, yük-

Aleyhissalâtü

Vesselâm: Allah’ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

dekaik-ı harekât: hareketlerdeki incelikler

dekaik-i tasavvurat: düşünce incelikleri

derece-i celâlet: görkem, heybet

derecesi

derk: anlama, idrak etme

ehl-i tarikat: tasavvuf yoluyla mânevî mertebeleri aşan kişiler

ihtiyar: irade ve istek

keramet: Allah’ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen

olağanüstü hal

mâlik: sahip

mazhar olma: kavuşma, erişme

mu’cize-i Muhammediye: Hz. Muhammed’in (a.s.m.) gösterdiği mu’cize

müfrit: aşırıya giden

teslim edilmek: kabullenilmek

sek ve sönmez bir bârika-i İslâmiyet olan bir zât-ı nuranînin, gayb-âşinâ nazarıyla asrımızı görüp, böyle bir keramet izhariyle teselli verip teşci etmek şe'nindendir. Aca-ba hiç mümkün müdür ki, "Sultanü'l-Evliya" makamını ihraz etmiş ve hamiyet-i İslâmiye ile zamanındaki padişahları titretmiş ve kuvve-i kudsiye ile mazi ve müstakbeli hazır gibi izn-i İlâhî ile görmüş ve mematında dahi hayatındaki gibi dâimî tasarrufu bulunduğu tasdik edilmiş olan bir kahraman-ı velâyet, bu asrımıza ve bu asır içindeki kemal-i acz ve zaaf ile Kur'ân'ın

bârika-i İslâmiyet: İslâmın parlak ışığı

gayb-âşinâ: gaybı bilen, görünmeyen haberi olan

hamiyet-i İslâmiye: İslâmın mukaddes değerlerini koruma duygusu ve gayreti

ihraz etme: kazanma, erişme

izhar: bir şeyi açığa çıkarma, gösterme

izn-i İlâhî: Allah'ın izni

kahraman-ı velâyet: velîlik alanında kahraman

kemal-i acz ve zaaf: tam bir acizlik ve zayıflık hâli

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal

kuvve-i kudsiye: kutsal bir kaynaktan gelen kuvvet
mazi ve müstak-

bel: geçmiş ve gelecek

memat: ölüm

nazar: bakış

Sultanü'l-Evliya: bütün velilerin sultanı Abdülkadir-i Geylânî

şe'n: hâl, özellik, nitelik

tasarruf: bir işle ilgili müdahalede bulunma

teşci etmek: cesaretlendirmek
zât-ı nuranî: nurlu, nur saçan zât

hizmetinde çalışan ve insafsız düşmanların hücumuna mâruz ve teselli ve temine muhtaç biçare, Kur'ân'ın hâdimlerine ve talebelerine lâkayt kalabilir mi? Hiç mümkün müdür ki, bizimle münasebettar olmasın? Sekiz, dokuz, belki on beş kuvvetli delilden kat-ı nazar, ednâ bir işaret kelâmında bulunsa, bize baktığına delâlet eder; hafî bir işaret etse kâfidir. Çünkü, makam iktiza ediyor, mutabık-ı mukteza-yı hâldir ve münasebet kavîdir.

Ey benimle beraber Hazret-i Şeyhin teveccüh ve duasına mazhar kardeşlerim! Şu Üstadımız, bizi istikbalde adem zulûmatı içinde düşünüp bizimle meşgul olurken, biz o mâzide mevcut ve nur perdeleri içinde üstadımızı ve üstadımızın üstadı ve ceddi

adem zulûmatı:

hiçlik karanlıkları

biçare: çaresiz

ced: ata

delâlet: delil olma, işaret

ednâ: en aşağı seviyede olan, sıradan

hâdim: hizmetkâr

hafî: gizli

iktiza etme: gerektirme

kat-ı nazar: bak-mama, dikkate al-mama

kavî: kuvvetli

kelâm: ifade, söz

lâkayt: kayıtsız, duyarsız

mâruz kalma: tesarinde kalma, uğrama

mazhar olma: bir nimete ulaşma, erişme

mâzi: geçmiş zaman

mutabık-ı mukteza-yı hâl: içinde bulunulan durumun gerektirdiği şartlara uygun olma

münasebettar:

bağlantılı olan

teveccüh: yönelme

üstad: hoca, öğretmen

olan Fahrü'l-Âlemin Aleyhissalâtü Vesselâm Efendimizin teveccühlerinden gaflet etmek, onlara istinad etmemek lâayık mıdır? Madem onlar bizi düşünüyorlar; biz de bütün kuvvet ve ruhumuzla onlara itimad edip ve emirlerine bilâ kayd ü şart itâat etmeliyiz.

Ehl-i dünyanın telsiz, telgraf ve telefonları şarktan garba gittiği gibi, işte ehl-i hakikatin de mâziden, dokuz yüz sene mesafe-i azîmeden müstakbele böyle mânevi telefonları işleyebilir ve mânevi teleskopları görebilir. Malûmdur ki, zayıf emareler, içtima ettikçe kuvvet bulur, delil hükmüne geçer. İncecik ipler, içtima ettikçe kopmaz, halat olur. Küllî, umumî kayıtlar, içtima et-

Aleyhissalâtü

Vesselâm: Allah'ın salât ve selâmı onun üzerine olsun

bilâ kayd ü şart:

kayıtsız şartsız

ehl-i dünya: dünyaya dalıp, âhireti düşünmeyenler

ehl-i hakikat: hakikat ehli, doğru ve

hak yolda olanlar

emare: belirti

Fahrü'l-Âlemin:

âlemlerin övünç kaynağı olan

Fahr-i Âlem Hz.

Muhammed

(a.s.m.)

içtima: toplanma, bir araya gelme

istinad etmek: dayanmak

küllî: ortak niteliğe

sahip fertler

malûm: bilinen

mâzi: geçmiş zaman

mesafe-i azîme:

büyük mesafe

müstakbel: gelecek zaman

teveccüh: yönelme

umumî: genel

tikçe hususiyet peyda edip taayyün eder. Bu sırra binaen, Hazret-i Şeyhin bu beş satırında sekiz-dokuz kuvvetli işaretin içtima-ında hiç şek ve şüphe bırakmadı ki, Hazret-i Şeyh, şimdiki Kur'ân-ı Hakîmin şakirtlerine biiznillâh üstadlık ediyor, bihavlillâh şefkati altında himaye ediyor.

Cem-i kutbiyet ve ferdiyet ve gavsiyet
İle üç sütun üzerinde durur.

Râyet-i ulviyet-i Şeyh-i hakkanîdir hitab-ı
Abdülkadir.

bihavlillâh: Allah'ın yardımı ve desteği ile
biiznillâh: Allah'ın izniyle
cem-i kutbiyet ve ferdiyet ve gavsiyet: manevî âlemlerde en yüksek seviyeler olan kutupluk, gavslik ve ferdiyet özelliklerini üzerinde toplama; bu makamlara sahip olan Şeyh Abdülkadir-i Geylânî hazretleri

himaye etme: koruma
hitab-ı Abdülkadir: Şeyh Abdülkadir-i Geylânî'nin hitabı
hususiyet: özellik, özel olma
içtima: toplanma, bir araya gelme
Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
peyda etme: ortaya çıkma
râyet-i ulviyet-i

Şeyh-i hakkanî: mânevî mertebelere ulaşma ve hakikatleri elde etme yolunda Şeyh Abdülkadir-i Geylânî'nin elinde tuttuğu yücelik sembolü olan sancak
şakirt: talebe
taayyün etme: belirlenme, ortaya çıkma
üstadlık etme: hocalık yapma, yol gösterici olma

İlham-ı Hüdâ, kitab-ı Abdülkadir.
Bâzü'l-eşheb ferd-i ferîd-i deveran.
Gavs-ı Âzam Cenâb-ı Abdülkadir.

(Kastamonu Lâhikası, 84. Mektup'tan)

Risale-i Nur, kendi sadık ve sebatkâr şakirtlerine kazandırdığı çok büyük kâr ve kazanç ve pek çok kıymettar neticeye mukabil fiyat olarak, o şakirtlerden tam ve hâlis bir sadakat ve dâimî ve sarsılmaz bir sebat ister. Evet, Risale-i Nur on beş sene de kazanılan kuvvetli iman-ı tahkikiyi on beş haftada ve bazılara on beş günde ka-

Bâzü'l-Eşheb:

Şeyh Abdülkadir-i Geylânî'nin "kır saçlı, ak doğan" mânâsına gelen bir lâkabı

ferd-i ferîd-i deveran:

bütün zamanların benzeri olmayan tek ferdi

hâlis: içten, samimi

ilham-ı Hüdâ: Allah'ın verdiği ilham

iman-ı tahkiki: hakiki iman; inandığı şeylerin aslını, esasını bilerek inanma

kıymettar: kıymetli, değerli

kitab-ı Abdülkadir: Şeyh Abdül-

kadir-i Geylânî'nin kitabı

mukabil: karşılık

sadakat: bağlılık, doğruluk

sadık: bağlı, doğru

sebat: kararlılık

sebatkâr: sabit

duran, kararlı

şakirt: talebe, öğrenci

zandırdığını, yirmi senede, yirmi bin zât tecrübeleriyle şehadet ederler.

Hem, iştirak-i a'mâl-i uhreviye düsturuy-la, her bir şakirdine, her bir günde binler hâlis lisanlarla edilen makbul duaları ve binler ehl-i salâhatin işledikleri a'mâl-i salihanın misil sevaplarını kazandırıp, her bir hakikî sadık ve sebatkâr şakirdini amelce binler adam hükmüne getirdiğini... kerametkârâne ve takdirkârâne İmam-ı Ali Râdıyallahü Anhın üç ihbarı ve keramet-i gaybiye-i Gavs-ı Âzamdaki (k.s.) tahsînkârâne

a'mâl-i salih: dinin emir ve yasaklarına uygun davranışlar

düstur: kural, prensip

ehl-i salâhat: takva sahipleri, sâlih kimseler

Gavs-ı Âzam: tasavvufta en yüksek makamlardan biri olan gavslik mertebesine yükseldiği için Abdülkadir-i Geylanî'ye verilen bir ünvan

hakikî: asıl, ger-

çek

hâlis: içten, samimi

ihbar: haber verme

iştirâk-i a'mâl-i

uhrevî: âhirete âit

işlerde mânen ortak olma

keramet-i gaybi-

ye: gelecekte haber veren keramet

kerametkârâne:

kerametli bir şekilde, keramet göstererek

lisan: dil

makbul: kabul gö-

ren, geçerli

misil: benzer, eş değer

Râdıyallahu Anh:

"Allah ondan razı olsun"

sadık: bağlı, doğru

sebatkâr: sabit

duran, kararlı

şakirt: talebe, öğrenci

şehadet: şahitlik, tanıklık

tahsînkârâne:

överek, güzel bulularak

takdirkârâne: takdir ederek

ve teşvikkârâne beşareti ve Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyânın kuvvetli işaretiyle o hâlis şakirtler, ehl-i saadet ve ashab-ı Cennet olacaklarına müjdesi pek kat'î ispat ederler. Elbette böyle bir kazanç, öyle bir fiyat ister.

Madem hakikat budur, Risale-i Nur dairesinin yakınında bulunan ehl-i ilim ve ehl-i tarikat ve sofî meşrep zâtlar onun cereyanına girmek ve ilim ve tarikattan gelen eski sermayeleriyle ona kuvvet vermek ve genişlemesine çalışmak ve şakirtlerini teşvik etmek ve bir buz parçası olan enaniyetini, tam bir havuzu kazanmak için o dairedeki âb-ı hayat havuzuna atıp eritmek gerektir ve elzemdir. Yoksa, Risale-i Nur'a karşı ra-

âb-ı hayat: hayat suyu

ashab-ı Cennet: cennetlikler

cereyan: hareket, akım

ehl-i ilim: ilim ehli, âlimler

ehl-i saadet: mutluluğa erenler

ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar

elzem: çok lüzumlu

enaniyet: benlik

hakikat: gerçek

hâlis: içten, samimi

kat'î: kesin olarak

Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyan: açıklamalarıyla ve anlatımıyla mu'cize olan, benzerini yapmakta akılları âciz bırakan Kur'ân

sermaye: servet,

varlık

sofî meşrep: tasavvuf ehli, riyazet yoluyla hakikate ermeye çalışan şakirt: talebe, öğrenci

tarikat: İlâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

teşvikkârâne: teşvik ederek

kîbâne başka bir çığır açmakla hem o zarar eder, hem bu müstakim ve metin cadde-i Kur'âniyeye bilmeyerek zarar verir, zındıkaya bir nevi yardım olur.

(Kastamonu Lâhikası, 168. Mektup'tan)

... Risale-i Nur'un bu dehşetli zamanda kazandırdığı iki netice-i muhakkakası herşeyin fevkindedir; başka şeylere ve makamlara ihtiyaç bırakmıyor.

Birinci neticesi: Sadakat ve kanaatle Risale-i Nur dairesine giren, imanla kabre gireceğine gayet kuvvetli senetler var.

İkinci neticesi: Risale-i Nur dairesinde, ihtiyarımız olmadan, haberimiz yokken ta-

cadde-i Kur'âniye: Kur'ân'ın gösterdiği, çizdiği yol; Kur'ân'ın büyük, geniş ve sağlam caddesi, ehli sünnet yolu, Kur'ân yolu
fevkinde: üstünde

ihtiyar: dileme, istek, irade
kanaat: yetinme, inanma, razı olma
müstakim: dosdoğru olan
netice-i muhakka-
ka: gerçekleşme-
sinden şüphe

edilmeyen sonuç
nevi: tür, çeşit
rakîbâne: rakip olarak
sadakat: bağlılık, sebat
zındıka: dinsizlik, inançsızlık

karrur ve tahakkuk eden şirket-i maneviye-i uhreviye cihetiyle, her bir hakikî sadık şakirdi binler dillerle, kalblerle dua etmek, istiğfar etmek, ibadet etmek ve bazı melâike gibi kırk bin lisanla tesbih etmektir. Ve Ramazan-ı Şerifteki hakikat-i leyle-i Kadir gibi, kudsî ve ulvî hakikatleri, yüz bin elle aramaktır.

İşte, bu gibi netice içindir ki, Risale-i Nur şakirtleri, hizmet-i Nuriyeyi velâyet makamına tercih eder; keşif ve kerâmâtı aramaz ve âhiret meyvelerini dünyada koparmaya çalışmaz ve vazife-i İlâhiye olan muvaffaki-

cihet: yön, taraf
hakikat: gerçek
hakikat-i leyle-i Kadir: Kadir Gecesi'nin gerçek mânâsı, sırrı
hakikî: asıl, gerçek
hizmet-i Nuriye: Risale-i Nur hizmeti
istiğfar etme: af dileme, tevbe etme
kerâmât: kerâmetler; Allah'ın bir ikramı olarak, Onun

sevgili kullarında görünen olağanüstü hal ve hareketler
keşif: kalb gözüyle görme, mânevî âlemlere ait bazı olayları ve hakikatleri görme
kudsî: kutsal
lisan: dil
melâike: melekler
sadık: bağlı, doğru
şakirt: talebe, öğrenci
şirket-i maneviye-i

uhreviye: âhirete dönük manevî şirket, ortaklık
tahakkuk eden: gerçekleşen
takarrur: yerleşme, sabitleşme
tesbih: Allah'ı her türlü noksan ve kusurdan yüce tutarak şanına lââyık ifadelerle anma
ulvî: yüce, yüksek
vazife-i İlâhiye: İlâhî vazife
velâyet: velilik

yet ve halka kabul ettirmek ve revaç vermek ve galebe ettirmek ve müstahak oldukları şan ü şeref ve ezvak ve inâyetlere mazhar etmek gibi, kendi vazifelerinin haricinde bulunan şeylere karışmaz ve harekâtını onlara bina etmezler. Hâlisen, muhlisen çalışırlar, “Vazifemiz hizmettir, o yer” derler.

Ve saniyen: Seksen küsur sene kıymetinde bulunan ve Ramazan-ı Şerifin mecmuunda gizlenen hakikat-i leyle-i Kadri kazanmak için, Risale-i Nur şakirtlerinin şirket-i mâneviye-i uhreviyeleri muktezasınca, her biri, mütekellim-i maalgayr sîgası

ezvâk: zevkler, lezzetler

hakikat-i leyle-i

Kadir: Kadir Gecenin gerçek mânâsı, sırrı

hâlisen: katıksız, samimî olarak

harekât: hareketler, davranışlar

inâyet: Allah'tan gelen yardım, ih-san, iyilik

mazhar olma: ayna olma, erişme

mecmu: bütün, genel

muhlisen: samimi-yetle

muktezasınca: gereğince

muvaaffakiyet: başarı

müstehak: lâıyk, hak etmiş

mütekellim-i ma-

algayr: birinci çoğul şahıs, biz

revaç: rağbet, değer, kıymet

saniyen: ikinci olarak

sîga: kip

şakirt: talebe, öğrenci

şirket-i maneviye-i

uhreviye: âhirete dönük manevî şirket, ortaklık

olan ¹ أَجْرُنَا، إِرْحَمْنَا، وَاعْفِرْ لَنَا gibi tâbiratta, “biz” dedikleri vakit, Risale-i Nur’un sadık şakirtlerini niyet etmek gerektir. Tâ her bir şakirt umumun namına münâcât edip çalışsın. Ve bu biçare ve az çalışabilen ve haddinden çok fazla hizmet ondan beklenen bu kardeşinize, o hüsn-ü zanları yanlış çıkarmamak için, geçen Ramazan gibi yardımınızı rica ediyorum.

(Kastamonu Lâhikası, 168. Mektup'tan)

Gayet muhlis kardeşimiz Hasan Âtîf'ın mektubunda, bir ihtiyar âlim ve vaiz, Risale-i Nur'a zarar verecek bir vaziyette bulunmuş. Benim gibi binler kusurları bulu-

¹ Bizi koru, bize merhamet et, bizi bağışla.

biçare: çaresiz
hüsn-ü zan: güzel zanda bulunma; bir kimse hakkında güzel düşünme

ihtiyar: dileme, istek, irade
münâcât: dua, Allah'a yakarış
namına: adına
sadık: bağlı, doğru

şakirt: talebe, öğrenci
tabirat: tabirler, ifadeler
umum: bütün
vâiz: vaaz eden

nan bir biçarenin, ehemmiyetli iki mazere-tine binaen bir sünneti (sakal) terk ettiğim bahanesiyle şahsımı çürütüp, Risale-i Nur'a ilişmek istemiş.

Evvelâ: Hem o zât, hem sizler biliniz ki: Ben, Risale-i Nur'un bir hizmetkârıyım ve o dükkânın bir dellâlıyım. O ise (Risale-i Nur), Arş-ı Âzamla bağlı olan Kur'ân-ı Azîmüştanla bağlanmış bir hakikî tefsiridir. Benim şahsımdaki kusurat, ona sirayet edemez. Benim yırtık dellâllık elbisem, onun bâki elmaslarının kıymetini tenzil edemez.

Saniyen: O vâiz ve âlim zâta benim tarafımdan selâm söyleyiniz. Benim şahsıma olan tenkidini, itirazını, başım üstüne kabul ediyorum. Sizler de, o zâtı ve onun gi-

âlim: bilen

Arş-ı Âzam: Cenâb-ı Hakkın bû-yüklük ve yüceli-ğinin ve herşeyi kuşatan sınırsız egemenliğinin tecelli ettiği yer

bâki: devamlı, ka-lıcı, ölümsüz

biçare: çaresiz

binaen: dayanarak

dellâl: duyurucu, ilân edici

ehemmiyetli:

önemli

hakikî: asıl, gerçek

hizmetkâr: hiz-metçi

Kur'ân-ı Azîmü-

ştan: şan ve şerefi yüce olan Kur'ân

kusurat: kusurlar, hatalar

saniyen: ikinci olarak

sirayet: bulaşma

tefsir: açıklama, bir sözü izah et-me, Kur'ân'ın âyetlerini açıkla-ma, yorumlama

tenkit: eleştiri

tenzil: indirme, al-çaltma

vâiz: vaaz eden

bileri münakaşa ve münazaraya sevk etmeyiniz. Hattâ tecavüz edilse de bedduayla da mukabele etmeyiniz. Kim olursa olsun, madem imanı var, o noktada kardeşimizdir. Bize düşmanlık da etse, mesleğimizce mukabele edemeyiz. Çünkü, daha müt-hiş düşman ve yılanlar var.

Hem elimizde nur var, topuz yok. Nur kimseyi incitmez, ışıyla okşar. Ve bilhassa ehl-i ilim olsa, ilimden gelen enaniyeti de varsa, enaniyetlerini tahrik etmeyiniz. Müm-kün olduğu kadar, ¹ وَإِذَا مَرُّوا بِاللَّغْوِ مَرُّوا كِرَامًا¹ düsturunu rehber ediniz.

Hem, Hasan Avni ismindeki zât, madem evvelce Risale-i Nur'a girmiş ve yazısıyla da iştirak etmiş, o daire içindedir. Onun

¹ "Boş sözlerle, çirkin davranışlarla karşılaştıkları zaman, izzet ve şereflerini muhâfaza ederek oradan geçip giderler." Furkan Sûresi, 25:72.

bilhassa: özellikle
düstur: prensip,
kural
ehl-i ilim: ilim sa-
hibi, âlimler
enaniyet: benlik

iştirak: ortak ol-
ma, katılma
mukabele: karşılık
verme
münakaşa: sözle
mücadele

münazara: tartışma
tahrik: depreştir-
me, kıskırtma
tecavüz: haddi aş-
ma, saldırma, sa-
taşma

fikren bir yanlışı varsa da affediniz. Biz, değil onlar gibi ehl-i diyanet ve tarikata mensup Müslümanlar, şimdi bu acip zamanda, imanı bulunan ve hattâ fırak-ı dâleden bile olsa onlarla uğraşmamak; ve Allah'ı tanıyan ve âhireti tasdik eden Hristiyan bile olsa, onlarla medâr-ı nizâ noktaları medâr-ı münakaşa etmemeyi, hem bu acip zaman, hem mesleğimiz, hem kudsi hizmetimiz iktiza ediyor.

Ve Risale-i Nur'un âlem-i İslâm'da intişarına karşı hayat-ı içtimaiye ve siyasiye cihetinde mâniler çıkmamak için, Risale-i Nur şakirtleri musalâhakârâne vaziyeti almaya mükelleftirler.

acip: acayip, tuhaf, hayrette bırakıcı

âlem-i İslâm: İslâm âlemi

cihet: yön, taraf

ehl-i diyanet: din-dar insanlar

fırak-ı dâlle: hak yoldan ayrılan gruplar, fırkalar

hayat-ı içtimaiye ve siyasiye: siya-

sî ve sosyal hayat

iktiza etme: gerektirme

intişar: yayılma

kudsi: her türlü kusur ve noksandan uzak

medâr-ı münakaşa: tartışma sebebi

medâr-ı nizâ: kavgaya ve çekişme sebebi

musalâhakârâne

bir vaziyet: barıştan yana bir hal

mükellef: yükümlü

şakirt: talebe, öğrenci

tarikât: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

tasdik: doğrulama, kabul etme

*(Mektubat, Yirmi Sekizinci Mektup,
3. Mesele olan 3. Risale'den)*

Şu mesele, umum ihvânımın ekseri lisan-ı halle ve bir kısmının lisan-ı kalle ettikleri umumî bir sualin, has ve hususî ve mahremce bir cevabıdır.

SUAL: Senin ziyaretine gelen herkese diyorsun ki: “Benim şahsımdan bir himmet beklemeyiniz ve şahsımı mübarek tanımayınız. Ben makam sahibi değilim. Âdi bir neferin, müşir makamının evâmirini tebliği gibi, ben de mânevî bir müşiriyet makamının evâmirini tebliğ ediyorum. Hem müflis bir adamın, gayet kıymettar ve zengin elmas ve mücevherat dükkânının del-

âdi: normal, sıradan

ekser: pek çok

evâmir: emirler

himmet: yardım

hususî: özel

ihvan: kardeşler

kıymettar: kıymetli, değerli

lisan-ı hal: hal ve beden dili

lisan-ı kal: konuşma dili

mahremce: herkesçe bilinmemesi gereken

mübarek: hayırlı, uğurlu

mücevherat: kıymetli taşlar

müflis: iflas etmiş

müşir: mareşal

nefer: asker

tebliğ: bildirme, ulaştırma

umum: bütün

lâli olduğu gibi, ben dahi mukaddes ve Kur'ânî bir dükkânın dellâliyım" diyorsun. Halbuki, aklımız ilme muhtaç olduğu gibi, kalbimiz dahi bir feyiz ister, ruhumuz bir nur ister, ve hâkezâ, çok cihetle çok şeyler istiyoruz. Seni hâcâtımıza yarayacak adam zannedip senin ziyaretine geliyoruz. Bize âlimden ziyade bir sahib-i velâyet, sahib-i himmet ve sahib-i kemâlât lâzım. Eğer hakikat-i hal dediğin gibiyse, ziyaretinize yanlış geldik, lisan-ı halleri diyor.

Elcevap: Beş Noktayı dinleyiniz, sonra düşününüz. Ziyaretiniz beyhude mi, yoksa faideli midir, o vakit hükmediniz.

BİRİNCİ NOKTA

Nasıl ki bir padişahın âdi bir hizmetkârı

âdi: normal, sıradan

beyhude: boşuna, faydasız

dellâl: duyurucu, ilân edici

faide: fayda

feyiz: ilim, irfan, mânevî gıda

hâcât: ihtiyaçlar

hâkezâ: böylece,

bunun gibi

hakikat-i hal: işin aslı, gerçek

hizmetkâr: hizmetçi

Kur'ânî: Kur'ân'a ait

lisan-ı hal: hal ve beden dili

mukaddes: kutsal

sahib-i himmet:

himmet ve gayret sahibi

sahib-i kemâlât:

üstün özellik ve fazilet sahibi

sahib-i velâyet:

velâyet sahibi, veli olan kimse

ziyade: çok

ve biçare bir neferi, padişah namına feriklere, paşalara hedâyâ-yı şahanesini ve nişanlarını veriyor, onları minnettar ediyor. Eğer ferikler ve müşirler, “Bu âdi nefere neden tenezzül edip elinden ihsan ve nişanları alıyoruz?” deseler, mağrurâne bir divaneliktir. Eğer o nefer dahi, vazifesinin haricinde müşire kıyam etmezse, kendini ondan yüksek görse, eblehçesine bir divaneliktir. Hem eğer o memnun olan feriklerden birisi, müteşekkirâne o neferin kulübeciğine tenezzülen misafir gitse, kuru ekmekten başka bulmayan o nefer mahcup kalmamak için, o hali gören ve bilen padişah, elbette o neferini mahcup etmemek

âdi: normal, sıradan

biçare: çaresiz

divanelik: delilik, akılsızlık

eblehcesine: ahmakcasına

ferik: tümgeneral

hedâyâ-yı şahane: şahane, mükemmel hediyeler, armağanlar

ihsan: bağış, ikram, lütuf

kıyam etmek:

ayağa kalkmak

mağrurâne: gururlu bir şekilde

mahcup: utanmış, utanan

müşir: mareşal

müteşekkirâne: teşekkür ederek

nam: ad

nefer: asker

nişan: gördükleri önemli işlerden dolayı kişileri onurlandırmak için verilen hatıra

tenezzül etmek: alçak gönüllülük gösterip birinin seviyesine inmek

için, matbah-ı şahaneden, sadık hizmetkârının muhterem misafirine tabla gönderir.

Öyle de, Kur'ân-ı Hakîmin sadık bir hizmetkârı, ne kadar âdi olursa olsun, Kur'ân namına, en büyük insanlara emirlerini çekinmeyerek tebliğ eder ve en zengin ruhlu olanlara Kur'ân'ın âli elmaslarını, yalvararak, mütezellilâne değil, belki müftehirâne ve müstağniyâne satar. Onlar ne kadar büyük olursa olsun, o âdi hizmetkâra, vazife başında iken tekebbür edemezler. Ve o hizmetkâr dahi, onların ona müracaatında kendine medar-ı gurur bulamaz ve haddinden tecavüz etmez. Eğer o hazine-i kudsiyenin müşterileri içinde bazıları o biçare

âdi: sıradan, basit

biçare: zavallı

haddinden tecavüz etmek: kendi yetki ve sınırını aşmak, ileri gitmek

hazine-i kudsiye: kutsal hazine

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

matbah-ı şahane:

şahane, mükemmel mutfak

medar-ı gurur:

gurur sebebi

muhterem: hürmete lâayık, saygıdeğer

müftehirâne: övünerek

müstağniyâne: ihtiyaç duymayarak, muhtaç olmayarak

mütezellilâne: al-

çakçasına, ezilip alçaklık gösterek

nam: ad

sadık: doğru sözlü, dürüst

tebliğ etmek: bildirmek, ulaştırmak

tekebbür etmek: kibirlenme, büyüklenme

hizmetkâra velâyet nazarıyla baksalar ve büyük tanısalar, elbette hakikat-i Kur'âniyenin merhamet-i kudsiyesi şanındandır ki, o hizmetkârını mahcup etmemek için, hazine-i hassa-i İlâhiyeden, o hizmetkârın hiç haberi ve medhali olmadan, onlara medet versin ve himmet ederek feyizdar etsin.

İKİNCİ NOKTA

İmam-ı Rabbânî ve Müceddid-i Elf-i Sâ-nî Ahmed-i Farukî (r.a.) demiş: “Hakaik-i imaniyeden bir tek meselenin inkişafı ve vuzuhu, benim indimde binler ezvak ve kerâmâta müreccahtır. Hem bütün tarîkat-

ezvâk: zevkler, lezzetler

feyizdar: feyizli, bereketli

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri, esasları

hakikat-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikati, gerçeği

hazine-i hassa-i İlâhiye: Allah'ın özel hazinesi

himmet etme: yardım etme

inkişaf: açığa çık-

ma, açılma

kerâmât: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görülen olağanüstü hâl ve hareketler

medet: yardım

medhal: tesir, müdahale

merhamet-i kudsiye: kutsal merhamet, acıma

Müceddid-i Elf-i Sâ-nî: hicrî ikinci

bin yılın müceddidi anlamına gelen İmam-ı Rabbânî'nin ünvanı

müreccah: tercih edilen

nazar: bakış, göz

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

vuzuh: açıklık, açığa kavuşma

lerin gayesi ve neticesi, hakaik-i imaniyenin inkişafı ve vuzuhudur.”¹

Madem şöyle bir tarîkat kahramanı böyle hükmediyor. Elbette, hakaik-i imaniyeyi kemâl-i vuzuhla beyan eden ve esrar-ı Kur’âniyeden tereşşuh eden Sözler, velâyetten matlup olan neticeleri verebilirler.

ÜÇÜNCÜ NOKTA

Bundan otuz sene evvel, Eski Said’in gâfil kafasına müthiş tokatlar indi, ² الْمَوْتُ حَقٌّ kaziyesini düşündü. Kendini bataklık çamurunda gördü. Medet istedi, bir yol aradı, bir

¹ İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:182 (210. Mektup).

² Ölüm hak ve gerçektir.

beyan eden: açıklayan

esrar-ı Kur’âniye: Kur’ân’ın sırları, gizemleri

gafil: duyarsız, umursamaz

hakaik-i imâniye: iman hakikatleri, esasları

inkişaf: açığa çıkma, açılma

kaziye: hüküm, karar

kemâl-i vuzuh: tam bir açıklık

matlup: istenen, hedeflenen

medet: yardım

tarikât: tasavvuf adıyla Allah’ı tanıma ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mâ-

nevî olgunluğa götüren yol

tereşşuh eden: sızan, damlayan

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah’ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme

vuzuh: açıklık, açığa kavuşma

halâskâr taharri etti. Gördü ki, yollar muhtelif; tereddütte kaldı. Gavs-ı Âzam olan Şeyh-i Geylânî Radiyallahu Anhın *Fütuhu'l-Gayb* namındaki kitabıyla tefe'ül etti. Tefe'ülde şu çıktı:

أَنْتَ فِي دَارِ الْحِكْمَةِ فَاطْلُبْ طَبِيبًا يُدَاوِي قَلْبَكَ ¹ ❁

Acıptır ki, o vakit ben Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye âzâsı idim. Güya ehl-i İslâmın yaralarını tedaviye çalışan bir hekim idim. Halbuki en ziyade hasta bendim. Hasta evvelâ kendine bakmalı; sonra hastalara bakabilir.

¹ Sen dârü'l-hikmettesin; önce, kalbini tedavi edecek bir tabip ara.

âzâ: üye
Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye: 1918-1922 yılları arasında Şeyhülislâmlığa bağlı olarak faaliyet gösteren, Bediüzzaman'ın da görev yaptığı İslâm akademisi hüviyetinde ilmî kuruluş
ehl-i İslâm: Müs-

lûmanlar
Fütuhu'l-Gayb: Abdülkadir-i Geylânî Hazretlerinin bir eseri
halâskâr: kurtarıcı
hekim: tabib, doktor
muhtelif: çeşitli, değişik
Radiyallahu Anh: "Allah ondan razı

olsun"
taharrî etmek: araştırmak, incelemek
tefe'ül: olumlu düşünceyle bir kitabı rasgele açmak ve açılan kısmı doğrudan kendine hitap ediyormuş gibi okumak
ziyade: fazla, çok

İşte, Hazret-i Şeyh bana der ki: “Sen kendin hastasın. Kendine bir tabip ara.”

Ben dedim: “Sen tabibim ol.” Tuttum, kendimi ona muhatap addederek, o kitabı bana hitap ediyor gibi okudum. Fakat kitabı çok şiddetliydi. Gururumu dehşetli kırıyordu. Nefsimde şiddetli ameliyat-ı cerrahiye yaptı. Dayanamadım, yarısına kadar kendimi ona muhatap ederek okudum; bitirmeye tahammülüm kalmadı. O kitabı dolaba koydum.

Fakat sonra, ameliyat-ı şifakârâneneden gelen acılar gitti, lezzet geldi. O birinci üstadımın kitabını tamam okudum ve çok istifade ettim. Ve onun virdini ve münâcâtını dinledim, çok istifaza ettim.

Sonra İmam-ı Rabbânî'nin *Mektubat* ki-

addetmek: saymak, tutmak
ameliyat-ı cerrahiye: cerrâhi operasyon, ameliyat
ameliyat-ı şifakârâne: şifa veren ameliyat
Hazret-i Şeyh: Abdülkadir-i Geylânî
hitap etmek: ses-

lenme
İmam-ı Rabbânî: (1564-1624) Hindistan'da yetişen büyük velî, âlim ve müceddid zât
istifaza etme: feyizlenme, mânevî olarak gıdalanma
Mektubat: İmam-ı Rabbânî'nin yazdığı bir eser

münâcât: Allah'a yalvarma, yakarma
nefis: kişinin kendisi; insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygusu
tabip: doktor, hekim

tabını gördüm, elime aldım. Hâlis bir tefe'ül ederek açtım. Acaiptendir ki, bütün *Mektubat*'ında yalnız iki yerde “Bediüzzaman” lâfzı var.¹ O iki mektup bana birden açıldı. Pederimin ismi Mirza olduğundan, o mektupların başında “Mirza Bediüzzaman’a Mektup”² diye yazılı olarak gördüm. “Fesühânallah,” dedim. “Bu bana hitap ediyor.” O zaman Eski Said’in bir lâkabı Bediüzzaman idi. Halbuki Hicretin üç yüz senesinde, Bediüzzaman-ı Hemedânî’den başka o lâkapla iştihar etmiş zatları bilmiyordum.

¹ İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:86 (74. Mektup); 1:87 (75. Mektup).

² İmam-ı Rabbânî, *el-Mektûbât*, 1:87, (75. Mektup).

acip: hayret verici, şaşırtıcı

Bediüzzaman: zamanın, çağın eşsiz güzelliği

Bediüzzaman-ı

Hemedânî: (968-1008) edebiyata yeni bir tür olarak kazandırdığı makaleleriyle ünlü olan büyük âlim

fesühânallah: “Allah her türlü

eksiklikten sonsuz derecede yücedir” anlamında kullanıp hayret ve hayranlığı ifade eder

hâlis: içten, samimi

Hicret: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Mekke’den Medine’ye göç etmesi

hitap etmek: seslenme

iştihar etme: meşhur olma, şöhrat bulma

lâfz: ifade, kelime
Mektubat: İmam-ı Rabbânî’nin yazdığı bir eser

tefe’ül: olumlu düşünceyle bir kitabı rasgele açmak ve açılan kısmı doğrudan kendine hitap ediyormuş gibi okumak

Halbuki İmamın zamanında dahi öyle bir adam vardı ki, ona o iki mektubu yazmış. O zâtın hali benim halime benziyormuş ki, o iki mektubu kendi derdime devâ buldum.

Yalnız İmam, o mektuplarında tavsiye ettiği gibi, çok mektuplarında musırrâne şunu tavsiye ediyor: “Tevhid-i kible et.” Yani, “Birini üstad tut, arkasından git. Başkasıyla meşgul olma.”

Şu en mühim tavsiyesi, benim istidadıma ve ahvâl-i ruhiyeme muvafık gelmedi. Ne kadar düşündüm: Bunun arkasından mı, yoksa ötekinin mi, yoksa daha ötekinin mi arkasından gideyim? Tahayyürde kaldım. Her birinde ayrı ayrı cazibedar hâsiyetler var; biriyle iktifâ edemiyordum.

O tahayyürde iken, Cenâb-ı Hakkın rah-

ahvâl-i ruhiye:

ruh halleri, psikolojik haller ve durumlar

cazibedar: cazibeli, çekici

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi

olan şeref ve yücelik sahibi Allah

devâ: ilâç, çare

hâsiyet: özellik

iktifâ etme: yetinme

istidad: kabiliyet, yetenek

muvafık: uygun

tahayyür: hayrete

düşme, şaşırma

tevhid-i kible et-

me: tek bir yere yönelme, birini takip etme

metiyle kalbime geldi ki: Bu muhtelif turukların başı ve bu cetvellerin menbaı ve şu seyyarelerin güneşi Kur'ân-ı Hakîmdir. Hakîkî tevhid-i kible bunda olur. Öyle ise, en âlâ mürşid de ve en mukaddes üstad da odur.

Ona yapıştım. Nâkıs ve perişan istidadım elbette lâıyıkıyla o mürşid-i hakikînin âb-ı hayat hükmündeki feyzini massedip alamıyor. Fakat ehl-i kalb ve sahib-i halin derecâtına göre, o feyzi, o âb-ı hayatı, yine onun feyziyle gösterebiliriz. Demek, Kur'ân'dan gelen o Sözler ve o nurlar, yalnız aklî mesâil-i ilmiye değil, belki kalbî, ruhî, hâlî

âb-ı hayat: hayat suyu

âlâ: yüce, üstün

derecât: dereceler

ehl-i kalb: kalb ehli olanlar, kalb yoluyla mânevî olarak ilerleyenler

feyz: mânevî gıda, bereket

hakikî: gerçek

hâlî: davranışla ilgili

istidad: kabiliyet, yetenek

kalbî: kalble ilgili, kalbe ait

Kur'ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

massetmek: emmek

menba: kaynak

mesâil-i ilmiye: ilmi meseleler

mukaddes: kutsal

mürşid: irşad edici, doğru yolu gösteren

mürşid-i hakikî: gerçek irşad edici, yol gösterici

nâkıs: eksik, noksan

rahmet: merhamet ve şefkat

ruhî: ruhla ilgili, ruha ait

sahib-i hal: hâl ve keramet sahibi olan

seyyare: gezegen

tevhid-i kible etme: tek bir yere yönelme, birini takip etme

turuk: yollar; tarikatlar

mesâil-i imaniyedir. Ve pek yüksek ve kıymettar maarif-i İlâhiye hükmündedirler.

DÖRDÜNCÜ NOKTA

Sahabelerden ve Tâbiîn ve Tebe-i Tâbiînden en yüksek mertebeli velâyet-i kübrâ sahibi olan zâtlar, nefs-i Kur'ân'dan bütün letâiflerinin hisselerini aldıklarından ve Kur'ân onlar için hakikî ve kâfi bir mürşid olduğundan gösteriyor ki, her vakit Kur'ân-ı Hakîm, hakikatleri ifade ettiği gibi, velâyet-i kübrâ feyizlerini dahi ehil olanlara ifâza eder.

Evet, zâhirden hakikate geçmek iki suretledir:

ehil: lâyık

hakikat: gerçek, asıl ve esas

hakikî: gerçek

ifâza etme: feyizlendirmek, bereketlendirme

kâfi: yeterli

kıymettar: kıymetli, değerli

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

letâif: lâtifeler, insanın mânevî yapısındaki ince duygular

maarif-i İlâhiye: İlâhî bilgiler

mesâil-i imaniye: imanî meseleler

mürşid: irşad edici, doğru yolu gösteren

nefs-i Kur'ân: Kur'ân'ı Kerimin kendisi

Sahabe: Hz. Pey-

gamberi (a.s.m.) dünya gözüyle gören ve onun yolundan giden Müslümanlar

suret: şekil

Tâbiîn: Sahabeyi gören mü'minler

Tebe-i Tâbiîn: Ta-biîni görmüş veya onlardan ders almış Müslümanlar

velâyet-i kübrâ: en büyük velîlik

zâhir: görünürdeki

Biri: Tarîkat berzahına girip, seyr ü sülûk ile kat-ı merâtîp ederek hakikate geçmektir.

İkinci suret: Doğrudan doğruya, tarîkat berzahına uğramadan, lûtf-u İlâhî ile hakikate geçmektir ki, Sahabeye ve Tâbiîne has ve yüksek ve kısa tarik şudur. Demek, hakaik-i Kur'âniyeden tereşşuh eden nurlar ve o nurlara tercümanlık eden Sözler, o hassaya mâlik olabilirler ve mâliktirler.

(...) ulûm-u imaniye, hususan doğrudan doğruya ihtiyaca binaen ve yaralarına devâen Kur'ân-ı Hakîmin esrarından mânevî

berzah: geçit

binaen: dayanarak

devâen: ilaç olarak

esrar: sırlar, gizemler

hakaik-i Kur'âniye: Kur'ân'ın hakikatleri, esasları

hakikat: gerçek, asıl ve esas

hususan: özellikle

kat-ı meratîp: mertebeleri aşma, yükselme

Kur'ân-ı Hakîm:

her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân

lûtf-u İlâhî: Allah'ın lütuf ve ikramı

mâlik: sahip

Sahabe: Hz. Peygamberi (a.s.m.) gören ve onun yolundan giden Müslümanlar

seyr ü sülûk: İlâhî hakikatlere ulaşmak için bir rehberin öncülüğün-

de çıkılan mânevî yolculuk

suret: şekil

Tâbiîn: Sahabeyi gören mü'minler

tarik: yol

tarikât: tasavvuf adıyla Allah'ı tanımaya ve iman esaslarını inkişaf ettirerek insanı mânevî olgunluğa götüren yol

tereşşuh eden: sızan, damlayan

ulûm-u imâniye: iman ilimleri

ilâçlar alınsa ve tecrübe edilse, elbette o ulûm-u imaniye ve o edviye-i ruhaniye, ihtiyacını hissedenlere ve ciddî ihlâs ile istimal edenlere yeter, kâfi gelir. Onları satan ve gösteren eczacı ve dellâl ne halde bulunursa bulunsun, âdi olsun, müflis olsun, zengin olsun, makam sahibi olsun, hizmetkâr olsun, çok fark yoktur.

Evet, güneş varken mumların ışığı altına girmeye ihtiyaç yok. Madem güneşi gösteriyorum; benden mum ışığı—bahusus bende bulunmazsa—istemek mânâsızdır, lüzumsuzdur. Belki onların bana dua ile, mânevî yardımla, hattâ himmetle muavenet etmeleri lâzımdır. Ve ben onlardan istimdat etmem ve medet istemem benim hakkımdır. Onlar, Nurlardan aldıkları feyze kanaat etmek, onların üstünde haktır.

bahusus: özellikle

dellâl: duyurucu, rehber

eczacı: ilaç yapan ve satan kimse

edviye-i ruhaniye: insan ruhunu tedavi eden ilaç-

lar

feyz: ilham, bereket

himmet: yardım

ihlâs: samimiyet

istimal eden: kullanan

istimdat etme:

yardım isteme

medet: yardım

muavenet etmek:

yardımlaşmak,

yardım etmek

müflis: iflas etmiş

ulûm-u imâniye:

iman ilimleri

(Kastamonu Lâhikası, 58. Mektup'tan)

(Ehemmiyetlidir.)

Risale-i Nur talebelerinden bir kısım kardeşlerimin, benim haddimin çok fevkinde hüsn-ü zanlarını ve ifratlarını tâdil etmek için ihtar edilen bir muhaveredir.

Bundan kırk elli sene evvel, büyük kardeşim Molla Abdullah (rahmetullahi aleyh) ile bir muhaveremi hikâye ediyorum.

O merhum kardeşim, evliya-i azimeden olan Hazret-i Ziyaeddin'nin (k.s.) has müridi idi. Ehl-i tarikatça, mürşidinin hakkın-

ehemmiyet: önem

ehl-i tarikat: tari-kata mensup olanlar

evliya-i azîme: büyük veliler

evvel: önce

fevkinde: üstünde

had: derece, yetki,

sınır; güç, kuvvet

has: özel; kıymetli ve ileri gelen mühim yakınlar

topluluğu

hüsn-ü zan: güzel düşünce

ifrat: aşırılık

ihtar edilen: hatırlatılan, ikaz edilen

merhum: rahmete kavuşmuş, vefat etmiş

muhavere: karşılıklı konuşma

mürid: Allah'ın rızâsına kavuşmayı

isteyen, bir mürşidin talebesi

mürşid: irşad eden, doğru yolu gösteren

rahmetullahi

aleyh: Allah'ın rahmeti onun üzerine olsun

tâdil etmek: düzeltmek, dengelemek

da müfritane muhabbet ve hüsn-ü zan etse makbul gördükleri için, o merhum kardeşim dedi ki:

“Hazret-i Ziyaeddin bütün ulûmu biliyor. Kâinatta, kutb-u âzam gibi herşeye ıtlâî var.” Beni onunla raptetmek için çok harika makamlarını beyan etti.

Ben de o kardeşime dedim ki: “Sen mübalâğa ediyorsun. Ben onu görsem, çok meselelerde ilzam edebilirim. Hem sen benim kadar onu hakikî sevmiyorsun. Çünkü kâinattaki ulûmları bilir bir kutb-u âzam suretinde tahayyül ettiğin bir Ziyaeddin’i seversin. Yani o ünvanla bağlısın, muhabbet edersin. Eğer perde-i gayb açılrsa, hakikati

beyan etme: açık-
lama, anlatma

hakikî: asıl, gerçek

hüsn-ü zan: güzel
düşünce

ıtlâ: haberdar ol-
ma, bilgi sahibi ol-
ma

ilzam etme: sustur-
ma, cevap vere-
mez hâle getirme

kâinat: evren

kutb-u âzam: en
büyük kutup; bir-

çok Müslüman’ın
kendisine bağlan-
dıkları büyük evli-
yadan zamanın
en büyük mürşidi

makbul: kabul gö-
ren, geçerli

merhum: rahmete
kavuşmuş, vefat
etmiş

muhabbet: sevgi

mübalağa etme:
abartma

müfritane: aşırıya

kaçarak

perde-i gayb: gizli
perde; insanların
bilmeyip sadece
Allah’ın bildiği
gayb âlemindeki
mânevî perde

rapt etmek: bağla-
mak

suret: biçim, şekil

tahayyül etme:

hayal etme, dü-
şünme

ulûm: ilimler

görünse, senin muhabbetin ya zâil olur ve yahut dörtten birisine iner. Fakat ben, o zât-ı mübâreki senin gibi pek ciddî seve-
rim, takdir ederim. Çünkü Sünnet-i Seniye dairesinde, hakikat mesleğinde, ehl-i ima-
na hâlis ve tesirli ve ehemmiyetli bir reh-
berdir. Şahsî makamı ne olursa olsun, bu
hizmeti için ruhumu ona feda ederim. Per-
de açılrsa ve hakikî makamı görünse, değil
geri çekilmek, vazgeçmek, muhabbette
noksan olmak, bilâkis daha ziyade hürmet
ve takdirle bağlanacağım. Demek ben ha-
kikî bir Ziyaeddin'i, sen de hayalî bir Ziya-
eddin'i seversin.”**HÂŞİYE**

HÂŞİYE Çünkü sen, muhabbetini ona pek pahalı satıyorsun. Verdiğin fiyatın yüz defa ziyade bir mukabil düşünüyor-
sun. Halbuki onun hakikî makamının fiyatına en büyük
muhabbet de ucuzdur.

ehemmiyet: önem

ehl-i iman: Allah'a
ve Allah'tan gelen
herşeye inanan
kimseler, mü'min-
ler

hakikat: gerçek,
esas

hakikî: asıl, ger-

çek

hâlis: içten, sami-
mi

haşiye: dipnot,
açıklayıcı not

muhabbet: sevgi

mukabil: karşılık

Sünnet-i Seniye:

Peygamberimizin

söz, fiil ve hare-
ketlerine dayanan
yüce prensipler

zâil olma: geçip
gitme, yok olma

zât-ı mübarek:
mübarek, hayırlı
zât

ziyade: fazla, çok

Benim o kardeşim insaflı ve müdakkik bir âlim olduğu için, benim nokta-i nazarımı kabul edip takdir etti.

Ey Risale-i Nur'un kıymettar talebeleri ve benden daha bahtiyar ve fedakâr kardeşlerim,

Şahsiyetim itibarıyla sizin ziyade hüsn-ü zannınız belki size zarar vermez; fakat sizin gibi hakikatbîn zâtlar vazifeye, hizmete bakıp, o noktada bakmalısınız. Perde açılrsa, benim baştan aşağıya kadar kusuratla âlûde mahiyetim görünse, bana acıyacaksınız. Sizi kardeşliğimden kaçırmamak, pişman etmemek için şahsiyetime karşı hadimin pek fevkinde tasavvur ettiğiniz makamlara irtibatınızı bağlamayınız.

Ben size nispeten kardeşim; mürşidlik

âlûde: bulaşmış, karışmış
bahtiyar: talihli, mutlu
fevkinde: üstünde
had: sınır, derece, miktar
hakikatbîn: hakikat-i gören
hüsn-ü zan: güzel zanda, düşünce-

de bulunma
insaflı: vicdana uygun davranan
irtibat: bağ, ilişki
kıymettar: kıymetli, değerli
mahiyet: birşeyin iç yüzü, aslı esası
müdakkik: dikkatli, inceden inceye araştıran

mürşidlik: irşad etme, doğru yolu gösterme
nisbeten: kıyasla, oranla
nokta-i nazar: bakış açısı
tasavvur etme: düşünme, hayal etme
ziyade: fazla, çok

haddim değil. Üstad da değilim, belki ders arkadaşım. Ben sizin, kusurata karşı şefkatkârâne dua ve himmetlerinize muhtacım. Benden himmet beklemeniz değil, bana himmet etmenize istihkakım var. Cenâb-ı Hakkın ihsan ve keremiyle sizlerle gayet kudsî ve gayet ehemmiyetli ve gayet kıymettar ve her ehl-i imana menfaatli bir hizmette taksimü'l-mesâi kaidesiyle iştirak etmişiz. Tesanüdümüzden hâsıl olan bir şahs-ı mânevînin fevkalâde ehemmiyet ve kıymeti ve üstadlığı ve irşadı bize kâfidir.

Cenâb-ı Hak: Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah
ehemmiyet: önem
ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler
fevkalâde: olağanüstü
had: sınır, derece, miktar
hâsıl olan: meydana gelen, ortaya çıkan
himmet: ciddi gay-

ret, yardım
ihsan: bağış, ikram, lütuf
irşad: doğru yolu gösterme
istihkak: lâyük olma, hak etme
iştirak etme: ortak olma, katılma
kâfi: yeterli
kaide: düstur, prensip
kerem: cömertlik, ikram, bağış
kıymettar: kıymetli, değerli
kudsî: kutsal, ku-

sursuz ve yüce
kusurat: kusurlar
şahs-ı mânevî: mânevî şahıs, belli bir ideal ve gaye etrafında bir araya gelen topluluğun oluşturduğu mânevî şahsiyet ve ortak kimlik, tüzel kişilik
şefkatkârâne: şefkatli bir şekilde
taksimü'l-mesâi: işbölümü
tesanüd: dayanışma

Ehl-i tarikat ve nur talebelerinin münasebetleri hakkında

(Emirdağı Lâhikası II, 49. Mektup'tan)

Şimdi en mühim tekkeler ehli, ehl-i tarikattır. Bütün kuvvetleriyle Nur Risalelerini nurlandırmaları ve sahip çıkmaları lâzım ve elzemdir. **HÂŞİYE** Şimdiye kadar ben yalnız iman hakikatini düşünüp “Tarikat zamanı değil, bid’alar mâni oluyor” dedim. Fakat

HÂŞİYE İşte mühim bir nümunesi: Seydişehirli Hacı Abdullah'ın bütün mensupları, hem Kastamonu'da, hem Isparta'da, hem Eskişehir'de Risale-i Nur dairesini kendi tarikat daireleri telâkki etmişler ki, onlardan Nurlara rastlayanlar, takdîrkârâne sahip çıkıyorlar. Onlara bin bârekâllah...

bârekâllah: Allah hayırlı ve mübarek kılsın anlamında, beğeniyi ifade etmek için kullanılan bir söz
bid'a/bid'at: aslen dinde olmayıp sonradan ortaya çıkan ve dine zarar verici yeni âdet ve uygulama-

malar
ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar
elzem: çok gerekli olan
hakikat: asıl, esas gerçek
haşiye: dipnot
mensup: bağlı
takdîrkârâne: takdir ederek

tarikat: İlâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen tasavvuf yolu
tekke: tarikat mensuplarının zikir ve ders için toplandıkları yer
telâkki etmek: anlamak, kabul etmek

şimdi, sünnet-i Peygamberî dairesinde, bütün on iki büyük tarikatın hulâsasî olan ve tariklerin en büyük dairesi bulunan Risale-i Nur dairesi içine, her tarikat ehli kendi tarikatı dairesi gibi görüp girmek lâzım ve elzem olduğunu bu zaman gösterdi.

Hem ehl-i tarikatın en günahkârı dahi çabuk dinsizliğe giremiyor; kalbi mağlûp olmuyor. Onun için onlar tam sarsılmaz, hakikî Nurcu olabilirler. Yalnız mümkün olduğu kadar bid'atlara ve takvâyı kıran büyük günahlara girmemek gerektir.

bid'a/bid'at: aslen dinde olmayıp sonradan ortaya çıkan ve dine zarar verici yeni âdet ve uygulamalar

ehl-i tarikat: tarikata mensup olanlar

elzem: çok gerekli

olan

hakikî: asıl, gerçek

hulâsa: özet

mağlûp: yenilme
sünnet-i Peygamberî: Peygambere ait sünnet, Peygamber sünneti

takvâ: Allah'tan

korkup emir ve yasaklarına titizlikle uyma

tarik: mânevî yol

tarikat: ilâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen tasavvuf yolu

(Emirdağı Lâhikası II, 40. Mektup'tan)

Saniyen: Konya'daki Rıfat Filiz kardeşi-mizin mektubunda, bazı sofilerin bize hafif tenkitlerinin hiç ehemmiyeti yoktur. Sakın müteessir olmasınlar. Hiçbir vecihle muka-bele etmesinler. Şimdi ehl-i imanın, husu-san ehl-i tarikatın ve bilhassa şahsıma ait tenkitlerini bir nevi nasihat ve bir nevi ilti-fat telâkki ederim. Onlara hakkımı helâl edi-yorum. Şimdi ehl-i ilhadın bize dehşetli za-rarlarına karşı, kardeşlerimiz olan ehl-i ima-nın gayet hafif, şahsıma karşı tenkitlerini bir nevi ikaz ve bizi ihtiyata sevk için bir dostluk telâkki ediyorum.

ehl-i ilhad: iman-sız kimseler, din-sizler

ehl-i iman: Allah'a inananlar, mü'-minler

ehl-i tarikat: tari-kata mensup olanlar

husussan: bilhas-sa, özellikle

ihtiyat: önlem al-ma, tedbirli hare-ket etme

iltifat: gönül okşa-yıcı güzel söz

mukabele etmek: karşılık vermek

müteessir olma: etkilenme, üzül-me

nevi: tür, çeşit
sevk: yönlendirme

sofiler: tasavvuf ehli, tarikat men-subu olanlar

telâkki etmek: an-lamak, kabul et-mek

tenkit: eleştiri
vecih: yön

Müteferrik meseleler

(Lem'alar, On Yedinci Lem'a'dan)

ON ÜÇÜNCÜ NOTA

İKİNCİ MESELE: Ubudiyet, emr-i İlâhîye ve rıza-yı İlâhîye bakar. Ubudiyetin dâîsi emr-i İlâhî ve neticesi rıza-yı Hak'tır. Semerâtı ve fevâidi uhreviyedir. Fakat ille-i gaiye olmamak, hem kasten istenilmemek şartıyla, dünyaya ait faydalar ve kendi kendine terettüp eden ve istenilmeyerek verilen semereler, ubudiyete münâfi olmaz. Belki zayıflar için müşevvik ve müreccih hükmüne geçerler. Eğer o dünyaya ait fay-

dâî: gerektiren sebep

emr-i İlâhî: Allah'ın emri

fevâid: faydalar, kazançlar

ille-i gaiye: asıl hedef, gerçek sebep

münâfi: aykırı, zıt

müreccih: tercih ettiren sebep

müşevvik: teşvik edici

rıza-ı İlâhî: Allah'ın rızası

rıza-yı Hak: Allah'ın rızası

semerât: meyve-

ler, neticeler

semere: meyve, verim

terettüp eden: sonuç olarak ortaya çıkan

ubudiyet: kulluk

uhreviye: âhirete ait

dalar ve menfaatler o ubudiyete, o virde veya o zikre illet veya illetin bir cüz'ü olsa, o ubudiyeti kısmen iptal eder. Belki o hâsiyetli virdi akîm bırakır, netice vermez.

İşte bu sırrı anlamayanlar, meselâ yüz hâsiyeti ve faydası bulunan Evrâd-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibendîyi veya bin hâsiyeti bulunan Cevşenü'l-Kebîr'i, o faydaların bazılarını maksud-u bizzat niyet ederek okuyorlar. O faydaları göremiyorlar ve göremeyecekler ve görmeye de hakları yoktur. Çünkü o faydalar, o evradların illeti olamaz ve ondan, onlar kasten ve bizzat istenilmeyecek. Çünkü onlar fazlî bir surette, o hâlis virde talepsiz terettüp eder. Onları niyet etse, ihlâsı bir derece bozulur. Belki ubudiyetten çıkar ve kıymetten düşer.

akîm: neticesiz
cüz': kısım, parça
evrad: okunması
 adet olan dualar
Evrâd-ı Kudsiye-i Şah-ı Nakşibendî: Şah-ı Nakşibendî'nin sürekli olarak okuduğu kutsal virdler, zikirler

fazlî: karşılıksız verilen
hâlis: içten
hâsiyet: özellik
ihlâs: ibadet ve davranışlarda sadece Allah'ın rızasını gözetme
illet: esas sebep, maksat
maksud-u bizzat:

asıl gaye
suret: biçim, görünüş
terettüp etmek: sonuç olarak ortaya çıkmak
ubudiyet: kulluk
vird: devamlı yapılan zikir
zikir: Allah'ı anma

Yalnız bu kadar var ki, böyle hâsiyetli evrâdı okumak için, zayıf insanlar bir müşevvik ve müreccihe muhtaçtırlar. O faydaları düşünüp, şevke gelip, o evrâdı sırf rıza-yı İlâhî için, âhiret için okusa zarar vermez. Hem de makbuldür. Bu hikmet anlaşılmadığından, çoklar, aktabdan ve Selef-i Salihînden mervî olan faydaları görmediklerinden şüpheyeye düşer, hattâ inkâr da eder. (...)

BEŞİNCİ MESELE: Nasıl ki bir cemaatin malı bir adama verilse zulüm olur. Veya cemaate ait vakıfları bir adam zaptetse zulmeder. Öyle de, cemaatin sa'yleriyle hâsıl olan bir neticeyi veya cemaatin haseneleleriyle terettüp eden bir şerefi, bir fazileti o

âhiret: öldükten sonra yaşanacak olan sonsuz hayat
aktab: kutuplar, zamanının en büyük mürşidi olan büyük veliler
cemaat: topluluk
evrad: okunması adet olan dualar
hasene: iyilik
hâsıl olan: mey-

dana gelen
hâsiyet: özellik
hikmet: sebep, fayda, gaye
makbul: kabul edilen
mervî: nakledilen, rivayet edilen
müreccih: tercih ettiren
müşevvik: teşvik edici

rıza-yı İlâhî: Allah'ın rızası
sa'y: çalışma
Selef-i Salihîn: ilk devir İslâm büyükleri
terettüp etmek: meydana gelmek, ortaya çıkmak
zaptetmek: el koymak
zulüm: haksızlık

cemaatin reisine veya üstadına vermek hem cemaate, hem de o üstad veya reise zulümdür. Çünkü enâniyeti okşar, gurura sevk eder. Kendini kapıcı iken padişah zannettirir. Hem kendi nefesine de zulmeder. Belki bir nevi şirk-i hafîye yol açar.

Evet, bir kaleyi fetheden bir taburun ganimetini ve muzafferiyet ve şerefini, binbaşısı alamaz. Evet, üstad ve mürşid, masdar ve menba telâkki edilmemek gerektir. Belki mazhar ve mâkes olduklarını bilmek lâzımdır. Meselâ, hararet ve ziya sana bir âyine vasıtasıyla gelir. Sen de, güneşe karşı minnettar olmaya bedel, âyineyi masdar

âyine: ayna
cemaat: topluluk
enâniyet: benlik, gurur
fethetmek: ele geçirmek
ganimet: savaşta düşmandan ele geçirilen değerli şeyler
hararet: ısı
mâkes: yansıma yeri

masdar: kaynak, bir şeyin çıkış yeri
mazhar: bir nimette ulaşan, elde eden
menba: kaynak
muzafferiyet: zaffer kazanma, galibiyet
mürşid: doğru yolu gösteren
nefis: bir kimsenin kendisi

nevi: çeşit, tür
reis: başkan
şirk-i hafî: gizli şirk, gizli küfür
telâkki etmek: kabul etmek
üstad: bir alanda kendini yetiştirmiş olan ve birikimini talebelerine aktaran kişi
ziya: ışık
zulüm: haksızlık

telâkki edip, güneşi unutup, ona minnettar olmak divaneliktir.

Evet, âyine muhafaza edilmeli, çünkü mazhardır. İşte mürşidin ruhu ve kalbi bir âyinedir, Cenâb-ı Haktan gelen feyze mâkes olur, müridine aksedilmesine de vesile olur. Vesilelikten fazla, feyiz noktasında makam verilmemek lâzımdır.

Hattâ bazı olur ki, masdar telâkki edilen bir üstad, ne mazhardır, ne masdardır. Belki müridinin safvet-i ihlâsıyla ve kuvvet-i irtibatıyla ve ona hasr-ı nazarla, o mürid, başka yolda aldığı füyuzâtı, üstadının mir'-

aksedilme: yansı-
tılma

Cenâb-ı Hak:

Hakkın tâ kendisi
olan şeref ve yü-
celik sahibi Allah

divanelik: akılsız-
lık

feyiz: mânevî gı-
da, bereket

füyuzât: feyizler,
mânevî bolluk ve
bereketler

**hasr-ı nazar et-
mek:** bakışı ve

dikkati tek bir ye-
re yoğunlaştırmak

kuvvet-i irtibat:

güçlü bağlantı

makam: derece

mâkes: yansıma
yeri

masdar: kaynak

mazhar: bir özelli-
ği üzerinde taşı-
yan ve yansıtan

minnettar olmak:

minnet duymak,
yapılan bir iyiliğe
karşı kendini

borçlu hissetmek

muhafaza etmek:

korumak, sakla-
mak

mürid: bir mürşide
talebe olan

mürşid: doğru yo-
lu gösteren

safvet-i ihlâs: ih-
lâsı zedeleyecek

hiçbir yönün ol-
mayışı

telâkki etmek: ka-
bul etmek

ât-ı ruhundan gelmiş görüyor. Nasıl ki bazı adam, manyetizma vasıtasıyla bir cama dikkat ede ede âlem-i misale karşı hayalinde bir pencere açılır, o âyinede çok garaibi müşahede eder. Halbuki âyinede değil, belki âyineye olan dikkat-i nazar vasıtasıyla, âyinenin haricinde hayaline bir pencere açılmış, görüyor. Onun içindir ki, bazan nâkıs bir şeyhin hâlis müridi, şeyhinden daha ziyade kâmil olabilir. Ve döner, şeyhini irşad eder ve şeyhinin şeyhi olur.

âlem-i misal: bütün varlıkların ve olayların görüntülerinin yansıdığı madde ötesi âlem
âyine: ayna
dikkat-i nazar: dikkatle bakmak
garaib: tuhaf, şaşılabacak şeyler
hâlis: içten, samimi, saf, temiz

irşad etme: doğru yolu gösterme
kâmil: manevî mertebelerde yükselip olgunlaşan
manyetizma: telkin ve hipnoz yolu ile birini tesir altına alma
mir'ât-ı ruh: ruh

aynası
mürid: bir mürşide talebe olan
müşahede etme: gözlemleme
nâkıs: eksik, noksan
şeyh: bir tarîkatın kurucusu veya başı
ziyade: çok, fazla

(Mektubat, Yirmi Altıncı Mektup'tan)

DOKUZUNCU MESELE

*Mühim ve mahrem bir mesele ve
bir sırr-ı velâyet*

Âlem-i İslâm'da Ehl-i Sünnet ve Cemaat denilen ehl-i hak ve istikamet fırka-i azîmesi, hakaik-i Kur'âniyeyi ve imaniyeyi, istikamet dairesinde, hüve hüvesine Sünnet-i Seniyyeye ittibâ ederek muhafaza etmişler. Ehl-i velâyetin ekseriyet-i mutlakası o daireden neş'et etmişler. Diğer bir kısım ehl-i velâyet, Ehl-i Sünnet ve Cemaatin

Âlem-i İslâm: İslâm âlemi

ehl-i hak ve istikâmet: doğru ve hak yolda olan kimseler

Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz. Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve meto-

du benimseyenler

ehl-i velâyet: veli kullar, Allah dostları

ekseriyet-i mutlaka: mutlak, kesin çoğunluk

fırka-i azîme: en büyük topluluk

hakaik-i Kur'âniye ve imaniye: Kur'ân ve iman hakikatleri

hüve hüvesine:

aynen

istikamet: doğruluk

ittibâ etme: tâbi olma, uyma

neş'et etme: kaynaklanma

sırr-ı velâyet: velîlik sırrı

Sünnet-i Seniyye: Peygamberimizin söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

bazı desâtirleri haricinde ve usullerine muhalif bir caddede görünmüş. İşte şu kısım ehl-i velâyete bakanlar iki şikka ayrıldılar:

Bir kısmı ise, Ehl-i Sünnetin usulüne muhalif oldukları için, velâyetlerini inkâr ettiler. Hattâ onlardan bir kısmının tekfirine kadar gittiler.

Diğer kısım ki, onlara ittibâ edenlerdir. Onların velâyetlerini kabul ettikleri için derler ki, “Hak yalnız Ehl-i Sünnet ve Cemaatin mesleğine münhasır değil”; ehl-i bid’adan bir fırka teşkil ettiler, hattâ dalâlete kadar gittiler. Bilmediler ki, her hâdi zât mühdî olamaz. Şeyhleri hatasından mazurdur,

dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık
desâtir: düsturlar, prensipler, kurallar
ehl-i bid’a: dinin aslında olmadığı halde, sonradan çıkarılan yeni âdet ve uygulamaları dine mâl etmeye çalışanlar
Ehl-i Sünnet ve Cemaat: Hz.

Peygamberin (a.s.m.) Sünnetine ve Ashâbının yoluna bağlı olan ve onların izlediği dinî yol ve metodu benimseyenler
ehl-i velâyet: veli kullar, Allah dostları
hâdi: hidayet veren
hak: doğru, gerçek
ittibâ etme: tâbi olma, uyma
mazur: özürlü,

mazeretli
muhalif: aykırı, zıt
mühdî: hidayete vesile olan
münhasır: sadece belli bir şeye mahsus olan
tekfir: bir kişiyi küfürle itham etmek
teşkil etme: oluşturma, meydana getirme
usul: temel prensip
velâyet: velîlik

çünkü meczuptur. Kendileri ise mazur olmazlar.

Mutavassıt bir kısım ise, o velîlerin velâyetlerini inkâr etmediler, fakat yollarını ve mesleklerini kabul etmediler. Diyorlar ki: “Hilâf-ı usul olan sözleri, ya hale mağlûp olup hata ettiler; veyahut mânâsı bilinmez müteşabihat misillü şatahattır.”

Maatteessüf, birinci kısım, hususan ulema-i ehl-i zâhir, meslek-i Ehl-i Sünneti muhafaza niyetiyle, çok mühim evliya'yı inkâr, hattâ tadrîl etmeye mecbur olmuşlar. İkinci kısım olan taraftarları ise, o çeşit şeyhlere ziyade hüsn-ü zan ettikleri için, hak mesle-

hak: doğru, gerçek
hilâf-ı usul: kurala aykırı

hususan: özellikle
hüsn-ü zan: güzel zanda bulunma

maatteessüf: ne yazık ki

mağlup olmak: yenilmek

mazur: özürli, mazeretli

mezcup: kendinden geçmiş
meslek-i Ehl-i

Sünnet: Hz. Muhammed'in sünnetine uyan, onun yolundan giden Müslümanların mesleği, takip ettikleri yol

misillü: gibi

mutavassıt: orta yolu tutan

müteşabihat: mânâsı açık olmayan âyetler

şatahat: mânevî

sarhoşluk ve cezbe halindeyken söylenen şeriata aykırı sözler

tadrîl etme: bir kişiyi dinden çıkarmakla itham etme

ulema-i ehl-i zâhir: dış görünüşe göre yorum yapan âlimler

velâyet: velîlik

velî: Allah dostu

ziyade: fazla, çok

ğini bırakıp bid'ata, hattâ dalâlete girdikleri olmuş.

İşte, şu sırra dair, pek çok zaman zihnimi işgal eden bir hâlet vardı:

Bir zaman, ben bir kısım ehl-i dalâlete mühim bir vakitte kahr ile dua ettim. Bedduama karşı, müthiş bir kuvvet-i mâneviye çıktı. Hem duamı geri çeviriyordu, hem beni men etti.

Sonra gördüm ki, o kısım ehl-i dalâlet, hilâf-ı hak icraatında bir kuvve-i mâneviyenin teshilâtıyla arkasına aldığı halkı sürükleyip gidiyor, muvaffak oluyor. Yalnız cebirle değil, belki velâyet kuvvetinden gelen bir arzuyla imtizaç ettiği için, ehl-i ima-

bedduâ: kötü dua-da bulunma

bid'at: aslen dinde olmayıp sonradan ortaya çıkan yeni âdet ve uygulamalar

dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inançsızlık

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan

sapanlar, inançsız kimseler

ehl-i iman: Allah'a ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler

hâlet: durum, hâl
hilâf-ı hak: hakka ters, aykırı

imtizaç: birbiriyle karışma, kaynaş-

ma

kahr: mahvolma

kuvvet-i mâneviye: mânevî güç

menetme: yasaklama

muvaffak olma: başarma

teshilât: kolaylaştırmalar

velâyet: velîlik

nın bir kısmı o arzuya kapılıp hoş görüyorlar, çok fena telâkki etmiyorlar.

İşte bu iki sırrı hissettiğim vakit dehşet aldım. “Fesübhânallah” dedim. “Tarik-i haktan başka velâyet bulunabilir mi? Hususan müthiş bir cereyan-ı dalâlete ehl-i hakikat taraftar çıkar mı?” dedim. Sonra, bir mübarek Arefe gününde, müstahsen bir âdet-i İslâmiyeye binaen Sûre-i İhlâsı yüzer defa tekrar ederek okuyup, onun bereketiyle, “Mühim bir suale cevap” namında yazılan mesele ile beraber şöyle bir hakikat dahi rahmet-i İlâhiye ile kalb-i âcizâneme gelmiş. Hakikat şudur ki:

âdet-i İslâmiye:

İslâmî gelenek

Arefe: bayramdan bir önceki gün

binaen: dayanarak

cereyan-ı dalâlet:

inançsızlık akımı

ehl-i hakikat: doğru ve hak yolda olan kimseler

fena: kötü

fesübhânallah:

“Allah’ı her türlü kusur, ayıp ve eksiklerden tenzih

ederim” mânâsında kullanılan bir ifade, daha çok hayret ifadesi için kullanılır

hakikat: gerçek ve doğru

hususan: özellikle

kalb-i âcizâne: aciz kalp (tevazu için kullanılan bir ifade)

mübarek: bereketli, hayırlı

müstahsen: güzel

karşılanan, beğenilen

rahmet-i İlâhiye:

Allah’ın herşeyi kuşatan sonsuz rahmeti

Sûre-i İhlâs: İhlâs

Sûresi, Kur’ân-ı Kerimin 112. sûresi

tarik-i hak: hak ve hakikat yolu

telâkki etme: kabul etme

velâyet: velîlik

Sultan Mehmed Fatih'in zamanında hi-kâye edilen meşhur ve mânidar Cibali Baba kıssası nev'inden olarak, bir kısım ehl-i velâyet, zâhiren muhakemeli ve âkıl görünürken, meczupturlar. Ve bir kısmı dahi, bazan sahvede ve daire-i akılda görünür, bazan aklın ve muhakemenin haricinde bir hale girer. Şu kısımdan bir sınıfı, ehl-i iltibasır, tefrik etmiyor. Sekir halinde gördüğü bir meseleyi hâlet-i sahvede tatbik eder, hata eder ve hata ettiğini bilmez. Meczupların bir kısmı ise, indallah mahfuzdur, dalâlete sülûk etmez. Diğer bir kısmı ise mahfuz değiller; bid'at ve dalâlet fırkalarında

bid'at: aslen dinde olmayıp sonradan ortaya çıkan yeni âdet ve uygulamalar, şeyler
daire-i akıl: akıl dairesi
dalâlet: hak yoldan sapkınlık, inkârcılık
ehl-i iltibas: hak ile batılı karıştıran kimseler
ehl-i velâyet: veli kullar, Allah dost-

ları
fırka: grup
hâlet-i sahve: kendinden geçme hâlinin sona ermesi
indallah: Allah'ın yanında
kıssa: ibretli hikâye
mahfuz: saklı, korunmuş
mânidar: anlamlı
mezcup: cezbe halinde, kendin-

den geçmiş
muhakemeli: akıl yürütebilen
nev'i: tür, çeşit
sahve: uyanıklık hâli
sekir: mânâ alemindeki sarhoşluk
sülûk etme: yol alma
tefrık etme: birbirinden ayırma
zâhiren: dış görünüş açısından

bulunabilirler. Hattâ kâfirler içinde bulunabileceği ihtimal verilmiş.

İşte, muvakkat veya daimî meczup olduklarından, mânen “mübarek mecnun” hükmünde oluyorlar. Ve mübarek ve serbest mecnun hükmünde oldukları için, mükellef değiller. Ve mükellef olmadıkları için muahaze olunmuyorlar. Kendi velâyet-i meczubâneleri bâki kalmakla beraber, ehl-i dalâlete ve ehl-i bid'aya taraftar çıkarlar, mesleklerine bir derece revaç verip, bir kısım ehl-i imanı ve ehl-i hakkı, o mesleğe girmeye meş'ûmâne bir sebebiyet verirler.

bâki: devamlı ve kalıcı

ehl-i bid'a: dinin aslında olmadığı halde, sonradan çıkarılan zararlı âdet ve uygulamaları dine mal etmeye çalışanlar

ehl-i dalâlet: doğru ve hak yoldan sapan kimseler

ehl-i hak: hak ve doğru yolda olan kimseler

ehl-i iman: Allah'a

ve Allah'tan gelen herşeye inanan kimseler, mü'minler

kâfir: Allah'ı veya Allah'ın bildirdiği kesin olan şeylerden birini inkâr eden kimse

meecnun: deli, akılsız

meccup: cezbe halinde, kendinden geçmiş

meş'ûmâne: uğursuzca

muaheze: sorgulama, hesaba çekme

muvakkat: geçici

mübarek: bereketli, hayırlı

mükellef: yükümlü

revaç verme: rahat ve ilgiyi artırma

velâyet-i meczubâne: İlâhî aşkta kendinden geçmiş şeklindeki evliyalık

(Mesnevî-i Nuriye, Zeylû'l-Habbe'den)

İ'lem eyyühe'l-aziz! Kur'ân-ı Mu'cizü'l-Beyân'ın hak ve hakikat olduğuna en sâdık deliller:

1. Tevhidin bütün iktizâlarını ve lâzımlarını mertebeleriyle muhafaza etmesidir.

2. Esmâ-i Hüsnânın tenasüp ve iktizası üzerine hakaik-i âliye-i İlâhiyedeki muvazeneyi mûraat etmesidir.

3. Rububiyet ve ulûhiyete âit şuûnatı ke-

Esmâ-i Hüsnâ: Allah'ın en güzel isimleri

hak: doğru, gerçek

hakaik-i âliye-i İlâhiye: Allah'a ait

yüksek, yüce hakikatler, gerçekler

hakikat: asıl, esas

İ'lem eyyühe'l-

aziz: "Bil ey aziz, saygıdeğer kardeşim!" mânâsında muhatabı

uyarmak ve dikkatini çekmek için kullanılan bir söz

iktizâ: bir şeyin gereği

Kur'ân-ı Mucizü'l-

Beyân: ifade ve açıklamalarıyla benzerini yapmaktan akılları âciz bırakan

Kur'ân-ı Kerim

muvazene: denge, ölçü

mûraat etmek: riayet etmek, uymak

rububiyet: Rablik;

Allah'ın herbir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri vermesi, onları terbiye edip idaresi ve ege-

menliği altında bulundurması

sâdık: doğru, doğrulayıcı

şuûnat: Cenâb-ı Hakkın yüce sıfatlarının mahiyetle-

rinde bulunan ve onları tecelliye

sevk eden Zâtına ait mukaddes

özellikler

tenasüp: uygunluk

tevhid: birleme;

herşeyin bir olan

Allah'a ait kılınması

ulûhiyet: ibadete ve itaat edilmeye lâyık olma, ilâhlık

mâl-i muvazene ile cem etmesidir.

Kur'ân'ın bu hâsiyeti beşerin eserlerinde bulunmadığı gibi, melekût cihetine geçen evliya ve sair büyüklerin netaic-i fikirlerinde de bulunamamıştır. Ve eşyanın bâtınına dalmış olan İshrâkiyun ve âlem-i gayba nüfuz eden Rûhâniyun dahi Kur'ân'ın bu hâsiyetini bulamamışlardır. Zira onların nazarları mukayyet olduğundan, hakikat-i mutlakayı ihata edemez. Bunlar ancak hakikatin bir tarafını bulur ve ifrat-tefritle tasarru-

âlem-i gayb: gayb âlemi, görünmeyen âlem

bâtın: bir şeyin iç yüzü

cem: toplama

cihet: taraf, yön

evliya: Allah dostları veli kullar

hakikat: gerçek

hakikat-i mutlaka: bir sınırı olmayan sınırsız hakikat, gerçek

hâsiyet: özellik

ifrat: normalden yukarı olma, aşırılık

ihata etmek: ku-

şatmak, kapsamlı olarak anlayıp idrak etmek

İshrâkiyun: bilginin kaynağının mânevî aydınlanma, sezgi ve ilham olduğu görüşünde olan İslâm felsefecileri

kemâl-i muvazene: mükemmel denge

melekût: görünmeyen mânevî âlem, herbir şeyin iç yüzü

mukayyet: sınırlı

nazar: bakış; ba-

kış açısı

netaic-i fikir: düşünce ürünleri, düşünce ürünü eserler

nüfuz etme: içine girme

Rûhâniyun: gayb âlemine nüfuz eden nurânî ve ruhânî kimseler

sair: başka

tasarruf: dilediği gibi hareket etme, yönetme, kullanma

tefrit: tersine aşırılık, normalden aşağı olma

fa başlarlar. Bunun için tenasübü bozup muvazeneyi ihlâl ediyorlar.

Meselâ, envâ-ı cevâhiri hâvi ziynetli ve kıymetli bir defineyi keşfetmek için birkaç adam denizin dibine dalarlar. Denizin dibinde araştırma yaparken birisinin eline uzunca bir parça elmas geçer. Definenin müstemilâtını tamamen bu gibi elmaslardan ibaret olduğuna hükmeder. Sonra arkadaşlarından başka çeşit cevherin bahsini işittiğinde, onların buldukları cevâhirin kendi bulduğu elmasın nakışları olduklarını tahayyül eder. Diğer kürevî bir yakutu bulur. Öteki arkadaş da başka bir çeşidini buluyor. Ve hâkezâ, her birisi definenin esas müstemilâtı kendi bulduğu çeşitten ibaret olduğunu ve arkadaşlarının buldukları çeşitler de definenin zevâid ve tefer-

cevâhir: cevherler

define: hazine

envâ-ı cevâhir:
cevherlerin çeşitleri;
çeşit çeşit cevherler

hâkezâ: bunun gibi

hâvi: içine almış

ihlâl etmek: bozmak, karıştırmak

keşfetme: bulma, ortaya, açığa çıkartma

kürevî: yuvarlak, küre şeklinde

muvazene: denge

müstemilât: içindekiler

tahayyül etmek: hayal etmek

tenâsüp: uyum, uygunluk

zevâid: fazlalıklar
ziynetli: süslü

ruatından olduğunu itikad eder. Mesele bu şekilde girmekle muvazene kayıp ve tenâsüp zâil olur. Sonra meselenin hakikatini keşif ve izah için tevilât ve tekellüfata başlarlar. Hattâ definenin inkârına bile zehab eden olur.

Evet, Sünnet-i Seniye ile muvazene yapılmazdan evvel, hemen meşhudatına itimad eden İşrâkiyun ile mutasavvifenin eserlerini teemmül eden zâtlar, şu söylediğime hak verir, bilâ-tereddüt kabul ederler.

bilâ tereddüt: tereddütsüz

define: hazine

hakikat: gerçek

inkâr: yokluğunu, olmadığını söyleme

İşrâkiyun: bilginin kaynağının mânevî aydınlanma, sezgi ve ilham olduğu görüşünde olan İslâm felsefecileri

itikad etmek:

inanmak

itimad etme: gü-

venme

izah: açıklama

meşhudat: görülen şeyler

mutasavvife: tasavvuf ehli

muvazene: denge

Sünnet-i Seniye: Peygamberimizin (a.s.m.) söz, fiil ve hareketlerine dayanan yüce prensipler

teemmül etme:

düşünme, inceden inceye araştırma, tetkik etme

teferruat: ayrıntılar

tekellüfat: zorlamalar; maksada ulaşmak için yapılan konu dışı yorum vs. şeyler

tenâsüp: uyum, uygunluk

tevilât: yorumlar

zâil olmak: yok olmak

zât: kişi

zehab etme: bir fikre kapılma, belli bir yol izleme

(Mektubat, Yirmi Dokuzuncu
Mektup'tan)

ÜÇÜNCÜ NÜKTE

Sûrelerin başlarındaki huruf-u mukattaa İlâhî bir şifredir; has abdine, onlarla bazı işaret-i gaybiye veriyor. O şifrenin miftahı, o abd-i hastadır, hem onun veresesindedir. Kur'ân-ı Hakîm madem her zaman ve her taifeye hitap ediyor; her asrın her tabakasının hissesini câmi çok mütenevvi vücuhları, mânâları olabilir. Selef-i Sâlihîn ise, en hâlis parça onlarıdır ki, beyan etmişler. Ehl-i velâyet ve tahkik, seyr ü sü-

abd: kul
abd-i has: özel, seçilmiş kul
beyan etmek: açıklamak, izah etmek
câmi: kapsamlı, içine alan
ehl-i velâyet ve tahkik: maneviyat âlemlerinde iman hakikatlerini delilleriyle bilen Allah dostu âlim

kimseler
hâlis: temiz, katıksız
hurûf-u mukattaa: bazı sûre başlarında bulunan ve birer İlâhî şifre niteliğinde olan harfler (Yâ sin, Elif lâm mim, Ha mim vb.)
işaret-i gaybiye: herkesin fark edemediği gizli işaret

Kur'ân-ı Hakîm: her âyet ve sûresinde sayısız hikmet ve faydalar bulunan Kur'ân
miftah: anahtar
mütenevvi: çeşitli
Selef-i Salihîn: ilk devir İslâm büyükleri
taife: grup, topluluk
verese: varisler, mirasçılar

lûk-ü ruhaniyeye ait çok muamelât-ı gaybiye işârâtını onlarda bulmuşlar. *İşârâtü'l-İ'câz* tefsirinde, el-Bakara Sûresinin başında, i'câz-ı belâğat noktasında bir nebze onlardan bahsetmişiz; müracaat edilsin.

(Barla Lâhikası, 270. Mektup)

السَّلَامُ عَلَيْكُمْ وَعَلَىٰ إِخْوَانِكُمْ وَرَحْمَةُ اللَّهِ

وَبَرَكَاتُهُ¹

Aziz, sıddık, meraklı kardeşim Re'fet Bey, Mektubunda Letâif-i Aşereyi سوال ediyorsun. Şimdi tarikatı ders vermek zama-

¹ Allah'ın selâmı, rahmeti ve bereketi ebediyen, dâima kardeşlerinizin ve sizin üzerinize olsun.

aziz: çok değerli, izzetli

el-Bakara Sûresi: Kur'ân-ı Kerim'in 2. suresi

i'câz-ı belâğat: Kur'ân-ı Kerim'in belâğatindeki mu'cizelik

işârât: işaretler

İşârâtü'l-İ'câz: Risale-i Nur Külliya-

tından bir eser

letâif-i aşere: on lâtife; insanın mahiyetinde bulunan on duygu

muamelât-ı gaybiye: herkesin fark edemediği gizli muamele ve işleyişler

seyr ü sülûk-u ruhaniye: İlâhî

hakikatlere ulaşmak için bir rehberin öncülüğünde çıkılan mânevî yolculuk

sıddık: çok doğru ve bağlı

tarikat: İlâhî hakikatlere ulaşmak için, şeyhin gözetiminde takip edilen yol

nında olmadığımndan, tarîk-i Nakşî muhak-
kiklerinin Letâif-i Aşereye dair eserleri var.
Şimdilik vazifemiz ise istihrac-ı esrar-ı Kur'ânî
olduğundan, mevcut mesâilî nakil değıl-
dir. Gücenme, tafsilat veremiyorum. Yalnız
bu kadar derim ki; Letâif-i Aşere; İmam-ı
Rabbânî: kalp, ruh, sır, hafî, ahfâ, insanda
anâsır-ı erbaanın her bir unsurdan o unsu-
ra münasip bir lâtife-i insaniye tâbir ede-
rek seyr-i sülûkta her mertebede bir lâtife-

ahfâ: kalbe bağlı
duyguların en giz-
li, en kapalı olanı-
dır ki, Cenâb-ı
Hak sıfat, şuûnat
ve Zât'ına ait en
gizli, en mahrem
mânâları izin ver-
diği ölçüde bu
duyguya hissetti-
rir

anâsır-ı erbaa:
dört temel unsur;
hava, su, toprak,
ışık

hafî: gizli, saklı,
kapalı mânâsına
gelen, kalbe bağlı
bir duygudur ki; ah-
fâ duygusundan
daha aşağı sevi-
yede, gizli olan

İlâhî mânâları his-
seder

İmam-ı Rabbânî:
(1564-1624) Hin-
distan'da yetişen
büyük velî, âlim
ve müceddid zât

istihrac-ı esrar:
sırları ortaya çı-
karma

lâtife-i insaniye:
insanın mahiye-
tindeki duyu ve
duygu

letâif-i aşere: on
lâtife; insanın ma-
hiyetinde bulunan
on duygu

mesail: meseleler

muhakkik: ger-
çekleri araştırın

ve delilleriyle bi-
len

nakil: aktarma,
anlatma

seyr-i sülûk: mâ-
nevî makamlarda
seyir ve seyahat;
velayet yolunda
mânevî ilerleme
yolculuğu

tâbir etme: ifade
etme, adlandırma

tafsilât: ayrıntı

tarik-ı Nakşî: Nak-
şî tarikatı; Mu-
hammed Bahaüd-
din Nakşibendi ta-
rafından kurulan
tarikat

unsur: esas mad-
de, element

nin terakkiyatı ve ahvâlinden icmâlen bahsetmiştir.

Ben kendimce görüyorum ki, insanın mâhiyet-i câmiasında ve istidad-ı hayatiyesinde çok letâif var, onlardan on tanesi iştihar etmiş. Hattâ hükemâ ve ulemâ-yı zâhirî dahi, o Letâif-i Aşerenin pencereleri veyahut nümuneleri olan havass-ı hamse-i zâhirî, havass-ı hamse-i bâtına diye o Letâif-i Aşereyi başka bir surette hikmetlerine esas tutmuşlar. Hattâ avam ve havas beyninde taaruf etmiş olan insanın letâif-i aşeresi,

ahvâl: hâller, durumlar

avâm: halk tabakası, sıradan insanlar

beyn: ara

havas: seçkinler sınıfı, âlimler

havass-ı hamse-i bâtına: kalbe bağlı beş duygu; hayal, akıl, vehim, hafıza, mutasarrıfa

havass-ı hamse-i zahirî: zahirî beş duygu; tatma, görme, işitme, koklama, dokunma

hikmet: ilim, yüksek bilgi

icmâlen: kısaca, özet olarak

istidad-ı hayatiye: hayatî kabiliyet, yetenek

iştihar etme: meşhur olma, tanınma

lâtife: insanın mânevî yapısındaki ince duygulardan herbiri

letâif: lâtifeler, duygular

letâif-i aşere: on lâtife; insanın mahiyetinde bulunan

on duygu

mahiyet-i câmia: kapsamlı yapı ve özellik

nümune: örnek, misâl

suret: şekil, biçim

teâruf etme: bir şeyin herkes tarafından bilinmesi

terakkiyat: terakiler, ilerlemeler, kalkınmalar

ulemâ-yı zahirî: şeriatın mânâ ve sırlarından daha çok, zâhirini ve açık hükümlerini bilen âlimler

ehl-i tarîkîn letâif-i aşeresiyle münasebet-tardır. Meselâ, vicdan, âsab, his, akıl, hevâ, kuvve-i şeheviye, kuvve-i gadabiye gibi letâifi; kalp, ruh ve sırra ilâve edilse Letâif-i Aşereyi başka bir surette gösterir. Daha bu letâiften başka sâika, şâika ve hiss-i kablel'l-vuku gibi çok letâif var. Bu meseleyle dair hakikat yazılsa, çok uzun olur, vaktim de kısa olduğundan kısa kesmeye mecbur oldum.

Senin ikinci sualin olan, mânâ-yı ismî ile mânâ-yı harfînin bahsi ise, ilm-i nahvin umum kitapları başlarında o mesele izah edildiği gibi ilm-i hakikatın Sözlere ve Mek-

âsab: sinirler
ehl-i tarîk: tarikata mensup olanlar
hakikat: esas, gerçek
hevâ: istek, hoşlanma
hiss-i kablelvuku: birşeyi olmadan önce hissetme duygusu
ilm-i hakikat: hakikat ilmi
ilm-i nahiv: Arapça'da cümle yapı-

sını ele alan ilim, dilbilgisi
kuvve-i gadabiye: öfke duygusu
kuvve-i şeheviye: şehvet duygusu
letâif: lâtifeler, insanın mahiyetindeki duyu ve duygular
letâif-i aşere: on lâtife; insanın mahiyetinde bulunan on duygu
mânâ-yı harfî:

harf gibi, bir şeyin kendisini değil de sanatkârını, ustasını, sahibini bildirip tanıtan mânâsı
mânâ-yı ismî: isim gibi, bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan mânâsı
münasebettar: alâkalı, ilgili
suret: şekil, biçim
şâika: şevk verici
umum: bütün

tuplar namındaki risalelerinde temsilâtla kâfi beyânat vardır. Senin gibi zekî ve müdakkik bir zâta karşı fazla izahat fazla oluyor. Sen âyineye baksan, eğer âyineyi şişe için bakarsan şişeyi kasden görürsün, içinde Re'fet'e tebeî, dolayısıyla nazar ilişir. Eğer maksad, mübarek sîmanıza bakmak için âyineye baktın, sevimli Re'fet'i kasden görürsün.

¹ فَتَبَارَكَ اللَّهُ أَحْسَنُ الْخَالِقِينَ dersin. Âyine şişesi tebeî, dolayısıyla nazarın ilişir.

İşte birinci sûrette âyine şişesi mânâ-yı ismîdir. Re'fet mânâ-yı harfî oluyor. İkinci

¹ "Yaratıcılık mertebelerinin en güzelinde olan Allah'ın şânı ne yücedir!" Mü'minûn Sûresi, 23:14.

beyanat: açıklamalar

izahat: açıklamalar

kâfi: yeterli

kasten: bilerek ve isteyerek

maksat: amaç, gaye

mânâ-yı harfî: harf gibi, bir şeyin kendisini değil de

sanatkârını, ustasını, sahibini bildirip tanıtan mânâsı

mânâ-yı ismî: isim gibi, bir şeyin bizzat kendisine bakan ve kendisini tanıtan mânâsı

mübarek: hayırlı, değerli

müdakkik: dikkatli

nazar: bakış

risale: küçük çaplı kitap; Risale-i Nur'un her bir bölümü

sima: yüz, çehre

suret: şekil, biçim

tebeî: dolaylı, ikincil

temsilât: temsiller, kıyaslama tarzında benzetmeler; analogiler

surette âyine şişesi mânâ-yı harfîdir, yani kendi için ona bakılmıyor, başka mânâ için bakılır ki akistir. Akis mânâ-yı ismîdir.

Yâni ¹ دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي نَفْسِهِ olan târif-i isme bir cihette dahildir. Ve âyine ise

² دَلَّ عَلَى مَعْنَى فِي غَيْرِهِ olan harfin târifine mâsadak olur. Kâinat nazar-ı Kur'ânî ile bütün mevcudatı huruftur, mânâ-yı harfiyle başkasının mânâsını ifade ediyorlar. Yâni, esmâsını, sıfâtını bildiriyorlar. Ruhsuz felsefe ekseriya mânâ-yı ismiyle bakıyor, ta-

¹ Kendi içinde var olan mânâyı delalet eder.

² Başkasında var olan mânâyı delalet eder.

akis: yansıma

cihet: yön, taraf

ekseriya: çoğunlukla

esmâ: Allah'ın isimleri

huruf: harfler

kâinat: evren, bütün yaratılmışlar

mânâ-yı harfî:

harf gibi, bir şeyin kendisini değil de

sanatkârını, usta-

sını, sahibini bildi-

rip tanıtan mânâsı

mânâ-yı ismî: isim

gibi, bir şeyin biz-

zat kendisine ba-

kan ve kendisini

tanıtan mânâsı

mâsadak olma:

bir söz veya hük-

mü doğrulayan

husus, doğrulayı-

cı örnek olma

mevcudat: var edilenler, varlıklar

nazar-ı Kur'ânî:

Kur'ân'ın bakış

açısı

suret: şekil, biçim

târif-i isim: ismin tanımı

biat bataklığına saplanıyor. Her ne ise... Şimdi çok konuşmaya vaktim yoktur. Hatta Fihriste'nin en kolay, en mühim, en âhir parçasını dahi yazamıyorum. Senin ders arkadaşların, bilhassa Hüsrev, Bekir, Rüşdü, Lütfü, Şeyh Mustafa, Hâfız Ahmed, Sezâi, Mehmedler, Hocalara selâm ve mübarek hânende mübarek mâsumlara dua ediyorum.

الْبَاقِي هُوَ الْبَاقِي¹

Kardeşiniz
Said Nursî

¹ Bâkî olan sadece Odur.

Fihriste: özet, içindekiler; Risale-i Nur Külliyyatının Sözler, Mektubat ve On Dördüncü Lem'aya kadar olan kısmın muhtevasının yer

aldığı risale olan On Beşinci Lem'a
hane: ev
mübarek: hayırlı, değerli
tabiat (tabiat fikri): metaryalist düşünce; tabiat

için, "insan faaliyetlerinin dışında kendi kendini sürekli olarak yeneden yaratan ve değiştiren güç" düşüncesi

(*Mesnevî-i Nuriye, Zeylû'l-Habbe'den*)

İ'lem eyyühe'l-aziz! Misafir olan bir kimse, seferinde çok yerlere, menzillere uğrar. Uğradığı her yerin âdetleri ve şartları ayrı ayrı olur.

Kezalik, Allah'ın yolunda sülûk eden zât çok makamlara, mertebelere, hallere, perdelere rastgelir ki, bunların da her birisi için kendine mahsus şartlar ve vaziyetler vardır. Bu şartları ve perdeleri birbirine halt edip karıştıran, galat ve yanlış hareket eder. Meselâ bir ahırda atın kişnemesini işiten bir adam, yüksek bir sarayda andelibin terennümünü, güzel sadâsını işitir. Eğer o terennümle atın kişnemesini fark etmeyip

âdet: alışkanlık
andelib: bülbül
galat: hata, yanlış
halt etmek: karıştırmak
i'lem eyyühe'l-aziz: "Bil ey aziz, saygıdeğer kardeşim!" mânâsında muhatabı

uyarmak ve dikkatini çekmek için kullanılan bir söz
kezalik: bunun gibi
menzil: durak, yer
mertebe: derece, aşama
sadâ: ses

sülûk etmek: ilahî hakikatlere ulaşmak için bir rehberin öncülüğünde çıkılan manevî yolculuk
terennüm: bülbül vs. ötme, şakıma hoş ses çıkarma

andelibden kişnemeyi talep ederse, kendi nefsiyle mugalâta etmiş olur.

(Mektubat, Dokuzuncu Mektup'tan)

Kerametın izharı, zaruret olmadan zararlıdır. İkrâmın izharı ise, bir tahdis-i nimettir. Eğer kerametle müşerref olan bir şahıs, bilerek harika bir emre mazhar olursa, o halde eğer nefs-i emmâresi bâki ise, kendine güvenmek ve nefsine ve keşfine itimad etmek ve gurura düşmek cihetinde istidraç

andelib: bûlbûl
bâki: devamlı, kalıcı, ölümsüz
cihet: yön
galat: hata, yanlış
ikram: bağış, ih-san
istidraç: kerâmete benzer olağanüstü bir hâlin, nefs-i emmâresi bulunan bencil ve gururlu birinin elinde meydana gelmesi
itimad etmek: güvenmek
izhar: gösterme,

açığa çıkarma
keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal
keşf: kalb gözüyle görme, mânevî âlemlere ait bazı olayları ve hakikatleri görme
mazhar: erişme, nail olma
mugalâta: yanıltıcı söz söyleme
müşerref: şereflenen, şereflenmiş

nefis: bir kimsenin kendisi
nefs-i emmâre: insanı daima kötülüğe, yasak zevk ve isteklere teşvik eden duygu
tahdis-i nimet: şükür maksadıyla Cenâb-ı Hakkın verdiği nimetleri anlatma, sevincini ve şükrünü dile getirme
zaruret: zorunluluk

olabilir. Eğer bilmeyerek harika bir emre mazhar olursa: Meselâ, birisinin kalbinde bir sual var. İntâk-ı bilhak nev'inden ona muvafık bir cevap verir; sonra anlar. Anladıktan sonra kendi nefesine değil, belki kendi Rabbisine itimadı ziyadeleşir ve “Beni benden ziyade terbiye eden bir Hafızım vardır” der, tevekkülünü ziyadeleştirir. Bu kısım, hatarsız bir keramettir; ihfâsına mükellef değil. Fakat fahr için, kasten izharına çalışmamalı. Çünkü, onda zâhiren insanın kisbinin bir medhali bulunduğundan, nefesine nisbet edebilir.

fahr: iftihar, övünme

Hafız: esirgeyen, koruyan, yarattıklarını koruyup gözeten Allah

hatarsız: tehlikesiz, zararsız

ihfâ: gizleme

intâk-ı bilhak: Cenâb-ı Hakkın konuşturmaması, bir şeyi dile getirtmesi

itimad: güven

izhar: gösterme, açığa çıkarma

kasten: bilerek ve

isteyerek

keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen olağanüstü hal

kisb: çalışma, kazanma

mazhar: erişme, nail olma

medhal: karışma, katkı

muvafık: uygun

mükellef: yükümlü

nefs: kişinin kendisi

nev': tür

nisbet etme: bağ-

lama

Rab: herbir varlığa yaratılış gayelerine ulaşmaları için muhtaç olduğu şeyleri veren, onları terbiye edip idaresi ve egemenliği altında bulunduran Allah

tevekkül: Allah'a dayanma ve güvenme

zâhiren: görünürde

ziyade: çok, fazla
ziyadeleşmek: artmak, fazlalaşmak

Amma ikram ise, o, kerametın selâmetli olan ikinci nev'inden daha selâmetli, ben-
ce daha âlidir. İzharı, tahdis-i nimettir. Kis-
bin medhali yoktur; nefsi onu kendine is-
nad etmez.

âli: yüksek
ikram: bağış, ih-
 san
isnad: dayandır-
 ma
izhar: gösterme,
 açığa çıkarma
keramet: Allah'ın
 bir ikramı olarak,

Onun sevgili kul-
 larında görünen
 olağanüstü hal
kisb: çalışma, ka-
 zanma
medhal: karışma,
 katkı
nefs: kişinin kendi-
 si

nev': tür
tahdis-i nimet:
 şükür maksadıyla
 Cenâb-ı Hakkın
 verdiği nimetleri
 anlatma, sevincini
 ve şükürünü dile
 getirme

(Yirmi Sekizinci Mektup,
7. Risale olan 7. Mesele'den)

İkinci İşaret

(...)

Evet, velâyetin kerameti olduğu gibi, niyet-i hâlisânın dahi kerameti vardır. Samimiyetin dahi kerameti vardır. Bahusus, lillâh için olan bir uhuvvet dairesindeki kardeşlerin içinde, ciddî, samimî tesanüdün çok kerametleri olabilir. Hattâ şöyle bir cemaatin şahs-ı mânevîsi bir veliyy-i kâmil hükmüne geçebilir, inâyâta mazhar olur.

bahusus: özellikle
cemaat: topluluk, grup
inâyât: inâyetler, yardımlar, lütuflar
keramet: Allah'ın bir ikramı olarak, Onun sevgili kullarında görünen

olağanüstü haller
lillâh: Allah için
mazhar: nail olma
niyet-i hâlîsa: saf, temiz niyet
şahs-ı mânevî: mânevî kişilik
uhuvvet: kardeşlik

velâyet: velîlik; mânevî mertebeler aşarak Allah'ın yakınlığını ve dostluğunu elde etme
veliyy-i kâmil: kemâle ermiş velî

(Mesnevî-i Nuriye, Zerre'den)

İ'lem eyyühe'l-aziz! Cenâb-ı Hakka nâzır ve Ona vasil olan yollar, kapılar, âlemin tabakaları, sahifeleri, mürekkebatı nisbetinde bir yekûn teşkil etmektedir. Âdi bir yol kapandığı zaman bütün yolların kapanmış olduğunu tevehhüm etmek, cehaletin en büyük bir şahididir. Bu adamın meseli, gayet büyük askerî bir karargâhı hâvi büyük bir şehirde, karargâhın bayrağını görmediğinden, sultanın ve askeriyeğe ait bütün şeylerin inkârına veya teviline başlayan adamın meseli gibidir.

âdi: basit, normal, sıradan

âlem: dünya, kâinat

cehalet: cahillik

Cenâb-ı Hak:

Hakkın ta kendisi olan sonsuz şeref ve yücelik sahibi Allah

hâvi: ihtiva eden, içine alan

İ'lem eyyühe'l-

aziz: "Bil ey aziz, saygıdeğer kardeşim!" mânâsında

muhatapı uyar-mak ve dikkatini çekmek için kullanılan bir kavram

inkâr: inanmama, kabul etmeme, yok sayma

karargâh: karar yeri, merkez

mesel: misal, örnek

mürekkebat: birleşikler

nâzır: bakan

nisbetinde: ora-

nında

şahit: delil

tabaka: derece

teşkil etmek:

meydana getirmek, oluşturma

tevehhüm etmek:

kuruntuya kapılmak, zannetmek

tevil: yorum

vasıl olma: ulaşma, varma

yekûn: bütün, toplam

İndeksler

Konu İndeksi

- acz, 79, 80, 90, 91, 199
acz-i mutlak, 207
aczmendî, tarik-i, 207
adalet, 19
adem, 88
ağaçların tesbihatı, 115–16
ahfâ, 422
âhiret, 72
ahlâk-ı İlâhiye, 97–98
ahsen-i takvim, 77
akıl, 13, 57, 76, 120–21,
153, 154, 241, 263,
354, 424
akıl ve his, 307
akıl ve şuhud, 158–59
akl-ı dünyevî, 110
akrebiyet, 100, 177, 237,
259, 303
aktab, 405
âlem
âlem-i emir, 232
âlem-i ervah, 140–42
âlem-i mânâ, 141
âlem-i misal, 140–42,
408
Âl-i Abâ, 212
Allahu ekber, 290
amel
fazilet ve sevap, 403–4
sahife-i amel, 194
arı, 33
Arş, 28, 145, 147
arz (yedi arz), 135–42
asfiya, 137, 143, 213, 215,
225, 238, 260
aşk, 90, 166, 197, 199,
200, 201, 202, 203,
236, 237, 238, 241,
244, 245, 259, 260,
263, 266, 267
dünya aşkı, 118
mecazî aşk, 201
mecazî aşk, 104–5, 118,
197, 201
Âyet'ül-Kübrâ, 99, 302
âyine, 34–35, 68, 147,
167, 168, 191, 192,
193, 194, 196
ayna, 245, 267, 407
aynelyakîn, 72, 166
beka, 232
belâ, 280, 282
berzah, 72, 141
Besmele, 198–99

436 ■ Tasavvuf Risalesi

bid'at, 59, 282, 309, 343,
400, 401, 410–15
burhan, 332, 333
cemaat, 311, 312
cemâl, 196, 210
Cennet, 47, 74, 184, 185,
210
Cevşenü'l-Kebîr, 95, 342,
343, 404
cezbe, 26, 55
cezbe, ehl-i, 410–11
cin, 141
coğrafya, 136
cüz'iyet, 151–53
Dârü'l-Hikmeti'l-İslâmiye,
387
delil, 332
dimağ, 11, 12
dua, 122–24
dünya
 dünya sevgisi, 38–40,
 191–97, 244–46
 dünyanın yüzleri, 191–97
 faniliği, 107–8, 107–8
ehadiyet, 211, 236, 239,
242, 258, 261, 263
Ehl-i Beyt, 212, 221
Ehl-i Sünnet, 18, 59–62,
224, 254, 255, 279,
282, 409–12
Eimme-i Erbaa, 213
Eimme-i Müçtehidîn, 38
elhamdülillâh, 289–91, 292
emir, 232
enaniyet, 24–26, 97, 100,
166, 249, 303, 344,
373, 406
 enaniyet-i ilmiye, 379

enbiya, 149, 150
ene, 100, 303
esbab, 38–40, 119, 160,
161, 214
 esbab ve itikad daireleri,
 270–72
eserden müessire, 110
Eski Said, 128
esmâ-i İlâhiye, 28, 36, 92,
108, 109, 119, 191,
194, 196, 210, 211,
226–30, 233, 416,
424–27
 tecelliyatta ihtilâf, 151–53
esmâ-i İlâhiye, 98, 218–21
evliya, 147, 148, 149
Evrâd-ı Kudsiye, 404
fahr, 26, 430
fakr, 79, 80, 81, 90, 91,
199
fakr-ı mutlak, 207
farz, 81, 184
fazilet, 336
felsefe, 39, 164, 165, 313,
426
fen, 136, 186
fenâ fil'ihvan, 304
fenâ firresul, 304
fenâ fişşeyh, 304
Ferid makamı, 347
fiil, 57
firak, 101–9, 120, 236,
237, 258, 259
fotograf, 226, 227, 231
Fütuhat-ı Mekkiye, 135,
285
Fütuhu'l-Gayb, 356, 357,
358, 387

- gavsîyet, 348
 gayb, 142–43
 gıpta, 308, 309
 gurur, 26, 249, 406, 429
 Gülistan, 336
 güneş, 203
 hâdî ve mühdî, 69–70,
 222, 253
 hafî, 422
 hakkalyakîn, 99, 150, 302
 hallâkiyet, 236, 238, 242,
 258, 260, 263
 hasenatın tezaufu, 165–66
 haşır, 149, 167–69
 hatme-i Ahmediye, 290
 hayal, 179
 hayat, hukuk-u, 124
 hayat-ı sâriye, 271, 277
 heme ezost, 216, 230
 heme ost, 216, 230
 hevâ, 26, 307, 308, 424
 hillet, 305, 306
 Hıristiyanlık, 22
 Hıristiyanlarla ittifak, 380
 hırs, 194
 Hızır, Makam-ı, 30
 himmet, 309, 336
 his, 308, 424
 hiss-i kablelvuku, 424
 hissiyat, 307
 hitap makamı, 78
 Hizb-i Nuriye, 99, 302
 hodgâmlık, 38, 308
 hubb-u cah, 30–31, 306
 Hulefâ-i Râşidîn, 38, 171,
 212
 huzur-u daimî, 91, 92, 299
 Hülâsatü'l-Hülâsa, 95, 96,
 97, 99, 302
 hüsün, 197
 ibadet
 âdet ve ibadet, 42–43,
 76
 ibadet ve ücret, 46–47,
 66–67, 322
 ifrat, 253, 255
 ifrit, 141
 ihata, 237, 239, 259, 261
 ihlâs, 43, 75, 314, 315,
 330, 344, 345, 346,
 349, 404, 407
 ihsan, 162, 209
 ihtilâf, 309, 316
 ilham ve vahiy, 32–35, 51–
 52, 65–66
 ilim, 333
 ilim ve malûm, 228
 ilim, sıfat-ı, 239
 illet, 404
 ilmelyakîn, 97
 ilm-i hakikat, 321
 iman, 72–74, 97–100
 erkân-ı imaniye, 315–16
 gaybî ve şuhudî iman,
 142–43
 ilim ve iman, 300–301
 iman hakikatleri, 237,
 259
 iman ilimleri, 393–94
 lâtifeler ve iman, 300
 tahkikî iman, 185, 311,
 316, 371, 385–86
 taklidî iman, 315–16,
 334–35

438 ■ Tasavvuf Risalesi

tarikât ve iman, 16–21,
73–74
in'âm, 108–9
incizap, 26
insan, 72
 esmâ ve sıfâta aynadarlı-
 ğı, 87–89, 149–53
 fıtratı, 10–12
 istidadı, 153
 meleklerle rüçhaniyeti,
 78
insan-ı kâmil, 77
İnsan-ı Kâmil (eser), 135
irade, 230, 231, 239, 243,
261, 264
isar, 304
İslâmiyet, 17, 292
İsm-i Âzam, 144, 168, 203
istidraç, 429
istiğrak, 37, 39, 55
ışrakıyun, 417, 419
iştirak-i a'mâl, 372
kabir, 129
kader (belânın ref'i), 280–
81
Kadirî, 284
kalb, 9–13, 56, 72, 76, 98,
99, 105, 109, 110,
119–20, 147, 153, 154,
159, 164, 238, 241,
260, 263, 287, 289,
301, 302, 307, 352,
353, 354, 422, 424
 âyine-i Samed, 25, 102
kanun, 223
katre (Kamere âşık), 153–
70
kaziye-i makbule, 332

kebair, 81, 401
kelâm, ilm-i, 61, 189, 296–
300, 333
Kelime-i Şehadet, 292
keramet, 49, 66, 172–73,
189, 349, 350, 375,
385
kesb, 430, 431
keşif, 47, 172, 173, 349,
350, 375
kıble, tevhid-i, 353, 392
kıdem, 221
kıyamet, 161–69
Kitab-ı Yuvâkit, 285
kudret, 109, 228, 230, 231,
232, 239, 240, 241,
243, 261, 262, 263,
265
Kur'ân, 11, 34, 79, 90, 92,
143, 178, 186, 200,
203, 224, 230, 234,
235, 256, 257, 353,
354, 384, 385, 392–93,
393
 erkân-ı imaniye, 154,
 186
 huruf-u mukattaa, 420–
 21
 Kur'ân ve felsefe, 426–
 27
 Kur'ân ve kâinat, 426
 Kur'ân ve marifetullah,
 296–99
 Kur'ân ve tarikât, 79
 sarahatı, 234–39
 tefsiri, 346
 tenasüp ve intizamı,
 402–17

kurbîyet, 162, 176, 177,
236, 258
kurbîyet ve bu'dîyet, 236–
37
Kutb-u Âzam, 27
kuvveler
 kuvve-i gadabiye, 424
 kuvve-i şeheviye, 424
külliyyet, 152
lâ meşhude illâ Hû, 92,
298
lâ mevcude illâ Hû, 91,
237, 259, 298
lâtîfeler, 55–57, 74, 294,
300
 letâîf-i aşere, 80, 421–24
Levh-i Mahfuz, 280
levh-i mahv-isbat, 281
maddeden tecerrüd, 270
maddiyun, 40–41, 275
mağfiret, 133
mahbubîyet, 69
makam ve rütbe, 398
mâlâyânîyât, 112
mânâ-yı harfî, 45, 87, 92,
424, 425, 426
mânâ-yı ismî, 46, 87, 93,
424, 425, 426
manyetizma, 408
marîfetullah, 44, 73, 112,
170, 297, 301–2
mâsivâ, 35, 45, 248, 249
mecnun, mübarek, 415
medrese, mektep ve tekke,
336
Mehdî, 28, 30
Mehdîyet, Makam-ı, 30
mekân, tayy-ı, 285

Mektubat (İmam-ı Rabba-
nî), 388–90
mektubât-ı Samedâniye,
108–9
melek, 121, 147
meşmeşiye, 136
muhabbet, 43–46, 102–5,
106
 hakikî mahbub, 106
 mecazî mahbuplar, 90,
 102–5, 245, 267
muhabbetullah, 73
muhaqqikîn, 143
musikî, 122
Mutezile, 60, 61
müreccih, 403
mürşid, 320, 321, 406, 407
müşevvik, 403
Nakşî, 181, 182, 183, 184,
190, 207, 284, 288,
422
namaz, 81, 178, 292
 namaz tesbihatı, 81
nefis, 24, 32–33, 90, 100,
120, 153, 154, 160,
163, 195, 301, 303,
305, 308
 nefse muhabbet, 32
 nefs-i emmâre, 26, 76,
 85, 105–6, 249, 307
 nisyan, 85
 nüfus-u seb'a, 80
 tezkiye, 75, 83, 84, 85,
 86, 88
ney, 122
nimet, 108
 tahdis-i nimet, 429, 431
niyet-i hâlisâ, 432

- nübüvvet
nübüvvet ve velâyet,
 153–58
sohbet-i nübüvvet, 153–
 58
- ölüm, 127
- rabıta, 45
- Rahmân, suret-i, 94–98
- rahmet, 127, 130, 131,
 132, 133, 204
- rekabet, 307, 309, 316
- Reşha, Güneşe bakan,
 153–70
- rıza, 75, 403, 405
- rıza, makam-ı, 430
- Risale-i Nur
akıl ve lâtifeler, 392–93
ehl-i ilim ve diyanet,
 373, 401
esmâya mazhariyeti,
 207
ilm-i kelâm ve Risale-i
Nur, 296–300, 333
iman hakikatlerinin ispatı,
 311–12, 315–16
imanla ölüm, 374
Kur'ân ve Risale-i Nur,
 186, 207, 296–300
makam ve rütbe, 398
marifetullah, 392–93
sadakat, 374
sebat, 371, 372
şahs-ı manevî, 317–18,
 347–48, 374–76
şefkat esası, 79
tarikât ve Risale-i Nur,
 94–186, 314–17,
 324, 332–33, 341,
 343, 400–401
telifi, 94
tesanüd, 399
veraset-i nübüvvet, 321
- riyâ, 75
- rububiyet, 235, 236, 238,
 239, 241, 244, 257,
 258, 260, 261, 263,
 265, 416
- ruh, 104, 105, 110, 119,
 174–75, 286, 301, 307,
 353, 354, 422, 424,
 426
- rüya, 136, 286
- rüya tabiri, 137–39
- rüyet-i İlâhiye, 210
- saadet-i ebediye, 184
- sadaka, 280, 282
- Sahabe, 43, 63–64, 175,
 212, 215, 221, 320,
 341, 350, 392, 393
- sahv, 37, 246, 268
- saika, 424
- saltanat, 218
- samimiyet, 432
- seher, 125
- sekir, 26, 37, 234, 256
- Selef, 38, 43, 405
- sevap hırsı, 309
- seyr ü sülûk, 78, 173, 177,
 185, 214, 336, 393,
 421, 422, 428
- seyr-i âfâkî, 24, 98, 301
- seyr-i enfüsî, 24, 98, 301
- seyr-i ruhanî, 141
- sıfât-ı İlâhiye, 97–98
- sır, 179, 301, 422

- Sübhanallah, 289
 sünnet, 37, 41–43, 49–54,
 62, 81, 143, 183, 184,
 187, 188, 401, 411–12,
 419
 şahs-ı manevî, 312
 şaika, 424
 şatahat, 26, 30, 70, 270,
 275
 şefkat, 79, 80, 81, 90, 195,
 196, 205
 aşk ve şefkat, 204
 şekvâ, 132
 şeriat, 52, 74, 81
 zahir ve hakikati, 51
 şevk-i mutlak, 207
 şeyh, 321
 şeyhinin şeyhi, 408
 şiir, 105
 şirk-i hafî, 75, 406
 şöret, 307
 şuhud, 141, 142, 143, 167
 şükr-ü mutlak, 207
 şükür, 26, 199
 şüphe, 41, 68, 311, 353
 tabiat, 39, 165, 249, 251,
 284, 427
 Tâbiîn, 213, 215, 392, 393
 tâdil-i erkân, 81
 tağut, 284
 tahiyyât, 123
 takvâ, 401
 tarikat, 78, 79, 173, 174,
 309, 321, 343, 349,
 400, 401
 gayesi, 385–86
 hafî tarikler, 25
 iman ve tarikat, 188
 sünnet ve tarikat, 187
 şeriat ve tarikat, 16–17,
 37–38, 41–43, 49–54
 tasannu, 75
 tasavvuf, 78, 182, 183,
 184, 185, 275, 419
 tasdik, 97, 99, 302
 tavus, 240–44
 Tebe-i Tâbiîn, 392
 tecellî, 271
 tefanî, 304, 306, 317
 tefekkür, 76, 79, 80, 90,
 190
 tefrit, 253, 254
 tekke, 23, 400
 mektep, medrese ve tek-
 ke, 336
 Telvihat-ı Tis'a, 78
 tenezzüh, 250
 tesanüd, 345, 346, 432
 tesbihat, 179
 teslim, 75
 teveccüh-ü nâs, 69
 teveddüd, 209–10
 tevekkül, 75, 430
 tevhid, 269–70
 tevhid-i hakikî, 295
 tevhid-i zahirî, 295
 turuk-u hafiye, 25
 ubûdiyet, 199
 ubûdiyet-i Muhammedi-
 ye, 69
 dâî ve neticesi, 403
 uhuvvet, 305, 306, 308
 ulûhiyet, 218, 416
 ulûhiyet-i sâriye, 271, 276
 ulüvvücenap, 336
 unsurlar, 422

442 ■ Tasavvuf Risalesi

ülfet, 180
ünsiyet, 13–16
Üveys, Makam-ı, 30
vahdet, 241, 263
vahdet-i mevcud, 40–41,
215–16
vahdet-i şuhud, 35, 91,
246, 268, 298
vahdet-i vücud, 35, 91,
275, 298
vâhidiyet, 211
vahi, 143
 ilham ve vahiy, 34–35,
 51–52, 65–66
vehim, 179, 308
velâyet, 78, 136, 176, 182,
346, 382, 385, 386
 Ehl-i Sünnet ve velâyet,
 409–15
 nübüvvet ve velâyet, 182
 velâyet-i Ahmediye, 287–
 88
 velâyet-i kübrâ, 43, 177,
 182, 212, 288, 321,
 333, 349, 392
 velâyet-i suğrâ, 182
veraset-i nübüvvet, 43,
100, 137, 143, 168–69,
168–69, 182, 234, 238,

256, 260, 297, 303,
322, 350, 365
vicdan, 107, 110
visal, 114
vücub-u vücud, 296, 300
vücut
 vücud-u ârızî, 221
 vücud-u haricî, 223, 227,
 228, 231
 vücud-u misalî, 229, 231
 vücut ve adem, 88–89
Yeni Said, 128, 342
zâhir, ehl-i, 411
zahirden hakikate geçmek,
176, 351, 392–93
zaman, 173–76, 178, 286
 bast-ı zaman, 285
zann-ı galip, 332
zeval, 191, 196, 197, 245,
246, 267, 268
zevâl, 101, 103, 111, 118
 zevâl-i lezzet ve elem,
 105
zıll, 67, 68, 152, 161, 221
zındık, 374
zikir, 13–16, 74, 76, 97, 99,
112, 123, 178, 179,
288, 302, 404
 cehrî ve hafî zikir, 190
Zühre (çiçek), 153–7

Esmâ-i İlâhiye İndeksi

- Allah, 15, 23, 40, 41, 46,
138, 144, 214, 215,
295
- Cebbâr, 220
- Cemîl-i Zülcelâl, 210
- Cenâb-ı Hak, 19, 42, 45,
61, 79, 81, 92, 98, 124,
144, 161, 185, 186,
205, 215, 216, 219,
221, 239, 248, 261,
298, 299, 362, 364,
390, 399, 407, 433
- Ehad, 219, 251
- Ezel, 228, 229, 230
- Fa'âl, 219
- Fâtır, 13
- Fâtır-ı Hakîm, 156
- Fâtır-ı Zülcelâl, 86, 92
- Hafîz, 430
- Hakîm, 80, 206
- Hâlık, 15, 128, 130, 132,
145, 155, 216, 232,
249
- Hâlık-ı Kerîm, 128, 130,
132
- Hâlık-ı Semâvat ve Arz,
283
- Hâlık-ı Zülcelâl, 77
- Hallâk, 219, 220, 221, 233
- Hannân, 130, 131, 132
- Hayy, 124
- Hayy-ı Kayyûm, 123
- Kadîr, 168
- Kadîr-i Zülcelâl, 90
- Kahhâr, 220
- Kerîm, 128, 130, 132, 219
- Mâbud, 83
- Mâbud-u Hakikî, 83
- Mahbub, 245, 267
- Mahbub-u Hakikî, 44, 91,
106, 245, 267
- Mahbub-u Lâyezâl, 108,
113
- Mahbub-u Sermedî, 107
- Mahbub-u Zülkemâl, 210
- Mennân, 130, 131, 132
- Mevcud, 219
- Mûcid-i Hakikî, 88
- Muhyî, 168
- Mün'im, 108
- Müsemmâ, 108
- Nur, 163
- Rab, 123, 127, 128, 130,
132, 144, 147, 430
- Rabb-i Rahîm, 128, 130,
132
- Rabbü'l-Âlemîn, 147
- Rahîm, 80, 128, 130, 132,
200, 202, 204, 206,
219
- Rahmân, 80, 108, 113,
123, 132, 204, 218,
220
- Rezzâk, 218, 220, 233
- Sâni, 276
- Sânii, 123, 271

444 ■ Tasavvuf Risalesi

Sâni-i Zülcelâl, 87, 108,
109, 119, 121
Sultan-ı Sermedî, 122
Şems-i Ezelî, 163, 229
Şeriat Sahibi, 42
Vâcibü'l-Vücud, 35, 36,
206, 219, 221, 270,
272, 296, 300
Vâhid, 219, 251

Vâhid-i Ehad, 251
Vedûd, 200, 206, 208, 210
Vehhâb, 219
Zât-ı Bâkî, 196
Zât-ı Hayy-ı Kayyûm, 122
Zât-ı Kerîm, 162
Zât-ı Vâcibü'l-Vücud, 89
Zât-ı Zülcelâl, 211, 250
Zülcelâl, 250

Şahıs İndeksi

Abdulkadir-i Geylânî
(Gavs-ı Âzam), 387
Abdülkadir-i Geylânî
(Gavs-ı Âzam), 117,
342, 348, 355, 356,
359, 360, 361, 362,
364, 365, 366, 370,
371, 372
Ali (r.a.), 342, 372
Bediüzzaman Said Nursî
Eski Said, 128, 160, 352,
354, 386, 389
hediye, 329
Kur'ân dellâli, 378, 382–
85
sakal, 378
Yeni Said, 128, 342, 354
ziyaretçiler, 328–30, 394
Bekir (Dikmen, Bekir Bey,
Barlalı Hacı Bekir), 427
Cibali Baba, 414
Çaprazzâde Abdullah
Efendi, 279

Ebû Ali Cübbâî, 60
Ebu'l-Âlâ-i Maarrî, 255
Fahreddin Râzî, 295, 297,
301
Fatih Sultan Mehmed, 414
Filiz, Rıfat, 402
Gavs-ı Hizan (Hizan Şey-
hi), 355
Gazâlî, 342, 354
Hafız Ahmed (Barlalı), 427
Hasan (r.a.), 342
Hasan Âtîf (Atîf, Kürt Atîf),
377
Hasan Avnî, 379
Hızır (a.s.), 29, 30
Hüseyin (r.a.), 342
Hüsrev (Altınbaşak, Ah-
med Hüsrev), 427
İbrahim (a.s.), 101, 105,
107, 110
İmam-ı Gazâlî, 32, 65
İmam-ı Rabbânî (Ahmed
Fârûkî), 32, 65, 181,

- 188, 199, 201, 342,
353, 385, 388, 390,
422
İmam-ı Şa'rânî, 285
Lütfü, 427
Mevlânâ Câmî, 111, 112
Mevlânâ Celâleddîn-i Rû-
mî, 122, 251, 354
Molla Abdullah, 395
Muhyiddin-i Arabî, 135,
177, 222, 223, 225,
226, 229, 232, 246,
247, 253, 255, 268,
295, 296, 297, 298,
301
Mûsâ Bekûf, 253, 254
Mustafa Sabri Efendi, 253,
254
Refet Bey (Yüzbaşı, Barut-
çu), 421, 425
Rüşdü, 427
Sâdi-i Şirazî, 54
Sadreddin-i Konevî, 225
Seydişehirli Hacı Abdullah,
400
Seyyid Abdülkerim, 135
Sezâî, 427
Şehbaz-ı Kalender, 117
Şehnaz-ı Çelkezi, 117
Şeyh Mustafa, 427
Yâkup (a.s.), 199, 201,
203
Yusuf (a.s.), 199, 200, 203
Zemaşşerî, 60, 62
Zeynelâbidin, 342
Ziyaeddin Mevlânâ, 395,
396, 397
Züleyhâ, 200, 201

Mekân İndeksi

- Çin, 335
Hicaz, 347
Hindistan, 335
Isparta, 287, 330, 339
İstanbul, 22
Kaf Dağı, 135
Kastamonu, 400
Konya, 402
Mekke, 348

